CUVINTE PENTRU URMAȘI

„Modele“ și „exemple“ pentru Omul Român

O „carte de învățătură“
concepută și îngrijită de
ARTUR SILVESTRI

CARPATHIA PRESS — 2007

CARPATHIA PRESS, 2007
str. Școala Herăstrău nr. 62, sector 1
București, România, cod 014146
E-mail: **carpathia.press@gmail.com**
Tel/fax: **004-021-317.01.14**
ISBN: **973-7609-24-3**

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

*Ciclul de volume **„Cuvinte pentru Urmași"** a fost deschis cu un volum apărut în anul 2005; el a fost inițiat de mine și a apărut prin efortul ARP – Asociația Română pentru Patrimoniu. Prin însuși programul schițat la momentul originar, el trebuia să continue și, prin apariția acestei cărți noi, se completează cu încă un episod, anunțând încă și alte volume care vor putea să prindă chip dacă va exista îngăduință de la Dumnezeu. Ca și în cazul culegerii inițiale, și aici au fost cuprinse „depoziții", „mărturisiri de viață" și povețe aparținând unor laureați cu Premiile Patrimoniului Românesc acordate anual de către ARP; cele mai multe au fost scrise special pentru acest ciclu considerat a avea o anumită însemnătate de „document de epocă". Cele, doar puține, ce nu au avut această destinație originară fac parte din formula cărții și au obiectivele acesteia, așa cum autorii lor au hotărât.*

ARTUR SILVESTRI

Coperta și tehnoredactare: **Gabriela CHIRCEA**
Tipar: **S.C. EURO PRINT COMPANY S.R.L.**, Buzău, România

LAUDA JERTFEI FĂRĂ NUME

Când, acum mai bine de un an și jumătate, mă gândisem că o adunare de învățături cu aspect de concluzie de viață ar sluji celor ce sunt și mai ales celor ce vor veni după noi, nu mi-am închipuit că, la o anumită vreme, se va putea adăuga ceva consistent la „depozitarul inițial" și că va mai exista încă un episod din ceea ce năzuisem, totuși, să existe. Și, iată că, acum, după o vreme anumită, a dat Dumnezeu să nu rămână totul o simplă „începătură" și să se adauge, la ceea ce era, încă o zidire oricât de măruntă.

Continuarea „**Cuvintelor pentru Urmași"** se produce prin acest volum ce apare și el, ca și cel dintâi, atunci când i-a venit sorocul. Cei ce au făcut posibilă această carte nouă sunt **oameni de pe la noi** care, din bună-voire, „gând bun" și nazuința de a nu lăsa să se piardă niște concluzii ce cred ca îi definesc, s-au îngăduit cu timpul ce li s-a dat și au așternut aici aceste șire care impresionează, întâi de toate, pentru că există. Ceea ce am adunat – atât cât s-a putut acum – tulbură și emoționează ca orice mai mare ori mai măruntă înfăptuire ce încearcă a se sustrage vremurilor și, puse toate „cap la cap", par un fel de creație rapsodică de esența întocmirilor ce nu au nume. Dar acest simțământ nu se oprește numai la „cuvinte" sau la „povețe", ci merge și mai sus, acolo unde se află o fabulă cu înțelesuri mai înalte. Le observăm până și în ilustrațiile ce compun îmbrăcămintea acestei cărți care reproduc imagini ale „Locului" românesc, semne de identitate culturală și enigme ale naturii; ele pot fi, și sunt chiar, operă de anonim.

La drept vorbind, această realitate este neîntâmplătoare și sensul ei l-am urmărit încă de pe când nici nu se închipuia că vom avea locul potrivit de a face astăzi ceea ce ni se îngăduie să facem. Rezultă, deci, că perspectiva întregului capabil să fructifice nu-i spontană ci voită și, mai mult ca sigur, e un accent programatic decurs din verificarea istoriei noastre de valori. Astfel încât a vedea pretutindeni pe omul ce încearcă a se defini prin șiruri de înaintași și prin urmașii posibili, preluând ceea ce îi este de folos și lăsând altora ceea ce socotește folositor, **este întocmai ceea ce ne poate da astăzi o nădejde și ne poate întări în ideea că nimic nu este încă pierdut definitiv și, așa cum avem un trecut, vom avea și un viitor.** Atitudinea aceasta nu este încă atât de răspândită precum ar trebui și nici nu se apreciază câteodată. Sunt unii, care din reaua-voire ori din neînțelegerea născută de modul mărunt de înțelegere a lumii,

ar fi voit să audă mai degrabă vocile mandarinilor clipei și ale acelei categorii ancilare ce ne fac zilele nelămurite prin stăruința lor în „ideologia neîncrederii“, care ne intoxică și nu duce nicăieri. Dar această opinie nu se poate nici măcar pune la socoteală. **Căci astăzi, ca și ieri, au însemnătate nu vorbitorii de profesie și cheltuitorii din banul săracului idealist ci, fără nici cea mai mică îndoială, cei care își dedică viața binelui colectiv, nu „stau“ ci „fac“ iar prin înfăptuirile lor, prea de multe ori disprețuite de o „inteligentsie“ lacomă, hoață și rea, țin pe umerii firavi, slabi și tremurători, întregul duh tainic al acestei țări ce nu va pieri**. Căci aceștia sunt mulți și nici nu mai are importanță dacă ei au nume ori nici nu li se mai știe „felul cum li se zice“. Pe aceștia, prea adeseori umiliți, obidiți și disprețuiți, trebuie să-i vedem mai cu precădere, deschizând ochii în lărgime și prețuind, cu emoția ce ne aduce simțământul Faptei Mari, jertfa lor cotidiană, „săracia“ lor însușită, „castitatea“ sufletească și „ascultarea“ față de un Ceva ce le vine din vremurile fără nume și fără istorie, trăind, astfel, ca un fel de călugări laici ai unui ordin de „cavaleri ai țării“.

„Cuvintele“ acestea sunt opera lor și declarația lor de existență în istorie. Tot ce am adunat aici, am adunat nu spre a evidenția „chipuri diferite“ ci în ideea de a înfățișa o ipoteză de Om Român de peste tot și dintotdeauna. Căci esențialul în aceste șiruri de experiențe însușite și, uneori, traduse în povețe, învățături ori fabule, nu stă atât în experiența individuală, în concluziile proprii și în „lecția unei biografii“ – care, având însemnătate, rămân fructul timpului imediat – cât mai degrabă în abstragerea din contingent și în privirea de sus și de la înălțimi ce lămuresc pe deplin înțelegerea formelor de relief și a proporțiilor ce definesc lumile văzute. De fapt, acolo unde astfel de „cuvinte“ se reținși se vor citi încă multă vreme de acum înainte, ele ating un fel de anonimat de suflet colectiv și sunt tot atât de puțin definite istoricește precum este producția de folclor. Ca și pildele fără autor și fără de vârstă, acestea își află locul între alcătuirile ieșite de la sine din tainele fără istorie, precum pădurile de brazi.

ARTUR SILVESTRI

29 August 2007, Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul

„PĂRINȚI AI PATRIEI DE AZI“

Înșiruim aici, ca într-o frizăîn basorelief, pe toți cei care, până astăzi, au primit recunoaștere cetățenească și gând bun de confirmare națională, prin „Premiile Patrimoniului Românesc“.

Antonie Plămădeală – pentru întreaga operă de istoriografie, omiletică și „învățătură națională“ • **Nestor Vornicescu** – in memoriam – pentru inițierea „ideii literare străromâne“ și activitatea de cercetare a epocii străromâne • **Bartolomeu Anania** – pentru monumentala traducere a *„Bibliei“* în limba română • **Ioan Opriș** – pentru activitatea în domeniul patrimoniului cultural • **Ion Sandu** – pentru studiile dedicate patrimoniuluui cultural • **Constantin Ciopraga** – pentru contribuția în domeniul istoriografiei literare și pentru activitatea de *„Învățător al Țării“* • **Zoe Dumitrescu Bușulenga** – pentru contribuția în domeniul studiilor de comparatism literar și pentru activitatea de „Învățător al Țării“ • **Ion Hangiu** – pentru monumentala sinteză *„Dicționarul presei literare românești“* • **Ion Rotaru** – pentru monumentala sinteză *„O istorie a literaturii române“* • **Gabriel Strempel** – pentru monumentala lucrare *„Catalogul manuscriselor românești“* • Marian Popa (Germania) – pentru *„Istoria literaturii române de azi pe mâine“* • **Ion Ghinoiu** – pentru ansamblul operei monumentale de etnolog și pentru lucrarea *„Pantheonul românesc“* • **Ovidiu Drîmba** – pentru *„Istoria culturii și civilizației“* • **Mihai Ungheanu** și **Ilie Bădescu** – pentru lucrarea *„Enciclopedia valorilor reprimate“* • **Mircea Păcurariu** – pentru monumentala lucrare *„Dicționarul teologilor români“* • **Paul Anghel** – in memoriam – pentru *„Istoria literaturii române. Modelul magic“* • **Florin Constantiniu** – pentru contribuția magistrală de cultivarea valorilor românești • **Romulus Vulcănescu** – in memoriam – pentru marea sinteză *„Mitologia română“* • **Constantin Joja** – in memoriam – pentru contribuția unică la studiul arhitecturii românești • **Edgar Papu** – in memoriam – pentru istorica teorie a protocronismului • **I.C. Chițimia** – in memoriam – pentru studiile monumentale de cultură românească „veche“ • **Pandele Olteanu** – in memoriam – pentru contribuția la dezvoltarea cercetării Evului Mediu românesc • **Gh. Ivănescu** – in memoriam – pentru marea sinteză *„Istoria limbii române“* • **Dinu Adamești eanu** (Italia) – in memoriam – pentru studiile de arheologie privind Magna Graecia • **Mariana Brăescu** – pentru promovarea tradiției românești și valorilor patrimoniale de civilizație națională prin publicațiile editate de *Casa Lux* • **Dumitru Abrudan** – Premiul de excelență pentru aniversarea a 150 de ani de la fondarea publicației *„Telegraful român“*, Patriarhul presei românești • **Th. Damian** (SUA) – pentru revista *„Lumină lină“* • **Dumitru Bunoiu** – pentru publicația liceală *Cuget Liber* • **Iosif Băcilă** – pentru publicația localistă *Almăjana* • **Traian Galetaru** – pentru publicația localistă *Suflet nou* • **Ion Bănșoiu** (Editura Paideia) – pentru colecția *„Științe sociale-Restitutio*“ • **Florian Dudaș** (Editura Lumina) – pentru întreaga acțiune de editare și recuperare a marilor valori românești • **I. Oprișan** (Editura Saeculum I.O.) – pentru curajoasa acțiune de editare și recuperare a marilor valori românești și pentru volumul *„Troițe românești“* • **Alexandru Stănciulescu-Bârda** (Editura Cuget Românesc) pentru eminenta acțiune

editorială, unică în mediul rural • **Tudor Nedelcea** (Fundația Scrisul Românesc) – pentru colecția editorială *„Românii uitați"* • **D. Vatamaniuc** – coordonator Ediția Academica „Eminescu" – pentru *„Opere-Eminescu"* • **Viorica Enăchiuc-Mihai** – pentru Ediția *„Codex Rohonczi"* • **Dan Zamfirescu** – pentru monumentala ediție *„Dobroljubije"*, Filocalia slavonă a lui Paisie Velicikovski • **Nicolae Georgescu** – pentru edițiile alternative *„Eminescu"* și studiile de eminescologie publicate • **Alexandru Nemoianu** (SUA) – pentru eminenta operă de antropologie culturală • **Ilie Purcaru** – pentru contribuția la dezvoltarea reportajului românesc • **Petre Simionescu** – in memoriam – pentru contribuția deosebită la cercetarea istoriografică locală • **Ion Filipciuc** – pentru contribuția la dezvoltarea cercetării etnografice românești • **Grațian Jucan** – pentru edițiile de istorie locală, etnografie și folclor • **Eugen Goia** – pentru studiile și cercetările de istorie locală dedicate Țării Moților • **Stan V. Cristea** – pentru lucrările de istoriografie locală dedicată județului Teleorman • **Gheorghe Jurma** – pentru *„Dicționarul scriitorilor din Caraș-Severin"* • **Alexandru Oproescu** – pentru lucrările de istoriografie locală dedicate județului Buzău • **Mihai Cimpoi** (Republica Moldova) – pentru contribuția la istoriografia literaturii românești în Basarabia • **Vasile Barba** (Germania) – pentru contribuția la cercetarea și afirmarea culturii aromâne • **Ervino Curtis** (Italia) – pentru contribuția la cercetarea culturii istroromâne • **Adrian Dinu Rachieru** – pentru antologiile de literatură basarabeană și bucovineană • **Ion di la Vidin** (**Petrov Ivan**) (Franța) – pentru contribuția la cercetarea istoriei culturii românilor timoceni • **Nicolae Dabija** (Republica Moldova) – pentru contribuția la conservarea spiritualității românești în Basarabia • **Vasile Tărâțeanu** (Ucraina) – pentru contribuția la conservarea spiritualității românești în Bucovina • **Vasile Barbu** (Serbia) – pentru contribuția la conservarea și afirmarea culturii românești din Banatul Sârbesc • **Corneliu Bucur** – pentru contribuția la dezvoltarea tezaurului muzeistic din România • **Vasile Grigore** – pentru crearea muzeului de artă *„Vasile Grigore"* • **Bucur Chiriac** – pentru crearea colecției de artă contemporană care îi poartă numele • **Vasile Parizescu** – pentru contribuția la re-evaluarea picturii românești prin activitatea jurnalistică și inițiativă profesională • **Tudor Octavian** – pentru volumul *„Pictori uitați"* • **Ioan I. Mirea** (Franța) – in memoriam – pentru opera artistică unică, de pictor și poet • **Andrei Ostap** – in memoriam – pentru memorabila operă de sculptor monumentalist • **Nicolae Dragoș**, **Nicolae Dan Fruntelată**, **Mihai Ungheanu** – pentru contribuția la promovarea „luceferismului", curent literar românesc • **Alexandru Cristian Miloș** – pentru creația de idei literare originale • **Florentin Smarandache** (SUA) – pentru ansamblul operei culturale și pentru lucrarea *„Fourth International Anthology on Paradoxism"* • **Antoaneta Olteanu** – pentru lucrarea „Calendarele poporului român" • **Adrian Bucurescu** – pentru studiul *„Dacia secretă"* • **Corneliu Florea** (Canada) – pentru contribuția la istoria culturală a diasporei • **Vasile Dumitrache** – pentru monografia *„Mânăstirile din Biserica Ortodoxă Română"* (vol I-IV) • **Raoul Șorban** – pentru ansamblul operei culturale și pentru studiile dedicate Transilvaniei • **Lauri Lindgren** (Finlanda) – pentru activitatea de propagare a limbii și literaturii române în Finlanda • **Trințu Maran** (Austria) – pentru cercetările privitoare

la istoria românilor în Austria • **Alexandru Husar** – pentru ansamblul activității de estetician și istoric al culturii • **Virgil Cândea** – pentru ansamblul operei culturale și pentru cercetările dedicate donațiilor voievodale la Locurile Sfinte • **Calinic Argatu** – pentru ansamblul operei culturale și pentru contribuția eminentă la editarea scrierilor Școlii Cernicane • **Gligor Popi** (Serbia) – pentru ansamblul activităților de cercetare privitoare la istoria românilor din Banat și pentru acțiunea culturală întreprinsă în acest scop • **Viorel Roman** (Germania) – pentru ansamblul activității de cercetare privitoare la istoria politică a Românilor și pentru volumul *„România în sfera de influență a Marilor Puteri"* • **Theodor Codreanu** – pentru ansamblul activității de istoric literar și, în special, pentru studiile de istoriografie literară dedicate Basarabiei • **Lucia Olaru Nenati** – pentru contribuția la fondarea așezământului muzeal *„Mihai Eminescu"*, Ipotești și pentru propagarea spiritului eminescian în lume • **Emilian Popescu** – pentru ansamblul activităților de bizantinolog și pentru studiile de sinetză privitoare la epigrafia daco-romană • **Vasile Oltean** – pentru cercetările de istorie locală și pentru acțiunile de cercetător în domeniul culturii naționale • **Ion Pachia Tatomirescu** – pentru studiile de daco-românistică și pentru activitățile de „editor național" • **Napoleon Săvescu** (SUA) – pentru acțiunea de re-vigorare a „dacismului" și pentru cercetările personale efectuate în acest domeniu • **Alexandru Ligor** – pentru ansamblul cercetărilor de istoriografie și, în special, pentru studiile dedicate istoriografiei moldovenești • **Lucian Hetco** (Germania) – pentru acțiunea culturală desfășurată la conducerea revistei AGERO-Stuttgart și pentru studiile personale publicate în cartea *„Sufletul Românesc"* • **Veniamin Micle** – pentru activitatea de cercetător în domeniul istoriei locale și bisericești • **Ion Ionescu** – pentru activitatea de cercetător în domeniul istoriei bisericești și a culturii române vechi • **Jean-Louis Courriol** (Franța) – pentru activitatea de propagare a literaturii române în mediile francofone • **Svetlana Matta-Paleologu** (Elveția) – pentru cercetările de eminescologie și memorialistică pe teme de cultură literară românească • **Ioan Barbu** – pentru opera literară de inspirație ortodoxă și pentru activitatea culturală în ansamblu • **Sabin Bodea** – pentru acțiunea culturală inițiată prin revista *„Viața de Pretutindeni"* • **Nicolae Danciu Petniceanu** – pentru acțiunea de promovare a culturii și creației regionale prin revista *„Eminescu"* • **Valeriu Bârgău** – pentru acțiunea de promovare a culturii și creației regionale prin revista *„Ardealul Literar"* • **Gheorghe Neagu** – pentru acțiunea de promovare a culturii și creației regionale prin revista *„Oglinda Literară"* • **Eugen Evu** – pentru acțiunea de promovare a culturii și creației regionale prin revista *„Provincia Corvina"* • **Ion Beldeanu** – pentru acțiunea de stimulare a culturilor regionale, în cadrul revistei *„Bucovina Literară"* • **Dumitru Bălăeț** – pentru opera în domeniul biblioteconomiei și pentru cercetările de istorie literară veche • **Ion Gaghii** – pentru acțiunea culturală în domeniul organizării și dezvoltării activităților de bibliotecă publică • **Dumitru Bălașa** – in memoriam – pentru opera eminentă în domeniul „dacismului" și pentru studiile de istoriografie locală • **Petru Petrescu** – pentru opera plastică și literară de inspirație arhaică • **Grigore Vieru** (Republica Moldova) – pentru opera literară și civică • **Modest Ghinea** – pentru inițierea revistei de schit

„Murmurul Sihaștrilor“ • **Adrian Riza** – in memoriam – pentru studiile dedicate Transilvaniei • **Florin Rotaru** – pentru cercetările de istorie a cărții și pentru contribuția în domeniul dezvoltarii bibliotecilor • **George Munteanu** – in memoriam – pentru contribuția fundamentală în eminescologie • **Achim Mihu** – pentru ansamblul activității de estetician și istoric al culturii • **A.I. Brumaru** – pentru ansamblul activității de estetician și istoric al culturii • **Emil Poenaru** – pentru ansamblul operei și studiile dedicate sanctuarului dacic de la Sarmisegetuza • **Constantin Daniel** – in memoriam – pentru studiile de istorie a civilizațiilor și, în special, pentru lucrarea *„Miturile lui Zalmoxis“* • **Vasile Tomescu** – pentru monumentala operă de muzicologie *„Muzica Daco-Romana“* • **Dumitru Jompan** – pentru ansamblul operei de istoriografie locală, de muzicolog și folklorist • **Viorel Cozma** – pentru ansamblul operei muzicologice • **Virgiliu Radulian** – pentru ansamblul operei culturale și pentru memorialistica sa • **Ion Drăgușanul** – pentru sinteza *„Datina, Biblia Românilor“* • **Emil Satco** – pentru studii de Istoria Bucovinei și pentru lucrarea *„Enciclopedia Bucovinei“* • **Aurel Sasu** – pentru ansamblul operei culturale și pentru contribuția eminentă la istoria culturală a românilor-americani • **Vasile Drăguț** – in memoriam – pentru ansamblul operei și pentru contribuția la istoria monumentelor de artă moldovenești • **Dan Culcer** (Franța) – pentru contribuția deosebită la dezvoltarea dialogului de idei în România • **Francisc Păcuraru** – in memoriam – pentru ansamblul operei și pentru vol. I – *„Românii și Maghiarii de-a lungul veacurilor“* • **Ghelasie Gheorghe** – in memoriam – pentru opera de povățuitor al națiunii și de cărturar mănăstiresc • **Ioan Grigorescu** – pentru ansamblul operei și pentru ciclul *„Spectacolul lumii“* • **Ion Dodu Bălan** – pentru ansamblul operei și pentru contribuția la cunoașterea operei lui Octavian Goga • **George Alexe** (SUA) – pentru contribuția la cultura românilor-americani • **Dan Romalo** – pentru contribuția deosebită la studiul culturii străvechi prin volumul *„Cronica getă, apocrifă, pe plăci de plumb?“* • **Editurii ALCOR – Corina Firuța și Cori Simona Ion** – pentru editarea volumului *„Cronica getă, apocrifă, pe plăci de plumb?“* și **Aurora Petan**, pentru pentru îngrijirea volumului și studiul însoțitor • **Justin Pârvu** – pentru ansamblul operei de povățuire creștină și pentru acțiunea spirituală pe care o ilustrează • **Arsenie Papacioc** – pentru ansamblul operei de povățuire creștină și pentru acțiunea spirituală pe care o ilustrează • **Bojan Aleksandrovic** (Serbia) – pentru contribuția eroică de conservare a tradiției românilor din Valea Timocului • **TudorOpriș** – pentru contribuția deosebită la cercetarea istoriei învățământului românesc • **Octavian Paler** – pentru ansamblul operei culturale și pentru acțiunea continuă în domeniul moralei publice • **Octavian Lazăr Cosma** – pentru monumentala lucrare *„Hronicul muzicii românești“* • **Emilia Comișel** – pentru ansamblul operei de etnomuzicolog și pentru activitatea de cercetător și editor dedicată moștenirii culturale a lui Constantin Brăiloiu • **Ivan Evseev** – pentru ansamblul operei și pentru contribuția deosebită în domeniul lingvisticii, etnologiei și istoriei civilizației tradiționale • **Petru Ursache** – pentru ansamblul operei și pentru cercetările de istorie literară, etnografie și folclor • **Vasile Boroneanț** – pentru ansamblul operei și contribuția deosebită la studiul istoriei noastre străvechi • **Marin**

Cârciumaru – pentru ansamblul operei și contribuția deosebită la studiul istoriei noastre străvechi • **Petre diaconu** – pentru ansamblul operei și contribuția deosebită la studiul istoriei noastre vechi • **Andrei Vartic** (Republica Moldova) – pentru opera eseistică eminentă de susținere a Tradiției, valorilor și conștiinței originilor românești • **Vasile Florea, Negoiță Lăptoiu, Alexandru Cebuc** – pentru monumentala lucrare *„Enciclopedia artiștilor români contemporani“* • **Constantin Toni Dârțu** – pentru monumentala operă de recuperare, afirmare și impunere a valorilor românești • **Julia Maria Cristea** (Austria) – pentru valorificarea eseistică a fondului național de obiceiuri și tradiții reflectată în volumul „Timp și sărbătoare“ • **Eugen Budău** – pentru eminenta operă de cercetător al „regionalismului creator“ • **Alexandru Ruja** – pentru eminenta operă de cercetător al „regionalismului creator“ • **Mircea Motrici** – pentru re-editarea operei arhim. Dionisie Udișteanu • **Miron Țic** – pentru studiile și volumele de istorie locală • **C.A. Protopopescu** – pentru studiile și volumele de istorie locală • **Pavel Panduru** – pentru studiile și volumele de istorie locală • **Nicolae Romulus Dărămuș** – pentru contribuția deosebită la conservarea mediului național și pentru volumul de jurnalism ecologist *„Dregătoria cârtițelor“* • **Radu Rey** – pentru studiile privitoare la civilizația montană • **Isabela Vasiliu Scraba** – pentru studiile de istoria culturii • **Nicolae Gheran** – pentru monumentala ediție a operei lui Liviu Rebreanu • **Constantin Călin** – pentru ansamblul operei și pentru ciclul monografic dedicat operei lui Bacovia • **Nicolae Grigore Mărășanu** – pentru ansamblul operei și introducerea în poezia românească a lumii Dunării • **Ion Marin Almăjan** – pentru ansamblul operei și pentru ideea literară reconstitutivă conținută în romanul *„Mătușa mea, Maria Theresia“* • **Teofil Răchițeanu** – pentru ansamblul operei și pentru introducerea în poezia românească a lumii Munților Apuseni • **Radu Cârneci** – pentru ansamblul operei și pentru reconstituirea spiritului renascentist în literatura română • **Ilie Rad** – pentru contribuția deosebită la „restituirea scriitorilor uitați“ și pentru studiile dedicate istoriei jurnalismului • **Ștefan J. Fay** – pentru opera-unicat de evocare literară a istoriei Transilvaniei • **corneliu Leu** – pentru ansamblul operei literare și pentru genul „romanului documentar“ inițiat în literatura română • **Valeriu Rusu** (Franța) – pentru studiile de filologie românească și romanică • **Teodor Vârgolici** – pentru contribuția deosebită la cercetarea istoriei literaturii române • **Stancu Ilin** – pentru contribuția de istoric literar și folclorist • **Tamara Repina** (Federația Rusă) – pentru ansamblul operei filologice și pentru valoarea contribuțiilor de „românistică“ • **Rajmund Piotrowski** (Federația Rusă) – pentru ansamblul operei filologice și pentru valoarea contribuțiilor de „românistică“ • **Max Demeter Peyfuss** (Austria) – pentru opera dedicată studiului istoriei aromânilor • **Tudor Gheorghe** – pentru ansamblul operei și pentru contribuția la re-crearea folclorului muzical românesc • **George Enache** – pentru volumul *„Ortodoxie și putere politică în România contemporană“* • **Ion Longin Popescu** – pentru susținerea și afirmarea culturii „românilor de pretutindeni“ • **George Roca** (Australia) – pentru contribuția jurnalistică la conservarea tradițiilor românești în Australia • **Ioan Miclău** (Australia) – pentru contribuția jurnalistică și cetățenească la conservarea tradițiilor

românești în Australia • **Ioan I. Ivan** – pentru ansamblul operei și eminentele cercetări de istorie locală bisericească • **Daniil al Varsetului** – pentru contribuția eroică de conservare a tradiției românilor din Valea Timocului • **Șerban Andronescu** (SUA) – in memoriam – pentru eminenta contribuție de cărturar-patriot și pentru acțiunea de susținere a Tradiției, valorilor și conștiinței naționale • **Stelian Vasilescu** – in memoriam – pentru eminenta operă de cercetător al „regionalismului creator" • **Zenovie Cârlugea** – pentru cercetările în domeniul dacismului și pentru studiile privind „zalmoxismul" – *„Daco-România profundă – studii de dacologie"* • **Gheorghe Iscru** – pentru cercetările de teoria istoriei și pentru volumul *„Traco-geto-dacii, națiunea matcă din spațiul carpato-danubiano-balcanic"* • **Revista *„Literatură și artă"*** (Chișinău) – pentru însemnătatea istorică a acțiunii ei de conservare a valorilor românești • **Revista literară *„Argeș"*** – pentru contribuția la întărirea culturii regionale și valorificarea fondului cultural local • **Revista literară *„Ateneu"*** – pentru contribuția la întărirea culturii regionale și valorificarea fondului cultural local • **Revista literară *„Tomis"*** – pentru contribuția la întărirea culturii regionale și valorificarea fondului cultural local • **Revista *„Dacia literară"*** – pentru efortul de conservare a tradiției culturale majore în literatura română • **Revista *„Altermedia"*** – pentru contribuția deosebită la răspândirea informației libere și pentru adeziunea la principiile civilizației tradiționale • **Revista *„Rost"*** – Diploma de Excelență – pentru adeziunea la principiile civilizației tradiționale • **Revista literară *„Ramuri"*** – pentru contribuția la întărirea culturii regionale și valorificarea fondului cultural local • **Revista literară *„Tribuna"*** – pentru contribuția la întărirea culturii regionale și valorificarea fondului cultural local • **Revista *„Helis"*** – pentru contribuția la întărirea culturii regionale și valorificarea fondului cultural local • **Revista *„Dor de Dor"*** – pentru contribuția la întărirea culturii regionale și valorificarea fondului cultural local • **Revista *„România pitorească"*** – pentru contribuția specială la redescoperirea „României Frumoase" • **Revista *„Formula AS"*** – pentru contribuția specială la conservarea tradițiilor și a spiritului românesc și pentru susținerea și afirmarea culturii „românilor de pretutindeni" • **Revista *„Top Business"*** – pentru contribuția la descoperirea „României Magice" și pentru susținerea inteligenței creatoare românești • **Revista *„Lumina" -Pancevo*** – pentru contribuția deosebită la dezvoltarea literaturii române generale • **Revista *„Lumina"-Gyula*** – pentru contribuția la crearea unei jurnalistici culturale românești în Ungaria • „**Dacia Revival International Society**" și revista **„Dacia Magazin"** – pentru contribuția capitală la re-descoperirea istoriei antice a poporului român și pentru acțiunea de valorificare a tradiției culturale autohtone • **„Centrul de studii și documentare al românilor-americani"** („Valerian D. Trifa, Romanian-american heritage center" – Michigan, SUA) – pentru contribuția deosebită la conservarea tradiției românești și a istoriei românilor-americani

REVOLUȚIE ȘI RECONSTRUCȚIE

Dan Culcer (Franța)

Vremurile ce vin nu vor fi favorabile speciei umane. Omul e un animal ingrat și agresiv față de toate și toți. Oamenii români sunt asemenea celorlalți oameni de-acum, agresivi față de Codru, Pământ și Apă, componente ale lumii pe care altădată le prețuiau și știau să le păstreze pentru urmași.

Ceea ce scriu aici nu e un fragment din cea mai recentă broșură ecologică, ci concluzia unei vieți din care am extras, cum am putut, esența. Iar sensibilitatea mea la lumea naturală din care facem parte, îmi vine de departe, de la Tatăl și Unchiul meu, cei care m-au încurajat, la jumătatea secolului trecut, să urc și au urcat dimpreună cu mine, adolescent urban, ignorant și egoist, pe cîteva culmi ale munților României, de unde am putut privi nu în jos ci în jur. Iar pe drum am putut bea apă de izvor, am gustat fructe pădurețe și aromate, am băut lapte din șiștar, nefiert, am mâncat mămăligă cu smântână groasă și brânză de burduf, cum poate că nu mai există, am ascultat păsări nevăzute și măiestre, despre care citisem basme și care, pentru mine, au căpătat astfel Nume.

Omul român, om în esență, dar om român prin identitatea istorică și diferență specifică, dacă vrea să supraviețuiască, va trebui să înceteze această gâlceava a prostului cu Lumea, să se împace cu Codrul, să ajute pădurea să redevină ce-a fost, în loc să taie, distrugă, vândă în batjocură și prostie ceea ce a mai rămas din Codru, prin văile și colinele României.

Astfel ne vom și, mai ales, vă veți pregăti pentru Rezistență și Reconstrucție, rezistență și reconstrucție fizică și morală, desigur.

Pentru a realiza Reconstrucția, treburile politice nu mai pot fi lăsate pe seama și la îndemâna așa-zișilor politicieni profesioniști, în majoritatea cazurilor nulități patentate, agramate și cefe groase, multe descendentele directe sau prin adopție ale celor din „iepoca de aur", persoane care au dovedit deja, de o jumătate de secol și mai bine, „comuniști" sau „necomuniști", că apără exclusiv interese de clan, de grup sau individuale, că nu sunt în slujba marii familii a cetățenilor țării ci doar în slujba micii lor familii,

în slujba celor care plătesc mai mult. Majoritatea oamenilor politici pe care îi cunoașteți își construiesc carierele prin demagogie și oportunism, furt și corupție. Excepțiile sunt prea puține pentru o atât de mare nevoie de oameni buni și cinstiți câtă nevoie are această țară unde ne-am născut.

Nici așa-zisa „societate civilă", prin asociațiile care pretind să vă reprezinte, nu s-a aflat la înălțimea rolului pe care și-l asumase, a speranțelor cu care au fost investită. Așa că nu ne rămâne decât să ne luăm inima-n dinți și să ne punem mintea la contribuție, să ne asumăm, adică, gospodăria țării. Pentru asta, vădit fiind falimentul metodelor folosite de o jumătate de secol și mai bine, e nevoie să inventăm metoda necesară. Cum? Nu am o rețetă, și chiar de-aș avea una nu cred că trebuie să o propun, dimpotrivă: doar să va îndemn **să căutați împreună soluțiile, cele potrivite firii și locului.** Nu aplicând modele străine de spiritul locului, nu traducînd constituțiile altor țări, cum s-a făcut de la 1945 încoace, prin adoptarea unui model sovietic, apoi al unui model francez, amândouă inadecvate, fiind izvodite de alte minți și în alte vremuri.

Nu pot decât să repet ceea ce a fost și va mai trebui să fie grija noastră comună: **îndemnul spre reînvățarea speranței, reactivarea imaginarului social, visul cu ochii deschiși, munca.** Principalul efort individual și colectiv trebuie orientat spre găsirea metodelor eficiente de rezistență la uniformizarea care ne amenință. Comunismul a fost o ideologie a uniformității, liberalismul globalizării conduce spre același numitor comun alte generații în suferință, care nu mai au nici măcar forța de a se opune, fiindcă râvniseră la această uniformitate, prezentată de noii ideologi ai universalismului ca fiind o diversitate, râvniseră la un ideal de libertate individuală, opus colectivismului comunist. Și când momentul a venit, s-au scuturat de răpciuga acestuia dar, din egoism, neatenție și grabă, s-au descotorosit, ca și cum ar fi fost inutile, de toate valorile comunitare, cele ce dau coeziune unei societăți, fără de care nu mai suntem nici măcar o hoardă, ci doar prunci rătăciți la marginea grupului animalelor adulte și puternice, cei ce vor fi atacați mereu de fiarele pânditoare. Fiindcă, dincolo de orice idealizări, grupurile umane păstrează cu obstinație comportamente de haită și de fiare. Scopul acțiunii nostre ar fi păstrarea identității. Care identitate? Suntem oare îndreptățiți să vorbim despre identitate în cazul unui popor, în speță în cazul unui popor ca acela românilor, despre care, nu-i așa, se știe că e format din straturi de daci, de geți, de cetățeni și militari romani, din slavi și alte popoare migratoare mai mult sau mai puțin urgent sedentarizate? Se vor găsi desigur spirite critice pentru a se întreba îngrijorate dacă nu vă aflați în fața unui discurs de extremă dreaptă. Vă spun: da – **este un discurs de extremă și dreaptă saturație.**

Cîteva proiecte mai se formulează totuși, cîteva cărări mai sunt deschise. Nu ne aflăm încă într-o fundătură.

Reciclarea miturilor și crizele identitare

Punctul de plecare a reflecțiilor mele despre identitate, în contextul unei existențe de exilat cu vechime de aprope două decenii, este observarea problemelor psihologice, comportamentale pe care le provoacă pierderile de „substanță identitară" la indivizi și eforturile pe care indivizii, atunci când sunt conștienți de pricinile stărilor negative trăite, le fac ca să-și recupereze rădăcinile și substanța identitară.

Ipoteza va fi dezvoltată analogic. Pornesc, adică, de la ideea banală că suferințele indivizilor, crizele lor se reflectă în comportamentul comunității din care fac parte. Folosesc deliberat cuvântul „comunitate" în loc de națiune pentru a evita o discuție, oțioasă acum, privind definiția națiunii.

Ce se întâmplă însă atunci cînd fenomenele de criză identitară nu ajung la nivelul conștiinței? Cum reacționează indivizii sau grupurile? Ca în orice situație analoagă, se caută derivative sau se fac transferuri în alte domenii ale comportamentului de criză. De aici credem noi, împreună cu psiho-sociologii care se ocupă de această categorie de fenomene, actele de violență, refuzul autorității, dezintegrarea morală, dificultatea de integrare socială, cu grave consecințe asupra întregii societăți căreia îi aparțin, cu atât mai grave cu cât societatea însăși este atinsă, lucrată, agresată de fenomene de criză morală globală, de consecințele dramatice ale eforturile de adaptare, supusă la crize economice ciclice sau cronice.

Observațiile pornesc din analiza propriului meu comportament, din observarea membrilor familiei, și – în cercuri mai largi – din atenția acordată populațiilor imigrate în Franța și descendenților acestora, în mijlocul cărora trăiesc și/sau lucrez din 1987.

Comportamentul primei generații poate fi impregnat fie de dorința intensă de integrare, de identificarea excedentară, ca un fel de lepădare a pielii, sau chiar de o lepădare de sine. Paralel apar note de xenofobie față de alte elemente alogene, heterogene care se exprimă uneori chiar și prin opțiuni politice extremiste, pe care unii politicienii „localnici" le folosesc, le manipulează.

Numărul „străinilor" europeni sau non-europeni naturalizați care figurează pe listele candidaților propuși de Frontul Național al lui Jean Marie Le Pen nu este doar expresia unei șiretenii politice prin care se caută eliminarea acuzei de rasism sau xenofobie, ci și expresia unui fenomen de „francizare" intensivă, cînd oportunismul depășește limitele obișnuite pînă la a deveni identificare compulsivă cu modelul (indivizii devin „mai catolici decât papa").

În celelalte tabere politice sunt exploatate fenomenele inverse, de refuz al integrării totale, printr-un „multiculturalism" programatic care ascunde însă programul de integrare politică aparent democratică, republicană tradițională, când aceste grupuri ghetoizate se transformă în mase de manevră ale socialiștilor sau comuniștilor localnici.

Generația a doua este atinsă de criza identitară, preia comportamente ancilare sau dimpotrivă se revoltă, se autoexclude din societatea majoritarilor, pentru a regăsi o identitate negativă. („Suferința urmașilor")

Revolta contra Tatălui, cel care nu mai poate transmite elementele identitare, care și-a pierdut autoritatea odată cu identitatea originară, abandonată prin dislocare, devine comportamentul dominant. Revolta contra societății derivă din prima.

S-ar putea crede că aceste fenomene privesc doar diversele grupuri de imigranți când, în realitate, ansamblul populației unei țări este atins de crizele identitare. Chiar dacă mai puțin vizibile, mișcările migratorii definesc ansamblul populațiilor europene, inclusiv deci populațiile originare ale Franței și României ultimelor două secole, de pildă. Nu este vorba doar de fluxurile migratorii transfrontaliere ci de fluxurile interne a căror importanță, insuficient cercetată, din secolul al XVIII-lea și până acum, rămâne mare. Aceste fluxuri interne au efecte negative puternice căci dezmembrează familiile, rup lanțurile trofice sociale, înstrăinează fratriile, înecă în uitare tradiția și dezleagă omul de locul său de origine, singurul care îi poate oferi un sentiment de siguranță stabil. („Spațiul mioritic", în cazul românilor, cu toate formele localismului creator).

Căci o definiție minimalistă a patriotismului identitar ar fi negativă: **„aparțin identității elementele pe care nu le putem lua cu noi atunci când plecăm."**

Să pomenim doar, pentru istoria recentă a României, migrația unei părți a populației moldovenești spre Ardeal în căutare de locuri de muncă, între anii 60 și 80 ai secolului XX, mișcare forțată de lipsa dezvoltării industriale suficiente în zona de baștină, incapabilă de a absorbi populația rurală excedentară creată de mecanizarea agriculturii, migrație internă încurajată de condițiile salariale superioare acordate proletariatului în formare forțată după 1950, într-o țară dominant agrară până atunci.

Sau, după 1990, masivele plecări de cetățeni români spre Europa occidentală. Cea mai importantă scurgere de populație din ultimele două secole. Cine poate măsura consecințele de pildă ale deplasării pe lungi perioade, deci a lipsei din mediul familiar, astfel dezagregat, a unor populații din satele Maramureșului sau Oașului spre Franța? Care vor fi consecințele îmbolnăvirii endemice cu boli sexual transmisibile? În unele cazuri jumătate din populația în putere de muncă a unei localități traiește 250 de zile din 365 în zona pariziană, în localități că Nanterre de pildă, supraviețuind din furt, muncă la negru, prostituție masculină și feminină, cerșetorie mascată prin vânzarea de ziare. Consecințele interne sunt dezastruoase: cele demografice – depopularea masivă a unor localități, micșorarea ratei natalității; cele sanitare – privind bolile cronice și endemice derivate din condițiile extreme de existență în străinătate; cele morale – degradarea prin pierderea mândriei (auto-aprecierii) individuale și de grup care nu mai este susținută și controlată de nici o privire colectivă, comunitară, degradarea morală derivată din practica furtului și prostituției, a consumului de droguri. Ele pot părea ireversibile.

De toate acestea responsabili sunt oamenii politici actuali, cei mai iresponsabili cetățeni ai României.

Dacă luăm în considerare intensitatea și durata crizei imaginarului social, adică totalul blocaj al gândirii sociale reformiste proiective la nivelul maselor în Europa de Est, în ultimele cinci decenii, asumarea unor idealuri impuse prin aculturație, lipsa de ideal social sau transferarea idealului spre trecut, de pildă semnele clare de revalorizare a epocii național-comuniste ca o „epocă de aur" în raport cu prezentul, vom înțelege ce profunde traume produce criza identitară, cauză și efect a condițiilor de existență evocate și invocate de noi mai sus.

Ce sunt aceste elemente identitare, această substanță identitară?

Regăsim aici istoria și geografia mitică, morala tradițională, grila de valori unde diferențierea netă dintre bine și rău ar trebui să funcționeze. Aici, tocmai aici naște criza: diferența nu mai este percepută clar, modelele lipsesc sau au fost declasate.

Absența tatălui, care lucrează, nu poate fi compensată de mamă. Familiile mono-nucleare ale imigraților induc efecte încă și mai puternice asupra personalității copiilor, decât în cazul familiilor migrante loco-clanice. Lipsa bunicilor, de asemenea, e catastrofală, amnezică. Bunicii rămași departe, necunoscuți, care nu au putut transmite nimic despre rădăcini.

Aceste aspecte (cauze și efecte) negative au natura lanțurilor trofice. Le-am numit „lanțuri trofice sociale" și vom considera că omenirea nu se hrănește doar cu substanțe alimentare ci și cu, mai ales cu substanță psihică. (cf. Stéphane Lupașcu, Cele trei materii [Les trois matières]). Ruperea lanțurilor trofice sociale are ecouri în ansamblul structurii grupului, asupra continuumului individual-familial-microsocial-uman. Decăderea din uman este principala consecință.

În plan micro-social toate aceste fenomene au fost observate separat dar manifestările lor nu au fost analizate și puse în relație cu fenomene analoage din continuumul macrosocial, comunitar, legătura profundă nu a fost suficient analizată.

Ca și cum trecerea, translația prin analogie ar avea în față un prag de netrecut.

În numele spiritului critic și al luptei contra sechelelor național-comunismului, culturile Europei de est sunt pe cale să abandoneze orice sisteme de apărare, să arunce peste bord drept rebuturi ale comunismului, ultimele valori spirituale specifice care au supraviețuit, de bine-de rău, tocmai nocivului universalism comunist, și să dinamiteze ultimele metereze de la înălțimea cărora se mai putea nu doar apăra teritoriul spiritual comunitar ci vedea, observa, supraveghea, și deci înțelege, natura bătăliilor metafizice mondiale, combate consecințele lor destructive, morbide (de la *morb* – adica boală) ce riscă să fie ireversibile, letale pentru comunitate și deci și pentru indivizii care îi aparțin.

Ce se mai poate face?

În primul rând trebuie revalorificate, redescoperite și difuzate toate valorile produse de aceste culturi. Nimic din ceea ce s-a produs în culturile est-europene nu trebuie să ne fie străin, corolarul acestei atitudini fiind cel care conturase acțiunea de recuperare a moștenirii culturale în anii 70-80 în România, de pildă. E vorba de continuarea unor acțiuni în spiritul celor deja începute în anii 80 ai secolului trecut.

Editarea Bibliotecii de filosofie românească, începută sub îngrijirea lui Constantin Noica, editarea lui Vasile Lovinescu, a operelor sociologilor români din Școala Gusti, reeditarea lui Simion Mehedinți, a operei Brătienilor, inclusiv a istoricului care a scris despre un spațiu geopolitic insuficient cunoscut și valorificat de modernitate, Marea Neagră, urmată de revalorificarea altor domenii cum ar fi sociologia grupurilor, studiul arhivelor, care trebuie să fie deschise integral, imediat după inventarierea lor. O memorie socială și istorică inertă și intangibilă este tot atât de periculoasă social ca și amnezia. Au rămas, până în 1990, drept tabuuri editoriale zonele geopoliticii, valorificate prin Ion Conea, a statisticii generale și sociologiei ca și a etno-statisticii, prin Anton Golopenția, publicarea unor documente de istorie recentă, memorialistică politică și neconformistă, și (re)editarea integrală a cărților care fuseseră cenzurate și ciopârțite sub comuniști. După 1990, în oarecare măsură aceste acțiuni continuă, dar ele se pierd sub avalanșa maculaturii editoriale. Dezastrul se adâncește datorită excrocheriei unor editori care încasează sponsorizări pentru cărți

așa-zis greu vandabile, dar nu difuzează produsele acestea decât în tiraje simbolice; invizibile și ele pe piața cărții datorită destrămarii sistemului centralizat de difuzare, înlocuit cu rețele private, devenite afaceri în loc să fie servicii naționale. Nimeni, nici măcar cataloagele bibliotecilor încadrate în sistemul exemplarelor obligatorii ale instituției Depozitului legal, nu mai dă seama de ansamblul producției editoriale din România. De la ultracentralizare am ajuns la ultradezordine.

Dar scăderea vertiginoasă a nivelului de trai, a puterii de cumpărare în general și a bugetului cultural în special, prăbușirea prestigiului social al meseriilor intelectuale, dizlocarea acestora din vârful ierarhiei valorice de către meseriile suferind de *platfus* intelectual și de învârteală cronică, de genul avocaturii – (nu uit să fac elogiul minorităților din aceste domenii pentru care meseria continuă să se supună unui cod etic și să aibă un conținut intelectual: modelul avocatului intelectual Petre Pandrea există, rezistă și poate servi ca model moral mai tinerilor „rătăciți") —; duce la pierderea contactului între această cultură abia recuperată și beneficiarii ei teoretici, tinerii și adulții școlarizați. Sub pretextul liberei informări, sub presiunea permanentă a actualității se importă nu doar ceea ce cultura lumii a produs superior ci și rebuturile acestei culturi, ceea ce induce procese de intoxicare, fără ca să se ofere antidotul.

În același timp structurile organizatorice ale economiei de stat centralizate, planificate au fost dinamitate, fără ca instituții și întreprinderi specializate să fie capabile să le ia locul, sau, când există, ele să practice o politică de prețuri acordată la realități. Un exemplu: producția de carte din România revine aproape la același preț cu cea din Occident (Franța, de pildă) întrucât se bazează mai ales pe hârtie importată. Toată producția de hârtie locală pare să fi dispărut, deși fabrici de celuloză și hârtie mai există, devenite proprietatea unor străini. De pildă, se importă deci hârtie din Italia sau Austria, produsă probabil în România, cu celuloză de origine locală, după ce aceasta este exportată. Probabil doar simbolic, fără ca să se miște din magaziile vechilor fabrici românești. Dar această celuloză de sursă internă (care ar putea deci fi mai ieftină) este vândută la prețul pieții occidentale, unde hârtia este scumpă fiind și supratаxată ca industrie poluantă.

Bazele agriculturii colectiviste, fermele *ceapeurilor*, au explodat pentru a lăsa loc unei învălmășeli libere, în condițiile în care agricultura nu mai este subvenționată, planificată iar statul se dezangajează complet. Și în care producători particulari, fără dotare tehnică corespunzătoare, generează mici cantități de produse similare, fiecare pe micul său teren, în condițiile unei agriculturi de început de secol XX, și deci inadecvate pentru dezvoltare, cu un preț ridicat corespunzător puterii scăzute de cumpărare locale, concurați de producția agricolă industrială din Occident, importată, subvenționată și dominantă.

Artizanatul, aducător de plus valoare, este și el delăsat în favoarea unui import inutil sau unei producții de imitații la modă.

Școlile de meserii își pierd definitiv prestigiul.

Câteva facultăți standard, cunoscute ca fiind producătoare de profesiuni bănoase se erijează în oficine generatoare ale noii elite: Dreptul, mai ales, Comerțul apoi Ziaristica, Comunicarea, Sociologia, înțeleasă ca activitate lucrativă de analiză a electoratului și de producere de sondaje la cerere, pe când Medicina și Ingineria își pierd din prestigiu, pe care din motive financiare, de putere și rol îl cuceriseră în anii comunismului. O supraproducție în categoriile socio-profesionale urcătoare, supra-reprezentate, asemenea celei din anii 1920-1940, dezechilibrează nu doar scara meseriilor ci și mentalitățile, idealurile, câștigul ușor și manipularea legilor devenind scopuri de carieră.

Dar aspectul cel mai neliniștitor este **punerea în vânzare a teritoriului comunitar.** Nu este vorba de darea lui în folosință, pentru o exploatare mai rațională, ci de vânzarea terenurilor agricole și forestiere, a subsolului în proprietate deplină unor cetățeni străini. Nu e vorba de a motiva o xenofobie oarecare. Ci de temeinica îngrijorare că, neinteresați de păstrarea echilibrului ecologic într-un teritoriu unde acționează precum lăcustele, acești proprietari neînțelepți vor distruge ceea ce a mai rămas nedistrus de unii din cetățenii iresponsabili ai României.

Ceea ce induce efecte de o sălbăticie teribilă este totala neglijare a *factorului timp* (deversarea de cianură în râuri, dislo-

carea populațiilor și distrugerile de mediu, de peisaj – în cazuri cunoscute precum Roșia Montană – dar și în alte sute de cazuri mai puțin mediatizate). Nu e vorba deci doar de străini ci de toți acei cetățeni ai României care ignoră în numele unei „rentabilități“ imediate, orice preocupare de prezervare și reînnoire a resurselor naturale, în special a pădurilor, fînațelor și râurilor. Nu are rost să mi se spună că astfel de procese de expansiune și exploatare au avut loc în secolul XIX în Europa, continuă azi în Africa sau Asia sub ocupație rusă, că industrializarea le impune, sau că până și „comuniștii“ au acționat așa, vezi exploatările de sulf din epoca Ceaușescu sau catastrofele ecologice de la Turda, Bicaz și Copșa Mică, din Deltă, în ultimii 50 de ani, că America de Sud suferă de aceleași teribile plăgi ale distrugerii. Chiar dacă a fost sau este așa, nu există nici un motiv să se persevereze diabolic sub pretextul unui interes imediat, cu o viziune oportunistă și sălbatic capitalist-industrialistă.

Dar cine va putea schimba această tendință susținută de clasa politica reciclată, a foștilor activiști și securiști deveniți investitori și / sau excroci? Din cine se vor recruta și cum se va recompune o clasă politică responsabilă, morală, pentru care codul etic al servirii comunității să nu fie o vorbă goală? În secolul al XIX-lea și în prima jumătate a secolului XX, personalitățile de tip conservator, care acționau ca reformiștii europeniști, au construit un stat și o națiune: Mihail Kogălniceanu, Al. Ion Cuza, Titu Maiorescu, Mihai Eminescu, Constantin Stere, Onisifor Ghibu, și au fost susținuți de ceilalti intelectuali constructivi, nu revoluționari ci conservatori. Paradoxul masonilor conservatori. Nu importă cum se numeau atunci partidele lor, ci contează ce făceau membrii lor.

Actualmente compoziția pe meserii a Parlamentului României se apropie semnificativ de cea dinainte de 1944. (http://diasan.vsat.ro/pls/parlam/de1?c=2&o=0)

Doar că veniturile salariale ale acestor noi oameni politici sunt, pentru pretențiile lor sociale, de parvenire și îmbogățire rapidă, prea insignifiante pentru a-i face independenți de grupurile de presiune și mai ales a-i imuniza la tentațiile corupției de toată mâna.

Și acum, ce facem?

Printre altele, interpretările lui Vasile Lovinescu, mai ales cele dedicate basmelor românești, dincolo de unele afirmații greu de controlat, ne pot permite să integrăm observațiile noastre empirice într-o sistematică analitică.

Putem înțelege, pe această cale aparent întortocheată, două lucruri esențiale.

1. Între planul mitic și planul social nu există nici o discontinuitate. Să ne dăm seama că planul mitic este liantul identitar de care orice grup uman are nevoie pentru a fi un grup structurat, un cristal și nu o soluție, nici măcar suprasaturată, sau o baltă cu mormoloci din care nu vor ieși niciodată broaște. Derivă de aici faptul că basmele (nu toate ci mai ales acelea parabolice, cu împărați) nu sunt construcții ale imaginației populare de tradiție orală și de sorginte „joasă“ ci produsele unei transmisii orale, descendente, anterioară civilizației scrisului și tiparului, a Tradiției, a cărei producție și sursă se află în pătura cultă, din preajma Regilor și Preoților (magilor).

2. Între critica utilizării manipulatorii, politice a miturilor, critica mereu necesară și urgentă, și critica distructivă a miturilor identitare însele, cele care sublimează identitatea „tribală“, trebuie realizată, trasată o limită, pentru a reuși stăvilirea procesului distructiv pe care critica miturilor identitare, devenită o nouă ideologie oportunistă, îl generează.

Lucian Boia, un istoric inteligent, critic al ideologiei și mitografiei comuniste, a fost transformat, de unii comentatori naivi, proști sau interesați, în ideolog al noii destructurări, pe fondul vidului de simbolizare care s-a produs după căderea regimului nazional-comunist. Lui Lucian Boia i-a fost dat, ba chiar i s-a propus / impus de către unii comentatori excesivi – iară el s-a complăcut o vreme să-l joace din orgoliu intelectual – un rol de ideolog, în așteptarea umplerii acestui vid, un rol pe care un istoric nu avea de ce să și-l asume, întrucât rolul său de critic al unei istoriografii mercenare se terminase. (Deși nu suficient de profundă și explicită, în căutarea zonelor cu adevărat vulnerabile, menționăm una din excepții: critica, din unghi istoric identitar, adusă de istoricul clujean Ion Aurel Pop, operei demistificatoare la adresa „mitografiei comuniste“ a istoricului Lucian Boia.)

Se aștepta, după 1990, reideologizarea și resimbolizarea de tip mondialist-capitalist, lucru care se produce acum și la care contribuie intelectualii sponsorizați, democrații de fațadă, umanitariști de paradă sau naivi apolitici, dar complet dezarmați, motivați mental și mai ales moral de nevoia de a-și găsi o utilitate socială remunerată, care să le dea fundament și legitimitate socială lor și legitimitate politică comuniștilor reciclați mai spălăței, pătură clanică ale cărei rezervă de cadre au devenit mai sus pomenitele categorii de „intelectuali". Presa opozițională, fost disidentă, a devenit bastionul noii ideologii oportuniste.

Semnalele de alarmă pe care comunitatea le dă, și pe care le-am evocat, ca și luciditatea proiectivă și prospectivă, ne îndeamnă să credem că trebuie făcut ceva pentru a încetini și opri aceste procese de dezagregare socială. Măcar pentru a permite stabilizarea instituțională în România, ca și în alte țări ale Europei de Est, întărirea sistemului juridic independent și frânarea exportului de capitaluri noi spre piețele financiare occidentale. E nevoie (și trebuie căutate, inventate deci, metodele) pentru că, prin difuzare culturală și reinițializare, miturile să fie regăsite și repuse la baza societății, la începutul lanțului trofic.

Aceasta acțiune de rezistență și reconstrucție nu poate fi doar rolul statului, al unui partid de guvernământ sau din opoziție, nici doar rolul școlii. Astfel de organisme sociale au tendința naturală de a se servi de mituri în scopuri politice, iar scopurile politice nu sunt scopuri de interes general, deși ar trebui, și organismele respective se proclamă apărătoare ale valorilor fondatoare, pe care le redefinesc periodic.

Fenomenul iradierii miturilor fondatoare, din centre inițiatice diverse, cunoscute sau necunoscute, vizibile sau invizibile, poate fi Calea Regală.

Riscurile sunt cele cunoscute: mărirea influenței sectelor, a societăților secrete diverse, care recuperează dar și degradează miturile, transformate în marfă; manipularea poltică. Dar ele trebuie asumate și compensate.

Mircea Eliade, C.G. Jung, Julius Evola, René Guénon, Gilbert Durand, au fost printre puținii gânditori europeni care au recunoscut prezența miturilor în formele degradate ale modernității, în

diferitele activități umane și colective (de la adepții OZN-urilor la grupurile de războinci *paint bal*: „Culorile războiului"), și au încercat să meargă mai departe pe calea regăsirii Tradiției și a explicării fundamentelor socialității umane.

Unii sociologii (ca Michel Mafessoli în Franța) au studiat activitățile umane mitografice și solidaritățile tribale reconstituite sau inventate, la baza cărora se află aceste activități.

Intelectualii români, filosofi, etnologi, istorici sau sociologi, au cercetat, dezvăluit, valorificat gândirea mitică. De la N. Densușianu la Vasile Pârvan sau la N. Iorga, de la Mircea Eliade la Constantin Noica, de la Vasile Lovinescu la Eduard Pamfil și Doru Ogodescu. Fără să-i uităm pe savanții etnografi și antropologi străini interesați de cultura românilor.

Intelectualii care, la noi sau în general în culturile de tip european, au practicat sau practică criticismul „progresist", așa-zișii moderni, sunt inși care au un dispreț prostesc față de înaintași, pe care îi consideră automat primitivi și incapabili de înțelegerea profundă a realului. Orice lectură normală a textelor filosofice, literare sau istorice, geografice ale antichității, de la Socrate la Strabon, sau de la Sfântul Augustin la Nicolaus Cusanus, dovedește că nu de prostie și „primitivisme" sufereau aceștia, ci, eventual, de lipsă de informație. Principalele întrebări privind umanul au fost puse definitiv atunci, chiar dacă răspunsurile erau uneori inexacte, fără a fi decât rareori inadecvate.

Dar acum e vorba nu doar de studierea mitologiei ci de salvarea ei, de regenerarea acesteia pentru a răspunde agresivității lumii „postmoderne" în care criza identitară este exploatată politic, întreținută de grupuri și guverne care, de altfel, în interiorul lor, cultivă gândirea mitică și structurează cu ajutorul ei identități noi și puternice, în timp ce în exterior atacă și destructurează alte identități prin raționalizarea excesivă, prin ideologizarea și politizarea miturilor, prin ridiculizare și subminare pseudo-critică a miturilor „adversarilor" reali sau potențiali. (Se pot da destule exemple din propaganda politică americană, rusă, israeliană…)

Comunitățile Europei de Est sunt mai fragile ca niciodată. Între 1945 și 1990 ele au fost supuse unei aculturații violente din partea sistemului de propagandă sovietic, cu scopul asigurării

controlului politic, social și economic al acestor teritorii și state. După 1990 ele nu au putut să respire liber nici o clipă, invadate de droguri, șomaj, înfometare endemică, import excesiv. În vreme ce reformele inadecvate, avortate sau amânate au generat aurolacii, șomerii, pensionarii muribunzi, sindicaliștii manipulați de serviciile secrete și mafioții ce finanțează asociații umanitare și turnee de tenis open (vezi cazul relativ recent al excrocului Sever Mureșan, care îl invitase ca umbrelă – probabil bine remunerată, precum directorul întreprinderii de coarne și copite din romanul lui Ilf și Petrov – pe Bush – tatăl la București pentru un turneu de tenis open, în care vânzarea spațiului publicitar, la prețuri extraordinare, se negocia, în Franța, pe un număr de telefon mobil, în numele unei agenții nedeclarate), pentru spălarea banilor scoși din prostituție masculină și feminină, pedofilie organizată, export de copii înfiați, comerț de droguri și trafic de influență.

Ziarele sunt pline de probe că a avut loc lichidarea, în numele economiei de piață, a bunurilor sociale care mai aveau o oarecare valoare, de fapt transferul pe nimica toată a acestor bunuri în mâinile unor excroci (Băncile noi, falimentate cu acordul BNR, excrocii care obțin împrumuturi imense fără garanții și acoperire: Sever Muresan și atâția alții) și export de beneficii, fără reinvestirea lor în teritoriul neo-colonial, complet dependent.

Comunitatea românească din România este victima acestor agresiuni contra duhului, contra materiei psihice adică, din care suntem formați, contra sentimentului de apartenență, de mândrie, de continuitate, de solidaritate. Se atacă încă o dată bazele civilizației românești însăși. Iar uneltele sunt extrase din arsenalul de elemente clasice dintre cele mai superficiale ale „modernității târzii" până la sistematica propagandei și manipulării, interdicția recuperării integrale a tradiției, deformarea acesteia prin propagandă, impunerea unei autocritici excesive și dezechilibrate în raport cu practicile comunităților limitrofe sau integrate (unguri, ucrainieni, ruși, sârbi, bulgari, polonezi, germani sau evrei) și modelatoare (francezi, americani, ruși, greci, turci), în numele intereselor acestor altor comunități, ca și prin crearea artificială a bazei pentru o culpabilizare colectivă, în numele

memoriei și justiției celor tari (dulăilor) aplicată doar celor slabi (cățeilor).

Denigrarea valorilor comunității românești, care au crescut și s-au definit din chiar necesitățile de existență ale acesteia, se realizează sub diferite pretexte, dintre care cele mai curente sunt așa-zisa stare de xenofobie tradițională, inventarea unui antisemitism metafizic, anistoric și intrinsec, a unor pogromuri și acțiuni genocidare care, deși au responsabili juridic și moral definiți, sunt extinse la scara comportamentului comunitar; a rarității sau a lipsei de contribuții „semnificative" (cine le definește dacă sunt sau nu sunt astfel?) la cultura universală.

Există chiar o amară și radicală „demonstrație" a lui Ioan Petru Culianu, un strigăt de disperare prost plasată în context european, lamentare pe baza unui imens complex de superioritate-inferioritate, plângere nu complet inutilă, ci doar prost interpretată de cei care o cunosc etc., etc.

Realitățile istorice, de genul celor mai sus înșirate, nu sunt explicate, ci recadrate, încadrate anacronic, analizate doar din unghiul actualității, adică din perspectiva decalogului pseudo-umanitarist, a corectitudinii politice, a așa-zisei apărări a drepturilor omului, a dreptului minorităților (îndreptate ele însele în acest fel spre ghetoizări forțate, în numele ideologiei solidarității etnice – sub lozinca „Înainte de toate suntem…") și a supraviețuirii, ca și cum deciziile și acțiunile respective nu ar fi avut cauze, cronologii și nu s-ar fi încadrat în serii istorice și sociale similare cu cele ale altor comunități și cu comportamentele altor clase politice. Nu este vorba de a evita o judecată istorică și morală ci de a evita anacronismul și prejudecata, ca și moralismul unor superiorități inexistente.

Complexele de inferioritate pe care ni le-am inculcat noi înșine, prin intelectualii noștri de serviciu, sunt exploatate cu minuție de propaganda altor neamuri.

Ar fi ridicol să cădem în ghearele unei paranoia naționale. Nu vedem aici un complot împotriva poporului român ci o conjuncție de fenomene complexe al căror sens și semnificație trebuie analizate lucid, dar ale căror efecte nocive trebuie stopate urgent prin cea mai inteligentă și ieftină metodă: **reciclarea și revalorizarea miturilor**. Pentru toate celelalte soluții: reforma

economică, lupta împotriva corupției, recuperarea instinctului de creație prin muncă, blocarea exportului de capital, reconstituirea și moralizarea clasei politice, contra-propaganda, cercetarea științifică fundamentală și aplicată, etc, trebuiesc bani, mulți bani. De unde?

Suntem în fața necesității de a recunoaște în *reciclarea miturilor* un act de autoapărare, de supraviețuire, de cultivare a minții și a țarinii spirituale, fără de care recădem în starea de animale. Doar spiritul este universal. Dar el se întrupează în identități. Nu există identitate umană globală, ci doar identități regionale sau statale, comunitățile etnice adică, singurele care pot fi cuprinse, înțelese și menținute în echilibru, pentru moment, singurele în care individul, liber și înspăimîntător de singur, se poate simți solidar și protejat. Protejat de morbul pierderii ființei. Estimp, adică în acest spațiu și în acest timp.

De aceea se cuvine să cunoașteți tradiția, adică Legea nescrisă, și să faceți Legile în acest spirit, să le respectați apoi în litera și spiritul lor, căci ele sunt instrumentele Rezistenței și Reconstrucției.

Deveniți astfel slujitori și apărători ai Duhului, intelectuali adevărați, creatori de spirit în respectul Materiei, care e spirit întrupat. Și muncitorii, și țăranii sunt, cînd îi ajută mintea, nu cartea ci memoria, înțelepți, adică adevărați intelectuali.

Suntem toți fii Țărânei și ai Apelor deasupra căreia a suflat Duhul, ca furtuna deasupra feței Mării.

Mă simt un privilegiat. Nu prin titluri și lefuri, cariere și familie. Ci fiindcă fac parte dintre aceia care au mai văzut plutași pe Bistrița sau pe Dorna, au auzit cum coboară duruind lemnul din munte. Eu știu ce este un „hait“, am văzut urși mâncând fructe în aceeași vreme cu mine, de partea cealaltă a zmeurișului; am cuprins în brațe, în pădurile de la poalele Pietrelor Doamnei din Rarău, copaci mai groși ca trunchiul a trei bărbați maturi. Gândind la aceste întâmplări normale, dar care pot fi și citite ca miraculoase, am putut rezista în ținutul Soarelui Apune, care nu mă primea ca pe fiul său.

Pentru a rezista și Domniile Voastre, Cuconii mei, ar fi nevoie să cunoașteți locurile de baștină ale lumii voastre, să nu le uitați

fețele oriunde v-ar duce soarta sau vrerea. Le veți cunoaște cutreierându-le de mici, cu tații, mamele și frații voștri, apoi, mai tîrziu, dimpreună cu pruncii voștri.

Astfel le veți cuprinde și deslușì tainele luminoase și întunecate, iar locurile vă vor protegui, de va veni vremea primejdiei. Care va veni.

Nu e un discurs apocaliptic. **Nu vă îndemn să urcați la cer ca să vă salvați, nici să vă supuneți celor care vă promit salvarea. Dimpotrivă, salvarea va veni din voi, ea va veni din rămînerea pe loc, din statornicie, din înrădăcinare, din răsădire. Ea este aici, Hic et nunc.**

Vă îndemn să învățați a vă cunoaște vecinii și deci să vă prețuiți vecinii. Ei vă pot fi prieteni sau vrăjmași, uneori mereu prieteni și rareori mereu vrăjmași. Dar și dacă undeva și cîndva vrăjmașia v-ar răzbi, prețuiți-i, învățați-le limba, înțelegeți-le obiceiurile, aflați-le istoria. Vă veți înțelege mai bine pe voi înșivă. Vă veți înțelege mai ușor cu ei, veți ști cum să le vorbiți, cum să le arătați că îi prețuiți, că nu vă e frică de ei, că nici lor nu trebuie să le fie frică de voi, fiindcă palma voastră e deschisă și nu ascunde pietre sau arme. Dar că vreți să fiți respectați, cu obiceiurile voastre chiar așa diferite cum sunt de-ale lor, că nu vreți să îi faceți să devină asemenea vouă, că nu veți accepta să deveniți asemenea lor, fiindcă toate neamurile sunt frumoase iar orice copil e frumos pentru părinții săi.

Nu vă lăsați stăpâniți de cei ce se propun drept intermediari, tâlmaci sau dragomani. Aceștia vor încerca adesea să-și folosească poziția privilegiată pentru a vă învrăjbi cu vecinii, inventînd primejdii, comploturi, pentru a câștiga foloase proprii, îndemnându-vă la harță și suspiciune. Vecinii trebuie să știe că înțelegeți vorba lor, că aveți știre de planurile lor și că e mai bine să vă fie prieteni, fiindcă sunteți vecini, decât să-și caute prieteni de ocazie depărtați, complici de o clipă pentru a obține, în contra voastră, avantaje temporare de putere și bogăție.

Împreunați-vă cu cei din neamul vostru, cu ei veți face coconi de vază pentru care merită să adunați și să vegheați. Dar nu vă fie frică de muierile vecinilor sau de bărbații lor. Dacă le respectați rînduiala, ei vor respecta-o pe a voastră. A trăi după două

rânduieli bune e mai bine decât a trăi după o singură rânduială, dar proastă.

Ființa noastră se face din laptele de țâță al Mamei, din bucatele pe care Dînsa le-a gătit pentru noi, din poveștile pe care ni le-a susurat și din încrengăturile de neamuri despre care ne-au vorbit ea, părinții. Memoria individuală păstrează memoria colectivă. Pare simplu și adevărat, dar împrejurările schimbate adună greu bunicii cu nepoții, transvazarea memoriei nu mai are loc decât rar și nu îndestul. Neamurile încep să creadă că nici nu mai au nevoie de memorie, că viețuirea în prezent e singura valoare. Și uită, golindu-se de sevă, secate precum pâraiele ale căror surse s-au înnămolit, invadate de deșeuri, de gunoaie și de idei preconcepute. Uită, precum nepoții cărora bunicii le-au pierit în războaie sau, amnezici și depărtați, nu mai simt îndemnul să povestească sau să îndemne să li se pună întrebări.

„De unde venim, cine suntem, încotro mergem“ nu sunt întrebări fără importanță pe care nici n-ar mai merita să (ni) le punem, ci cu adevărat primele și cele mai importante întrebări omenești.

Genealogia, cronologia și memoria sunt cele trei surse ale continuității, mamelele – precum țâțele Reparatei poetului Brumaru – din care sugem laptele statorniciei de familie, de trib sau de neam.

Sursele vizibile sunt arhivele. Nu lăsați să vă fie îngrădit măcar și pentru o clipă, accesul la arhive. Puternicii zilei vor încerca să o facă pentru a vă castra de memorie și a vă supune.

Nu e rușinos să dăinui.

Semnele Cerului, Apei și Pământului, peste care șuieră Vântul, să vă fie cunoscute, să le luați din cărțile vechi sau din gura părinților, de e nevoie chiar cu oarecare violență. Cine nu știe să citească semnele zborului rândunicilor, susurul izvoarelor, șuieratul vântului, nu e pregătit nici pentru viață și nici pentru moarte.

Puteți pierde tot, nu îngăduiți să vi se confiște Speranța și Memoria. Și faceți distincția între Autoritate și Putere. Puterea actuală nu are autoritate. Și nimic nu i-o poate conferi. Clasa politică actuală este aproape fără excepție o nouă burghezie, descendenta „burgheziei roșii“, ambele – clase sociale exclusiv preocupate de propriile interese. Pentru acestea progres însemna progresul

afacerilor proprii iar tradiția nu are alt scop decît conservarea bunurilor obținute prin fraudă.

Nu la acest progres visăm și nu la această tradiție se cuvine să ne referim.

21 martie 2003, 18 august 2006

AMERICA E DOAR SOȚIA MEA, PE CÂND ROMÂNIA E MAMA. DE MAMĂ NU POȚI DIVORȚA NICIODATĂ

Anton Lixăndroiu, SUA

De ce am răspuns atacurilor din presa americană împotriva României? Pentru că eu nu suport ca cineva să se lege pe nedrept de țara mea! Dar mai ales nu suport să văd că reprezentanții statului român, trimiși să reprezinte țara la Washington, stau cu mâinile în sân și nu au nici o atitudine. Mi-au raspuns congresmeni ai Partidului Republican și chiar Casa Albă. În nici un caz Ambasada României din Washington. La o săptămână după ce am trimis dosarul ambasadorului Ducaru spre luare la cunoștință, l-am primit înapoi, într-un plic, cu antetul ambasadei, fără nici o mențiune. S-au temut, pur și simplu, să-l deschidă, de parcă ar fi conținut spori de antrax. Și m-au tratat cu dispreț, de parcă n-ar fi români. Din păcate, așa sunt mulți dintre cei care ne reprezintă peste hotare – români doar pe hârtie. Mi-am zis: cineva trebuie să acționeze, suntem români și nu mai suport să fim duși la oala cu gunoi în halul ăsta. Atunci am început campania, adică nu am iertat nimic unde am văzut că este ceva antiromânesc; m-am pus pe scris și pe argumentat, cerând celor care publicau articole despre români să retracteze minciunile și afirmațiile aberante. Practic, am ajuns la concluzia că există un complot contra României, și nu poate nimeni să-mi scoată această convingere din cap. Pe locul întâi, de la distanță, se situează *The New York Times*. Acestui ziar i-am trimis nu mai puțin de 790 de scrisori de protest, la care nu a răspuns deloc! Mai departe, am cerut sprijinul a șase senatori care, la rândul lor, au scris redacției, sugerându-i să-și respecte cititorii. Nici ei n-au primit

nici un răspuns. Mă gândesc să dau în judecată acest ziar și să-i cer 200 de milioane de dolari – daune pentru defăimarea statului român, sumă pe care o voi dona pentru construirea de azile și spitale în țară. Urmează ziarele *International Herald Tribune, Chicago Tribune, The New York Review of Books, Financial Times,* precum și.televiziunile *CNN* și *Channel Seven*. Aici a lucrat otrăvită de Barbara Walters, în ale cărei emisiuni insista pe faptul că România își vinde în masă copiii sau îi lasă să doarmă prin canale și în gurile de metrou. Am cerut redacțiilor respective s-o scoată la pensie, că nu știe ce vorbește. De ce nu vede câți drogați și copii abandonați zac prin canale în Brooklyn și Bronx (New York) sau în Chile, Peru sau Venezuela? Nu cumva e plătită de cineva să vadă numai boschetarii din București? Mai enumăr câteva teme: în România trăiesc 3 milioane de maghiari și 3 milioane de țigani, iar ansamblul minorităților naționale depășește 40% din populație. Cu alte cuvinte, numai 60% din populația României sunt români! Armata Română a împușcat și aruncat de vii în foc zeci de mii de evrei din nordul Transilvaniei, în timp ce guvernul român condus de Antonescu a trimis la Auschwitz 200.000 de evrei din Transilvania. Declaratia generalului american Wesley Clark, potrivit căreia „Tratatul de la Trianon a fost o mare greșeală si ar trebui revizuit". Harta publicată de *National Geographic*, în care se arată că în Transilvania se vorbește o singură limbă: maghiara. Harta revistei *Arborele Lumii*, care ne înfățișează „Ungaria Mare", întinsă de la Tisa până la Dunăre, la Marea Neagră și la Nistru. Aberațiile ramolitului G. Prouty, colonel din al doilea război mondial, care a văzut, cică, prizonierii americani venind din România, fiecare cu piciorul tăiat din genunchi de către barbarii de români, după un obicei ce vine de la Dracula. În realitate, se știe că piloții americani doborâți de germani la Ploiești au fost ținuți la Timișul de Sus ca niște boieri, trăind mai bine decât ofițerii din armata română. În fine, am fost scandalizat-de declarația consulului american la București, Michael Mates, potrivit căreia Biserica Ortodoxă Română persecută alte biserici, în special Biserica Maghiară. Mulți nervi mi-a făcut și articolul lui Thomas I. Noon, intitulat „România își persecută minoritatea maghiară". Probabil l-a scris în stare de ebrietate, așa cum par a fi multe articole antiromânești publicate în America. De altfel,

nici episcopul Tokes nu e prea departe de acești denigratori, când afirmă, la Cleveland, că maghiarii sunt un fel de sclavi negri ai României. Este adevărat. *The New York Times* n-a mai scris nimic în ultimul an despre România. Nici rău, nici bun. Dar asta nu înseamnă că jurnaliștii respectivi nu trebuie să răspundă pentru ceea ce au făcut. Și-i voi chema în justiție. Pentru că nu pot sta indiferent când se duce o vendetă contra țării mele.

În justiție am chemat și Ungaria, la CEDO. Înaintea mea, profesorul Duma a făcut o greșeală: a cerut compensații financiare. Or, Curtea nu judecă astfel de cazuri, ea judecă încălcări grave ale drepturilor omului. Eu am plecat de la adevărul că Ungaria este un stat democratic și civilizat, iar în consecință nu poate ignora fapte din trecutul său. De aceea, nu cer bani, vreau doar ca Statul Ungar să recunoască public atrocitățile și crimele comise în Transilvania în timpul ocupației horthiste (1940-1944). Vreau să nu uite că horthismul a desfigurat imaginea sa de stat modern. Germanii și-au cerut iertare evreilor, polonezilor și țiganilor. Austria, la fel. Japonezii au făcut același lucru în fața coreenilor și chinezilor. România, prin vocea președinților ei democrați, a condamnat crimele antievreiești din timpul războiului. Sunt un român liber și-mi cunosc istoria neamului. Cum să las să treacă în uitare crime oribile, precum cele de la Ip și Treznea, demolarea a sute de biserici ortodoxe și de sinagogi, alungarea a sute de preoți și intelectuali, expulzarea a 500.000 de români din Transilvania de Nord? În septembrie-decembrie 1940, armata ungară a lui Horthy, în colaborare cu extremiștii maghiari locali, a ucis 6.000 de români. În martie-august 1944, a masacrat peste 80% din populația română de origine evreiască, deportând la Auschwitz și Maidanek 160.000 de evrei, în cadrul unui plan de purificare etnică. Se va spune că Hitler a dat ordinul, dar pe mine nu mă interesează acest lucru, eu știu că ucigașii purtau uniforma statului ungar. Iar după cum au recunoscut înșiși naziștii, „eficiența" și „rapiditatea" ungurească în a trimite oamenii la camerele de gazare au fost superioare celor germane. Așa cum am scris în Expunerea Faptelor din dosarul depus la Strasbourg, ar fi o mare injustiție ca aceste crime să fie ținute în secret și pe mai departe. Ele trebuie prezentate comunității internaționale, completându-se, astfel, abominabilul tablou al Holocaustului. Iar dacă Ungaria

prietenă își va prezenta scuzele, cum se cuvine unui stat responsabil, cred că prietenia româno-maghiară se va întări și mai mult.

Indiferent ce va fi, precedentul a fost creat. Mulți oameni vor afla că și Ungaria a luat parte activă la Holocaust. Se va vorbi din nou de crimele ce fuseseră împinse, discret, într-un sertar al uitării. Deocamdată însă, eu merg pe varianta pozitivă: cred că voi câștiga acest proces. Pe urmele mele vor veni probabil sute și mii de urmași ai celor deportați sau uciși, deschizând propriile procese și solicitând cuvenite compensații financiare. Dreptatea nu moare niciodată.

În privința „visului american", trebuie să știți că anul trecut am trecut printr-o depresie groaznică. Mi-am instalat antenă de satelit, să prind posturi românești de televiziune. La etaj, i-am lăsat soției televizorul cu posturi americane, iar eu mi-am pus un alt televizor, într-o „cameră a plângerii", pentru canalele românești. De câte ori se deschidea mira unui canal de acasă, izbucneam în plâns. Zăream în vitrinele unor magazine ziare românești; mă pomeneam cu lacrimile pe obraz. Dacă puneam muzică românească în timp ce eram la volan, eram nevoit să trag pe dreapta, până mă opream din plâns. Am decis să merg la un psihiatru, și el român. După ce mă ascultă cu atenție, îl văd că se întoarce cu fața la perete și se pune pe plâns. Păi ce dracu faci, doctore, zic, am venit să mă vindeci, și tu mă îmbolnăvești și mai tare? Asta e situația cu visul american. Eu trăiesc acolo, dar sufletul și-a păstrat învelișul românesc. America e doar soția mea, pe când România e mama. De mamă nu poți divorța niciodată.

2006

DISPERAREA CĂ SE PIERD DOCUMENTELE IDENTITĂȚII NOASTRE

Aurelia și Ștefan Lăpușan

Eu, Aurelia Lăpușan, împreună cu soțul meu, Ștefan Lăpușan, scriem monografii despre așezări și oameni ai locului. Am scris zece până acum, însumând peste 4.000 pagini, și lucrăm mereu. După cum bine știți, monografiile sunt cărți grele, căci ele

însumează ani de cercetare în arhive, biblioteci, scotocind în cuferele cu amintiri ale oamenilor pentru a le reda oamenilor. Este nevoie de luciditate și fler să cerni faptele, nu după reperele istoricilor, ci mai ales după parfumul presărat de cronicar în colecțiile ziarelor-câte s-au mai păstrat, și de funcționarul conștiincios în arhive-câte s-au mai pus la adăpost.

Ne-a îndemnat la această muncă devoratoare disperarea că se pierd documentele identității noastre, că mereu mai mulți ignoranți șterg, rup sau iau ceea ce aparține zestrei unui neam întreg.

Suntem jurnaliști și știm ce dimensiuni capătă clipa pusă în pagina unei publicații.

Suntem pedagogi și vedem cât de puține lucruri mai recunosc tinerii, astăzi.

În mod decisiv am pornit la drum într-o zi când, la Cernavodă, contemplând podul de peste marele fluviu, nemurit de mintea și cutezanța lui Anghel Saligny, și preocupați să redactăm un pliant la punerea în funcțiune a Centralei nucleare, am simțit că străinii aflați în misiune la noi nu știu mai nimic despre pământul pe care calcă. Și este chiar pământul din care s-au întrupat Gânditorul și nevasta lui, care ne dovedesc fără tăgadă cât de adânci rădăcini avem pe lumea asta. Așa s-a născut *Cernavoda 1995*. Prima monografie semnată Aurelia și Ștefan Lăpușan.

Ne-au îndemnat să continuăm prietenii, mereu mai curioși de ceea ce le spuneam noi, mereu mai antrenați în misterioasa căutare a trecutului dobrogean. *Medgidia Carasu* a devenit cartea unui oraș aflat la răscruce de drumuri, locul de bejanie a mocanilor, hanul lui Jules Verne, mai târziu a adunat lacrimile deportaților, dar a rămas mereu un centru spiritual de expresie multietnică. *Constanța-memoria orașului* a adunat în filele ei cele mai importante momente din albumul sentimental al marelui port. Și astăzi credem că este una dintre cele mai consistente lucrări prin bogăția surselor și ineditul relatărilor. A venit rândul *Techirghiolului pentru Europa*, cea mai bogată monografie despre un lac hărăzit românilor de Dumnezeu pentru a-i tămădui de suferință și despre artizanii turismului litoral. Binecuvântată și prefațată de Prea Fericitul Părinte Teoctist, cartea ne-a adus bucurie și recunoștința localnicilor. Au urmat *Drumuri în istorie*, o amplă incursiune în

biografia petrolului românesc purtat prin portul Constanța, *Teatrul și presa în Dobrogea*, un excurs cultural recuperator, o altă monografie-album a Constanței.

Una din cărțile de succes a fost *Drumul Pâinii în istoria Dobrogei*, de asemenea prefațată de Patriarhul Bisericii Strămoșești, lucrare care a dezvoltat cultul acestui aliment primordial la români, în legătură cu tradițiile meșteșugărești și truditorii acesteia. Două volume consistente reunesc în peste 700 pagini *Istoria căpităniilor porturilor fluviale și maritime românești, de la Baziaș la Marea Neagră* și de pe Siret pe Someș, o adevărată epopee a navigației sub tricolor, din toate timpurile și pentru toate genurile de cititori. Se află sub tipar o istorie a Mamaiei centenare, în lucru o alta a Mangaliei, s-a reeditat *Techirghiolul*, în așteptare mai sunt și alte proiecte. Într-o zi, la o expoziție de carte, într-o vitrină aranjată de Biblioteca județeană am descoperit expuse la vedere cărțile noastre. Cu paginile la colțuri exfoliate, de multele mâini care le răsfoiseră. Erau cele mai citite cărți dobrogene din expoziția bibliotecii și atunci am simțit că primisem cea mai mare răsplată a muncii noastre.

Îndemnul de a persevera ține de pofta fiecăruia de a-și face datoria în viața asta scurtă, de a lăsa ceva și altora, de a veșnici prin fapte. Am salvat de la distrugere multe documente care pot scrie sau rescrie istoria. Am refăcut prin forțe proprii multe colecții de ziare sortite distrugerii, am compus o bancă de date extrem de valoroasă, ajutând biblioteca județeană să conserve mai bine fondul de patrimoniu existent. Cred că munca noastră trebuie luată în seamă, ea nu este nici recital de muzică, nici tablou, oricât de mare îmi este respectul față de orice fel de artă adevărată. Monografistul curăță arhivele de praf, caută pâna la nebunie un petic de hârtie îndosariat aiurea și pe care nu l-a știut nimeni, citește pe microfilme, cu ochii plini de lacrimile efortului, adună avar informație după informație, plătește în dreapta în stânga fiecare pagină xeroxată, fiecare drum prin beciurile vreunei instituții care nu știe ce acte are în magaziile sale pline de șoareci. Se îmbolnăvește de alergie, își mărește cu fiecare carte dioptriile, stivuiește hârtiile și fotografiile recuperate din tot felul de cotloane și scrie. Nu se oprește și scrie. Își plătește singur tehnoredactarea, tiparul și apoi umblă umil cu traista cu lucrări să

le vândă. Face audiențe la mai marii ghiftuiți care lasă frizerului ciubuc mai mare decât prețul cărții, dar când îi arată splendida monografie scoasă din tipografie, care i-a luat ceva ani să o realizeze, te invită cinic să mai treci pe la el anul viitor, că acum nu are bani. Adică nu poate să mai cumpere și această carte pe banii societății! Regret că m-am lăsat dominată de tristeți, dar aceasta e soarta cărților numite „monografie".

Cele mai mari dificultăți le-am avut de la necunoscători. De la *oamenii neoameni* care distrug arhivele. De la pseudocolecționari. Dar aceștia sunt puțini. Cei mai mulți oameni – din miile pe care i-am intervievat – ne-au făcut mărturii cu precizia amintirilor trăite în adevăr. Ne-am rezemat tot timpul unul pe celălalt, coechipieri perfecți, completându-ne și bucurându-ne fără rezerve, cinstit, de fiecare descoperire. Dragostea ne-a fost liant, limpezime și îndemn.

Monografia este studiul științific amplu asupra unui subiect anumit, tratat detaliat și multilateral.

Numele nostru este de *monografi*, deși la acesta adaug pe cel de *infofagi*. Căutători neobosiți de informații. Cărțile noastre sunt, după cum se vede, o provocare. O provocare pentru ca și alții să scrie și să cerceteze. În special tineri. Mulți dascăli au lucrat la monografii. Spiru Haret, apoi Dimitrie Gusti au cerut expres dascălilor de țară să cerceteze și să scrie. Ar merita să se facă acest lucru și astăzi chiar dacă nu mai există un ministru precum Spiru Haret și nici un sociolog precum Dimitrie Gusti.

E scump să faci cărți, dar și mai scump să lași să se distrugă istoria unui loc, tradițiile oamenilor, legendele. Arhivele se risipesc astăzi ca argintul viu. Diletanți care nu știu să prețuiască dau la tocat dosare care pot ascunde informații unice, de excepțională valoare. Ceea ce facem noi este și o formă de a protesta împotriva acestui genocid al arhivelor din întreprinderi, din instituții, chiar și împotriva modului cum se conservă arhivele statului. Ministerul de Interne preocupat de infractori nu poate gestiona astăzi fondul de patrimoniu pe care îl păzește cu soldați la poartă și-l măsoară la metru.

Am realizat foarte puțin din ce am fi vrut să facem. Și timpul nu vrea să stea. Trebuie să ni se alăture și alții. Să fie tot

mai mulți monografiști care să strângă în cărți biografia așezărilor românești, portretele oamenilor obișnuiți, viața trăită în eroicul anonimat al istoriei.

Constanța, 17 aprilie 2006

SĂ UMBLI PRIN CODRI PLANTAȚI DE PROPRIA-ȚI MÂNĂ...

Teofil Răchițeanu

Eu sunt, prin toată ființa mea, un om al Muntelui, înțelegând prin acest cuvânt Apusenii sau Munții Apusului, cum îmi place cel mai mult și cel mai adesea să le spun. M-am născut la munte, am copilărit la munte, am lipsit din munte doar câțiva ani, în timpul studiilor liceale și universitare, ultimii treizeci de ani ai veiții mele i-am trăit la munte; aici, când va fi să fie, doresc să fiu înmormântat și cineva apropiat mie să-mi planteze pe mormânt un brad, copacul cel mai longeviv din munții noștri. Viața ca și moartea mea sunt legate de munți, de cei ai Apusului și doresc ca și în eternitate să fie tot așa.

Între munții românești, cei ai Apusului au ceva aparte. Carpații Răsăriteni sau cei de Miazăzi sunt, pe suprafețe întinse, nelocuiți, pustii, pe alocuri chiar terifianți. Cei ai Apusului sunt locuiți aproape peste tot. Aproape nu există vale sau culme sau dumbravă în Apuseni în care să nu existe un cătun, un canton pădurăresc, o stână, o colibă în care drumețul, la vreme rea, să nu afle un adăpost. Peisajele Apusenilor s-au impregnat în sufletul celor ce, de-a lungul istoriei, le-au locuit. Omul le-a asimilat, dar și ele au asimilat omul. Osmoza om-natură a fost aici, și mai este încă, aproape perfectă. Odată ce le-ai văzut și trăit, peisajele Apusenilor nu pot fi uitate, mereu și mereu dorești să le revezi, să te întorci la ele ca la iubiri ce nu pot fi uitate. Poetul Gheorghe Pituț, de a cărui prietenie m-am bucurat, cât a trăit, originar din Beiuș, fost, înainte de a se fi afirmat ca poet, pădurar, îmi spunea, odată, că nu există peisaj în Apuseni (vale, culme, dumbravă) în care să nu fi dorit să aibă o casă. Cuvintele acestea ale dumnealui subliniază, o dată în plus, o caracteristică a

Apusenilor – aceea de a fi umani. Apusenii au suflet, un duh și o magie a lor, aparte de ceea ce au ceilalți munți românești, au în ei tot ceea ce poate satisface setea de sublim a celor ce-i locuiesc dar și a celor ce se încumetă să-i străbată. Apusenii au, încă, păduri, codri imenși de brazi – fagi – goruni – arbori totemici, arbori-simbol ai unei istorii milenare care sugerează o caracteristică a locuitorilor lor – statornicia. Gurile de rai, picioarele de plaiuri, raiurile și plaiurile înseși au fost și sunt aici aievea. Pentru a le vedea și a le trăi îți trebuie un suflet anume pe care, în general, cei ce trăiesc aici îl au. Apusenii sunt munți magici. Peisajele lor, fie de suprafață, fie subterane sunt magice. Toponimia e și ea magică: Lumea Pierdută, Piatra Grăitoare, Cheile Galbenei, Focul Viu (peșteră), Calea Cenușii, Fântâna Galbenă, Fântâna Rece, Fântâna-de-Drețe, Fântâna Bradului, Fântâna Cerbului, Fântâna lui Nedei, Fântânele, Preluci, Poiana Lupului, Poiana Vârtop, Poiana Florilor, Poiana Tomnatecului, Stânișoara, Poiana Stânișoarei, Stâna-de-Izvor, Stâna-de-Vale, Pârâul Călinescu, Pârâul Corbului, Pârâul Tâlharului, Piatra Tâlharului, Buteasa, Munceii, Briței, Cornul Muntelui, Nimăiasa, Fulgerata, Măgura Vânătă, Valea Firii (ce s-ar fi perpelit Constantin Noica dacă ar fi auzit de acest toponim!), Pârâul Cheii, Pârâul Crucii, Pârâul Icoanei, Cumpănățelu, Peștera Altarului și a Vârtopului, Peștera Onceasa, Valea Crăciunului etc., etc., nume de locuri călcate, parcă, de picioarele eroilor basmelor noastre vechi, evocând un om, o întâmplare, cel mai adesea miraculoasă, un duh sau o vrajă a locului.

Există un duh al Apusenilor, unul special ce nu poate fi prins în cuvinte sau în imagini fotografice. El sălășluiește în anume pietre, râuri sau fântâni, în bătrâni brazi-paltini-fagi ori goruni, în altarele de o suprafirească frumusețe din catedralele de calcar ale unor peșteri, în unele izvoare de sub poalele unor bătrâni codri ori din marginile unor mirifice dumbrave în al căror murmur cel care știe să asculte aude glasul Veșniciei, în poienile cu auroase lanuri de arnica (un fel de Floarea Soarelui în miniatură), în pâlcurile, de pe malurile unor râuri, de bujori-de-munte, în misticele covoare de brândușe, primăvara, în Mai, de pe luncile Apei Obârșiei, în molizi-brazi-fagii seculari de pe versanții prăpăstioși ai Cheilor Someșului cald ori din pădurile dimprejurul Stânei-de-Vale, în zborurile îndelung-ametitor-orbitoare ale pajurilor peste Piatra

Alunului, Piatra Arsă ori Pietrele Albe, în jnepenișul dens, pe care calci ca pe valurile unei mări, de jur-împrejurul piscului Buteasa, în stâncile de calcar orbitor de la Cheile Văii Stanciului, ale Someșului Cald sau ale Ordâncuței, în pavajul și pragurile de piatră aurie peste care, în partea lui dinspre izvoare își rostogolește undele râul Drăganului, în șurile vechi, dărăpănate, uitate de timp și de lume, de pe Dealul Rășinarilor, în turnurile acoperite cu șindrile, înnegrite de timp, ale unor biserici de lemn, în galerii de mine părăsite, de unde, cândva, se scotea, mai ales pentru străini, aurul („Munții noștri aur poartă/Noi cerșim din poartă-n poartă…"), în coloanele de bazalt ale Detunatei, în undele, în curgerea lui, când lină, când repede, ale Arieșului, evocatoare de vechi și tragice întâmplări ori în cele ale „tustrelelor Crișuri", în viziunea poetului ce-și doarme somnul etern în mausoleul lui de la Ciucea, care duceau la vale jalea Ardealului oprimat de străini în trecut dar însângerate veacuri, în chiar dacă Lancrămul e mai la șes, izvorul de acolo al lui Blaga (*„Stă acolo, gânditor/Lângă misticu-i izvor,/Unde,-n ceas menit de Parce,/Se-ntorsese-n chip de dor"…*), în ecourile, purtate, încă, de vânturi, ale tulnicelor lăniceri lui Iancu, în platourile de vis – veritabile câmpii suspendate în cer – care curg sau urcă domol dinspre Vlădeasa spre Stâna-de-Vale ori spre mirificul Padiș…

Duhuri și duhuri…, între care și cel al lui Horia (*„În văzduh pe Detunata / Semn ceresc muiat în sânge / – A lui Horia, mult grea Roată/Care trup cere spre/a/l frânge"*) ori cel al lui Iancu, divinizatul Crăișor al Munților, mai mare, mai adânc, mai persistente decât toate adunate la un loc ale Apusenilor duhuri (*„Ca vrăjiți codrii vuiesc/Leagănă-se-n vânt și cresc./Cine-i udă? Cine-i plouă?/Duhul Iancului când rouă…"*)

În Apuseni codri bătrâni mai există, umblu adesea prin ei și sentimentul ce-l trăiesc e că atâta cât vor trăi ei și eu voi trăi, ca duh, între celelelate ale lor duhuri. Sunt păduri în Apuseni în care mii de arbori au fost plantați de propria-mi mână. Începând de la vârsta de nouă ani, vârstă la care am putut ține în mână o unealtă folosită pentru plantatul pădurilor, toate vacanțele mele de școlar și, mai apoi, de student al Filologiei clujene, mi le-am cheltuit la plantat de brazi, primăvara, la igienizarea lor, vara sau la începutul toamnei. Prin asta mi-am câștigat în acele timpuri

existența și m-am întreținut la „școlile cele mari": Am plantat brazi, molizi, fagi , paltini în nenumărate locuri din Apuseni, la Răchițele, Ponor, Valea Crăciunului, a Drăganului, Zărna, Poienița, Preluci, Buteasa, Ciripa, Aria Vulturilor, Tălianu, Chențu, Bacu, Fulgerata, Nimăiasa, Piatra Arsă, Fîntînele, Izbuc, Valea Obîrșiei Tomnatec, Monoșei și în cel puțin alte câteva zeci de locuri. Puieții plantați de mine atunci au crescut, iar acum ei alcătuiesc adevărați tineri codri prin care, la anii de acum, care sunt, pot zice fără echivoc, ai unui început de senectute, deseori rătăcesc în căutare de pace, de liniște de singurătate. *Să umbli prin codri plantați de propria-ți mână… E un sentiment ce nu se poate descrie prin cuvinte. Am plantat brazi pentru pădurile Apusenilor, pentru pădurea românească, în fond, dar nu m-am uitat nici pe mine și nici pe urmașii mei direcți. În ultimii cincisprezece ani am plantat, cu aceste biete mâini ale mele, în jur de cinci mii de brazi pe care-i las moștenire copiilor mei – Sânziana, Simina și Octăviuț –, alături de câteva cărți și de o casă din grinzi de brad, cioplite, cu barda, de mâinile mele. Le mai las și sentimentul meu de teamă pentru soarta Codrului Românesc, care e în pericol, împreună cu îndemnul de a-l apăra, cu oricât de firave puteri și cu porunca să planteze, în fiecare an ce-l au de petrecut pe pământ, cel puțin o sută de brazi.* Au pământul lor, trei hectare, cumpărat de mine, din onorariul primit, cândva, pe câteva din cărțile mele, apărute înainte de 1989; de atunci n-am mai primit de la nimeni vreun onorariu pentru vreuna din cărțile mele… Tot lor le mai las credința că mie, tatăl lor, Codrul românesc mi-i tată, să creadă în el, în viitorul lui, să nu uite că eu cred – și să creadă și ei – că țara noastră trebuie să redevină o țară plină de păduri și de curate izvoare, ca aceea pe care și-o imaginase Eminescu în „Memento mori". Fără o natură sănătoasă nu suntem și nu vom fi un neam sănătos. Au fost vremuri când din orice punct al pământului românesc ai fi pornit ai fi putut ajunge la Marea cea Mare mergând doar prin păduri. Am avut o natură edenică, dar n-am știut (de cele mai multe ori n-am fost lăsați) s-o păstrăm. Am, cu voie sau fără, degradat-o și o dată cu ea s-a degradat, din nefericire, și neamul nostru. Regenerarea neamului românesc trebuie să înceapă cu regenerarea naturii în mijlocul căreia atâta

amar de timp a trăit. Când natura va înceta să mai fie, nu numai neamul românesc ci neamurile toate vor înceta să mai fie…

Se poate ca un oarecine, căruia sentimentul naturii îi lipsește, să se întrebe la ce bun această pledoarie? I-aș răspunde că mie Codrul Românesc mi-i tată, ca și tuturor celor ce români adevărați sunt, că tot ceea ce am realizat până acum de aici mi se trage, Codrul Românesc e casa sufletului meu (*„Codrule, frunză domnează,/Gerul nu te veștejească/Că ești casă românească“*, zice dulcele poet anonim…), izvorul din care aproape tot ce am realizat pe tărâm literar curge. Sunt și eu o apă care aici avându-și izvorul, se adaugă apei aceleia mari care este Poezia Românească.

N-aș vrea să se înțeleagă că din cele aici spuse doar Muntele este generator de poezie. Ca element cosmic, poezia există oriunde. Totul e să ai antene speciale spre a o detecta și a o așterne pe hârtie. Ceea ce pentru poezia mea a fost Muntele pentru alții pot fi cărțile altor de dinaintea lor poeți. Există poeți care din alți poeți se nasc, ca florile din alte flori, ca oamenii din alți oameni. Sunt convins că Eminescu, pe o anume dimensiune a lui, din natura românească se trage, dar, pe o alta, în mod sigur din poeții romantici germani. Romantismul german, ca să ne exprimăm în termenii filosofiei lui Blaga, a fost elementul catalizator care a dat poeziei lui Eminescu o universală dimensiune. Eminescu e o floare care neudată de apele novalisiene n-ar fi atât de frumos înflorit. Nici Macedonsky – acel Macedonsky modern – n-ar fi existat dacă n-ar fi fost poeții parnasieni. Sau dacă totuși da, ar fi fost un poet de o tonalitate minoră. Câteodată un poet este, după părerea mea, „summa“ poeților pe care i-a citit. Orice izvor își are rădăcinile în alte mai adânci izvoare. Poezia există peste tot, ca apa în oceane, ca stelele în văile Chaosului. Totul e, ziceam, să ai tipul potrivit de antene spre a o capta. Felul în care o face reprezintă originalitatea lui, prin care originalitate el devine nepereche.

Deși spuneam că poezia e peste tot în univers, nu înseamnă că tot ce experimentăm e neapărat și poezie adevărată. Exemplul cel mai la îndemână e pornografia, care a generat după cum lesne se poate observa, pornopoezia. Prea mult, în poezia acestui început de mileniu se „ejaculează“, „orgasmează“ și scabros

delirează, cu convingerea că s-a descoperit noutatea noutăților, s-a bulversat cu ea Poezia, pe cei înțepeniți, cred cei ce fac aceasta, în tradiție și vechi șabloane, când, de fapt, „noutatea“ aceasta e veche de când lumea, poeții de dinaintea celor de azi, de dinaintea celor de dinaintea lor știind-o, dar necoborându-se până acolo încât s-o exhibe, s-o scoată la vedere ca pe un blazon, ca pe un port-drapel al „noii poezii“ (Mă mir că nu le-a venit ideea cu organele genitale purtate la gât în chip de amulete!). Sărace închipuiri ale unor tineri, blamați, pe drept, de Doamna Zoe Dumitrescu-Bușulenga, care cred că tot ce le trece prin cap e… poezie. Pornopoezia e, cum prea bine se vede, o modă a zilelor noastre, care modă, sunt convins, va dispare când purtătorii ei își vor fi trăit mai în profunzime viețile. A ne aminti, în acest sens, de Geo Bogza, despre care am auzit că în tinerețe umbla cu un prezervativ la gât spre a scandaliza cu acest gest pe burghezul comod, înțepenit în idei fixe. Era un fel al său, excentric, de a crede că revoluționează poezia (cei ce o fac astăzi sunt, precum se vede, nici măcar originali). Câtă distanță, însă, între acest teribilist Geo Bogza și cel cumpănit, calm și esopic și justițiar, clasic și romantic în același timp, din a doua jumătate a vieții sale! Știu de la dânsul – mi-a mărturisit asta, personal, într-o seară a anului 1975, la Predeal, unde îi fusesem, timp de o săptămână, oaspe – că acele gesturi ale tinereții sale le considera deja simple excentricități, că le făcuse nu atât pentru a scandaliza Poezia, cât lumea din jurul său care îl exaspera prin comoditatea vieții (și a gândirii). Trecut de șaizeci de ani, Geo Bogza nu-și mai putea nici măcar închipui, în ce-l privea, asemenea gesturi. Sunt convins că citindu-i pe pornopoeții de azi (care mai mult sunt pornopoetese, din păcate) ar zâmbi îngăduitor și ar cere pentru ei, ca pentru păcate ale tinereții, iertare…

Pentru că tot am amintit de Geo Bogza, țin să mărturisesc aici că acest om a fost pentru mine un model, mai ales sub aspect moral. A fost un om extraordinar și mulțumesc Proniei că mi-a oferit privelegiul de a-l întâlni și a-l cunoaște și de a mă bucura și de prietenia și de prețuirea lui. Cândva, prin anii ’70, dezamăgit că nu puteam publica, n-avea, o slujbă din care să-mi câștig, fără a-mi prostitua pana, existența, mă aflam într-o situație disperată, cochetând chiar cu gândul sinuciderii. În acea cumplită

noapte a sufletului meu el a răsărit ca un far izbăvitor. Atunci întunericul din mine s-a luminat. În urma discuțiilor ce le-am avut, o noapte întreagă, la Predeal, cu dumnealui (nu mi-a permis niciodată să mă adresez cu „Domnia voastră") noi speranțe au început să pâlpâie în inima mea și dintr-odată am avut convingerea că viața merită, totuși, trăită. Cesare Pavese spune – mi-am amintit atunci asta – că viața e mai importantă decât literatura. Dacă nu l-aș fi întâlnit pe cel care a fost pentru mine omul potrivit la momentul potrivit și nu m-ar fi cu lumina lui luminat, probabil că m-aș fi sinucis. Geo Bogza avea o bunătate și o generozitate zeiască. M-a făcut să înțeleg că dacă unul ca el crede în mine și în ceea ce scriu, merită să trăiesc. Dar pentru mine numele lui Geo Bogza e legat, între multe altele, și de Constelația Orion. Până nu l-am întâlnit pe Geo Bogza, Orionul era pentru mine o constelație oarecare, pe care o priveam, din când, în când, în unele nopți de iarnă și atât. Într-o noapte de ianuarie, Geo Bogza mi-a arătat, pe cerul Predealului, Orionul. De atunci percepția mea asupra acestui astru ceresc s-a schimbat total. Geo Bogza m-a învățat să-i deslușesc măreția și să mă înfiorez de imensa lui taină. Din acea noapte a devenit pentru mine aproape un obicei, pot să-i spun chiar ritual, să ies în unele nopți de iarnă afară, special pentru a privi Orionul. Și totdeauna când îl privesc asocierea cu imaginea în care brațul lui Geo Bogza e îndreptat spre el se face în mod automat. De atunci, când se întâmplă să zăresc pe cer Orionul îmi amintesc de Geo Bogza, iar, pe de altă parte, de câte ori îmi amintește cineva de Geo Bogza în cerul sufletului meu strălucește, măreț, Orionul. „Corabie legănată în eternitate…"

Lui Geo Bogza, de când l-am cunoscut, i-am purtat un puternic sentiment de respect și prețuire. A fost, în anii tinereții mele, un model de moralitate și un etalon al conștiinței de scriitor. Dânsul a simțit atașamentul față de dânsul și a căutat, pe cât cu putință, să nu mă dezamăgească. Spre a sublinia încrederea ce o avea în mine, prietenia ce mi-o dovedea, a binevoit, în ciuda vârstei sale înaintate, să-mi facă o vizită în Apuseni, prilej cu care s-a arătat curios și interesat de orice amănunt văzut aici. Aflându-mă cu dânsul la cascada „Vălul Miresei", cea mai frumoasă din cascadele din Apuseni, a observat, în versantul din dreapta râului ce străbătea acea cascadă, niște stânci de granit, de culoare

intens-cenușie, pe lângă care trecusem până atunci de nenumărate ori fără ca ele să-mi fi atras în mod special atenția. Ei, bine, cu ochiul lui de experimentat reporter, Geo Bogza a observat că una din stâncile acelea avea o conformație neobișnuită. „O vezi?, mi-a zis, deodată, oprindu-se locului și întinzându-și brațul într-acolo, exact cum făcuse la Predeal când îmi arătase Orionul, stânca aceea are conformația unui cap de sfinx. E sfinxul de la Răchițele!". M-am uitat și eu, cu mai multă luare-aminte decât o alteori făcusem și într-adevăr așa era. În partea ei superioară stânca aceea avea conformația unui misterios cap de sfinx. În peregrinările mele prin munți trec, de atunci, mereu pe acolo, privesc stânca aceea și ea îmi aduce aminte de Geo Bogza. Acum stânca aceea are un nume, acela pe care i l-a dat Geo Bogza: *Sfinxul de la Răchițele*.

A fost acest Geo Bogza cel mai important reper moral al tinereții mele. M-a călăuzit și mă călăuzește încă. Nu-i uit nici pe alții pe care, întâlnindu-i în anumite delicate momente ale vieții mele, mi-au fost benefici: domnul profesor și istoric Nicolae Șteiu, de la liceul din Huedin, care mi-a inoculat pasiunea pentru istorie și mitologie, domnului Ioanichie Olteanu, care m-a publicat în revista „Luceafărul", încurajându-mi începuturile poetice, Ștefan Aug. Doinaș, care, în vremea când eram militar, îmi trimitea mici sume de bani pentru mici necesități zilnice pe care, sărac de tot fiind, n-aveam cum le acoperi, încurajându-mi, prin scrisorile pe care din când în când mi le trimitea, ezitantele începuturi într-ale poeziei. Recunoscător sunt, apoi, d-lui Artur Silvestri, primul critic român care s-a aplecat cu seriozitate asupra scrierilor mele poetice. A scris prima cronică literară serioasă la o carte de-a mea, dându-mi prin ea sentimentul că nu scriu în zadar, făcându-mă să am încredere în forțele mele, și să înțeleg că drumul meu poetic nu e greșit. Oameni providențiali pentru destinul meu au fost și alții, între ei Mircea Borcilă, actualmente președinte al „Societății L. Blaga" de la Cluj. Datorită dumnealui mi s-a acordat primul premiu din viața mea – cel al „Festivalului Internațional L.Blaga" de la Cluj, ediția 2002, pentru volumul „Tărâmul de Rouă". Sunt convins că dacă dânsul, un bun diagnostician al poeziei, n-ar fi atras atenția asupra acestei cărți nimeni nu s-ar fi gândit să mi-o premieze. A fost din partea lui un gest absolut

dezinteresat, expresie sinceră a prețuirii ce, neoficial, până atunci mereu mi-o arătase. Dânsului i-a plăcut cartea mea și a considerat că merită a fi premiată. A insistat, ca acest lucru să se întâmple cu adevărat. Dacă premiul acesta ar fi fost rezultatul altei propuneri decât a dânsului, probabil că aș fi rămas indiferent. Nu m-au obsedat niciodată premiile, n-am fost invidios pe cei care le-au primit, n-am suferit că mie nu mi s-au acordat, nici n-am considerat că obținerea unui premiu ridică valoarea operei premiate. Părerea lui Cioran despre premii și premianți m-a consolat totdeauna și m-a determinat să nu râvnesc nici să invidiez vreodată pe cineva care a luat un premiu.

M-a bucurat însă, într-un mod cu totul aparte, premiul acordat, prin bunăvoința, sunt convins, d-lui Artur Silvestri, de Asociația Române pentru Patrimoniu, în 2006. Premiul mi-a fost acordat (de fapt n-a fost premiu, ci o „Diplomă de excelență“, care pentru mine tot un fel de premiu este) pentru „Introducerea în poezia românească a Munților Apuseni“. A fost o recunoaștere oficială a dragostei mele pentru tot ceea ce ține de acești Munți ai Apusului, în care m-am născut, trăiesc și în care am să mor împăcat cu toate ale lumii. Eu mă consider un poet al Apusenilor și faptul că mi s-a recunoscut acest lucru m-a bucurat mai mult decât orice altceva. Ceea ce face Artur Silvestri la Asociația Română pentru Patrimoniu e vrednic de mai mult decât laudă. Faptul că cineva promovează valorile autentice ale neamului merită toată considerația celor ce se simt cu adevărat români. În dragostea pentru tot ceea ce e românesc, Artur Silvestri e pentru mine un model. Știu că detractorii dumnealui vor zâmbi malițios la aceste cuvinte ale mele, dar asta nu mă împacientează deloc. Invidiile și răutățile n-au viață lungă. Aurul, chiar dacă stropit cu noroi, tot aur rămâne.

Un model și artistic și moral este pentru mine dl. Mircea Vaida-Voevod (nepot al celebrului Vaida-Voevod, despre care știe toată lumea ce a făcut pentru neamul nostru), poet de rasă, de stirpe blagiană, care, asemeni d-lui Artur Silvestri, a scris despre mine cu competență, dându-mi sentimentul că ceea ce fac, fac bine. Ultima carte a dumnealui, printre cele mai bune din ultimii cincizeci de ani – „Prag de lume“ – mi-i o carte de căpătâi. Citesc din ea mereu și totdeauna cu emoție, iar felul său distinct și

elegant de a trece prin viață mă impresionează și mă întărește în convingerea că am în față un model demn de urmat. O carte cum e „Prag de lume“ e o sărbătoare și sunt mâhnit că puțini dintre criticii literari de astăzi se fac că nu o observă. Prea mare mirare nu-i, însă, dacă ne gândim că azi critica românească a cam uitat care-i e menirea. E păcat, totuși, că modelele demne de urmat sunt prea puțin mediatizate și, prin urmare, prea puțin urmate. Spre detrimentul noilor generații de tineri care, după părerea mea, au nevoie de astfel de modele. Sunt convins însă că timpurile bune vor reveni. După oricât de îndelungi ploi, soarele, în cele din urmă, tot răsare. Și atunci lumea e iarăși frumoasă…

Trăind eu de o viață în Apuseni, e firesc ca în ceea ce scriu viața aceasta să răzbată așa cum în scrierile altora răzbat străzile orașelor în care trăiesc, simpatiile și antipatiile ce le trăiesc, femeile pe care le iubesc, impresiile călătoriilor pe care le fac și ale cărților pe care le citesc. Cărți citesc și eu aici, în măsura în care îmi sunt accesibile (o necesitate zilnică a atâtora din semenii mei, cum e telefonul, spre exemplu, mie, aici, îmi lipsește), dar cartea pe care cel mai mult o citesc e cea a munților. E o carte pe care, de fapt, citind-o, o și trăiesc. În ea aud murmurul râurilor și al miilor, de aici, izvoare, nălucesc, în miez de bătrâni codri, dumbrave, cântă prin păduri vânturile și lunecă spre neundele lor norii, ard, în genuni de cer, stelele, Luna și Soarele se caută fără a se vreodată reuși să se întâlnească, sufletele strămoșilor pâlpâie în trunchiurile copacilor, ale pruncilor morți prea devreme în brândușele ce împânzesc luncile râurilor și pârâielor, din trunchiurile unor arbori aud plânsul unor de demult fără noroc mirese, glasuri de huhurez despică în miez de adânci nopți, tăcerea, vulturi despică și clatină, ametitor, ceruri, stânci se ridică, sfidător, în văzduh ca hohote ale munților, în catedralele de calcar strălucesc, nelumesc, sub pământ, mirifice altare, dumbrăvile, izvoarele, râurile au fiecare câte un duh al lor, inconfundabil, sufletul meu le știe pe toate, le simte, se face una cu ele, devine el însuși duh, cu ele să viețuie, să cânte pe-aici până-n vecia veciilor.

Apusenii sunt munți magici și această magie am căutat în toate cărțile mele s-o fac să răzbată. Apusenii sunt, de fapt, o misterioasă carte din care mereu învăț. E în ea o pagină din care, mai ales, învăț cum e să mori. „Nu credeam să-nvăț a muri

vreodată“, ca să nu uit cât de-al Eminescului sunt… Ciudat, dar reconfortant, însă, e că din această carte aflu că moartea e o iluzie, Viața e eternă. Când mori, nu mori, devii copac, râu, nor, floare sau izvor, crești, cânți, te zbați în vânturi, luneci, ca nor, pe ceruri, plutești, ca vultur, peste ametitoare genuni, devii parte a Veșniciei.

Citind această carte a munților, trăind-o, de fapt, sunt, acum, convins cu adevărat că nu moartea ci viața e veșnică.

NUMAI ATÂT POT SPUNE PE SCURT: EU AM PREDAT VIAȚA MEA ÎN MÂNILE LUI DUMNEZEU. CRED CĂ NU MĂ VA LĂSA

Pr. Bojan Aleksandrovic (Serbia)

Noi suntem aici cu mult înainte-de împăratul Traian și facem parte din populația romanizată a anticei provincii Tribalia. Marele învățat Petre Țuțea ne-a numit „proto-români“. Din vremea Bizanțului și apoi a turcilor, până la jumătatea secolului al XIX-lea, înflorirea vieții culturale și bisericești a românilor din Timoc s-a făcut cu sprijinul și daniile domnilor români care au construit aici biserici și mânăstiri. Începând cu 1833, Imperiul Otoman a lăsat administrarea teritoriilor în care locuiau românii timoceni în seama sârbilor. De îndată, li s-au luat toate drepturile. Sub presiunea Bisericii Ortodoxe Sârbe, românii s-au prefăcut în sârbi. Limba română a fost interzisă, școlile au fost desființate, preoții români au fost alungați și înlocuiți cu sârbi. În 1918, în timpul Conferinței de la Paris, profesorul și filosoful nostru, Atanasie Popovici, a condus o delegație din Timoc și a cerut marilor puteri unirea timocenilor cu România Mare. Nu au fost ascultați, iar deznaționalizarea a continuat în forță, pe tot parcursul secolului al XX-lea. Nici în ziua de azi, situata nu s-a schimbat prea mult. Dacă Federația noastră găsește la Belgrad o oarecare înțelegere și dialog, la Bor nu ne ascultă nimeni. Sparg geamurile asociațiilor românești și scriu pe pereți „Marș din Serbia!“ sau „Moarte, românilor“. Bineînțeles, poliția nu-i găsește niciodată pe făptuitori. Dar noi suntem aici dintotdeauna, iar: Serbia este patria noastră.

Intoleranța unor cercuri naționaliste este înspăimântătoarei dar autoritățile locale închid. Suntem fără școli, iar unica biserică de la Malainița, construită în 2004, vor s-o dărâme.

Imediat după tragicul an 1833, când episcopul sârb Melentie Vuici a impus o decizie conform căreia copiilor români li s-au putut da numai numele sârbești care existau pe o hârtie atârnată pe ușa bisericii. Astăzi, avem, în sat situația în care o femeie se numește Gherghina, dar în acte personale și în biserică este Gorgia. Om care e cunoscut în sat ca Milos Trăilă, în documente se cheamă Milos Crstici; Dumitru este Dimitrie, Crăciun este Crăciunovic, Blaga este Blagoievic și așa mai departe.

Prima diferență dintre timoceni și bănățeni este că timocenii sunt mult mai mulți la număr, și asta știe toată lumea, chiar dacă oficial nu se recunoaște acest lucrul. Pe de altă parte, bănățenii se bucură de multe drepturi în fapt, pe când noi, doar pe hârtie. Dintr-o experiență dramatică de 172 de ani, noi am înțeles că în Serbia, un bun român, apreciat de autorități, este doar acela care zice că e sârb și nu cată drepturile pe care le are după lege. După ultimul recensământ din 2001, ar mai fi 45.000. În realitate, sunt mult mai mulți, dar lumea e fricoasă, nu-ndrăznește să-și declare adevărata naționalitate, în cele 134 de comune cu populație compact românească și cele 20 de orașe cu populație mixtă, este imposibil să fie atât de putini etnici români. Sunt bătrâne care nu știu sârbește, dar se declară sârboaice când le întreabă cineva în mod „oficial“. Ele nu fac deosebirea dintre naționalitate și cetățenie.

Cum s-a păstrat limba fără școli – aceea este numai voia lui Dumnezeu! În alt fel nu știu să răspund. Tinerii vorbesc românește, dar tot mai puțin și cu multe vorbe sârbești. Pe unele locuri, s-a ajuns să fie de rușine când vorbești românește, înseamnă că nu ai fost la școală și nu ești om învățat. Se zice de vreunul: „Nu a mers la școală, de aia nu știe sârbește“. Cu toate astea, Sf. Liturghie și toate slujbele eu le țin în limba noastră cea românească. De la frații de la nord de Dunăre așteptăm numai atât: barem să ne audă, și apoi, de le-o fi cu voie, să ne susțină. Guvernul român ar trebui mai mult să ne bage în seamă. E înființată Federația Românilor din Serbia, și credem că ar trebui să fie mai des contactată; că în ea s-au unit mai toate asociațiile

românești din zona noastră. Patriarhia, la rândul ei, ar trebui să ne sprijine și să ne susțină mai mult. Noi suntem credincioșii BOR, cu voia noastră, și nu ar fi corect să fim părăsiți și lăsați la aceia care ne-au făcut din români sârbi (BOS). Episcopia ortodoxă română din Vârșeț este episcopia românilor din Serbia, și noi suntem sub jurisdicția ei. Eu sunt și hirotonit de către episcopul nostru Preasfințitul Dr. Daniil. Sârbii din România au episcopia lor la Timișoara, noi avem la Vârșeț. Unde este problema? Pentru ce sunt sârbii acestei eparhii recunoscuți de stat în România, dar noi, în Serbia, nu suntem recunoscuți de statul sârb? Viața singurului preot român care slujește în românește în Serbia de răsărit este foarte, foarte grea. Numai atât pot spune pe scurt: eu am predat viața mea în mânile lui Dumnezeu. Cred că nu mă va lăsa. Ieșit în oraș, toți se uită la mine ca la vreun trădător, se aud comentarii împotriva mea. Ministrul Cultelor de la Belgrad îi ține parte episcopului sârb Iustin, spune că toată problema este în mine. Doamne , noi numai asta vrem: să avem drepturile noastre în țara noastră, Serbia, și nimic decât asta… Am spus că viața mea este în mânile lui Dumnezeu, cum e voia Lui, așa o să fie. Un creștin n-ar trebui să se teamă.

CURÂND, ÎN ORAȘELE DIN TRANSILVANIA, ROMÂNII VOR RĂMÂNE DOAR CU BLOCURILE CEAUȘISTE; ASTFEL, ESTE NEGAT ÎNSUȘI ACTUL MARII UNIRI DIN 1918

Ion Longin Popescu

Apreciez mult inițiativa fundației voastre de a mă nominaliza pentru un premiu. Mă onorează în cel mai înalt grad, mai ales că lista celor premiați în edițiile trecute este ametitoare. Din păcate, îmi este imposibil să particip la reuniunea de premiere; aveam deja programată o deplasare la Cluj, unde am o întâlnire cu un grup de artiști români evacuați din atelierele lor din centru, retrocedate abuziv Bisericii Reformate. Este scandalos ce se întâmplă, mai ales că autoritatile sprijină direct astfel de

fărădelegi. Curând, în orașele din Transilvania, românii vor rămâne doar cu blocurile ceaușiste. Prin retrocedările aflate în curs, sunt împroprietărite biserici și organizații maghiare care nu au deținut niciodată în proprietate nudă aceste edificii. La fel se întâmplă cu pădurile composesoratelor din Covasna și Harghita. Secuii nu le-au deținut niciodată în proprietate, ci doar în folosință. Nu i-a împroprietărit nici Împăratul, nici guvernul de la Budapesta, timp de sute de ani, în schimb o face ignorantul guvern român de azi. În acest fel, este negat însuși actul Marii Uniri din 1918, potrivit căruia, în acord cu Dreptul internațional, toate proprietățile statului maghiar au trecut în proprietatea statului român. De aceea, nu pot lipsi de la întâlnirea cu acești români care se constituie într-o asociație și au de gând să dea guvernul în judecată, mergând până la Strasbourg. Sper să fiu înțeles: pentru volumul de „Cuvinte pentru Urmași", ați putea publica un interviu pe tema retrocedarilor din Ardeal, o convorbire cu Vasile Lechințan, un istoric de seama al Ardealului.

VASILE LECHINȚAN: „PRIN «RETROCEDĂRILE» UNOR CLĂDIRI PUBLICE DIN TRANSILVANIA, ROMÂNII SUNT SCOȘI DIN CENTRELE ORAȘELOR, ÎNTOCMAI CA PE VREMEA IOBĂGIEI"

Parcă luându-se de mână cu ierarhii Bisericii Ortodoxe, cărora li s-a năzărit să dea o grea lovitură unității spirituale a Ardealului, guvernanții au decis să legifereze, și ei, aberația împroprietăririi bisericilor și organizațiilor maghiare din Transilvania, cu bunuri care nu le-au aparținut niciodată. Mascată sub denumirea de retrocedare, operațiunea a demarat sub guvernarea Năstase, fiind desăvârșită de guvernul actual. Cu o sfidătoare nonșalanță bonjuristă, ignorând învățăturile istoriei și refuzând consilierea unor cunoscători ai realităților de peste Carpați, guvernul Tăriceanu joacă iarăși ceardașul pe furate cu UDMR-ul. Consecințele ignoranței guvernamentale sunt scoase în evidență, în exclusivitate pentru „Formula AS", de unul dintre cei mai buni cunoscători ai trecutului Ardealului, istoricul Vasile Lechințan, referent la Arhivele

Naționale din Cluj-Napoca. Autor și coautor a peste 20 de volume de istorie, între care monumentalele „Instituții și Edificii istorice din Transilvania", „Românii din Harghita și Covasna" și „Oficiali de stat români din Transilvania, 1368-1918", Lechințan este cunoscător al paleografiei latine și maghiare (din secolele XVI-XVIII), fiind și un reputat medievist. **(I.L.P.)**

— Guvernul, în plin avânt stahanovist, retrocedează centrele istorice ale orașelor din Ardeal. Vă rog să ne introduceți în această dramatică operațiune antinațională, domnule Vasile Lechințan.

— Este vorba de un fenomen uluitor, la care nu s-a așteptat nici un român ardelean. Prin aceste așa-zise retrocedări, se revine, practic, la vechile Constituții medievale (colecții de legi ale Dietei Transilvaniei), prin care românii sunt scoși din centrele orașelor, întocmai ca pe vremea iobăgiei. Vechile clădiri publice ale Transilvaniei istorice, dedicate învățământului, instituțiilor bisericești etc., la ridicarea, susținerea și dezvoltarea cărora au contribuit decisiv și românii transilvăneni, sunt purificate de români! Sunt clujean și observ în fiecare dimineață cum copiii de etnie maghiară se îndreaptă spre centru, la școli, și copiii de etnie română, spre periferii. De pildă, clădirea fostului Liceu al Piariștilor de pe strada Mihail Kogălniceanu (unde au învățat sau au profesat marile personalități ale trecutului nostru național: Inochenție Micu Klein, Gheorghe Șincai, Petru Maior și alții) a fost deja golită de români. Clădirea zisă „Bastilia", a fostului Colegiu Reformat, tot de pe strada Mihail Kogălniceanu (colegiu susținut material secole de-a rândul de sate românești de iobagi!), și clădirea fostului Colegiu Unitarian (ridicată, de asemenea, din importante fonduri publice) au fost date unor instituții de cult maghiare, deși nu le-au deținut niciodată în proprietate.

— Instituțiile maghiare și Biserica Romano-Catolică susțin că sunt proprietarele acestor clădiri. Nu e adevărat?

— Nimic mai fals. Nu trebuie să cerceteze nimeni arhivele pentru a vedea din ce fonduri a fost ridicat, de exemplu, fostul Liceu al Piariștilor din Cluj. Scrie clar, încrustat în piatră, pe frontispiciu, că a fost ridicat din Fondul de Studii – o fundație publică alimentată de la bugetul de stat, al cărui gros îl plăteau românii. Era pe vremea împărătesei Maria Tereza, care a instituit trei mari fonduri publice (similare unor fundații de azi) administrate de stat,

în vederea susținerii bisericilor, școlilor și studenților: Fondul de Religie, Fondul de Studii și Fondul de Burse. După instaurarea dualismului austro-ungar (1867), uriașele averi au fost deturnate, treptat, de Statusul romano-catolic (maghiar), exclusiv spre religia romano-catolică, slujind astfel interesele pur maghiare. Statusul era o organizație formată din clerici și civili catolici maghiari, care se considerau urmașii unei caste privilegiate din Evul Mediu.

— Dar instituțiile și bisericile maghiare vin totuși cu documente…

— Documentele lor sunt cel mai mare fals în acte publice din a doua jumătate a secolului al XIX-lea! În anul 1866, Statusul romano-catolic ardelean a solicitat împăratului de la Viena să i se dea în administrare aceste fonduri (așadar, nu în proprietate). Împăratul aprobă cererea, transferându-le din administrarea statului austriac, în administrarea Statusului, și astfel se deschide calea deturnării respectivelor averi în scopuri pur maghiare. Maghiarii au luat totul, românii, nimic. Spre sfârșitul sec. al XIX-lea, se produce falsul de care vorbeam: maghiarii „corectează" cartea funciară, și la fondurile tereziene ardelene introduc o acoladă (Onisifor Ghibu a publicat o copie a acestui fals, în perioada interbelică), scriind, la fiecare fond, „al Statusului romano-catolic ardelean". Fals uriaș, pentru că, prin definiție, o fundație nu poate fi proprietatea cuiva, nici măcar a celui care a constituit-o, având personalitate juridică proprie. Poate fi doar administrată de cineva.

— Cu patrimoniul urban la îndemână, cu o lege a minorităților prin care speră să obțină „autonomia", UDMR este gata să edifice un stat în stat, lăsându-i pe români cu buza umflată.

— Împroprietăririle acestea, numite retrocedări, nu constituie o simplă deposedare materială a românilor de o clădire sau alta, fie ele și din centrele orașelor, ci constituie o lovitură adusă în spirit românilor, o lezare a intereselor noastre morale și spirituale. Noi avem în aceste clădiri o mare investiție morală și sufletească, pentru că aici au învățat și au profesat marile personalități ardelene. De aceste clădiri sunt legate eforturile prin veacuri ale strămoșilor noștri iobagi. Spre exemplu, Colegiul reformat unguresc din Aiud avea în stăpânire feudală 5 sate românești care contribuiau la susținerea financiară a acestuia. Colegiul reformat (unguresc) din Cluj dijmuia satele Gadalin, Aruncuta, Micești

și altele. Strămoșii mei din Silivașu de Câmpie, alături de alți iobagi români din Câmpia Transilvaniei, duceau dijma produselor lor Colegiului Reformat din Târgu Mureș, actualul liceu Bolyai Farkas. De aceea am resimțit mai acut, în urmă cu doi ani, durerea tinerilor români de la acest liceu, care au protestat când au fost dați afară. Oricare român care trece pe lângă instituțiile purificate etnic resimte lezarea demnității sale istorice. Și lista exemplelor este abia la început.

— Retrocedările, o rușine a guvernului Tăriceanu, au loc în toate orașele ardelene, dar la Cluj sunt mai avansate. Cum reacționează localnicii față de alungarea românilor din clădirile construite cu jertfa lor?

— La Cluj sunt 170 de clădiri revendicate în centrul istoric. Dacă în perioada interbelică, mari profesori de drept și istorici ai Universității clujene s-au implicat în problemele ardente ale societății, de data aceasta, ei tac. Mai mult chiar, d-l Andrei Marga, fostul rector, este semnatarul unei decizii politice de „restituire" a clădirii „Bastilia" din Cluj (luând-o de la Liceul „Gheorghe Șincai") către Biserica reformată maghiară. Or, niciodată în istorie, această clădire n-a fost a Bisericii reformate! Altă monstruozitate juridică este produsă de către Judecătoria Cluj-Napoca, atunci când atribuie clădirea de pe strada Iuliu Maniu nr. 5, fostă în administrarea Statusului romano-catolic ardelean, Bisericii Romano-Catolice din Cluj, care se trezește astfel cu un plocon făcut de forul de judecată sus-amintit. Biserica nu a deținut niciodată în proprietate clădirea respectivă. Arhivele sunt pline de documente care demonstrează că românii sunt parte efectivă la toate aceste construcții cedate acum. De exemplu, în 1666, preoții români erau impuși la o contribuție extraordinară de 500 de taleri, la fel și preoții sași, dar nu erau impuși preoții și nobilii unguri. În 1689, Dieta Transilvaniei stabilea darea preoților români la 13.250 florini, 200 de cable de grâu, 500 de ovăz, 300 maji de carne, 20 buți de vin, 200 care de fân, iar vlădica era dator cu 25 de florini anual, 32 piei de jder și 4 piei de râs. În acest timp, episcopul reformat (maghiar) primea de la stat 300 de florini în bani, 300 vedre de vin ales, 70 de galete de ovăz, 60 de grâu, 8 de mei, 6 de mazăre, 3 de linte, 12 coți de postav bun, granat, 4 porci îngrășați, 16 miei, 20 de care de lemne, 18 care

de fân, o vadră de miere, o vadră de unt și pătrimea dijmei grâului și vinului de pe teritoriul domeniului fiscal Alba-Iulia (date din anul 1634). Tot din aceste fonduri publice erau susținute colegiile reformate din Târgu-Mureș, Cluj, Odorheiu Secuiesc, Sighetu Marmației, Aiud etc. și școlile inferioare reformate din Blaj, Făgăraș, Gurghiu etc. (cu aproximativ 250 de florini anual).

— Putem, totuși, nega dreptul maghiarilor la unele dintre aceste clădiri și fonduri?

— Nimeni nu neagă dreptul maghiarilor, precum și cel al germanilor, armenilor și al altor etnii din Transilvania, la aceste moșteniri istorice comune. Dar purificarea lor etnică de români nu se justifică, sub pretextul conservării naționalității. În sec. al XVIII-lea și până la 1848, în aceste instituții învățau, în aceeași clasă, fii de magnați maghiari cu fii de iobagi sau de mici nobili români, precum și germani/sași, armeni etc. Nimeni nu și-a pierdut etnia, Avram Iancu a rămas tot român, baronul Josika Miklos, romancierul, a rămas tot ungur.

— Publicul de azi știe prea puțin despre trecutul românilor ardeleni. De ce, spre exemplu, nu au construit și românii palate în orașele Transilvaniei, mai cu seamă că erau populația majoritară?

— Nu vom face acum o lecție de istorie, dar trebuie să amintim că religia și națiunea românilor erau tolerate după bunul plac al stăpânilor de moșii, iar accesul la meserii și la cultură nu le era permis. Sute de ani la rând, românii au fost lăsați în orașe doar la muncă sau pentru a-și vinde produsele agricole. Nu numai stabilirea în orașe le-a fost interzisă, dar nu aveau voie să-și construiască bisericile și casele din cărămidă sau piatră. Colecția de interdicții aplicate românilor este halucinantă. Spre exemplu, nici un român n-avea voie să călărească. Puteai să ai cai, dar nu-i puteai călări. Nici un român n-avea voie să poarte armă, deoarece era un potențial pericol pentru groful zonei. Nici unui român nu-i era îngăduit să îmbrace haine de postav sau să încalțe cizme și ghete. Ceea ce mă doare cel mai mult, raportat la dimensiunea istoriei Transilvaniei, este faptul că multe posibile genii artistice și științifice ale noastre s-au stins din cauza opresiunii etnice și sociale. Dar cel mai mare prejudiciu adus românilor de stările nobiliare catolice, reformate și unitariene rezultă din faptul că

națiunea română, majoritară în țară, nu a fost acceptată în Dieta ca națiune politică.

— Ce s-ar mai putea face acum, după ce împroprietăririle au devenit efective?

— În primul rând să nu se mai „retrocedeze“ nici un imobil construit din fonduri publice, către organizații și instituții de cult sau civile ale unei singure etnii. Soluția pentru viitor este conviețuirea în bună înțelegere și armonie cu marea masă a maghiarilor, dar nu putem accepta, prin manipulări politice, sechestrarea de către anumite organizații etnice sau biserici a unor bunuri istorice comune, cu valoare de simbol, din centrele orașelor transilvane, așa cum s-a întâmplat în istoria de secole a Transilvaniei. Retrocedările de azi, exclusiv către maghiari, nu au nici un drept moral și juridic. Românii nu au totuși creierele spălate și sufletele golite de orice simțământ față de strămoșii lor. Tabloul vechilor Constituții ale Evului Mediu prinde din nou contur, așa că unii oameni au început seria proceselor și sunt hotărâți să meargă până la Strasbourg, atât organizații și persoane fizice române, cât și maghiare (din unele clădiri retrocedate au fost dați afară și maghiari). În Cluj și Alba-Iulia (probabil și în alte orașe) se află deja mai multe procese pe rol.

*(apărut inițial în **„Formula AS“**, interviu de **Ion Longin Popescu)***

POVESTE DACICĂ

Andrei Vartic (Chișinău)

„Pe-un mal al unei mări, dar tot peste nouă mări și nouă țări, era odată o împărăție. Și acea împărăție avea tot ce trebuie ca să nu fie umilită de împărații din jur: împărat harnic la așezarea țării și deștept în bătălii, împărătească frumoasă, oaste vitează, generali corupți, primari hrăpăreți, soți bețivi, soții nepotolite la ocărât, poeți invidioși, femei cucernice, călugări iluminați, țărani harnici, evrei așa cum ni-i descrie Mihail Sadoveanu în „Baltagul“, hoți de drumul mare și babe cotoroanțe, draci și îngeri, codri la fel de adânci ca și marea din jur, munți înalți și cărunți, vânat cât vezi cu ochii, orașe și sate, și mănăstiri, și râuri pline cu pește. Și, ca în orice poveste, Bunul Dumnezeu mai dăruise

pe împărat și împărătească cu un fiu, Făt Frumos. Era și el așa cum cere legea poveștilor românești, adică creștea într-un an cât alții în șepte, era voinic, deștept și milos, ba își făcuse toate lecțiile și la școala ursitelor, adică găsise calul ce mânca jăratic, avea buzdugan mai greu decât toate buzduganele din lume și când îl arunca în sus nu cădea jos cu săptămânile, de se minuna și Sfântul Petre de puterea lui. Avea și paloș pe care îl mânuia de parcă era un fir nevăzut, și la lupta cea veche, corp la corp, fără sabie și fără coif, rămasă de la daci, de care se temeau și romanii lui Traian, era meșter mare, că zbura peste copaci, și stânci, și râuri mai repede ca un vifor; și carte știa, mai ales cea pe care o învățase de la sihaștrii din munți, cartea stelelor și a găurilor de nimic din care se nasc stelele. Ce se mai poate adăuga la aceste calități ale lui Făt Frumos? Era bărbat în toată legea și le curgeau ochii fetelor tuturor împăraților din jur după el, dar și al fetelor din împărăție, că, vorba ceea, ochiul vede și inima cere indiferent de rangul social. Cu toate astea, Făt Frumos, ați ghicit, era trist, foarte trist, și nici el nu știa de ce este atât de trist. Se urca pe o stâncă uriașă de pe malul mării și privea (fără rost, spuneau sfetnicii de la curtea împăratului) zările în care nu se vedea absolut nimic și despre care cei mai bătrâni marinari spuneau că nu duc nicăieri și că poți să plutești ani de zile, vieți după vieți, fără număr, și totuna nu ajungi nicăieri, va fi **numai apă și apă, numai stele pe cer care nu duc nicăieri.**

Dar cum vine asta, tot întreba Făt Frumos din om în om, că marea de mare ce e, nu are margini? Și, mai întreba, cum se poate ca marea să aibă numai malul cu împărăția lor, și alte maluri să nu mai aibă? Nimeni nu știa răspunsul la această întrebare, că, de fapt, nici nu plutise așa de departe ca să poată să se dea cu părerea despre nesfârșituri, fiindcă așa le erau corăbiile în acea împărăție, mici și încete, făcute pentru a prinde pește lângă țărm și a se război cu vecinii, și nu pentru a descoperi capătul mării și țările de dincolo de mare. Așa că feciorul de împărat venea zilnic pe stânca de la malul mării și privea departe-departe, în gol, fără a se gândi la ceva. Dar uneori era săltat de un impuls venit din interiorul lui, și parcă dispărea, i se părea că-i o sferă uriașă de ceva străveziu și bun, în care se învârt planete și sori, i se părea că el este beatitudinea însăși, dar asta era o stare

care trecea foarte repede, uneori mai repede decât un ciripit de vrabie, și întotdeauna la final venea și întrebarea despre nesfârșirea mării. El încerca să înțeleagă atunci cum vine asta, ca marea de mare margine n-are, că dincolo de mare nu există, nu-i și gata, și așa cum nimeni nu putea să-i răspundă nici la întrebarea despre capătul lumii și despre ce este dincolo de acel capăt, tot așa și apa din fața lui nu avea, adicătelea, nici sfârșit, nici început, iar rostul ei, adică a nesfârșirii de apă, așa cum auzise din bătrâni, era să împuternicească zi de zi partea bună, luminoasă a omului, fiindcă asta e taina vieții celui care se naște și moare, lumina din lumile de dincolo la care în viața asta nu putem ajunge. Numai nesfârșirea care nu poate fi cunoscută prinde viața și moartea, ca și cuiul lui Arvinte, de alt rost al omului decât cel al necuvântătoarelor, numai lipsa capătului și a începutului îl face pe om să priceapă cât de mici sunt mărirle lumești și cât de înalte sunt mila și bunătatea cu care Bunul Dumnezeu a miluit fiece ființă omenească.

Deci, tot ca în poveste, într-o bună zi, Făt Frumos, care, uitasem să vă spunem, era și unicul moștenitor al tronului, a auzit o voce de pasere măiastră cuvântând dintr-un brad măreț, verde-n orice vreme, ce creștea pe acea stâncă, așa cum spune despre brad și B. P. Hasdeu. Paserea, așa s-a auzit de la oameni, devenea ba zână de o frumusețe nepământească, ba glas nevăzut ce cânta jalnic dintre cetini privind peste grădini, ca în cealaltă doină a lui Eminescu. Oricum, toți sunt de acord cu faptul că anume măiastra îi spuse lui Făt Frumos că drumul este legănat de pustiuri, că marea se termină-n râuri de râuri, că cerul este oglindit de pământ, așa cum frunza este metafora plopilor fără soț, chiar dacă o scutură vântul, risipind-o, soarele de pe cer uscând-o, râmele ducând-o iar în humă, și, deci, aici este cumpăna, glăsuia măiastra – marea din fața ta are capăt, așa cum viața frunzei are capăt, și la capătul mării este o împărăție mult mai răsărită ca împărăția lor, fiindcă acolo, așa e povestea, strugurii se coc pe vița de vie anul împrejur, iarna viscolul nu adună troiene și lupii nu urlă a pustiu, iar pe stânca de la malul mării, că avea și acea împărăție o stâncă, șede zi de zi fata împăratului, Ileana Cosânzeana, frumoasa frumoaselor de pe lume. Cum a spus așa a și dispărut acea pasăre, de fapt unii spun că a fost o nălucă

în chip de pasăre măiastră, o rezonanță a sufletului cu tainele la care omul nu are acces.

Nici nu a dispărut bine măiastra, că Făt Frumos a și înțeles de ce a deprins atâtea îndeletniciri și împuterniciri, de ce este așa de voinic și deștept, de ce a cunoscut mila și ne-iubirea de sine, de ce a învățat matematica și geometria, și unde mi se duce la Împărat și-i zice să-i dea voie să construiască numaidecât o corabie, și încă una cum nu se mai văzuse prin acele locuri, – avea și proiectul desenat pe o coala de hârtie – că el știe că marea are capăt și că la celălalt mal este o împărăție mai răsărită ca a lor, și că împăratul de acolo are o fată frumoasă, el știe precis că acea fată este frumoasa frumoaselor de pe lume, și el vrea ca acea fată să-i fie mireasă. Dar, ca în poveste, totul se învârte pe firul cu neveste. De unde avea proiectul nimeni nu știe, – corabia era într-adevăr o minune a lumii, dar nu asta era problema, ci faptul că împărăteasa (știți doar povestea cu Maria Voichița și Bogdan al ei, și cu Maria Rareș și Petru al ei, că și Bogdan, și Petru aveau, adicătelea, un singur tată) nu vroia nici în ruptul capului să-și lese odorul să plece. Cât a plâns, cât și-a rupt părul din cap, cât și-a frânt mâinile, nu a fost chip să-l convingă. Făt Frumos a construit minunea de corabie în numai câteva zile, ca în povești (și noi chiar în poveste suntem!), o corabie mândră, înaltă ca vârful Moga din Cindrel, prelungă ca o scrumbie de Dunăre, rapidă ca săgețile geților, de care vorbește și Ovidiu în „Tristele“ sale. El a echipat-o cu cei mai buni marinari, a căutat în munți pentru drumul lung pe care-l avea a face și un duhovnic din cei cu plete albe, dar a mai luat pe corabie și vestiți feciori ai împărăției, ca să aibă cu ce se mândri când s-a așeza la masă cu împăratul de dincolo, să fi fost de toți peste o sută de oameni, unii zic că, urmând niște legi din vechime, au urcat pe acea corabie anume108 oameni. Apoi el a împlut cămările cu apă și mâncare pentru foarte multe zile, unii vorbesc de trei sute șaizeci de zile, s-a gândit și la zilele cele urâte ale omului, că de urât, vorba lui Creangă, nu scapă nimeni, și a luat pe corabie și câțiva lăutari vestiți, că nu doar grecii lui Iason îl luară pe Orfeu când s-au dus după lâna de aur (Orfeu, fie spusă și vorba asta, tot trac de al nostru era) și, cu voia lui Dumnezeu,

în bătaia tunurilor împărătești și cu plânsul mamei sale, împărăteasa, dar și a mamelor celorlalți feciori, dus a fost.

Amu, cât au plutit și unde au plutit nu se știe. Unii ziceau că au plutit o mie de zile, și apoi au pierit într-o furtună, alții că numai o zi, dar a fost una mai lungă decât o mie de zile, că Dumnezeu a rânduit și asemenea zile, așa cum i-a rânduit și lui Socrate jele pentru țipătul Alkionei. Unii, dimpotrivă, strigau, dar numai seara, la cârciumă, că Făt Frumos și oamenii lui nici nu au plutit peste mare, ci s-au dus la un împărat vecin și s-au dat în dezmăț cu fetele de acolo până s-au stricat cu totul. Alții, mai atenți, spuneau că nu e bine să vorbim de rău pe cei care, poate, mai plutesc pe nemarginile mării, e bine ca țara să aștepte, fiindcă, iată, nici o viață de om nu a trecut, și cum pot vorbi de rău pe Făt Frumos, care în viața lui, știută de toată împărăția, era și învățat, și milos, și voinic, și nici înfometat de cele lumești nu se arătase. Oricum, peste foarte mulți ani, când în acea împărăție se schimbase mulți împărați și împărătese, când și împărăția ba crescuse, ba se micșorase, când și de plecarea lui Făt Frumos pe mare se pomenea doar în unele povești, și multe altele se primenise după rostul vremii, în portul cetății de scaun, alături de preafrumoasele vapoare de croazieră, a ancorat, de fapt s-a lipit tihnit de un chei mărginaș, o mică corabie cu pânze, bătută de vânturi și ploi, arsă de soare și argintată de lună. Corabia, spun bătrânii mateloți, că și asta s-a întâmplat tare demult, a ancorat mai mult singură, fără să fie anunțată de cineva, fără să fi strigat cineva de pe catargul ei, iar pe puntea de sus se putea vedea doar un bătrân cu o barbă uriașă, șezând pe un scăunel micuț, de numai vreo zece centimetri înălțime, așa cum îl știm de la Daniil Sihastrul și de la Gânditorul de la Hamangia, privind tăcut peste depărtările mării. Câțiva tineri s-au urcat pe corabie, au încercat să stea de vorbă cu bătrânul, dar el ședea nemișcat pe scăunelul lui, de parcă era venit de pe alte tărâmuri, privirea îi era dusă în depărtările mării, nu se mișca, nu răspundea la întrebări, și tinerii, fermecați de această nemișcare magnifică, au hotărât să stea și ei nemișcați în jurul lui mai multe zile și nopți, cât a putea fiecare, că, li se părea, anume spre această acțiune, sau, mai repede, non-acțiune, îi îndemna toată

făptura bătrânului. În cele din urmă, se spune, bătrânul a început să vorbească fără a se clinti din nemișcarea lui:

– Pluteam, pluteam și, deodată am înțeles că nu mai aveam nevoie de pânze și nici de vâsle, fiindcă marea devenise o curgere imensă de apă, un rău fără maluri, totul curgea și corabia curgea împreună cu nesfârșirea de apă, așa că am dat jos pânzele și am strâns vâslele, și am plutit, când mai repede, când mai încet, când trecând prin adevărate vijelii, când prin ape tihnite, când ziua, când noaptea, dar mereu fără stele pe cer, uneori prin adevărate terciuri de întuneric, alteori prin zile de o seninătate de cristal, deși soare pe cer parcă nici nu era. Dar de la un timp nici pe astea nu le mai observam. Dormeam, mâncam, ascultam muzica lăutarilor și priveam în depărtare poate cumva-cumva s-o zări vreun capăt de pământ. Însă peste 30 de zile ni s-a urât de plutirea asta care nu mai avea capăt, de fapt nici nu ne mai interesa unde ne ducea valul și de ce nu se mai vedea capătul plutirii noastre. Am început să ne certăm înde noi, să ne batem, să ne tăiem cu săbiile, să ne scuipăm și să ne înjurăm de parcă eram un grup de boschetari jalnici. Făt Frumos, căpitanul și duhovnicul abia ne opreau să nu ne ucidem cu totul și să nu ne aruncăm unii pe alții în mare. Peste 60 de zile, dar poate peste 600 de zile sau 600 de ani, că nimeni nu mai număra nici zilele, nici anii, nici veacurile, ni s-au urât toate cântecele lăutarilor. Dar și ei, se vede, se istovise de atâta cântec și de atâta plutire, ziceau din lăute a lehamite. Și într-o zi i-am aruncat în mare, probabil chiar ei ne rugaseră să-i aruncăm în mare, că nu am auzit țipetele lor de disperare atunci când i-am aruncat. Peste 90 de zile s-a terminat apa de băut, peste alte 30 de zile am început să ne batem ca nebunii de la apa pe care o strângeam în pânzele corăbiei din rouă și ploi. Încă peste 30 de zile ni s-au terminat toate rezervele de hrană și peste alte 30 de zile nu mai aveam puteri să prindem nici peștii mării, fiindcă și aceia se vede că dispăruseră. Nu ne mai spălam, nu ne mai tundeam, nu ne mai tăiam unghiile. Nu mai vorbeam, ci doar mârâiam, iar noaptea unii din noi urlau ca lupii la Lună. Și atunci am început să ne mâncăm unii pe alții. Cei mai puternici îi mâncau pe cei slabi. Cei care se trezeau dimineața mai puternici, și asta se vedea de la o poștă, îi înjunghiau pe cei mai slabi, și cei slabi nici măcar

nu se împotriveau. Nu mai știam cine e căpitan și cine este marinar. Nu mai deosebeam care din noi e duhovnic, și care e Făt Frumos. Ne pierdusem numele și înfățișările. Demult nu ne mai spălam, demult nu mai purtam haine, demult nu ne mai tundeam bărbile. Cei mai puternici îi ucideau pe cei mai slabi și îi mâncau. Nimănui nu-i era jele de cel mâncat. Nu aveam nevoie de nici o competiție ca să-l vedem pe cel slab, sau să-l alegem pe cel puternic. Cel mai puternic se vedea și așa, după mers, după felul cum urina în apa mării, după cum mârâia sau după cum sărea ca să se dea huța pe funia catargului principal. Și toți cei rămași în viața se înșirau pe punte de la sine în fiece dimineață după puterile care le mai rămaseră. Și cel de la coadă era ucis și mâncat, și cei puternici mâncau părțile cele mai bune, iar cei mai slabi lingeau oasele. Și tot așa până când din cei o sută și ceva de feciori am rămas numai nouă. Eu eram al nouălea, și trebuia să fiu mâncat. M-am așezat pe acest scăunel, adus pe corabie de duhovnicul cel de la munte, nu mă gândeam la nimic, nu mă temeam de nimic, așteptam neclintit, fără să mă împotrivesc, ca să mi se împlinească destinul… Și atunci s-a văzut pământul, ba mai întâi s-a văzut o stâncă uriașă pe care stătea o fată frumoasă, cea mai frumoasă fată pe care am văzut-o vreodată. Ea ne făcea voioasă din mână, corabia noastră a încetinit, curgerea a dus-o încet în portul împărăției unde ajunsesem. Toată împărăția, cu împăratul și împărăteasa, și cu fiica lor, că ea ne făcuse semne de pe stâncă, ne ieșise în întâmpinare, cu steaguri, cu armată, cu bătăi de tunuri și de clopote, cu mic și mare, că nu mai văzuse asemenea corăbii ca a noastră, înaltă ca muntele Mogu, prelungă ca o scrumbie de Dunăre, nu mai veniseră nimeni de pe mare la ei, pentru ei marea nu avea capăt și nici alt țărm decât al lor. Ne-au întâmpinat cum le era obiceiul, adică cu pâine și sare, cu muzici, cu flori, cu băieței îmbrăcați în haine de marinari și fetițe în costume naționale. Dar noi eram așa de flămânzi și însetați, sufletele noastre erau așa de pierdute de nesfârșirea plutirii pe mare, trupurile noastre erau așa de buboase și însângerate, bărbile noastre erau așa de sălbatice, ochii noștri atât de fioroși, nimeni din noi nu mai știa cum îl cheamă, cine este și de unde vine, nimeni din noi nu mai știa a vorbi. Deci, atunci când am coborât pe țărm, ne-am repezit ca hienele cele mai flămânde

la bucatele cu care fusesem întâmpinați, ba unii din noi s-au repezit și la femeile din preajmă, bulucindu-se și pocnindu-se, ba mai loveau și mârâiau și la oamenii acelei împărății așa cum ne obișnuisem pe corabie… La un semn al împăratului toți camarazii mei au fost uciși pe loc și doar eu, fiindcă eram cel mai istovit dintre toți și rămăsesem mai în urmă, am fost lăsat în viață, dar asta, cum am aflat mai târziu, la rugămintea fetei împăratului, că i se făcuse milă de mine. Am fost spălat, tuns și îmbrăcat în hainele locului, mi s-a dat de băut și de mâncat, am fost lecuit de bolile trupului și ale sufletului de cei mai buni vraci. Așa că încet-încet pornirile mele animale s-au stins, nu mai mârâiam și nu mai urlam ca lupii, am început să scot și câte un cuvânt. Fata împăratului stătea lângă mine zi și noapte, încerca din răsputeri să mă omenească, dar așa și nu am putut să-mi amintesc cine sunt, de unde vin, ce caut în acea țară. Apoi fata a dispărut de lângă mine, am rămas cu slugile, care spuneau că ea s-a măritat cu feciorul unui împărat vecin, și așa țara lor a devenit de două ori mai puternică fără nici un fel de război. Într-o zi am observat pe geam stânca de pe malul mării și stânca mă trăgea spre ea ca un magnet, și mi-am cerut voie de la tânărul împărat să stau pe acea stâncă. Am găsit pe vârful ei și un loc lustruit, m-am aciuat în el și acolo stăteam, uneori zi și noapte, și priveam tăcut în zare, fără să mănânc, fără să beau, fără să mă mișc. Încet-încet am albit, barba devenise culcuș al vrăbiilor din preajmă, uneori se ascundeau în ea și roiuri de albine rătăcite, eu-l meu se topise cu totul, uneori mi se părea că sunt pământ, uneori mi se părea că sunt mare, alteori că sunt o curgere fără capăt sau o sferă străvezie în care plutesc miliarde de planete și sori. În una din zile, fiul acelei fete de împărat, să fi avut vreo 14 ani, a venit pe stâncă, lângă mine, a stat alături de mine o zi întreagă, că doar el mă mai vizita din când în când, a privit împreună cu mine în zare, apoi, la asfințit de soare, mi-a spus că șederea mea pe stâncă neliniștește poporul, unii spun că au visat o țară de basm la capătul mării, în care vapoarele sunt de o sută de ori mai mari decât corabia cu care venisem, că ei, adică tatăl lui, Împăratul, și mama lui, Împărăteasa, au reparat corabia mea, i-au împlut cămările cu hrană și apă, și că ar fi bine să mă îmbarc în ea, și să plec de unde am venit. Nu am zis nici da, nici ba,

iar fiul împărătesei m-a luat de mână, m-a dus până la corabie, nimeni nu era în port ca să mă petreacă, copilul m-a ajutat să urc, mi-a arătat ce și unde stă, a învârtit cu plăcere și cârma cea mare, a atins și catargul cel uscat de vreme, iar la despărțire m-a îmbrățișat, chiar și o lacrimă ia curs pe obraz... Am plutit în neștire foarte multe zile și nopți, foarte mulți ani, mai mulți decât poate număra omul, nu m-am împotrivit furtunilor, nu m-am împotrivit durerilor, și așa am înțeles de la un timp că de fapt pluteam dus de un curent puternic, de curgerea unui râu fără maluri. Ședeam zi și noapte pe punte și într-o zi au apărut stele pe cer, Soarele și Luna, și mi-am amintit că mai plutisem pe o asemenea curgere, cu zile senine ca și cristalul și nopți negre ca păcura, mi-am amintit și de cei o sută de tineri care ne pornisem, conduși de un Făt Frumos, spre o țară care trebuia să fie dincolo de mare, de felul cum ne-am sălbătăcit de atâta plutit și urât, apoi și de lipsa apei și a mâncării, cum ne mâncam unii pe alții, cum ne-am uitat și numele, și anii, cum am ajuns în țara de dincolo de mare, cum au fost uciși ultimii mei camarazi, cum am fost spălat, hrănit și lecuit, cum am stat nemișcat pe stâncă până am devenit o parte a stâncii, și cum am ajuns să plutesc singur pe aceiași corabia dus de apele aceluiași râu care, acum, plutea de la sine în direcție inversă. Într-o zi am văzut o stâncă, apoi acest pământ, acest port, corăbiile de o sută de ori mai mari ca această corabie a mea, acești oameni, această împărăție, nu știu cum mă cheamă, nu știu câți ani am, nu știu cine sunteți, nu știu ce limbă vorbiți, simt doar că sunt foarte bătrân, că sunt la capătul puterilor mele pământești, și vă rog, fraților, să mă duceți pe vârful acela de stâncă, și să mă lăsați acolo, să mă usuce vântul și soarele, să mă albească Luna și ploaia. Iar când voi muri, și zilele astea sunt aproape, vă rog să mă lăsați tot acolo, ca hrană a corbilor și a furnicilor, până ce și din oasele mele s-a alege doar o plutire a frunzei în vânt.

Cei care au ascultat pe acel bătrân, ce mai puteau face? Doar să-i îndeplinească ultima vrere și să nu uite povestea lui. Iar noi încălecăm, fraților, pe o șa, că ne stă mai bine anume așa, numai că sub ea nu stă un cal, ci un val, că cine urmează valul sprijină malul, adică pune și omului și valului hotare si așa omul se naște și moare fericit doar pe malul său, care nu poate

dăinui dacă nu e străjuit de munții cei cărunți, fiindcă marea face legătură cu sub-pământurile, iar munții îl leagă pe om de înălțimile cerului, și malul se leagă de munți, și munții se leagă de cer, și nu mai trebuie să pleci din țara ta ca să cunoști rostul vieții, doar prin semințiа ta te mântui, prin cei care se nasc după tine, așa cum spunea și grecul Heraclit, pentru același destin".

Această poveste am auzit-o într-o noapte ploioasă și rece într-un cort minuscul așezat la poarta cetății Sarmisegetuza, la cota 1045. Vântul gemea din fagii cei nalți, tunetele ne striveau auzul, fulgerele străluminau zidăria dacilor, dar eram mai mulți acolo, cei mai mulți eram din Basarabia, îngrămădiți unul în altul, unii trăgeau și câte un gât de palincă tare, de la munte, iar cel care povestea, un om al locului, de fapt un necunoscut care zicea că îl cheamă Vasile Lupu, se jura că a auzit această poveste de la păstorii din munții Suryanului și ai Cibinului. Atunci când stau la focurile lor de noapte din preajma cetăților de la Grădiștea de Munte, Tilișca, Craiva, Moigrad sau Căpâlna, ciobenii își spun asemenea povești până după miezul nopții, și minunea e că de pe crestele cele înalte ale munților lor ei văd uneori, în zilele senine, acea mare unde s-or fi putut întâmpla cele relatate mai sus.

CU RĂDĂCINI ÎN BAȘTINĂ

Dan Romalo

Cer iertare pentru întârzierea în a răspunde la inițiativele dumneavoastră, dar, la puterile mele, orice acțiune este încetinită. Așa fiind prin firea lucrurilor, preget să mă manifest public, cu atât mai mult cu cât îmi cereți să identific, între altele, un îmbold determinant în formarea mea ca om de cultură. Nu disting altul decât o curiozitate nativă, nesățioasă, o nevoie de cunoștere generală a fenomenelor bazată pe explicații cât posibil de strict logice. Această structură mintală a făcut ca să ader la o filozofie poate excesiv de deterministă, „prieteni dușmănoși" caracterizîndu-mă ca un „mecanicist impenitent". Asta a făcut ca să rămîn cam izolat de asocieri în grup cu mai oricare specific altul decât prietenia. Desigur că veți recunoaște că, astfel fiind, mă situez foarte departe de ce trebuie ales pentru un model de „Om Român".

Mare mi-a fost mirarea cînd, întors în țară după o călătorie prin apusul îndepărtat și mult lăudat – prima după nenumărați ani de interdicții și refuzuri – m-am auzit întrebat de femeia de serviciu, care spăla scara la intrarea în bloc, apoi, la serviciu, de unii colegi, însfîrșit chiar și de prieteni apropiați**:** *Te-ai **întooors???** Gîndeam că n-ai să te întorci*.

Să nu mă întorc? Straniu! Nu-mi trecuse prin minte asta. În modul cel mai firesc, cel mai puțin premeditat, nu mă gîndisem la asta.

Și acum, auzind pe neașteptate aceste vorbe, nu găseam în cugetul meu o explicație clară, o motivație firească, așteptate de ceilalți și devenite, brusc, dureros de necesare chiar și mie însumi. Nu găseam un răspuns logic cu toate că răspunsul existențial era imediat**:** *așa simt eu că e firesc***;** și fusese dat, în mod inconștient, prin faptă. Fusese trăit. Dubiul apărea, surprinzător, post factum. Fapta întîmplată, pe semne atât de anomală, trebuia explicată, trebuia justificată logic, trebuia argumentată rațional, clar, nu numai pentru ceilalți, asta era secundar, dar pentru mine. Obișnuit fiind să trăiesc într-un echilibru bazat pe rațiune, mă aflam, în mod neașteptat, descumpănit. Descumpănit prin aceea că nu distingeam motivele logice ale faptei mele.

De-abia după o lungă maturare, după prospectarea răbdătoare a întortochelilor și încâlcirilor din mintea mea, aservită primar simțirilor, am deslușit, în sfârșit, un înțeles. Fapt surprinzător, un înțeles foarte simplu. Dezlegarea nodului din cugetul meu a fost declanșată, revelator, prin spusele unor cunoscuți care resimțeau ca fiind o realitate rușinoasă calificativul de „vegetal“ atribuit poporului nostru. Teza fusese exprimată – într-o formă lirică desăvârșită, imediat penalizată de autoritățile de atunci – de către o tânără poetă**:** *„Eu cred că suntem un popor vegetal.… cred că suntem un popor vegetal. Cine a văzut vreodată un copac revoltându-se?“*

Da, aici este adevărul. *Sunt vegetal**; sunt **și** vegetal**!***

În primul rând, și în mod fundamental, pentru că ***am rădăcini.***

Am rădăcini în „spațiul mioritic“ – „*mioritic*“, calificativ derizoriu în concepția unora, fundamental însă pentru modul meu de a înțelege lumea. Am rădăcini atât de adînci încât aparțin –

în sensul cel mai strict al logicii matematice – spațiului mioritic. Pot, fizic, să ies din el, ca să văd și să învăț, dar nu mă pot rupe de el. Rădăcinile leagă. *Leagă și hrănesc*. Să-mi fie rușine că am rădăcini și că aceste rădăcini mă leagă? Poate că ar trebui, căci nu este specific uman, nu este nici modern, nu este rațional să ai, ca om, rădăcini. Gândirea e liberă și eliberează de constrângerile care leagă. Dar rușine nu-mi este. M-am resemnat. Am rădăcini! Sunt vecin de gîndire cu Cioran care, el, doar acceptă vegetalul, în timp ce eu îmi chiar însușesc ceva din specificul lui. Lupt să mă împlinesc în cuget fără dezrădăcinări zbuciumate, pripite, avântate în necunoscut. Asta seamănă tare a vegetal. Refuz dezrădăcinarea din mediul care m-a format. Nu se poate oare lupta împotriva nedreptăților de pe loc? Zice Pleșu (Axa lumii și „Spiritul locului“, în „Limba Păsărilor“):

„… *de la o anumită înțelepciune în sus „centrul“ e peste tot.“*

Minunat!

Stau deci și mă întreb**:** oare nu te poți împotrivi furtunii stînd neclintit, proptit în, legat de, rădăcini, ținîndu-ți numai – de e curată – firea ta cea adevărată? ***Dăinuind doar.*** Și, prin aceasta poate, prin simpla ta vecinătate, ocrotind firi mai plăpânde. Sau, dacă puterea ta nu depășește pe cea a firului ierbii, să o folosești, înfrățită cu cea a firelor vecine, pentru ca, sub vânt pustiitor, ***să ții la locul ei țărâna care te-a primit la naștere***. Să nu se împrăștie în vînt firea neamului, cea bună, cea în care fără șovăială crezi. E o valoare locală, știu, dar potențial universală dacă ți-ai înțelepțit temeinic crezul.

VIETI ȘI FAPTE ALE UNOR „EROI REALI AI TIMPULUI NOSTRU“

Constantin Toni Dârțu

Prin lucrarea ***Personalități române*** *și* ***faptele lor*** am încercat să pătrundem în intimitatea vieții și faptelor unor personalități din mai multe domenii.Ne-am oprit mai cu seamă asupra perioadei 1950-2003, pentru a stabili o perspectivă pe care o socotim mai echilibrată asupra acestor ani. Dând la o parte grila

și dogma politică din anii '50-'89, descoperim *oamenii adevărați.* O țară distrusă și dezorientată a avut parte de acești oameni deosebiți care s-au angajat în lupta cu ruinele războiului, cu înapoierea tehnologiei, cu o cultură a majorității, submediocră, construind și lăsând în urma lor ceva palpabil și durabil. a să-i găsim pe acești eroi reali ai timpului nostru, rămași nerăsplătiți material și, mai ales, moral, a fost un drum lung și anevoios.Poate că am fi renunțat la proiectul nostru dacă nu apărea un număr de bărbați morali, având cultul lucrului bine făcut, oameni recunoscători unii altora pentru binele adus societății, oameni neimplicați politic sau partinic, dar cu multă rațiune și judecată, care ne-au sprijinit în demersul nostru. Am fost nevoiți să selectăm atent toate materialele primite și am luat în considerație numai faptele reale, dovedite prin documente oficiale (precizăm că deținem un raft de dovezi asupra realizărilor reale ale celor incluși în aceste carti) care atestă, fără tăgadă, legitimitatea personalităților și a realizărilor acestora. e asemenea, am fost încurajați de multele ecouri apărute în reviste de cultură, ziare locale, păreri exprimate de unele personalități la apariția volumelor acestei lucrări .

În volumele aparute din lucrarea noastră am publicat **viața** și **faptele** a multe personalități, din care membri ai Academiei Române; membri ai altor academii din străinătate; mitropoliți; arhiepiscopi și episcopi; doctori Honoris Causa; profesori universitari doctori; doctori în științe medicale și în alte științe; poeți, eseiști, epigramiști, romancieri; pictori și sculptori, artiști în tapiserie; muzicologi, regizori de teatru și film, critici literari, manageri, fețe bisericești ce și-au lăsat numele în construirea de așezăminte bisericești, dar și renumiți dizidenți politici - eroi ai neamului românesc, care și-au dedicat viața binelui națiunii române și au sfârșit în închisorile regimurilor totalitare. Rugăm respectuos cititorul anilor acestora și de mai departe, când încearcă să facă o apreciere proprie asupra meritelor unor personalități din acest volum, să țină seama de o realitate comună aproape fiecărui creator de fapte: activitatea expusă a fost la data înfăptuirii o noutate națională și, în unele cazuri, la nivel mondial. Acum, o parte dintre acestea poate nu mai sunt de senzație, dar fiecare înfăptuire trebuie raportată la timpul său.De asemenea, condițiile

generale de dezvoltare tehnică din deceniile precedente cereau eforturi extraordinare pentru a descoperi, a inventa, a iniția ceva nou, nemaisocotind greutățile inerente unei societăți închistate, direcționată și plină de invidii și cult deșănțat.

Se spune, cu o condamnabilă ușurință, despre unele personalități că sunt controversate. Controversate față de ce? Nu cumva perioadele de timp au fost și sunt, cu părere de rău, controversate încă? Personalitățile din aceste volume nu au lăsat sau nu lasă un nume științei și culturii române prin întortocheata carieră politică. Mai mult, în anumite perioade au trebuit să se lupte cu concepte politice în loc să-și vadă de menirea lor, pusă în slujba colectivității. De asemenea, considerăm regretabil faptul că o bună parte din personalități sunt cunoscute și onorate, acordându-li-se titluri în străinătate, mai mult decât în țară. Au fost, în această perioadă, prea devotați acestei țări ca să-și vândă cunoștințele, conștiințele sau chiar pe ei înșiși, străinătății... Ei au fost și sunt aici, printre noi, pentru noi. Dorim ca nepoții nepoților noștri să aiba in bibliotecă *Dicționarul* nostru, să judece atunci viabilitatea faptelor personalităților prezentate și să cunoască, astfel, istoria nescrisă a unor perioade trăite de eroii acestui dicționar. *Ca autor, am avut prilejul să cunosc viața și opera unor personalități deosebite, acest fapt dându-mi satisfacții deosebite. Am avut și unele deziluzii, privind raporturile supărător de nedrepte între **creatori** și **societate.** Nu voi nominaliza sau generaliza.*

• *Savant ajuns la peste 80 de ani, persecutat în anii '50 deoarece era fiu de moșier sau chiabur, apoi ignorat după '90, cum că ar proveni din generația ceaușistă! Trăiește la limita subzistenței, dintr-o pensie mizeră!*

• *Constructorii marilor hidrocentrale, cu 20-30 de ani trăiți în barăci, precum și personalități din alte domenii, uitați de societate și marginalizați financiar, își duc viața de la o zi la alta, motivându-li-se că primesc infima pensie din asigurările sociale ale actualilor, puțini, salariați. Dar, se întreabă ei. sumele reținute de stat, în cei 30-40 de ani de activitate, nu s-au investit, dând naștere unor noi locuri de muncă? Simt nedreptate, când li se reproșează că trăiesc din mila altora. Și exemplele pot continua.*

Ne cerem scuze că, în cele mai multe cazuri, nu am reușit să cuprindem în eseurile respective decât vectorial și poate nu întotdeauna în mod esențial activitatea unor personalități, dar eseul este un studiu care prin definiție nu este exhaustiv.

Ceea ce dorim să demonstrăm prin această lucrare este că există oameni iubitori de oameni, care pun tot ce au mai bun în ceea ce fac, rezultând astfel lucruri valoroase, indiferent de vremurile în care se nasc și trăiesc.

„O CASĂ A BUNICILOR“

Alexandru Nemoianu (SUA)

În anii șaizeci și șaptezeci ai veacului al XX-lea în cultura americană a intervenit o schimbare privind modul de înțelegere a căii prin care s-a alcătuit și se alcătuiește națiunea americană.

Conceptul „furnalului“ american (după care toți cei veniți în Lumea Nouă s-ar contopi într-o nouă entitate) a fost înlocuit cu o mult mai convingătoare și înțeleaptă concepție. Această concepție afirmă că fiecare grup etnic și-a adus și își aduce contribuția la a face America mai diversă, mai frumoasă și mai puternică. În același timp această concepție, a unui multiculturalism luminat, afirmă cu putere că în egală măsură fiecare grup etnic se transformă pe sine, se „americanizează“ și astfel, motto-ul Marelui Sigiliu al Statelor Unite, „e pluribus unum“, se împlinește deplin. Unitatea trebuie căutată și este aflată în diversitate.

În aceste condiții, a fost meritul Arhiepiscopului Valerian, ierarhul și Întâiul Stătător al „Episcopiei Ortodoxe Române din America“ cu sediul la „Vatra“, Jackson, Michigan, de a fi înțeles că Românii-Americani sunt o astfel de componentă care a făcut și face Lumea Nouă mai diversă, mai bogată, mai frumoasă și mai puternică. Acest ierarh a fost cel care a înțeles că o contribuție istorică trebuie documentată și astfel a conceput ideea unui „Centru de Studii și Documentare al Românilor-Americani“.

În 1975 acest concept a devenit faptă și în câțiva ani, cu ajutorul financiar și moral al „Episcopiei Române Ortodoxe din America“, în principal, dar și al altor societăți și organizații româno-americane și a unor oameni buni și generoși, o clădire modernă

a fost ridicată pe pământul „Vetrei Românești“ din Jackson, Michigan.

În câțiva ani o impresionantă colecție documentară a fost alcătuită și catalogată științific și prin angajarea unui istoric profesionist și bilingv, Alexandru Nemoianu, „Centrul“ și-a început buna lucrare.

Anii de început au fost nespus de grei, mai ales din cauza limitărilor financiare. În acești ani, cu abnegație și voință, „Centrul“ a supraviețuit și și-a împlinit misiunea prin truda lui Traian Lascu al cărui nume este între ctitorii „Centrului“.

Mai apoi „Centrul“ a ieșit din criza financiară ce îi amenința direct existența prin dărnicia câtorva oameni cu credențiale morale absolut unice: Maria McWilliams, Silvya Baia, Arhiepiscopul Valerian, Rucsanda Sârbu de Bota și Stelian Stănicel și darul modest și esențial al multor, foarte multor, Români-Americani.

Lui Traian Lascu i-au stat în ajutor oameni buni care fiecare a contribuit, după puterea lui, la mersul înainte al „Centrului“: Petru și Silvya Lupșor, Augustin Vincent, John N. Santeiu Jr., Eugene S. Raica și încă mulți alții.

Un rol special a avut Arhiepiscopul Nathaniel Popp, urmașul lui Valerian, în păstrarea unei atmosfere de decență, bunăcuviință, spirit științific și înțelegere la „Centru“.

În acești ani s-a alcătuit și principalul scop al „Centrului“, acela de a documenta și promova istoria Românilor-Americani și înțelesul ei major, acela de a fi păstrat „modelul existențial“ românesc, înțelegerea românească a rostului vieții, a diferenței dintre bine și rău, în Lumea Nouă. Acest concept s-a definit și promovat prin publicația „Centrului“, „Information Bulletin“, predominant dar nu exclusiv, publicată în limba țării, engleza dar și prin cărți publicate de către și cu ajutorul financiar al „Centrului“ (cărți ale Arhiepiscopului Valerian, dar și ale lui Alexandru Nemoianu). Au fost numeroși cei care au contribuit cu articole și studii: Traian Lascu, Alexandru Nemoianu, Părintele Vasile Hațegan, Aurel Sasu, Gh. I. Florescu, Alexandra Roceric, Eugene S. Raica, Stelian Stănicel, Joanne Bock și încă mulți alții.

Treptat colecțiile „Centrului“ s-au înmulțit și diversificat și astăzi nici un fel de studiu serios și complet despre Românii-Americani nu poate fi alcătuit fără cercetarea comorilor documentare

păstrate în biblioteca și arhivele lui. Clădirea a fost mărită, aproape dublată, cu spații încă mai generoase pentru păstrarea documentelor și birouri și o superbă „cameră memorială“, dedicată activității Arhiepiscopului Valerian , decorată muzeistic.

Ar fi naiv să ne imaginăm sau să pretindem că „Centrul“ a mers din succes în succes. El a cunoscut și clipe grele, financiar și moral. Spre exemplu, în ultimii ani, una dintre gravele probleme confruntate a fost, în opinia semnatarului acestor rânduri, o politică editorială care a lunecat într-o direcție periculoasă.

O nouă politică editorială a fost impusă. Astfel fiecare număr din „Buletin“ a prezentat doar o singură „temă“. Publicația Centrului, care avea și are menirea de a fi o „foaie“ de familie și informare devenea „seacă“, aridă. Dar, încă mai rău, standardele și menirea acestei publicații a căpătat o înclinare dubioasă.

Astfel din dorința, inițial pozitivă, de a include toate componentele istoriei româno-americane s-a ajuns la o foarte periculoasă atitudine de relativism moral contemplativ.

A fost dat uitării faptul că istoria este un proces care se dezvoltă prin confruntări și ca în aceste confruntări unii au fost „buni“ și alții „răi“; unii au fost pentru progres istoric și alții pentru un regres degradant. Mai rău decât atât, personalități controversate și încă mai rău, din nou după părerea autorului acestor rânduri, falimentare moral dincolo de nădejdea mântuirii, au fost prezentate anciliar (slugarnic), aproape glorios. Aceast lucru nu putea fi acceptat.

Adunarea Generală a membrilor cu drept de vot din 18 Februarie, 2006 în număr covârșitor și unanim, a ales o nouă conducere a „Centrului“, având drept Conducător (Chairman) pe Arhiepiscopul Nathaniel al „Episcopiei Române Ortodoxe din America“ cu sediul la „Vatra Românească“, Jackson, Michigan și ca Președinte pe Diaconul David M. Oancea, redactorul „Soliei“, organul de presă oficial al „Episcopiei Române Ortodoxe din America“ și un om cu credențiale morale aproape fară egal în comunitatea Românilor-Americani. În acest fel „casa“ fost pusă în ordine și viitorul făcut cu putință.

Este de dorit ca acest „Centru“, singura instituție existentă dedicată exclusiv promovării istoriei tuturor Românilor-Americani,

indiferent de afiliația lor religioasă, să fie sprijinit de membrii comunității.

Acest lucru poate fi făcut printr-o donație anuală de $20.00, care include și abonamentul la „Information Bulletin“ pentru un an, sau prin donații mai generoase care, ajunse, în timp, la nivelul acumulat de $5,000.00 asigură un drept de vot în Adunările Generale al „Centrului“. Checkuri sau money orders pot fi trimise pentru: Romanian-American Heritage Center la adresa: 2540 Grey Tower Rd.,/Jackson ,Michigan/USA.

Acest „Centru“ în mai toate felurile este pentru membrii comunității româno-americane o „casă a bunicilor“ și el merită sprijinul tuturor și al fiecăruia. Păstrarea și promovarea modelului existențial românesc, a înțelegerii românești a diferenței dintre bine și rău , este cu siguranță cea mai de seamă contribuție făcută de Românii-Americani pentru Lumea Nouă dar și pentru „românism“. Între multe altele aceasta demonstrează vitalitatea valorilor românești și caracterul lor indestructibil.

AUTOPORTRET

Constantin Frosin

Se dedică cititorilor

Descălecător din Țara Vrancei, demn urmaș al feciorilor Vrâncioaiei și al fetelor de împărat hălăduind pe gura de rai de pe-acel picior de plai, suntem un optimist incurabil, de un entuziasm molipsitor, iubitor și promotor/susținător al cauzelor înalte, nobile și drepte.

Deși sub auspicii favorabile, sub mai multe stele norocoase: a lui Ștefan Voievod, a mamei Vrâncioaia, a românilor de aici și de aiurea, al părinților, începuturile noastre în domeniul Francofoniei – cel în care excelăm în prezent, au fost modeste: în clasa a V —a, am fost repartizat *din oficiu* la limba rusă, din motive care ne scapă și astăzi…

Abia din clasa a IX —a, la Liceul Teoretic Bicaz, am începutul studiul fantasticei limbi care este franceza, sub atenta îndrumare a unei profesoare extraordinare, dna Știrbulov, care a știut să ne transmită pasiunea ei pentru limba franceză! Cu caracter de

anecdotă: cum în clasa noastră erau cam mulți *șmecheri și băieți de cartier*, dna profesoară s-a supărat pe tupeul unora și a umplut catalogul de 4, iar răspunsurile noastre (ale lui C. F.) au fost notate cu 7! Cum mediile din clasele a IX-a, a X-a și a XI-a, au fost toate de 10, domnia-sa își cerea scuze – ca într-un ritual, la fiecare sfârșit de trimestru, pentru acel 7 din clasa a IX-a…

Fiindcă admiterea la Universitatea București a fost un eșec, în anul următor am încercat la Universitatea Al. I. Cuza, din Iași, unde am reușit cu brio, înaintea noastră pe lista celor admiși fiind Magda Ciopraga și Magda Jeanrenaud. După un an de studenție minunată, a trebuit să ne transferăm la Universitatea București, la secția Franceză – Italiană, deoarece la Iași abandonasem studiul limbii ruse în favoarea limbii italiene.

În sem. II, am avut onoarea și plăcerea să facem retroversiuni cu extraordinara dna Prof. Maria CARPOV, care ne-a remarcat deja de la cursurile de Istoria Limbii Franceze din sem. I, iar după lucrarea de verificare de la sfârșitul trimestrului, ne-a chemat la catedră și a început *să ne descoase*: unde am studiat limba franceză, cu ce profesori, etc. In final, ne-a declarat, citez: *Cher Monsieur, vous êtes le miracle de la Chaire de français de Iasi de tous les temps!* In cursul semestrului II amintit, ne-a mai lipit o etichetă: *Encyclopédie ambulante*. Încurajat de atitudinea pozitivă a dnei Carpov, la începutul anului II, când ne-am transferat cu regret la București, am rugat-o să ne dea o Recomandare pentru a participa la concursul pentru obținerea unei burse de studii de 5 ani la Sorbona IV. Trebuie să afirmăm aici, cu mâna pe inimă, că nici propria noastră mamă nu ar fi fost în stare să scrie patru pagini pline de elogii neașteptate pentru noi. Din nefericire, scrisoarea a dispărut și nu ne-am putut folosi de ea…

Relatăm aici cu plăcere modul în care se petreceau seminariile de retroversiuni: întâi propuneau soluții cei de anul I (colegii noștri), apoi cei de anul IV (profesoara lor se îmbolnăvise sau născuse, ceva în genul ăsta), apoi propunea una-două soluții dna Prof. Carpov, la urmă interveneam noi C. F., iar verdictul dnei era întotdeauna același: rămâne cum a tradus dl Frosin!

Desigur, nu toată lumea era încântată de faptul că am fost remarcat de somitatea Maria Carpov… Astfel, la cursul practic din anul I, sem. I, am făcut cu dra (pe atunci) Botez, fiica directorului

Bibliotecii Universitare Eminescu, ceea ce o făcea să creadă că își putea permite orice. Ei bine, în loc să aprecieze faptul că a descoperit un student *mai altfel*, dânsa s-a supărat și, la examen, ne-a notat cu 4! La care, colegul *dânsei* și șeful Comisiei de examinare, eminentul dascăl Alexandru Călinescu, i-a spus răspicat, citez (din memorie): *Dacă insiști să-i pui 4, anulez examenul și-ți fac referat la Rector! Oricum, ca șef de Comisie, ca să nu zici că nu țin cont și de tine, îi acord nota 9, dar mai puțin nu se poate, nu-ți dai seama?*!

Din cauza mediei mari de la admitere, am plecat foarte greu de la Iași, iar la București am fost primit cu răceală, decanul Paul Miclău neacordându-ne dreptul de a locui la cămin și nici bursa de studii la care aveam dreptul prin medie… Mai mult, remarcat de șeful Lectoratului de Limba Franceză, dl Claude Lumedilуna – de la seminariile sale de „Stilistica argoului", am fost propus de acesta să plec în locul lui Floru Jean, cel care „câștigase" bursa de studii… Deoarece discuția a avut loc în biroul decanului, la plecare, acesta ne-a reținut și amenințat ba cu exmatricularea, ba cu trimiterea în *brațele securității*: de ce vroiam noi neapărat să studiem la Sorbona, de ce nu eram mulțumit de condițiile oferite de statul român etc., drept care tentativa noastră de a obține acea bursă s-a soldat cu un fiasco…

Într-o seară, așteptând să vizionăm filme franceze, stăteam la ușa amfiteatrului unde se desfășura un simpozion Maeterlinck interminabil, ceea ce a făcut să crească tensiunea în rândul celor care așteptau acolo după o zi – obositoare – de cursuri și de seminarii. S-au strâns cca 40-50 studenți și vreo duzină de profesori, printre care dna Marie Laffont, cu care făceam seminarii de limbă franceză și soțul ei – tot Lector de limba franceză. Ascultând dialogul nostru cu dna Marie, dl Laffont a exclamat la un moment dat, de față fiind toți cei care așteptau să intre la filme franceze: *Cher Monsieur, vous êtes le meilleur locuteur de français de tous les pays de l'Europe de l'Est, où j'ai eu l'occasion d'enseigner*. La care, am simțit nevoia să facem o precizare: *Vă referiți, probabil, la studenți…* Răspunsul, năucitor pentru noi și asistență, a căzut ca un trăznet: *Détrompez-vous, cher ami, vous êtes meilleur que tous les étudiants et les professeurs de français que nous avons rencontrés!*

Și totuși, istoria avea să se repete… Și la București aveam să dăm peste o versiune a drei Botez, *dna* Aristița Negreanu, care, deși la început părea fericită că are cu cine sta de vorbă ca de la egal la egal, până la urmă, când am fost nevoit să intervin și s-o contrazic în câteva rânduri, ne-a notat lucrarea de an cu… 7! Am întrebat de ce, ne-a explicat – niște aiureli! – drept care ne-am dus la examen, comisia fiind formată din excepționala dna Prof. dr. Teodora Cristea și amicul – deja – Claude Lumediluna. Acesta din urmă a început o conversație ca între prieteni, prezentându-ne cu elogii dnei Profesoare, la care aceasta i-a atras atenția că ne cunoaște foarte bine și apreciază pe măsură. Când le-am spus că am venit la examen, nu le-a venit să creadă, ne-au cerut carnetul de note și au scris acolo un 10 mare cât toate zilele, cerându-și scuze în numele dnei Negreanu…

Deși aveam șanse să fiu păstrat ca asistent de ambele catedre: atât cea de Limbă, cât și cea de Literatură, în anul 1976, Ceaușescu a semnat un Decret prin care obliga pe toți absolvenții să meargă la catedră pentru cel puțin 3 ani! Așa că am pierdut contactul cu Universitatea, a intervenit cutremurul din 1977, stagiul militar, apoi rutina zilnică…

Cu ocazia examenului de Definitivat, susținut la Universitatea din Galați în 1980, am obținut singurul 10 la scris pe Moldova, ceea ce a făcut să reținem atenția profesorilor examinatori. Un amănunt, tot cu caracter de anecdotă: președinta Comisiei venită de la București, a stat până la 12 noaptea la Bibliotecă pentru a ne verifica lucrarea! Erau acolo lucruri pe care nu le cunoștea și despre care credea că nu sunt corecte… Dl Profesor Nicolae Taftă, un excelent pedagog și minunat coleg, i-a spus răspicat că lucrarea noastră nu poate fi notată cu mai puțin de 10, la care acea doamnă a replicat că n-a dat niciodată 10 și nici nu va da acum, cu atât mai puțin unui individ din cauza căruia a trebuit să stea 8 ore în Bibliotecă… A doua zi, când ne-am dus la oral, auzindu-ne numele, a exclamat: *A, dumneata ești deci*… Și, contrar tuturor uzanțelor, ne-a schimbat pe loc subiectul cerându-ne imperativ să prezentăm totul fără timp de gândire, ca să dovedim că merităm acel zece…

După Revoluție, am venit la Galați, unde am ocupat un post de editor-lector de carte la editura „Porto Franco“. In 1990, am

fost prezentat marelui și regretatului Constantin Crișan, care ne-a propulsat pe orbita francofonă. Am colaborat extrem de fructuos cu acest Mare Om până în 1991, dată de la care nu mai puteam pleca din editură, deci relațiile nu mai puteau continua. Am botezat împreună strada Jean-Louis Caldéron, am avut acțiuni la sala Dalles. La una dintre ele, Maestrul urma să îl prezinte pe Nicolae Iorga publicului francez și francofon, și, la un moment dat, și-a exprimat regretul că nu poate oferi o traducere a celebrului poem *Stejarul*, căci nimeni nu reușise să-l traducă așa cum trebuie până atunci. Ne-am oferit să-l traducem pe loc, dar a spus, resemnat: *N-ai cum, dle Frosin, mai sunt 25 de minute până începem.* Ei bine, după 20 de minute, poemul era tradus și bătut la mașină, fiind citit de noi publicului care a fost uluit de prezentarea făcută nouă de Maestrul Constantin Crișan. Cu altă ocazie, ne-a pus să-l traducem pe George Bacovia, afirmând că George Boișteanu, cu studii la Paris, era considerat cel mai bun traducător al lui Bacovia. După două zile, am revenit la București cu 7 poeme de Bacovia în traducerea noastră, iar Maestrul a declarat scurt: *Frosine, ești mai bun decât Boișteanu! Ești nemaipomenit!* Opinie confirmată și de marele nostru amic George Astalos, care afirmă că noi am oferit cea mai bună francizare a poemelor lui Bacovia.

Deoarece pe site-ul nostru, ca și în cartea dedicată nouă de editura Le Brontosaure a marelui Poet și Pictor Louis Delorme (Laureat al Academiei Franceze și al Academiei Franceze pentru Desen, Comandor al Ordinului Laurilor Academici – făcut Comandor la propunerea noastră înaintată Ministrului Educației Gilles de Robien!!!): *Constantin Frosin, un roumain mondialise par la Francophonie* (2006), există o mulțime de date privitoare la evoluția noastră ca profesor, scriitor, traducător și publicist, am ales aici câteva aspecte neincluse în cartea menționată, dar interesante prin caracterul lor inedit, inefabil, uneori chiar pitoresc… La care vom mai adăuga încă unul, poate cel mai semnificativ…

Invitat la Bienala Mitteleuropa 1995 de la Strasbourg, am primit Medalia Parlamentului European Trophee Gerner, o distincție extrem de importantă, acordată de Parlament prin instituțiile sale culturale, în cazul nostru, prin Asociația Scriitorilor din Alsacia, Lorena și Teritoriul Belfort, condusă, pe atunci, de dna Christiane

Roederer. La prima noastră întâlnire (când ne-a citit cu nesaț cartea *Mots de passe*, publicată de editura L'Ancrier a lui Laurent Bayart, Director al DRAC – Direction Régionale des Affaires Culturelles), dna Roederer ne-a pus o întrebare ciudată, extrem de delicată, ce părea o capcană în toată regula: *Ce ziceți, dle Frosin, merită să le acordăm și dlor Marin Sorescu și Eugen Simion această distincție?* La care am răspuns, stupefiat: *Vă rog să luați medalia mea și să o dați dlui Marin Sorescu și să mai procurați una, pe care să o conferiți marelui critic literar și om de cultură, Academicianul Eugen Simion. Trebuie să aveți în vedere că eu sunt un începător într-ale literaturii; deși vin foarte tare din urmă și obțin rezultate spectaculoase, totuși cei doi sunt considerați niște titani în domeniul lor și o merită cu prisosință, mult înaintea mea! Nici nu am de gând s-o accept dacă nu le-o conferiți și celor doi Mari Oameni!* Mulțumită de răspuns, m-a asigurat că cei doi vor primi acea Medalie, ceea ce s-a și întâmplat, două săptămâni mai târziu.

În ce privește cariera didactică universitară, am fost cooptat în echipa Facultății de Litere, Istorie și Teologie a Universității „Dunărea de Jos" din Galați, pentru că unele persoane și-au amintit de performanța noastră de la Definitivat. In 10 ani, am trecut de la gradul de Lector la cel de Profesor doctor, mai nou având și calitatea de Expert CNCSIS. Cca 25 lucrări cu caracter universitar au jalonat, până acum, parcursul nostru didactic. De remarcat că, așa cum suntem autorul primului dicționar de Argou Francez – Român din România, publicat de editura Nemira în 1995, suntem și autorul primului dicționar juridic Francez – Român. *Desigur*, activitatea noastră didactică a trecut neobservată în țară, fiind, în schimb, încoronată de Ordinul național francez al Laurilor Academici în grad de Ofițer! Așa cum, în țară, activitatea noastră literară și de traducător a trecut practic și ea neobservată – abia în 2002 am primit Premiul pentru Traduceri în limbi străine al Uniunii Scriitorilor din România, în 2000 primisesem deja gradul de Cavaler al Ordinului național Francez al Artelor și Literelor. *Un soi de echivalent* am primit în 2004 (!), când am primit gradul de Cavaler al Ordinului Meritul Cultural; interesant este că am fost laureat de Parlamentul European, pentru activitățile noastre în plan literar, cultural și artistic, încă din

1995!!! Că doar nimeni nu-i/*nu trebuie să fie* profet în țara lui, nu-i așa?!

Indiferența conaționalilor nu a avut darul să ne facă să abandonăm sau să reducem viteza motoarelor, dimpotrivă. **Nu am trudit pe ogoarele culturii românești cu gândul la vreo răsplată! Asta este prima lecție de viață, dacă vreți, pe care o transmit urmașilor: tot ce fac, să facă dezinteresat, nu cu gândul la câștig sau la reputație/prestigiu câștigate peste noapte. S-o facă din și cu convingere, sub imperiul unei motivații puternice și... motivante! S-o facă nu din obligație, ci din plăcere și cu plăcere, altfel nu vor izbândi defel! Dăruire, seriozitate, pricepere (cunoaștere + acumulări permanente), talent și, nu în ultimul rând, ci în primul rând – foarte multă aplecare, acribie chiar, implicare totală într-un efort pe măsura ambițiilor și scopului propus. Foarte multă muncă, cu multă abnegație – uneori până la sacrifiu – va rodi, într-o bună zi, satisfacțiile așteptate de truditor...**

NOSTALGIA SATULUI DE ALTĂDATĂ

Prof. univ. dr. Dumitru Jompan

Mă încearcă adeseori, în ultima vreme, nostalgia satului românesc de altădată, Să fie, oare, acesta un sentiment care îl stăpânește pe intelectualul născut și crescut la țară, ajuns la vârsta senectuții? Sau poate mutațiile mult prea rapide petrecute în acest spațiu al *„veșniciei noastre?".* Vorba poetului: *„de-o fi una de-o fi alta*" conștient fiind de faptul că timpul este ireversibil, tânjesc după mălaiul copt sub țestul din vatra focului, după troițele impozante implantate la încrucișările ulițelor, după costumul popular care aducea atâta noblețe traiului curat al Anei și al lui Ion, după casa cu pridvor, după atâtea și atâtea alte elemente care dădeau o anumită personalitate satului meu și celor de aiurea.

Inimaginabil de rapid, poarta țărănească, cu trafore, a înlocuit-o pe cea *„în parchetaje",* succedându-i poarta *„cu porumbar*", cu aplicații de simboluri astrale, fito și zoomorfe, precum și cu figuri geometrice ca, în fine, să fie înlocuite cu poarta confecționată din fier forjat.

Și toate acestea s-au petrecut în doar câțiva ani, sub ochii mirați de spiritul novator al unei singure generații.

Au mai rămas pe ici, pe colo, câteva mărturii ale satului arhaic: un jug de boi mâncat de cari, o sucală visând palmele roșii ale unei tinere țesătoare, un pârleaz în amintirea căruia se țes și acum vechi idile.

O dată cu trecerea la casa „*cu ocol întărit*" în care păsările cerului cu greu mai pot să intre, și sufletul țăranului român a devenit mai intrinsec, mai egoist, necomunicativ. Zidurile groase, puternice străjuiesc acum, ca într-o cetate, și „*vatra focului*" și " *stratul mumelor*" și tot ceea ce înainte conducea spre buna înțelegere, comuniune, confrerie.

Iată atâtea repere, atâtea tentații înspre care mi-am îndreptat atenția ca etnograf pentru a imortaliza pe peliculă și a pune în paginile mai multor articole, studii, comunicări și în câteva volume, nectarul și mierea hărniciei strămoșilor mei, elixirul vieții, cea mai prețioasă hrană sufletească pentru urmași.

S-a dus și Baba Marea „*lu Nanu*", Moș Vidu „*lu Buzăntoane*", băsmuitori de clasă, care mi-au populat copilăria cu o puzderie de ființe imateriale. S-au stins ca stelele căzătoare din seninul nopților de altădată.

„*S-au stins*" baladele și doinele s-au decantat în „*lada de zestre*", ca peste vreme, cine știe când, să renască. Până la „*învierea*" lor, până la „*o noua venire*" în folclorul viu al localității le-am cules cu grijă și le-am așezat, ca pe niște înmiresmate flori de câmp în volumul „*Folclor din Marga*" ca un prețios dar de la bunici pentru nepoți, ca un „*pod de aramă peste vămile*" dintre generații, greu încercate de intemperiile vremurilor pe care le trăim.

Nu se poate spune însă că unitatea de vederi, o *anumită* unitate de vederi, nu ar exista în satul românesc contemporan. Există, sigur există, dar nu una de tip „*constructiv*" ci de dezbinare, de fărâmițare a obștilor sătești solid consolidate în timp. Nu se mai înțeleg părinții cu copiii, frații și cumnații între ei, o familie cu alta din imediata sa vecinătate, generațiile între ele, elevi cu foștii învățători și profesori.

Respectul specific omului de la țară manifestat prin: salut, scoaterea căciulii și sculatul în picioare în fața intelectualilor

satului și trecătorilor străini, se mai păstrează doar în parte de către cei bătrâni.

În concepția noastră, două sunt forțele care au acționat în sensul alterării bunului simț al omului de la țară: îndepărtarea de biserica ortodoxă, moștenire a epocii prerevoluționare și „*emanciparea*" (în sens negativ) a tineretului prin abordarea unei ținute vestimentare, a unei muzici cosmopolite, a unui mod de exprimare pe cât de vulgar, pe atât de neadecvat ideii de românitate, albă ca neaua, curată ca și sufletul acestui popor greu încercat de vreme.

S-au încălcat în acest fel cel puțin două legi: una elaborată de Marele Anonim (așadar o cutumă): „*Poartă-te cum ți-e portul / Și vorbește cum ți-e vorba*"

Și cealaltă „*dictată*" de Anton Pan: „*Cântă măi frate române, / Pe graiul și limba ta / Și lasă cele străine / Ei de a și le cânta*"

În satul românesc postrevoluționar mult sperata „*ierarhizare a valorilor*", mai ales în ceea ce privește intelectualitatea, nu a fost pusă în aplicație. Non-valoarea, parvenitismul biciuiesc și scuipă în obraz tot ceea ce vine în sprijinul activității de „*culturalizare a maselor*"., Mai sunt încă destui cei care caută originea acestei sintagme haretiene în ideologia comunistă. Gravă eroare. Intelectualii „*de rasă*" care se încăpățânează să ducă mai departe, cu mare greutate și cu sprijinul unor împătimiți, carul alegoric al culturii românești, instruind coruri, echipe de dansuri, de teatru etc., sunt loviți de te miri cine: un primar incult urcat în scaunul administrației publice prin manevrele acoliților săi, opac la tot ceea ce înseamnă progres prin cultură. Ploaia copitelor, mai mult sau mai puțin ortodoxe, încasate de aceste ființe firave, lipsite de orice fel de protecție socială, nu numai că este nespus de dureroasă, dar are și un scop precis: strivirea *„corolei de minuni a lumii".*

Cine și când va găsi forța și mijloacele necesare pentru a readuce tradițiile culturale în satul românesc văduvit și vlăguit de forța cheltuită în tentativa de a-și recăpăta aceea personalitate caracteristică, inconfundabilă?

„SĂ NU GLUMEASCĂ NIMENI ȘI NICIODATĂ CU EXISTENȚA DIN ACEASTĂ LUME“

Calinic Argatu

Întrebări către Calinic episcopul și răspunsurile sale

Ce a contribuit în mod decisiv în formația dumneavoastră culturală (autori, cărți, personalități povățuitoare)?

Când se pun astfel de întrebări, cu referire la persoana ta, te apucă, fără să vrei un sentiment plin de contradicții. Ca să ieși la lumină din hățișul de idei și stări de lucruri, te hotărăști să fii sincer cu adevărat și să nu minți în trei direcții: lui Dumnezeu, oamenilor și ție însuți!

Ca să-ți fie mai comod, nu răspunzi la nici un chestionar, te faci că ești plin de sfiiciune, ce să zic!, și o lași baltă…

Prețuind osteneala scriitorului Artur Silvestri, m-am gândit să las mofturile și să dau curs întrebărilor sale.

Ca în viața fiecărui om, și în ceea ce mi-a dat Dumnezeu până acum, pot spune că prima carte care m-a fermecat a fost Biblia. Veți zice, eh, poftim și ăsta, o dă cu Biblia acum! Dar, ca să fie pe potrivă și în rezumat, voi spune că prin anul 1953, în martie, după cum îmi aduc aminte, a murit Stalin.

În cartea de citire, pe pagina din dreapta era poza lui „tătucu“ Stalin, iar eu, având un creion roșu, i-am aplicat o semilună cu burta în jos în dreptul gâtului. Profesoara plângea, învățătorii cotcodăceau sentimente eterne de iubire pentru cel care a „salvat“ omenirea de primejdia de a fi înghițită de „urgia capitalismului“.

Povestea m-a amuzat peste măsură. Eram de 9 ani atunci. Comedia sentimentală m-a făcut să râd pe înfundate. Singur, de capul meu, operam pe Stalin la gât cu creionul roșu. Vădit ocupat cu „opera“ mea chirurgicală pe fila cărții, mă trezesc cu câteva pălmi peste cap și cu fața izbită de bancă. Diriginta noastră văzuse „desenul meu“ înroșit. Sângele îmi curgea șiroaie din nas. Devenisem un „caz“ special, spun eu azi, după atâta vreme întunecată.

Căsăpirea vârtoasă și vânjoasă a „stalinistei“ ar fi continuat dacă nu trebuia să plecăm încolonați spre biserică, unde la ora 12,00 avea loc slujba de parastas pentru Stalin, cu tragere de clopote, smiorcăieli și alte vaiete, precum și cuvântări cu veșnică pomenire, ca să-i țină de „cald“ tiranului dictator, cum avea să fie „adjectivat“ mai târziu.

Urcând priporul spre biserică, pentru prima dată în viața mea (obișnuit urcam pe o altă potecă a dealului unde era biserica) am văzut deasupra porții scris cu vopsea albă pe scândura vopsită în negru: *„Eu sunt Calea, Adevărul și Viața!“* (Ioan 14, 6).

Nu-mi venea să cred! Oarecum, fascinat am rămas proțăpit locului și mă uitam cu dinadinsul, memorând textul și locul de unde era luat. Dintr-odată mă trezesc cu un dupac (așa se zice pe la noi) adică, un pumn mai acătării, după cap, de mi-au clănțănit dinții. Când mă uit, diriginta mea, bat-o vina, se repezea cu al doilea pumn, spunându-mi, cu voce acră, să țin rândul cu elevii cei cuminți.

În biserică, lumini ca de Pași, colaci cât roata căruții, colivă cât ziua târgului, sticle de vin (bietul Stalin, avea ce să „guste“ și după moarte!), preotul Savin cu vocea lui de Pavarotti, glăsuia cântări și rugăciuni, într-o atmosferă „încremenită“ de durere!

După atâta chelfăneală, dată unui „aiurit“ care se veselea la moartea „tătucului“, mi s-a acrit de slujba la care eram bătuți ca să asistăm.

Strecurându-mă, ușurel – ușurel, după ce am văzut cum toți se holbează către colacii și colivele împodobite cu lumânări, am șters-o din biserică frumușel, luând-o direct spre casă. Am luat-o pe direct, adică în linie dreaptă, sărind gardurile grădinilor întâlnite în cale, vreo șase, după câte îmi amintesc. Am ajuns acasă. Intru direct în camera unde era Biblia pusă într-un raft al dulapului. Acolo umbla numai tata în zilele de sărbătoare, când ne citea cu ifos textele biblice!

Desfac învălitura din bumbac așezată sfios de tata și deschid Biblia pentru prima oară în viața mea (la moartea lui Stalin, ca să vezi!), și caut locul de la Sfântul Ioan Evanghelistul, capitolul 14, versetul 6! Era exact textul scris pe arcada de la poarta clopotniței, text care stătea spre citire, într-o vreme când Iisus era con-

testat și Biblia socotită opiu pentru popor, iar sistemul ateist juca țonțoroiul în conștiința oamenilor dintr-o jumătate de Europă!

Așadar, prima întâlnire, efectivă, cu Biblia, am avut-o în martie 1953, când încă nu împlinisem nouă ani, după care nu m-am despărțit până azi și până la ultima suflare, cu ajutorul lui Dumnezeu!

Ca să nu mă întind prea mult cu „povestea vieții mele", că fiecare dintre noi, de altfel, are o poveste a vieții lui, voi spune că și anumite cărți și cărticele m-au „clădit" întru cele ce sunt până azi. Aș aminti cartea dragă mie *„Omul de aur"* de Jokai Mor, și *„Omul invizibil"*, basmele lui Ispirescu și „trăznăile" lui Ion Creangă, precum și cărticelele lui Nicodim Măndiță.

La Seminarul Teologic de la Mănăstirea Neamț am copiat cele patru volume din Filocalia (erau doar patru) adusă din biblioteca personală de părintele profesor și diriginte Vasile Ignătescu, ucenicul de doctorat al lui Dumitru Stăniloae (traducătorul Filocaliei) și, ca să nu supăr pe cineva, nu uit cărțile serioase de literatură, aduse de acasă de severul profesor Ștefan Alexe.

Eram un răsfățat, nu?

Despre personalitățile povățuitoare aș avea multe de spus, despre fiecare în parte și sunt multe tare. Cine poate uita pe mama lui? Dar pe tata? Îmi aduc aminte des de profesoarele mele mai ales: Maria Nuțu de la Cracăul Negru, Raveica Ghineț, Mariana Vodă de la Bălțătești, Lucia Melinte cea hotărâtă în credință, Ion Ivan, profesor și directorul Seminarului de la Neamț, Ștefan Alexe, Ilie Georgescu, Ioan Serafimceanu, Anibal Pantiru, Maica Eufrosina Andrișoaie, Nicodim Măndiță, și câți alții, Doamne!

Mai târziu, la facultate, Mircea Păcurariu, cel mai vechi profesor și prieten de inimă, îmi permit a spune, cu învoirea sa, rămas statornic până azi, Ioan Alexandru poetul, George Bălăiță și alți scriitori de inimă, Patriarhul Iustin, preotul Gheorghe Savin, cel care m-a botezat și învățat pentru Seminarul Teologic. Dar despre Arhiepiscopul Teofil Herineanu, ce voi spune, modelul meu din tinerețe până la bătrânețe, chiar dacă unora, care îl grăiesc de rău, li se potrivește vorba aceea: „Gura-i pusă prost, încolo totul ar fi bine!" și asta zisă ni se mai potrivește la mulți!

Sau cum a zis Creangă, sătul până peste cap de liorbăiala (a se citi: râioasă și leproasă vorbă cârcotașă!) oamenilor: „Dacă

Dumnezeu n-ar fi găurit pielea omului în dreptul urechilor, ochilor și gurii, omul n-ar mai auzi, vedea și grăi de rău pe aproapele lui!"

Ei, dar cum voi uita pe mătușa Irina de la Tioltiur din Transilvania, pe Sandu Coratorul, pe Bel Ioan, casierul de la Cufoaia, pe Filip Pop de la Borcut, pe doctorul Ion Buteanu din Târgu Lăpuș, pe George Buș de la Secueu, care înjura pe Apostolul Pavel ca și bietul Cioran neodihnitul?

Voi scrie, dacă voi mai putea, din cauza timpului, despre oamenii care au avut un rost în viața mea. Atunci nu va rămâne unul care să nu fie pomenit și le voi face câte un portret pe măsură. Se cuvine!

Care a fost momentul de răscruce care v-a determinat să vă îndreptați în direcția pe care ați urmat-o ulterior?

Când aveam ceva anișori, vreo cinci-șase, a murit un prunc de vârsta mea. Era o primăvară'n toi. A fost o jale peste măsură. Mama lui plângea în bocete răsunătoare, până la cer. Adormitul în Domnul, era ca un înger, era înnotând în petale de bujori și trandafiri. Așa de mult m-a impresionat totul, și mai ales predica mângâietoare a preotului Gheorghe Savin încât, de atunci, m-am gândit să devin preot tămăduitor în cuvânt. Iar drumul spre călugărie îl datorez mamei care m-a dus de la trei ani, în traistă, la mănăstirile din Carpații Moldovei, după care am hălăduit singur prin munți.

De unde credeți că a provenit îndemnul fundamental, tainic, hotărâtor către această direcție?

Slujbele religioase ortodoxe m-au înfiorat și înviorat în chip tainic și definitiv. M-au pecetluit și aspirat pentru totdeauna!

Ce obiectiv principal a avut acțiunea dumneavoastră creatoare, culturală, cetățenească?

Când eram mic prin plaiurile și obcinile Neamțului, în Tisa, unde aveam un loc superb și coseam vara porțiunile măsurate de tata, când luam odihnă de amiază, cu cărbunele desenam pe un răzlog (felie de fag) biserici cu turle frumoase, sub care scriam „mânăstire"!

De atunci am simțit bucuria de a fi în spațiul geometric al naturii și a vedea frumusețea lumii văzute întru ziditi și ctitorii de biserici. Așa au venit de la sine restaurări de monumente bisericești, rectitoriri și ctitoriri de biserici de zid, de lemn și mănăs-

tiri în toate spațiile unde am fost trimis: Cluj, Maramureș, Ilfov, București, Vâlcea, Olt, Teleorman și Argeș. Școli Liceale Teologice, Facultate de Teologie, reviste și ziare și alte cărți publicate, eparhiale și personale, se adaugă, încununând lucrările, dimpreună cu personalul clerical, monahal și cel mirean deopotrivă.

De ce ați inițiat și susținut această acțiune?

Din iubire pentru această frumusețe a lumii văzute, în tot ce a zidit Dumnezeu Cel Atotiubitorul!

Ce dificultăți, și de ce natură, ați avut de biruit în documentare, realizare, organizare?

Despre dificultăți ce să spun? Mai bine tac la acest punct. Este prea mult de spus și mă simt încă mult cătrănit. Nu vreau să mai dezgrop morții și nici pe cei vii să-i mai amărăsc. A fost cumplit și nu vreau să mai condamn pe nimeni. Dumnezeu să-i ierte pe toți, de toate mișeliile și pe mine că le-am dat de furcă. Ceea ce vreau să spun, celor care citesc cu drag, este, să nu uite, să se ferească de proști, orgolioși, răi, vicleni, mincinoși și invidioși și mai ales de ai săi, că-s mai negri, unii, decât catranul!

Ce reazem ați simțit în această acțiune grea, contribuind la biruința asupra obstacolelor?

Dumnezeu, Maica Domnului, Sfinții la care m-am rugat, preoții și mirenii, mai ales, creștinii cei de aur ai Bisericii Străbune. Îi mulțumesc lui Dumnezeu, Clerului și Poporului cel binecredincios pentru tot ce s-a săvârșit în ogorul Domnului!

Cât credeți că ați realizat până acum din ce trebuia (și ce mai trebuie făcut)?

Lucrurile și lucrările au ajuns cam la jumătate, mai ales că Eparhia Argeșului și Muscelului este tânără, reînființată din 1990. A fost distrusă complet ca inventar, cotropindu-se terenuri, clădiri, bunuri de patrimoniu. Refacerea este un lucru extrem de greu mai ales că cei în drept să refacă cele distruse nu se arată sincer, totdeauna, a avea disponibilitate. Acum sperăm că Ion Cârstoiu, prefectul pe viață al Argeșului va face reparațiile materiale și morale ale acestei Eparhii, devenind un ctitor de seamă.

Cei cu care lucrez au înțeles că suntem un neam de sacrificiu și că cei de după noi se vor bucura de osteneala noastră și, în loc să mulțumească, unii vor strâmba din nas, ca niște neisprăviți în a înțelege sacrificiile înaintașilor.

Îmi vin în minte: „Toamna vieții vine fără să știi când, nici de unde… Povești sunt toate în lumea asta“… Și ca să te ostoiești, îți pui capul pe perna care scrie: „Suferință tu, dureros de dulce!“, cum dreptate avea Eminescu a spune!

Mai avem de lucru mult. Cercul este pe jumătate de împlinit. Domnul va împlini cu noi după a Sa voie!

Ce ar trebui să știe cei ce vor continua acțiunea dumneavoastră ca să continue cu folos de unde ați lăsat-o sau o veți lăsa?

Voi pregăti un plan pentru o sută de ani, pentru cei care vor veni după noi. Dacă vor avea credință și frică de Dumnezeu, precum și rușine de oamenii care s-au dus în Țara de peste veac și cei contemporani lor, vor păși cu sfială, zidind și păstrând și nu ca porcii mistreți, prin păpușoi umblând, rupând și mâncând!

Care credeți că este lecția vieții și faptei dumneavoastră față de urmași și care va fi predania ce o primesc aceștia?

Calinic episcopul: Să nu glumească, nimeni și niciodată cu existența din această lume și să păsească sfielnici pe urmele de pe așternutul picioarelor lui Dumnezeu! Să se lase în voia lui Dumnezeu, Căruia să-l solicite binecuvântarea și ajutorul în lucrurile de zi cu zi! Să zidească frumuseți, fiecare om, adăugând la frumusețile lui Dumnezeu, fără odihnă și cu putere multă! Să facă totul frumos și curat în jurul lui ca și înlăuntrul lui, în suflet și în inimă și în toată ființa, casă nouă, proaspătă, sălașul cel de taină al lui Dumnezeu!

REVISTA „HELIS“ ESTE DECLARAȚIA MEA DE DRAGOSTE PENTRU OAMENII DIN ZONA ÎN CARE TRĂIESC

Gheorghe Dobre

Orice lucru bine făcut, mai ales pe terenul culturii, are în el, implicit, un mesaj pentru urmași. *Cuvinte pentru urmași* ar conține, astfel, un mesaj cât mai bine luminat, construit pentru nevoia momentului, dar care ar putea avea bătaie lungă tocmai pentru că și-a dovedit utilitatea imediată. Din care urmașii ar avea

ceva de învățat. Adică să-ți trăiești viața, acum și aici, curat, cinstit, să muncești bine, cu folos, să știi că faci parte dintr-un continuum la care te adaugi. Să te construiești, să te zidești în propria-ți lucrare, cu alte cuvinte. În limba ta, în cultura ta, în istoria ta, în spațiul tău, clamându-ți individualitatea, dar laolaltă și întrepătrunzându-te cu celelalte limbi, culturi, istorii, spații umane. Și să nu uiți niciodată că Dumnezeu este deasupra.

Să lucrezi pentru prezent, pentru că, așa cum spunea Fericitul Augustin, nu există decât un timp, prezentul, desfăcut în trei: prezentul trecutului, prezentul prezentului și prezentul viitorului. Aceste entități le gândim simultan, întrețesut, inexplicabil. Dacă știi acest lucru, poți să-ți conturezi limita, peras, cât mai clar, poți scăpa de neant, poți fi perceput corect de către ceilalți, vei avea un nume și un chip. Bune și pentru urmași. Să devii model și exemplu pentru urmași înseamnă, pentru mine, să nu-ți ratezi prezentul.

Românii și România trec printr-un moment de cumpănă când, dincolo de reintrarea în lumea civilizată, cu toate câștigurile ei, pot fi înghițiți fără milă de nivelarea globalizării dacă nu-și recuperează identitatea, mai ales culturală, și dacă nu și-o afirmă și și-o impun. Întrebarea e dacă avem identitate, dacă e valoroasă și dacă ea se poate impune ca model. Cred că da, însă nu ne putem clama identitatea decât dacă vom capacita imensele rezerve de energie, încă nefolosite sau folosite aiurea. Avem o șansă, pe care trebuie să ne-o jucăm. Aici putem vorbi de *modele și exemple pentru Omul Român.*

Revenind la provocarea domnului Silvestri, trebuie să recunosc faptul că am fost puțin șocat când am primit invitația de a scrie câteva „cuvinte pentru urmași", lucrare deloc ușoară și nu pentru oricine. S-a gândit vreodată Gheorghe Dobre la urmași, la faptul că munca și gândurile lui ar prezenta oarecare interes pentru cei ce vor veni? Cred că da, indirect, atâta timp cât a încercat să-și facă treaba bine și nu și-a ratat prezentul, convins că face parte dintr-un continuum, la care speră să se adauge.

Ce a contribuit în mod decisiv la formația mea culturală? Curiozitatea, dorința de a cunoaște. Vreau să știu pe ce lume trăiesc, să-mi găsesc locul, să mă construiesc (am mai spus-o) și să-mi afirm personalitatea, câtă e, scriind, lucrul pe care știu

să-l fac cel mai bine. Dacă sunt și citit, cu atât mai bine, înseamnă că pot comunica și acesta este lucrul cel mai important. Comunicând, îi modifici pe ceilalți, remodelându-te și tu continuu. Dincolo de textele mele, cred că lucrul cel mai important și foarte folositor pe care l-am reușit este revista HELIS. Este declarația mea de dragoste pentru oamenii din zona în care trăiesc. Orice lucru nou apare ca să umple o lipsă. HELIS era cerută de acel gol, care făcea din această zonă a Bărăganului o pată albă pe hărțile României, imagine falsă, nedreaptă, pe care nu o meritam. Am resimțit dureros acea lipsă și cineva mai presus de mine m-a pus la treabă (nu am altă explicație). Încet-încet, începând cu luna mai, 2003, am adunat în paginile ei fragmente dintr-o lume extraordinară, plină de istorie, de fapte, de oameni, al căror trecut se duce în urmă cu 7.000 de ani și continuă cu un prezent plin de speranțe. HELIS este scrisă de ialomițeni care-și iubesc ținutul, cultura și trecutul, oriunde s-ar afla în lume.

În chimie, într-o soluție ajunsă la suprasaturare apar, natural, *centri de cristalizare*. HELIS e un astfel de centru de cristalizare, apărut natural, datorită unei atmosfere culturale ajunsă la suprasaturare. Este molecula care adună în jurul ei truda oamenilor care gândesc și muncesc cu dragoste pentru aceste locuri. Aici, cei de acum și cei ce vor veni pot găsi cuvinte folositoare, *modele și exemple pentru Omul Român*. Mă bucur pentru faptul că eu am gândit, pus în practică și continuat această lucrare, dus de mână de acel Cineva-care-ne-iubește.După trei ani de la apariție, îmi dau seama că HELIS este cel mai important proiect al cetățeanului Gheorghe Dobre.

Despre dificultăți se poate vorbi la nesfârșit, dar ar semăna a văicăreală. Important este că luptătorul din mine a reușit să-și atingă scopul. Restul nu mai contează. Reazemul în această acțiune grea, pentru că a fost grea și este grea, care m-a ajutat să depășesc obstacolele este credința că acest colț de Bărăgan are tot ce-i trebuie pentru a sta alături de celelalte zone culturale ale României. Eu am trecut de la afirmație la faptă, la demonstrație. De fapt, eu mai puțin, colaboratorii mei mai mult.

Mă întorc la uimirea pe care mi-a trezit-o domnul Silvestri. Dânsul m-a obligat, într-un fel, să ies din mine, să mă studiez și să mă minunez! Tot ce m-a „mânat în luptă" exista, dar neconștien-

tizat, am acționat până acum convins că e bine ceea ce fac și-am fost absorbit doar de fapte. Mă cred un producător de fapte și acționez ca atare. Acum m-am oprit și-am făcut un inventar. E mult, e puțin, e valoros sau nu, nu e treaba mea să cântăresc. După această mică întrerupere, mă voi întoarce la prezentul prezentului și-o să-ncerc să-mi fac treaba cât mai bine posibil. Pentru că, nu-i așa, orice lucru bine făcut conține în el un mesaj pentru urmași.

„CÂTEVA CUVINTE DIN AMINTIRE ȘI DIN TOT TIMPUL“

Grigore Vieru (Chișinău)

Flămândă și desculță a fost copilăria și adolescența mea. Flămând și desculț străbăteam pe jos opt km. până acasă în satul natal, de la școala din Lipcani, un orășel de pe malul stâng al Prutului – unde îmi făceam studiile medii. Maica mea, văduvă de război, trudea la cultura tutunului. Muncă extrem de grea și dăunătoare sănătății. Plantația era nesfârșită și bietele femei ieșeau din când în când la marginea ei, la șosea, să mai ia o gură de aer curat și pentru a-și șterge cu colțul basmalei lacrimile stârnite de iuțeala otrăvii frunzelor de tabac. Am compus mai târziu, prin anii ’70, un poem despre asta, care suna astfel: *„Pe câmpul/ cu pomi ciudați de tabac – tăcut înaintezi./ Limbi verzi de șerpi uriași/ ființa ta înconjoară./ Dar tu înaintezi./ Nu mai vine, mamă, nimeni din urmă/ afară de pâinea ta/ învelită în ștergar/ și cerul din spate/ eliberat de frunzele mari./ Doamne,/ cât cer deasupra unei singure/ pâini!“* Maică-mea ieșea mai des la șosea, la marginea plantației, și femeile știau de ce: – poate că vine băiatul ei din Lipcani de la școală și măicuța lui îi va întinde o coajă de pâine învelită în ștergar. Îmi amintesc că tot pe atunci, pe la începutul anilor ’50, în ochii multor oameni licărea o caldă și alinătoare lumină: „Las’ că vin americanii“. Americanii erau așteptați și în țara de peste Prut, în România de care eram despărțiți și mai suntem și azi în mod criminal. Americanii au venit totuși în România abia când au invitat România să adere la NATO. Ne

va fi mai ușor, ne va fi mai greu după asta, nouă, românilor basarabeni?! Nu știu. Deocamdată aceleași frunze ne mai mănâncă sănătatea. Săgețile unei cumplite sărăcii ne ciuruiesc plămânii. Din când în când, ieșim la margine la șosea, ștergându-ne ochii de lacrimi. „Las’ că vin americanii“.

*

Să revin, însă, la poezie pentru că ea a fost legată de Biserică. Pot fi oare concepuți Eminescu, Blaga, Goga, Nichifor Crainic, Radu Gyr și atâția alți mari poeți, pot fi oare ei concepuți în afara credinței strămoșilor noștri? Nu știu exact de unde vine poezia mea, dar știu că am descoperit frumusețea Limbii Române în poezie, iar în Limba Română ne-am descoperit Țara despre care în copilărie și adolescență nu știam aproape nimic. Graiul Român nu te lasă niciodată singur. Ne-am ajutat unul pe altul și într-o zi am trecut Prutul fără să ne observe grănicerii. Iată, însă, că grănicerul de pretutindeni m-a găsit și-n America. Iată că nu mă pot simți liber nici acolo. Doamne, tare-i încurcat neamul nostru!

*

În poezie, eu nu am dorit să se audă niște cuvinte care, deseori, sunt prefăcute, false, adică lipsite de orice sens, de sensul care îți primejduiește uneori viața. Am dorit să se audă căderea Niagarei lacrimii mele care probabil s-a vărsat în inima românilor de peste tot. Au fost niște clipe când lacrima mea nu s-a certat cu lacrima lor. Mărturisesc că românul care nu aude căderea lacrimii altui român nu mă interesează, fie el și cel mai bogat om din lume.

„TOT CE EXISTĂ ARE UN SENS“

Ivan Evseev

Mă simt, desigur, onorat pentru invitația de a fi prezent în paginile acestei insolite publicații. Titlul ei totuși mă descumpănește și puțin mă inhibă. Are ceva foarte solemn și grav. Cuvinte pentru urmași impune un gen de responsabilitate etică, rostită într-un registru stilistic mai înalt, cu care nu prea sunt obișnuit în viața mea cea de toate zilele.

În pragul împlinirii celor șapte decenii de viață, am ajuns la concluzia că cel mai frumos lucru din conduita unui om, atât în planul relațiilor strict personale, cât și în viața civică e firescul, sinceritatea cuvintelor și naturalețea gesturilor. Ca atare, în loc să par înțelept, profund și grav, voi încerca să fiu cât mai simplu și cât se poate de sincer.

Sunt profesor universitar consultant la Universitatea de Vest din Timișoara. După cum se spune și se scrie despre persoana mea, am reușit să realizez câteva lucruri bune ca dascăl, îndrumător de doctorat și cercetător în domeniul lingvisticii și semioticii folclorului. Privind retrospectiv drumul meu prin viață, consider că nu am făcut altceva decât să mă las călăuzit de un impuls interior și să caut răspunsul la câteva întrebări care au mijit în căpșorul meu de copil, născut și crescut pe malurile Dunării și pe colinele Dobrogei, pline de tainele istoriei. Am considerat și continui să cred cu tărie că fiecare din noi e cu adevărat genial, liber și creator numai în copilărie. Dacă nu pierzi pe parcursul vieții aceste daruri, cu siguranță, devii o persoană creatoare. Desigur, ai nevoie mereu de alteritate, de oamenii din jur care să probeze justețea actelor, trăirilor și gândurilor tale. Mult contează și ambianța familială.

M-am născut într-o familie de ruși lipoveni, cu credință nestrămutată în bunul Dumnezeu și principii morale ferme. De la ei am învățat că tradiția neamului tău trebuie respectată, fără a nutri un sentiment de ură, dispreț sau intoleranță față de limba, religia, portul și obiceiurile altor neamuri. Tot ce există are un sens, îmi spunea mama. Până și răul are o anumită justificare. Fără acesta, n-am ști ce este bine și frumos.

De atunci, socotesc, că nu am făcut altceva decât să caut sensul, logosul adesea bine camuflat al lucrurilor care mă înconjoară. Parcă, fără voia mea, în lingvistică, am ajuns să fiu semantician, adică un Sherlock Holmes al sensurilor cuvintelor. M-am ocupat de etimologie pentru că eram curios să aflu de ce un anumit lucru se numește într-un anume fel într-o limbă și cu totul altfel în alta. Apartenența mea la două limbi și la două culturi diferite, cea rusă și cea românească, a fost de bun augur. Acest fapt m-a ajutat să înțeleg particularitățile naționale și să apreciez geniul fiecărui popor. Am păstrat toată viața amintirile mele

din copilărie, mai ales cele din satul Pătlăgeanca, de lângă Tulcea mea natală, unde aveam rude și unde îmi petreceam toate vacanțele de elev. O jumătate din sat era locuită de români și cealaltă jumătate – de ruși lipoveni. Cele două nemuri trăiau în bună vecinătate și într-o înțelegere perfectă. Îmi plăceau obiceiurile și ale unora și ale altora. Ascultam cu plăcere cântecele bătrânești ale lipovenilor, dar și doinele sau legendele românilor. Rânduiala vieții tradiționale a satului, ritualitatea efectuării muncilor agricole sau îndeletnicirilor casnice, pitorescul sărbătorilor îmi impuneau respect și îmi creau starea de bine și frumos, îmi sugerau ideea unei armonizări a omului cu natura.

Am început să înțeleg cu adevărat sensurile profunde ale manifestărilor folclorice abia în anii studenției, petrecută, ca bursier al statului român, la Universitatea din Sankt-Petersburg. Aici l-am avut ca profesor pe ilustrul folclorist și etnolog, Vladimir Iakovlevici Propp. La cursurile și seminariile acestui mare savant și minunat pedagog am aflat că orice imagine, orice personaj, act și aproape orice cuvânt dintr-un text folcloric, fie el mit, basm, legendă sau cântec de leagăn are o mare încărcătură semnificativă, care vizează lumi tainice, care vorbește despre valori perene și universale. Acestui tip de semn cultural grecii antici i-au dat denumirea de *simbol*. Unele din simboluri au o vechime considerabilă, caracter universal și alcătuiesc un fel de fundament al sufletului uman. Ele se numesc *arhetipuri.* Căutării simbolurilor și arhetipurilor culturale în cultura universală și în cea românească am consacrat cea mai mare parte a vieții mele de cercetător. Deoarece impulsul spre acest domeniu de reflecție și de investigație științifică l-am primit de la profesorul meu leningrădean, memoriei lui Vladimir Iakovlevici Propp i-am consacrat prima mea lucrare teoretică din acest domeniu – cartea *Cuvânt-simbol-mit* (Timișoara, Editura Facla, 1984).

Dar biografia mea de cărturar, de dascăl și de cetățean a fost marcată extrem de puternic de întâlnirea providențială și cu un alt mare om de știință. E vorba de profesorul și academicianul român Gheorghe Ivănescu – autorul monumentalei lucrări *Istoria limbii române* (Iași, Editura Junimea, 1980, 766 p.). Izgonit de către comisarii ideologiei comuniste de la Universitatea din Iași, pentru vederile sale neortodoxe în domeniul lingvisticii, pro-

fesorul a fost repus în drepturi academice abia la începutul anilor '70, numit titular și șef al catedrei de Limba română de la proaspăt înființata Universitatea din Timișoara. Aici a întemeiat, practic, o adevărată școală de lingvistică, eliberată de canoanele simplismului marxist. Am avut cinstea să mă număr printre doctoranzii domniei sale, elaborând teza și publicând cartea *Semantica verbului* (Timișoara, Editura Facla, 1974). Datorită acestui mare învățat, am reușit să citesc și să înțeleg lucrările fundamentale de lingvistică, dar am însușit mai ales o mare lecție a vieții și conduitei unui adevărat om de știință: cunoașterea cere sacrificii și abnegație, iar adevărurile științei uneori trebuie să fie apărate, cu riscuri și curajul unui luptător și cavaler al cugetului.

În acțiunile mele didactice sau științifice am avut mereu în minte exemplul *Maeștrilor mei* și sunt convins că fiecare ins, care dorește să înfăptuiască ceva în viață, are nevoie de un îndrumător spiritual și de un model uman. Am ținut să subliniez acest aspect al biografiei mele, deoarece sunt convins că unul din marile neajunsuri ale epocii pe care o trăim este confuzia valorilor și lipsa unor modele autentice, fără de care nu este posibil actul educațional al individului, dar mai ales propășirea spirituală a unui popor.

Marile personalități ale istoriei neamului fac parte din patrimoniul național. Or, la noi, demolarea comunismului s-a transformat într-un proces al relativizării oricărei valori a trecutului, prin demonetizarea și compromiterea tuturor noțiunilor legate de patriotism, de mândrie și de specific național. Insistența cu care m-am ocupat, în ultimele două decenii, de etnologie se explică și prin faptul că am ținut să mențin în mintea contemporanilor mei ideea că folclorul nostru e unul din tezaurele cele mai de preț de care mai dispune această țară, tot mai sărăcită de păduri, de ape limpezi și curate, de bogății subterane, de creieri ei tinere, de talente autentice, menite azi să pribegească prin țări străine.

Convins de puterea cuvântului și de forța ordonatoare a logosului, am considerat că voi contribui la trezirea interesului generației tinere pentru formele de cultură tradițională românească, prin decriptarea sensului ascuns sau opacizat în timp al marilor simboluri. Acestui demers științific au fost subordonate lucrările mele *Simboluri folclorice,* Timișoara, Editura Facla, 1987, 223 p.

(eseuri de hermeneutică a simbolurilor folclorice din lirica de dragoste și din poezia ceremonialului de nuntă), *Jocurile tradiționale de copii. Rădăcinile mitico-rituale*, Timișoara, Editura Excelsior, 1994, 218 p. (carte de analiză semiotico-hermeneutică a folclorului copiilor), *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Timișoara, Editura Amarcord, 1994, 222 p., *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Timișoara, Editura Amarcord, 1998, 536 p. (carte distinsă cu Premiul Național „Ethnos"), *Enciclopedia semnelor și simbolurilor culturale*, Timișoara, Editura Amarcord, 1999, 531 p., *Componenta mitologică a vocabularului românesc.* București, Editura Academiei Române, 1999, *Gândurile și tristețile unui rus lipovean*, București, Editura CRLR, 2005 (carte distinsă cu Premiul Uniunii Scriitorilor din România) ș.a.

Nu-mi dau prea bine seama cât de mult am reușit în acest demers hermeneutic destul de trudnic. Mă bucur însă de faptul că zeci de doctoranzi de ai mei au abordat în tezele lor probleme de etnolingvistică, de simbologie sau de semiotică a culturii, inclusiv a celei folclorice. Nu sunt supărat, ci, dimpotrivă, încerc un sentiment de satisfacție auzind la radio sau la televizor, pasaje din dicționarele sau din cărțile mele de simbologie, citite cu ocazia unor sărbători românești de tip religios sau folcloric. Faptul că, de cele mai multe ori, nu se menționează numele autorului sursei folosite nu mă deranjează câtuși de puțin. Simt că am făcut ceva util, că și eu, cetățean român de etnie rus-lipovean, am pus câteva cărămizi la edificiul unei culturi încă prea puțin cunoscute în lume și adesea neglijate sau chiar disprețuite de cei care trebuie s-o apere și s-o înmulțească.

„FAPTA ZIDITOARE"

Elisabeta Bogățan

Accentuând necesitatea faptei ziditoare și importanța modelului într-o perioadă de relativizare axiologică pe plan social și poate chiar moral, cea din România în preajma hotarului către mileniul al treilea, Artur Silvestri a subliniat, într-o teorie unitară și susținută de propriile eforturi de conturare a faptei sub varia-

tele ei înfățișări, o linie directoare majoră, de netăgăduit. Ideile sale au constituit un factor de coagulare într-un „misterios orizont paralel“ celui oficial, dar cu reverberații care îl intersectează.

Adevărat „semănător“ pentru rodiri lente, dar sigure, el pune în lumină repere pentru valorizări, generale sau personale: care e *fapta* sau care sunt faptele pentru care trăiesc, ce *semințe* arunc în timp și care e rostul și lumina lor, în ce fel mă raportez la ideea de *model*.

Introspecții rodnice și necesare, izvorâtoare de puteri și certitudini.

Încercând să mă privesc în această lumină, descopăr în mine, întâi de toate, *poezia*. Poezia ca orizont existențial, ca faptă, ca rost. Poezia ca izvor de lumină. Poezia ca izvor de putere pentru mersul înainte. Poezia ca o cale de comunicare. Poezia ca expresie, pentru care, după ce am citit tot ce am reușit să găsesc considerat ca reprezentativ în domeniu, mi-am ales „repere“ și „modele“: Eminescu, Blaga, Nichita Stănescu, care m-au ajutat să înțeleg importanța limbajului poetic și a limpezimii lui, necesitatea profunzimii sensului, rolul esențial al „necuvântului“ în poezie.

Dar, ciudat, încercând să trasez coordonate clare în această privință, descopăr un mister al „transformării în poezie“, un flux de energii interioare care vin pe căi nu tocmai bine înțelese și care revarsă sedimentări care scapă conștiinței, reverberând lumini care mă uimesc și mă bucură că s-au născut în mine sau au trecut prin mine. Am, de exemplu, de fiecare dată când îmi recitesc un ciclu din „Hipnoze“ – *Variante pentru o descifrare a lespezilor de la gura de schit* – o înfiorare, chiar mai mult, un fel de cutremurare, ca la atingerea unor zone uimitoare sau interzise. Și, mai mult, am avut marea surpriză ca persoane depărtate cărora le-am dăruit cartea, precum Magdalena Constantinescu Schlesak din Germania, să-mi mărturisească faptul că, citind ciclul acesta, au simțit un fel de înfiorare.

Am, în acest punct al drumului meu, certitudinea că poezia, dacă are un rost și nu se poate să nu aibă, trebuie să mijlocească accesul spre spiritual, reprezentând un tărâm în care balastul trivialului nu are ce căuta, nici măcar mascat în tendință înnoitoare.

Faptele mele numără, mai nou, două reviste care s-au născut firesc și inevitabil, deși cu eforturi aproape inimaginabile în ceea ce mă privește:

1. **Revista de etnografie, antropologie și folclor** s-a născut pe fundamentul revistei *Viața de la Est la Vest*, scoasă de Ioan Dan Bălan, și fără acest fundament cu siguranță nu ar fi apărut. Întrucât revista își propune în primul rând să pună în lumină aspecte actuale în domeniul circumscris de titlu, acum când integrarea europeană ridică multe semne de întrebare, mă bucur că revista își croiește singură drum: în primul an de apariție Ministerul Culturii și Cultelor a comandat 42 de abonamente pentru bibliotecile județene, în al doilea RODIPET a solicitat și el 31 de abonamente. Desigur, nu se pune problema comparației cu marile tiraje și explozii de pe piață, dar iau acest fapt drept o confirmare a faptului că revista are un rost, pe care-l doresc în creștere.

2. Revista **Confluențe literare internaționale** se vrea un teren pentru întâlnirea literaturii române cu celelalte literaturi, de aceea este concepută integral bilingv, obligatoriu și limba română.

Grație unei împrejurări favorabile, lansarea la Ambasada României din Paris, la 27 februarie 2007, a trei cărți de poezie ale Lindei Bastide, vicepreședintă a Societății Poeților Francezi, având traducerea în limba română semnată Elisabeta Bogățan, (*Plumes / Pene*, *Une plume verte qui courrait dans l'herbe / O pană verde ce alerga prin iarbă* și *Insula-Munte la Clape, viticultorule, amintește-ți de marinari*), numărul 1 al revistei *Confluențe literare internaționale* a fost lansat, deși în plan secund, la Paris, apoi în sudul Franței, la Narbonne, cu ocazia manifestărilor de anvergură internațională prilejuite de *Primăvara poeților*.

Meditând la aceste fapte am sentimentul straniu că nu ele îmi aparțin mie, ci eu le aparțin, într-un mod neînțeles, în sensul că simt o „interzicere“ în a mă depărta de ele sau a alege alt drum.

Dar, la urma-urmei, nimic nu este mai important decât *fapta ziditoare*.

DACĂ NU AR EXISTA ACEASTĂ LUME A SATULUI, CARE SE STRĂDUIEȘTE SA FACĂ PĂMÂNTUL SĂ RODEASCĂ, OARE INTELECTUALII ORAȘELOR CE AR MÂNCA?

Julia Maria Cristea (Austria)

Tatălui meu, căruia îi datorez tot ceea ce însemn, structura mea sufletească, credința și mai ales felul de a privi și a înțelege oamenii și viața.

Publicarea acestei cărți („**Timp și Sărbătoare**“) m-a bucurat enorm, dar m-a și speriat puțin, deoarece mi-a stârnit un noian de întrebări la care nu pot să răspund.

Oare summum-ul acestor articole publicate într-un ziar virtual, al românilor de pretutindeni, reprezintă un tot unitar? Am reușit sa conturez cât de cât, sumar chiar, uriașele resurse de sensibilitate, căldură și poezie a sufletului poporului nostru? Suntem poate singura națiie care pentru fiecare moment al vieții – trist sau fericit, are infinit de multe cântece, versuri și muzică născute din prea plinul trăirilor.

De la tatăl meu am auzit atât de multe. Cânta minunat și de bucurie și de jale. Doinele lui îți rupeau sufletul și deși eram copil plângeam de emoție, căci pe atunci nu știam ce însemna tristețea. Nimeni ca el nu trăia atât de intens pricesnele, cântate în biserica Casa Domnului-din Blaj, unde și acum există lângă altar, strana pe care e pusă o plăcuță de alamă cu numele familiei – Dr. Av. Constantin Dinu Olteanu.

Au trecut zeci de ani de atunci și tot îmi amintesc cuvintele celei mai frumoase Pricesne, care mi-a rămas pe retina sufletului ca un adevărat îndreptar de viață. O redau aici, deoarece nu cred că există un ardelean, care să nu fi auzit această adevărată odă, înălțată Domnului:

„Spune-mi mie Doamne, ce este omul / Pe fața pământului / Praf și pulbere / Care-l bat vânturile/ lară sufletul / Este numai o scântea / Doamne, Doamne, înaintea ta.“

La fiecare articol mă gândeam: tăticu va fi fericit că scriu despre ceea ce a iubit și respectat cu sfințenie și credință o viață

întreagă. El a avut un adevărat cult al pământului, al naturii care era începutul și sfârșitul, părinții virtuali, lumea întreagă. Ne spunea: *când vă simțiți rău, mergeți cu picioarele goale pe pământ, îmbrățișați pomii și împărtășiți-vă din energia dată lor de Dumnezeu.*

Sunt tradiții pe care le-am cunoscut, ori văzute și trăite, ori povestite de tatăl meu, cu tristețe și nostalgie că „vremurile s-au schimbat“ și s-au uitat datinile străbune care ne definesc ca națiune. *„Ne pierdem rădăcinile – spunea el – și un popor fără rădăcini, ajunge să fie așa precum ciulinii, duși de vânturi pe coclauri“.*

Așa cum s-a și întâmplat, ne-am răspândit ca cenușa orbului în lume… și desfid pe cel care poate să spună cu mâna pe inimă că nu are nostalgia adevăratei lui identități, pe cel care spune că a șters cu buretele TOT ce a reprezentat viața petrecută „în țara sa“, căreia îi aparține ca formație spirituală, de care l-au legat minunații ani ai copilăriei și adolescenței, prima dragoste, prietenii de suflet, visurile, dorurile, speranțele și în ultima instanță mormintele părinților la care nu se mai poate duce decât arar, pentru a le pune o lumânare și o floare – și întorcând iremediabil pagina existenței a luat-o de la început fiind cu totul și cu totul un alt om.

Am început să scriu aceste articole din cumplita nostalgie. Era o reîntoarcere în anii copilăriei când eram fascinată de acele sărbători pe care le așteptam cu emoția și nerăbdarea unui basm trăit real. N-am să pot uita corul teologilor, al studenților și apoi al țăranilor din Blaj, ce ne colindau în noaptea de Crăciun; nici felul în care în dimineața de Paște veneau băieții cu „udatul“ spunând: „am auzit că aveți o floare frumoasă, am venit s-o ud să nu se veștejească“ și ne stropeau cu colonie; nici cununa de Sânziene aruncată pe vârful casei și roțile de foc rostogolite de pe deal; nici dansul Paparudelor ce veneau din casă în casă în timpul secetei; nici culesul viilor de la Spătac cu slujba făcută de preoți cu mare smerenie, ca să mulțumească pentru rodul pământului; nici pelerinajul de la Cărbunari de Sfânta Maria Mică (8 sept.) și multe, multe altele pe care cu tristețe și nostalgie mi le relata tatăl meu, ca un fel de Remember, sau cel puțin ca să știu,

să povestesc la rându-mi copiilor mei, ca pe ceva de suflet, al nostru, care nu ni se poate lua, la care e o împietate să renunți.

După ani, am avut norocul să lucrez alături de soțul meu în echipa de cercetare a Academiei române, în diverse zone ale țării, alături de mari somități: Academician Prof. Dr. Ștefan Milcu, Prof. Dr. Horia Dumitrescu, vestitul etnograf – Prof. Romulus Vulcănescu și pasionata și uluitoarea cercetătoare de folclor – doamna Prof. Florica Comișel, care ulterior mi-a fost profesoară la Conservatorul de Muzică. Am revăzut, retrăit și în parte am cunoscut o bună parte dintre aceste tradiții, la locul lor de baștină. Am fost fascinată de Nedeile din Văgiulești, de șezătorile din Drăguș, de nunțile și sărbătorile din Șovarna și altele care, erau atât de asemănătoare cu cele cunoscute din Ardeal.

Am început să scriu aceste articole pentru a retrăi din amintiri, bucuriile de odinioară.

Este sentimentul avut de eroul basmului „Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte" ce, trăind în lumea mirifică din Împărăția zânelor, unde totul era sub semnul luminii și bucuriei veșnice, totuși i-a fost DOR. Un dor cumplit, de tot ce a însemnat viața lui de odinioară…

Dar nimeni nu se poate întoarce în trecut și chiar dacă am putea face asta, noi nu mai suntem cei de odinioară…

Doar când pierzi ceva drag, realizezi golul enorm lăsat în urmă, care cu nimic nu se poate umple; doar cei plecați pe drumurile pribegiei, mai devreme sau mai târziu, știu ce înseamnă asta…

Am scris aceste articole ca o datorie, sau o profesiune de credință. Cât am știut și cât m-am priceput. Cei ce trăiesc prin toate colțurile lumii TREBUIE să știe că părinții și bunicii, moșii și strămoșii noștrii au trăit în respect și cucernicie față de tot ceea ce a fost creat de către Spiritul Divin al Universului și față de pământul străbun. Datinile și tradițiile sunt o formă a acestui respect – chiar dacă au caracter mitologic, iar varietatea lor reprezintă infinitele resurse ale spiritualității neamului nostru, cu care nu putem decât să ne mândrim.

Respectând datinile noastre, respectăm credința părinților și străbunilor noștri; chiar dacă într-un fel i-am trădat – plecând. Am dorit ca cei plecați așa ca mine și mulți, mulți alții născuți

pe alte tărâmuri dar rămași de formație română, să știe, să le cunoască. Și tare m-am bucurat când am primit un mail din Germania în care mi s-a confirmat că strădania mea prinde roade. Citez: „Cu atât mai mult e important ceea ce faci, pentru a le da românilor un pic de „Selbstbewußtsein" și mai ales a nu lăsa să moară ceea ce ține de coloana noastră vertebrală culturală".

În lumea întreagă fiecare etapă a lucrului pământului este binecuvântată de către preoții religiei țării respective. E doar un exemplu. La noi s-a uitat și piosul obicei de a binecuvânta pâinea noastră cea de toate zilele, făcându-se o cruce pe ea, înainte de a o tăia.

Contemporaneitatea urbană refuză ideea că datorăm respect tradițiilor înaintașilor noștri, le ignoră pur și simplu, parcă s-ar rușina de ele. Ba chiar am auzit: asta ține de lumea satului, eu nu sunt țăran, am trăit la oraș. Dar dacă nu ar exista această lume a satului, care se străduiește sa facă pământul să rodească, oare intelectualii orașelor ce ar mânca? O simplă intrebare retorică. Sunt tare multe de spus…

Aș vrea spre analogie să dau doar un singur exemplu, care este mai mult decât relevant. În Thailanda, prima brazdă de primăvară a plugului este serbată la Bangkok în mod festiv, într-o ceremonie complexă, rituală și mai ales religioasă, la care participă alături de țărani, nu numai preoții budiști ci însuși regele țării. Este doar un singur exemplu de tradiție respectată cu sfințenie, din nenumăratele descrise în cartea mea „În Țara Surâsului – Thailanda", tocmai pentru a arăta ce componentă importantă reprezintă ele în viața unui popor.

Nu știu dacă am reușit să transmit ceea ce simt de fiecare dată când scriu despre tradiții. Dar sunt convinsă că cei care citesc vor învăța cel puțin că suntem un popor care nu avem niciun motiv să ne rușinăm în fața altor popoare. Vor învăța că avem mitologia noastră, atât de savuroasă. Vor învăța semnificația nenumăratelor sărbători. Vor învăța cu cât respect priveau străbunii noștrii pământul, întreaga natură și pe creatorul ei.

Suntem tributari a tot ce importăm – o formă prost înțeleasă a democrației sau libertății, dar ignorăm ce avem si e mare păcat.

Ne pierdem identitatea, rădacinile care ne asigură hrana spirituală. Și exemplul de viață decentă, corectă și cu frica de Spiritul Divin, care ține cumpăna vieții și a morții.

Așa m-a învățat părintele meu căruia i-am dedicat sufletește fiecare articol scris sub influența timpurilor de odinioară și povestirilor lui, de fapt fiind într-un fel autorul lor moral, pentru aceasta îi mulțumesc și îi dedic această carte.

Născută din nostalgie, din dor și mai ales din convingerea că substanța spirituală a miilor de generații dinaintea noastră trebuie păstrată și transmisă mai departe, celor ce vin după noi, ca o neprețuită zestre culturală, ca o profesiune de credință.

BUNICII CREDEAU NEȘOVĂIT ÎN ROSTUL CE LE FUSESE LĂSAT DE LA DUMNEZEU

Ion Marin Almăjan

Părinții mei, ca și bunicii, au fost țărani iar străbunicii și stră-străbunicii au fost țărani, oieri și oșteni în slujba Habsburgilor. Au bătut Europa în lung și-n lat, udând-o cu sângele lor. Cei care s-au reîntors la casele lor au adus năravuri și moravuri din țările prin care au trecut, dar mai ales cuvinte pe care cei de acasă le-au adoptat dându-le înțelegere după priceperea și nevoile lor. Copilăria mi-a fost luminată de lumea bunicilor. Zic *lumea bunicilor* întrucât viața, credința, obiceiurile lor au fost total diferite de cele ale părinților. Ei, bunicii mei, ca de altfel toți cei de vârsta lor trăiau într-un ritm măsurat, egal, fără ruperi și fără isterii. Deși trăiseră, ba chiar participaseră la două războaie mondiale. Credeau nesovăit în rostul ce le fusese lăsat de la Dumnezeu. Munceau un pământ rău, câinos chiar, care abia le dădea atâta roadă, cât să nu moară de foame. Și totuși își țineau cu bucurie sărbătorile, la praznicul (hramul casei) erau invitate neamurile din toate satele în care se împrăștiaseră, la fel la Nedeie. Masa râdea atunci de bucate. Apoi veneau zilele cumpătate. Nu erau decât două-trei radiouri în toată comuna. De televiziune nu se știa. Bărbații se duceau la cașină să asculte știrile din lume sau să citească *țaitungul* (ziarul). În nopțile lungi de iarnă, cel mai adesea cu nămeții până la brâul ferestrei, se adunau câteva familii

la șezătoare. Femeile torceau, bărbații povesteau lângă un șol (cană) de țuică fiartă. Și aminteau isprăvi din războaiele prin care trecuseră, spuneau povești sau întâmplări fantastice petrecute de ei sau auzite de la alții. Acolo am auzit pentru prima dată povestea lui Arghir și a preafrumoasei Elena, a lui Goangă și Târlica, a haiducului Adam Neamțu și multe altele. Imaginația mea de copil a fost adânc străpunsă, fecundată, de acele povești. Mi-au marcat sensibilitatea pentru toată viața. Am fost sau am devenit un copil fricos, temător și de umbrele nopții și de strigătele păsărilor de noapte. Acolo s-a ivit în mine setea năpraznică de lectură de care n-am să mă vindec până la sfârșitul vieții. Este cea mai mare bucurie a ființei mele. Poate că acolo s-a născut și pornirea instinctuală de a inventa povești, întâmplări pe care mai apoi le spuneam că adevărate ortacilor mei. Așa, pe nesimțite, am devenit și un mare mincinos, pentru că ce altceva am fost scornind lucruri care nu avuseseră loc?

În biblioteca comunei am descoperit romanele lui Sadoveanu, povestirile din copilărie ale lui Creangă, apoi nuvelele lui Slavici. Le-am devorat, după cum am devorat literatura sovietică: poveștile eroice ale Tinerei gărzi, ale lui Alexandr Matrosov, ale Zoei Kosmodemianskaia, etc. Am plâns pe paginile acestor cărți, am plâns pentru suferința și moartea năpraznică a acelor eroi. Căci așa se înțelegea din lectură. Blestemații fasciști torturau și ucideau pe cei mai buni fii ai poporului sovietic. Aș fi vrut, în dorința mea înflăcărată, să fi fost în preajma acelor eroi, să-i salvez. În câțiva ani am învățat cântece revoluționare. Oriunde mergeam, murmuram: „Prin păduri adânci, peste aspre stânci, partizanul trece cântând / Și prin noaptea întunecată își croiește drum luptând…“ Și altele. Eram eu însumi un gardist, un consomolist cu sufletul. Și eram mândru de ceea ce sunt! Așa ar trebui să înceapă, într-o lume normală, judecata generației mele…

Revenind însă la formația mea culturală, am să mărturisesc că în anii de liceu am mirosit, deși atunci mă lăudam că sunt as în acea problemă, oarece filosofie germană: Schopenhauer și Nietzsche. Firește, pornind de la Eminescu pe care-l divinizăm. Mimam chiar un soi de pesimism existențial. Am lăcrimat citind Jean Cristoph al lui Romain Rolland, dar m-au zguduit din temelii romanele lui Dostoievski, amplificând spaimele din copilărie.

N-aș mai citi „Crimă și pedeapsă“ nici amenințat cu bătaia. Am fost copleșit de „Război și pace“, nu mi-a plăcut „Ana Carenina“ din motive pur subiective. Am citit cu pasiune „Suflete moarte“ al lui Gogol, „Iliada“ și „Odiseea“, etc. Totul haotic, după voia hazardului. Nu mă pot lăuda că am avut un îndrumător cultural. Cred că profesorii mei de limba română nu au văzut în mine nici o sclipire care să-i îndemne să se preocupe de îndrumarea mea.

Aripa îngerului m-a atins încă din pruncie. Am scris mai la început, versulețe care nu erau decât niște imitații stângace ale „poeziilor“ despre porumbelul păcii, imperialiștii anglo-americani, călăii popoarelor etc. Norocul că nu m-a ținut mult. În timpul realismului socialist, de fapt a proletcultismului, n-am fost tentat de literatura la modă atunci cu chiaburi și alți dușmani ai poporului, cu eroii clasei muncitoare de genul lui Lazăr de la Rușca din care Deșliu a creat un prototip căznind generații de elevi să analizeze și să găsească valorile artistice dar și cele patriotice.

Am avut o lungă gestație până ce a început să picure slova potrivită. Mult timp nu mi-am găsit expresia literară care să semene mai puțin cu stilul lui Marin Preda, Zaharia Stancu, Camil Petrescu. S-a întâmplat să-l descoper pe William Faulkner, un prozator care părea că scrie cum vorbește, cu toate că fraza sa era deliberat încărcată imitând modul de exprimare al negrilor americani. Am scris chiar o carte în maniera stilistică a lui Faulkner: *Neîmpăcați în mânie*. Apoi m-am limpezit, apropiindu-mă de idealul meu de scris – limpiditatea extremă.

Deși declarația pe o care o voi face acum va părea, mai ales tinerilor creatori, vetustă, caraghioasă, am să vă spun că am crezut în misiunea sfântă pe care literatura o are în luminarea minții omenești, în păstrarea speranței că va birui binele și nu răul, adevărul și nu minciuna. Am căutat și i-am îndemnat și pe cititorii mei să facă același lucru, frumosul din viață ocolind, pe cât am putut, urâtul. Asta nu înseamnă că am scris cărți edenice, adormitoare prin plictisul pe care lipsa dramatismului, a confruntării dintre părțile antagonice, l-ar fi creat. Vreau să spun că nu am căutat cu orice preț, cum fac unii scriitori tineri de acum, urâtul, abjecția, pornografia.

Idealul vieții mele a fost și a rămas datoria pe care cred că mi-a încredințat-o, la naștere, ursitoarea, de a fi util acestui

pământ, semenilor mei, neamului meu. M-am străduit să las urme ale trecerii mele. Cât mai trainice. În perioada 1979-89 am funcționat ca director al Editurii Facla, singura editură din vestul României. În zece ani, cât am condus această editură, am publicat cea mai mare parte a literaturii istoriografice bănățene. Atunci au apărut cărțile fundamentale despre istoria Banatului și a întregii zone de vest a țării. În lupta sisifică, cu ideologii partidului conducător, cu politrucii de la fostul Consiliu al Culturii și Educației Socialiste, în special cu Mihai Dulea, călăul culturii în acel timp, am reușit să tipăresc cărți despre istoria unei regiuni care avea un trecut diferit de cel al Munteniei și Moldovei. Am dat bătălii pentru fiecare titlu propus în planul de tipărituri. Așa au apărut volume de poezie, de proză, de critică și istorie literară, de limbă și stil semnate de autori importanți români, maghiari, germani și sârbi. Sunt mândru și fericit să spun, fără nici o rezervă, că în deceniul acela am contribuit la dezvoltarea culturii și a literaturii din Banat dar și din alte zone cum puțini au făcut-o în lungul istoriei acestor regiuni. Am legat punți între cultura și literatura română și cultura și literatura din Sicilia, Grecia, Serbia, Muntenegru, Croația și Slovenia, Germania, Malta, Franța, Anglia, tipărind în traducere românească cărți ale unor importanți scriitori din țările respective, propunând în același timp apariția – în spațiul cultural al acelor țări – de romane și volume de poezie ale marilor scriitori români. Îndrăzneala de a-mi fi depășit rolul și locul stabilite de partidul comunist a fost repede sancționată, îndrăznețul fiind trimis *la munca de jos*. Ce m-a mânat în luptă, ce am voit, ca să-l parafrazez pe minunatul Eminescu? Am visat să adun în spațiul culturii glasul mai multor neamuri ale Europei, să fac cunoscută vocea atât de profundă și de originală a creatorilor români, să-i determin pe scriitorii prezenți la *Incontro fra i popoli del Mediterraneo*, congresul ce se ținea în localitatea Mazara del Vallo din Sicilia, să cunoască sufletul românesc în dimensiunile sale istorice. Am fost fericit să am alături de mine oameni de mare suflet și creatori pe măsură. N-am să-l uit pe fratele Ioan Alexandru, nici pe doamna Eta Boeriu, cea mai mare italienistă din România, pe Alexandru Căprariu, Alexandru Andrițoiu, Eugen Dorcescu, Adrian Popescu și pe celălat frate, poetul sicilian Rolando Certa, cu ajutorul și prin intermediul căruia

a fost totul posibil. Cei mai mulți dintre ei sunt trecuți în imperiul umbrelor.

Cu multe strădanii, cu plecăciuni făcute la partid și la Securitate am reușit să obțin aprobarea participării la congresul de la Mazara del Vallo a 11 scriitori români, printre ei cei citați mai înainte, la care se mai pot adăuga Ana Blandiana, Mihai Ungheanu. A fost un adevărat triumf al poeziei române, al literaturii noastre. Marele critic literar italian Giuliano Manacorda s-a declarat încântat de frumusețea poeziei române, declarând că avem o poezie majoră.

A venit anul revoluției sau al *mișcării revoluționare*, cu schimbările cunoscute. Ziarele, apărute ca ciupercile după ploaie, captivaseră interesul oamenilor, întrucât reflectau mișcările de stradă, luptele politice. Chiar și revistele de cultură aveau sumarul alcătuit în majoritate din teme politice. Cuvântul de ordine era ca intelectualii să-și părăsească turnul de fildeș și să participe la nașterea unei societăți democratice. Urmările sunt cunoscute și nu doresc să le comentez. S-a adeverit din nou proverbul: *fiecare pasăre pe limba ei piere*. Eu însă am rămas credincios idealurilor mele. Am înființat pe lângă ziarul „Renașterea bănățeană" din Timișoara un supliment de cultură în 16 pagini pe care l-am numit „Paralela 45". A fost prima paralelă 45. După aceea a apărut o editură cu același nume în Argeș și o societate comercială. Dificultatea cu care m-am confruntat m-a consternat. Mulți dintre colegi, unii dintre ei chiar tovarăși de idei și de drum lung, manifestau rezerve să colaboreze cu noi. Ca să nu se compromită politic. N-am să uit acest lucru, cum n-am să-i uit pe aceia care treceau strada atunci când ne întâlneam, în lunile lui 1990, cu toate că n-am fost securist, nici nomenclaturist. Ca și în cazul doamnei Mona Muscă și al lui Carol Sebastian, au strigat cel mai tare împotriva comunismului și a Securității tocmai cei care se simțeau cu musca pe căciulă. Revenind la supliment, cu insistență, cu răbdare și cu ajutorul timpului am reușit să dezvolt o publicație care a început să aibă ecouri în Banat dar și în Germania, Canada, Australia, în Banatul sârbesc, la București etc.

Am înșirat aici câteva din proiectele pe care le-am realizat în cursul unei vieți. Îmi cer scuze față de cei pe care i-am agasat. Nu din mândrie deșartă am făcut-o, ci din dorința de a lăsa celor

care vor veni după noi mărturia unui scriitor care s-a străduit să nu trăiască degeaba, doar pentru folosul propriu.

Fără îndoială, visele mele s-au împlinit într-o oarecare măsură. Ambiția mea de a ridica punți care să lege cultura română de celelalte culturi europene și nu doar europene se alinia cu modestie la marile eforturi ale celor dinaintea noastră. Ar fi bine dacă și urmașii noștri ar încerca să construiască asemenea punți lucru care, sper, se va realiza mult mai ușor într-o Europă unită și în condițiile mondialismului. Cultura română merită să fie cunoscută și apreciată în lumea întreagă.

Mă simt ispitit să continui frazele și astfel să risc să cad în derizoriu și poate în demagogie. Mă întreb acum ce ar putea transmite viața mea, faptele mele, unor prezumtivi urmași? Poate că ar desluși eforturile pe care le-am făcut să trăiesc în picioare într-o lume în care acest lucru era considerat periculos, uneori chiar o culpă. Am trudit, uneori sacrificându-mi timpul ce trebuia să-l acord propriei creații, ca să scot din adâncul negurilor contribuția culturală, artistică, a înaintașilor mei bănățeni români, germani, maghiari și sârbi. Am născut zeci de scriitori tineri acordându-le o șansă de afirmare în literatura română din timpul respectiv. Câțiva dintre ei sunt acum nume importante ale literaturii române și sunt mândru de acest lucru. Nu aștept nici un gând de recunoștință deși dacă-l primesc exult de fericire. Am trăit făptuind.

„BIBLIOTECA VIRTUALĂ" A CULTURII ROMÂNE NU MAI ESTE UN VIS

Florin Rotaru

Pasiunea cu care am militat în favoarea acestui proiect rezidă, în primul rând, în conștiința profesională, în datoria pe care o ai față de contemporanii săi, față de țara ta. Astăzi, la noi, aceste cuvinte sunt considerate a face parte din *limbajul de lemn*. Poate, există o doză de adevăr în această apropiere. Nu atât din cauza folosirii cuvintelor destul de des, cât din neacoperirea lor cu fapte. Ironia sorții face să descoperim că acele persoane aparent atente la „limbajul de lemn", chiar ele nu pot

prezenta fapte. În esență, această atitudine denotă lipsa de educație. În Occident, biblioteca publică reprezintă o forță a binelui. Există o cultură unică și care determină tratarea în mod egal a utilizatorilor. În același timp, există educația care face din bibliotecă o fereastră de acces la cunoștințe, instruire, diversitate, un catalizator pentru schimbări. Nimeni, în Occident nu taxează aceste principii cu formula peiorativă a „limbajului de lemn".

Astăzi, mai mult ca oricând în istorie, întreaga societate este bazată pe cunoaștere, iar cunoașterea implică abilitatea de a căuta informațiile necesare și de a acumula cunoștințe în mod activ și independent. Noțiunile deprinse în școală și din manualele tradiționale trebuie îmbogățite de-a lungul întregii vieți. Instituția care oferă această posibilitate prin gama largă de media cât și prin îndemânarea profesională în tehnicile de căutare a informației este biblioteca.

Alături de *biblioteca tradițională* este obligatoriu să dezvoltăm *biblioteca virtuală*. În caz contrar, națiunea noastră nu poate rezista nici unei concurențe. În prezent, întreaga umanitate trăiește uriașa provocare a unei noi scrieri, a unui timp al abstracției, a unui timp al exodului, a unui timp al confuziilor., Nașterea ciberspațiului este cel puțin tot atât de însemnată pe cât a fost revoluția industrială. Asistăm la formarea unui bun comun mondial inepuizabil și de o bogăție infinită. Vechea antinomie dintre suflet și Univers reapare astăzi în viziunile destul de contradictorii despre conceptul de globalizare. Virtualul este forța primordială a globalizării, este emergența unei noi Reforme. Ciberspațiul exprimă o deschidere a infinitului, iar în cadrul său cibercultura prefigurează emergența unei planete a spiritelor, a unei noosfere capabile să înfăptuiască o altă Renaștere. Constrânși de aceste realități suntem obligați și noi, românii, să ne adaptăm. Este o condiție sine quo non pentru viitorul nostru, pentru destinul acestui popor. Nu putem rămâne într-o atitudine închistată, în spațiul comodității, acum când trăim în contextul unei transculturi și al unei transreligii. Eu am credința că poporul român are capacitatea de a răspunde provocării contemporane, așa cum a avut-o în urmă cu 500 de ani când a adoptat inovația tiparului după numai 50 de ani de la apariția acesteia. Acestea au fost principalele motive care mi-au dat putere să lupt pentru „biblioteca virtuală".

Transpunerea publicațiilor pe suport electronic, prelungește mult mai mult viața cărților. Trebuie să înțelegem că transpunerea pe suport electronic nu înseamnă distrugerea totală a publicațiilor tipărite pe hârtie. Se vor păstra în bibliotecă lucrările susceptibile de a face parte din patrimoniul cultural național și bineînțeles lucrările de patrimoniu. Prioritatea noastră a reprezentat-o bibliografia școlară. Este un specific al nostru. Nu am început introducerea în Biblioteca Virtuală cu lucrările de patrimoniu. Motivele principale sunt următoarele: 75-80% din utilizatorii bibliotecii noastre sunt elevi și studenți; 2. sărăcia majorității populației, conduce la imposibilitatea cumpărării cărților necesare de către elevi și studenți; 3. gândul la viitorul țării ne-a convins.

Profesional, nu putem vorbi de o superioritate a Bibliotecii Virtuale în raport cu Biblioteca tradițională. Există o comoditate, un confort și o facilitate pentru regăsirea informației, pe care poți s-o accesezi de la calculatorul personal, în locuința proprie și cu 12-16 căi de regăsire.Bibliotecarului, apariția Bibliotecii virtuale nu-i ușurează munca. Comoditatea este numai pentru utilizator. În ceea ce privește obținerea de informații din perspectiva utilizatorilor în mod indubitabil Biblioteca Virtuală, bibliotecă fără pereți, va înlocui într-un viitor mai apropiat sau mai îndelungat Biblioteca tradițională. Totuși, biblioteca tradițională nu va fi înlocuită total. Funcția ei de păstrare a memoriei culturii scrise, a lucrărilor de patrimoniu, nu va dispărea niciodată.

„CURRICULUM VITAE"

Omul devine ceea ce făptuiește, ceea ce îi traduce gândirea, ceea ce face cu putință din ceea ce gândește

Mihai Cimpoi (Chișinău)

Începem prin a ne întreba ce înseamnă un *curriculum vitae*, ceea ce e totuna cu a desluși – în spirit kantian – noicist – cum este cu putință un drum în viață.

Un drum nu în sensul său rectiliniu, ci mereu *de-viat*, adică (dacă e să ne jucăm cu cuvintele în sens postmodernist) anume

de-viață (sau de-vianță). E un drum socratic cu re-veniri, e un drum hegelian cu de-veniri, e un drum heideggerian întrerupt (de pădure)?

Vedele spun că omul devine ceea ce gândește; cred totuși că, dat fiind orizontul ilimitat și abstract al gândirii, omul devine ceea ce făptuiește, ceea ce îi *traduce gândirea*, ceea ce face cu putință din ceea ce gândește. În *decursus vitae* omul nu este decât șirul faptelor sale, spune Hegel în Logica sa.

Un *curriculum vitae* va trebui să țină cont de această primă încurcătură, căreia anticii îi ziceau *aporie*, și să pună în cumpănă (iarăși dreapta cumpănă românească) realul și posibilul. De aceea, în viziunea noastră el reprezintă nu o descriere notarială, parafată juridic, ci o meditație pe(în) marginea vieții, pe(în) marginea drumului par-curs, o profesiune de credință, o spovedanie în fața altarului adevărului din care să se vadă nu faptul *că* ai trăit, ci faptul *cum* ai trăit și *cum* apari între dorință și realizare.

Constantin Ciopraga, unul dintre marii cărturari de azi, delimita categoric *curriculum vitae* de *jurnalul intim*, precizând că primul este uzual, plat, sec, superficial și înscris în cercul datelor temporale și spațiale („născut în anul, luna, ziua"), cel de-al doilea exprimând stările labile, ființa ideală, neliniștile și discontinuitățile. Curriculum-ul, indiferent al cui este, se lasă dominat de stilul informativ-notarial, de pozitivitate și de realul cotidian; jurnalul, însă, e legat de sinele fluctuant, de pluralitatea Eurilor autorului. Biografiei reci și tipice a *curriculum-ului* i se opune textul atipic sub formă de unicat al jurnalului. „Un curriculum nu depășește limbajul de cod administrativ general; diverse mostre de jurnal (profunde) invită la transcendență, la nostalgii abisale ori la zboruri planetare (Constantin Ciopraga, *Perspective, Convorbiri literare*, nr. 2(74), 2002, p. 29).

Vom renunța – pe cât e cu putință – la limbajul notarial – administrativ, înclinând mai mult spre un jurnal intim de idei trăite, decât spre un curriculum ca atare, necesar mai cu seamă bibliografiei.

Ca român născut în spațiul basarabean, cel mai marcat de teroarea istoriei dintre teritoriile românești, sunt înclinat să cred în existența *destinului* și a *căii (călîței) rătăcite* din filosofia noastră populară. Sunt încredințat că șirurile ontologice se produc

dureros, determinând ființa să poarte, ca pe un blestem existențial (sau ca pe un blazon de noblețe tragică), anume pecetea destinului.

Întâmplarea a făcu să apar la lumina zilei la 3 septembrie 1942, orele 6,00 dimineața, în zodia Fecioarei și anul Calului și țin să mărturisesc că prescripțiile zodiacale le recunosc ca date esențiale ale felului meu de a fi. Părinții, oameni de frunte în sat, reprezintă cele două maluri ale Prutului, tatăl, Ilie Cimpoi fiind originar din Horodiștea – Botoșani (stabilit mai apoi în Cuzlău – Păltiniș), iar mama, Ana, pe numele de fată Habureac, nepoată de preot, fiind născută în Larga, județul Hotin. Tatăl, supranumit cu bunăvoință în sat Ilie Românul, era un bun povestitor și recitator de balade și drame populare. Înzestrat cu o bunătate naturală, o risipea cu generozitate, ajutând fără nici un gând de profit toată lumea din sat. Purta un ciocan la brâu și un buzunar de ținte și repara din mers un gard șubred, un acoperiș de casă deteriorat, un perete dărâmat – la el acasă sau la vecini. Era parcă eroul liric al poemului lui Carl Sandburg „Reparația zidului". Era cel dintâi care se trezea în casă pentru a pregăti uneltele de muncă ce trebuiau să fie toate perfecte. (A fost un om fericit, căci a văzut toate răsăriturile de soare câte i-a fost dat să le vadă). Mama, deși țesătoare și artistă în felul de a alege și a realiza motivele (și le alegea de una singură, refuzând asistența altora!) era mai rațională, mai interesată de latura profitabilă a lucrurilor și, bineînțeles, îi plăcea să umble pe la piețe și târguri. Astfel am cunoscut Cernăuțiul, orașul copilăriei mele, ciudat prin pitorescul lui de burg austriac și prin pestrițimea oamenilor de diferite semințiii care-l populau (Cernăuțul lui Eminescu și Aron Pumnul, al Hurmuzăkeștilor și Pușcariu, al lui Mircea Streinul și Paul Celan, al Olgăi Kobâleanskaia și Olgăi Caba!). Tata trata cu bunăvoință și chiar cu mândrie părintească deosebită calitatea mea de etern student, în timp ce mama se întreba cam cu ce o să se aleagă din toată învățătura mea. Buna gospodărire a celor două hectare și jumătate și nu în ultimul rând faptul că era născut dincolo de Prut și originea preoțească (ulterior genealogiștii au constatat că e și domnească) a mamei mele puteau să fie tragice pentru destinul familiei noastre. Începând, în 1949, campania de colectivizare forțată, urma să fim deportați în Siberia.

Întâmplarea fastă a făcut însă ca lista deportaților trimisă de securitate (NKVD) la primărie (selsovet) să fie copiată de cumnatul meu, soțul surorii Vera, învățător, și acesta, bineînțeles, a omis la transcriere numele Cimpoi. (*Cartea Memoriei*, editată acum, atestă 500 de deportați din comuna Larga.)

Acuzările de naționalism (de orientare proromână, după cum se mai formula) aveau drept temei ascuns și această origine „moldo-română" dubioasă a mea. M-a ajutat oricând și în orice împrejurări dragostea față de valori și cultură, faptul că m-am modelat cu o consecvență care mă uimește și astăzi ca *om de cultură* cu un statut de independență – îmi place să cred – moromețiană.

În ciuda cumplitului proces de înstrăinare și de ideologizare pe care l-a cunoscut spațiul basarabean, am ascultat numai de acest daimon lăuntric: să fii un om *de* cultură, să fii un om *al* culturii.

Cu această încredere în cultură, în mântuirea prin cultură de tot ce este înstrăinător, fals, relativ, mi-am făcut studiile la școala medie din Larga și la Universitatea de Stat din Moldova (1960-1965), plină de profesori ideologizați și ignoranți, dar și de profesori docți și buni români, precum Anatol Ciobanu, Nicolae Corlăteanu, Ion Osadcenco. (În școală am avut profesori buni de limba și literatura română: Pamfil Guțu și Tatianna Calalb.) De fapt, Universitatea mea a fost Biblioteca Națională din Chișinău (fosta „Krupskaia", poreclită de studenți „Femeia lui Lenin"), unde în secția de literatură străină era un fond bogat de cărți românești, supravegheat de securitate, în sala de lectură fiind atârnat și portretul lui Sadoveanu. Aici am înființat clubul literar „Miorița", cu ședători lungi, înflăcărate și arhifrecvente, considerat mai apoi de guvernanții comuniști un „cuibar de naționalism".

Un alt „cuibar de naționalism" era cenaclul literar „Mihai Eminescu" de la Universitate, al cărui președinte am fost din 1963.

În acești ani, petrecuți în spațiul bibliotecii, pe care am înțeles-o ca pe o lume sub formă de cărți, un *ontos* concentrat în *libros* – o *lume* văzută borgesian (și eminescian) ca bibliotecă – a avut loc întâlnirea mea modelatoare cu George Călinescu. Cărțile sale reeditate apăreau în bibliotecile chișinăuiene și se vindeau și într-o librărie „Prietenia" (interzisă mai apoi de I.I. Bodiul, primul

secretar al CC al Partidului Comunist al Moldovei, după răcirea relațiilor dintre România și fosta URSS), cu excepția – bineînțeles – a „Istoriei literaturii române de la origini până în prezent", care circula conspirativ printre scriitori, căci, fiind un singur exemplar, se dădea spre lectură – ironia sorții! – pentru o singură zi. Pentru mine Călinescu a fost constant CRITICUL, el servindu-mi, cel puțin în anii formării, drept *pattern*.

Statura și statuia lui creștea în ochii mei în raport cu criticii ruși ideologizați și incluși obligatoriu în programa școlară, dintre care îl preferam, pentru calitățile sale de literat, pe Belinski, și în raport cu criticii sovietici total aserviți dogmelor ideologice. Am visat toată viața să am un exemplar al „Istoriei…" Visul mi s-a împlinit în 1985, când consultantul moldovean de la Uniunea Scriitorilor din Moscova Nicolae Romanenco, mi-a adus de la București un exemplar din ediția a doua pentru prețul de 80 de ruble. (Mai târziu m-am făcut și cu ediția princeps datorită gestului fiicei mele Raluca, pianistă și profesoară la Universitatea de Muzică din București, și al ginerelui meu Dragoș, preot). Lectura operei critice călinesciene trezea în mine fascinația și tentația de a scrie frumos, generând *complexul Călinescu*, pe care l-am avut o perioadă bună de timp. „Viața lui Eminescu" am citit-o de cel puțin zece ori, astfel încât, dacă printr-o fatală întâmplare ar dispare toate exemplarele tipărite, aș putea s-o refac din memorie.

Astfel am descoperit paradoxalul adevăr psihologic că printr-o îndelungată și profundă relecturare poți înlătura complexul de dominare patternă a autorului admirat. În cazul frecventării repetate a unui text, ca și în cazul hermeneutizării metodologice stăruitoare, apare efectul *reducționismului* fenomenologic neantizator, al „punerii în paranteze" relativiste husserliene: farmecul inițial al lecturii, al „declinului" hermeneutic dispare în mod progresiv, devine o „urmă" derridiană. De altfel, Derrida va fi promotorul, în anii 70 ai saecolului al XX-lea, al caracterului indeterminat al semnificației, al „sensului niciodată atins" de descifrarea hermeneutică și al relației de interpretanță mereu reîncepute. Postulat ce a dat naștere deconstructivismului și pansemiotismului. Avem de-a face mereu cu o prezență amânată, manifestă doar în „urme".

Esențiale mi se par, la Călinescu, oscilarea între „absolutism“ și „relativism“, între „factorul surpriză fenomenală“ și „banalitatea conceptuală“, neîncrederea în interpretarea istorică obiectivă („Orice interpretare istorică este în chip necesar subiectivă“), conceperea istoriei literare ca o comedie umană cu opere și scriitori, ca o înlănțuire „de punctele de vedere din care să iasă structuri acceptabile“, ca „știință inefabilă și sinteză epică“ și ca o revelație a „ochiului formator“ care surprinde transcendențele dindărătul realității lui „cum este“ și „clasificarea mai mult decât descripția.“ Datorită lui Călinescu am înțeles că eudemonismului impresionismului trebuie să i se substituie demonismul totalității, căci critica modernă este „o critică a ansamblurilor, nu a detaliilor“ (J.-P. Richard), a părților legate de întreg.

Cu timpul, la *patternul* călinescian s-a mai adăugat modelul ființial noicist și în special cel *ontologic* generalizat care aplică *grila existențială*. Drumul meu formator (etern – formator!) a ajuns în sfârșit în această zonă care stimulează cuprinderea cea mai largă „declicul“ cel mai luminător. Am ajuns astfel, cu o anumită liniște metodologică (să-i zic așa!), sub zodiile lui Heidegger, Kierkegaard, ale lui Eliade și Jung, ale lui Noica și Blaga. Am căutat să-mi pun cercetările eminescologice sub semnul călăuzitor al *ontologicului*. Am scris, dintr-o nevoie lăuntrică, și o carte despre ființa românească: *„Cumpăna cu două ciuturi“* (Timișoara, Ed. Augusta, 2000), tradusă și în franceză de un grup de profesori de la Universitatea Aix-en-Provence, condus de profesorul Valeriu Rusu, care, alături de cunoscutul eminescolog Aurelia Rusu, animează acolo cercetările de romanistică și românistică.

„O critică existențială nu poate fi întemeiată decât pe existența criticului“, spune Serge Doubrovsky, precizând că cogito-ul criticului își însușește modul de existență manifestat și comunicat de scriitor și *reflectat* de către conștiința criticului. Între scriitor (cogito-ul scriitorului) și critic (cogito-ul criticului) se stabilesc, după părerea mea, niște relații de ordin ontologic; sunt relații omologice (deci nu atât analogice) dintre ființa unuia și ființa celuilalt, între „tremurul – existențial“ al celui dintâi și „tremurul – existențial“ al celui de-al doilea. E un mod de re-cunoaștere ființială. Opera se relevă și ea ca „ființă“, ca ontos rostit, exprimat. Actul critic este, prin el însuși, un act ontologic.

Cu Noica, pe care-l cred FILOSOFUL, am avut o corespondență scurtă surprinzătoare, în temeiul căreia am realizat un dialog epistolar pe care l-am inclus în volumele *„Spre un nou Eminescu“* și *„Mă topesc în flăcări“*. Nu mi-a fost dat să-l văd în 1986 când am făcut prima călătorie în România cu viza Ministerului de Interne al Federației Ruse. La Chișinău treceam drept „naționalist“ și autoritățile moldovene nu puteau să-mi aprobe această plecare „subversivă“; au început să bată însă înnoitoarele vânturi gorbocioviste, care au făcut posibilă multrâvnita călătorie de studii: scriam despre mitopoetica eminesciană în contextul poeticilor moderne și vroiam neapărat să studiez „Caietele“ despre care Noica vorbea ca despre un miracol al culturii românești. Constantin Noica a fost Heideggerul nostru; el nu a făcut doar figură de filosof, ci a rostit filosofia românește.

În anii 1986-1987 a început procesul de renaștere națională care a avut ca revendicări prioritare schimbarea de mentalitate, impunerea valorilor democrației, oficializarea limbii române și revenirea la grafia latină, lichidarea „petelor albe“ din istorie, adică dezvăluirea adevărului despre cele câteva valuri de deportări, despre foametea din 1947 și colectivizare, despre masacrarea intelectualilor și celor care au lucrat în administrație, a așa-zișilor dușmani de clasă ș.a.

Angajarea mea și a colegilor mei în această luptă sfântă pentru adevărul despre întâmplările tragice care au avut loc în perioada postbelică a fost un act istoric justițiar împotriva procesului de înstrăinare, de deznaționalizare (sau mancurtizare, după un termen lansat de kirghizul Cinghiz Aitmatov), rusificare și „internaționalizare“ comunistă, împotriva execuțiilor „fără județ“ ale intelectualilor (despre calvarul a doi intelectuali basarabeni a scris Aleksandr Soljenițân în „Arhipelagul Gulag“), acțiunilor de exterminare a fruntașilor satelor prin deportări și de organizare a genocidului întregii populații în timpul secetei și foametei din 1947.

Justițiar și recuperator totodată, căci – printr-o schimbare logică și legică a cursului istoriei care până atunci ne trata doar cu „teroarea“ ei – *trebuia* să recăpătăm și să punem în drepturile lor valorice, simbolurile, limba ca „loc de adăpost al ființei“ (Heidegger). Reacția a fost irezistibilă, vulcanică, temeiul ei revoluționar fiind indiscutabil.

Basarabia, rămasă după război în fond fără intelectualitate, își arunca acum lava revendicativă și ieșea pe baricade pentru a reimpune autoritatea Adevărului. Demersurile patetice ale oamenilor de creație, mitingurile frenetice de protest, adunările furtunoase, Marea Adunare Națională cu freamătul ei oceanic al setei de libertate (700.000 de persoane după estimările presei), dezbaterile agitate de la Uniunea Scriitorilor, de la Academie, de la cenaclul „Alexei Mateevici", ieșit în stradă, din Parlament și din piețele publice se revărsau ca o Bunăvestire, ca o nouă profeție luminoasă că „Îngerul a strigat!". Fremăta cu toată puterea aerul unei mărețe reconstituiri pompeiene a adevărului istoriei. Lupta mai continuă și astăzi, astfel încât, spre deosebirea de ieșirea din infernul dantesc, ieșirea din infernul basarabean nu ne-a permis încă să vedem stelele.

Izbucnirea conștiinței identitare cu forța erupției vulcanice a făcut lumea să vorbească despre miracolul basarabean și agențiile de presă din străinătate, care ne dase cu totul uitării, își trimiteau de zor corespondenții la Chișinău.

Uniunea Scriitorilor din Moldova, prima care a început aceste acțiuni, s-a transformat într-un fel de Cartier General al revoluției basarabene („Smolnâi" i se mai zicea). Se trimiteau soli la Gorbaciov, se întocmeau zilnic apeluri și scrisori, se angaja în fine o luptă pe viață și pe moarte cu autoritățile locale care elaborau decrete, hotărâri, dispoziții (am descris odiseea acestei confruntări în vol. *„Basarabia sub steaua exilului"*, apărută la București în 1994).

„Noaptea furtunoasă" din 18-19 mai 1987 de la Unirea Scriitorilor (o zi și o noapte întreagă) a formulat imperativile luptei, a schimbat Comitetul de Conducere, scoțându-mă și pe mine din zodia anonimatului public prin alegerea ca secretar. (Din septembrie 1991 am devenit președinte al acesteia.)

Procesul redobândirii românismului cultural s-a desfășurat sub semnul călăuzitor al lui Eminescu. Întâlnirea cu Eminescu, eveniment-cheie al vieții mele, avusese loc în anii studenției, semnificând atât o revelație de ordin cvasimistic – căci e modelatoare, luminătoare în sens axiologic și ontologic –, cât și un impact stimulator, productiv. Opera și personalitatea sa sunt pline de *ontos* = românesc și general-uman, demersul său artistic și intelectual

fiind unul prin excelență *ființial*. Calificativele superlative de „omul deplin al culturii românești" (Noica), de „patronul canonizat al scrisului românesc (Perpessicius), „de sfântul ghiersului românesc" (Arghezi), de „expresia integrală a sufletului românesc" (Iorga) nu sunt expresii encomiastice, bune de persiflat în stil postmodernist sau „dilemator". Ele denumesc *o realitate valorică* ce se impune prin reprezentativitate, productivitate și interpretativitate. **Eminescu rămâne statornic Biblia noastră lucrătoare**, fiind o statuie a meditației în mișcare (precum zicea Baudelaire despre Hugo). În cazul lui miticul drum spre Centru capătă un sens lămuritor, căci ne alimentează *apriori* conștiința centrării. Mergem, în câmpul ființei noastre, *în* și, totodată, *spre* Eminescu (ca spre noi înșine), direcționarea conținându-se în chiar rațiunea mișcării. De-a lungul timpurilor s-au profilat în chip deslușit trei atitudini față de el: epigonic = iconodulă, retardară (în sensul lui Lovinescu care aștepta să devină anacronic) și contestatar – iconoclastă cu o diagramă ciudată a reacțiilor negativiste de la canonicul Grama la autorii *Dilemei* (1998, No. 265), printre care, alături de mediocrități crase, îi întâlnim regretabil pe Nicolae Manolescu și Mircea Cărtărescu, aceștia etalând chiar o bucurie și o mândrie în a demitiza.

După 1990, Eminescu a revenit cu forța lui modelatoare în societatea românească democratizată, nemaivorbind de rolul său patternal în procesul de renaștere națională a românilor basarabeni de care vorbeam mai sus.

Ca om de cultură român *trebuia* să ajung neapărat la Eminescu, el fiind cel care mi-a asigurat certitudinea că avem valori și în temeiul lor putem susține un dialog cu lumea, că putem intra cu aceste valori în dialogul multicultural despre care se vorbește insistent acum. De acest lucru m-am convins convorbind și cu 74 de eminescologi, traducători și oameni de cultură din întreaga lume. Orele mele matinale au fost, după 1976 când, după moartea părinților, mi-am zis să scriu ceva esențial, **orele Eminescu**, la care pe parcurs s-au adăugat **orele Blaga**.

În legătură cu acțiunile de detractare, de demitizare înversunată și de autodisprețuire „cioraniană" care s-au declanșat în societatea românească extrem de caragializată, ținta fiind marile valori și – printre ele – Eminescu, sunt de spus câteva lucruri.

Ne stă oare bine în fața lumii să ne autodefăimăm, să ne „urinăm pe biserici“ (vorba lui Arghezi) și să ne alegem ca zeu protector pe Momos care era la greci zeul sau mai bine zis zeulețul ironiei, zeflemelei și bârfelei, să ne reactualizăm vechile complexe de inferioritate, să ne (re)complacem în autodispreţuire, să ne aservim total jocului politic al circumstanțelor (vezi articolul nostru „Zeul Momos și noi „românii!“ în buletinul *Mihai Eminescu*, nr. 1(4), 2001, p. 4-18)? „Defăimarea zeilor este o rea deșteptăciune“, spune Pindar.

Cu Eminescu am obținut o demnitate estetică și etică, pe care nimeni și nimic n-o mai clintește din loc. Este firesc ca raportarea permanentă la el să ne impună și înnoirea paradigmelor și a instrumentelor (în cazul nostru a paradigmelor culturale și instrumentarelor critice), fără a renunța la ceea ce este viabil și eficient în vechile modele.

În domeniul criticii și istoriei literare Sainte-Beuve mai rămâne o personalitate de referință cu portretizarea axată pe psihologism (el, după propria mărturie, din *Mes Poisons*, nu este un istoric, dar are unele laturi de istoric). Dintr-un fiziolog care operează cu trăsăturile generale și cu documentul, el se transformă într-un fenomenolog al spiritului creatorului de valori, într-un analist al viului din el. Biografia evenimențială exterioară este înlocuită de biografia interioară a faptelor sufletești. Firește, istoria literară și eseistica filozofică au valorificat și grila psihanalitică sau existențială. „Baudelaire“ al lui Sartre e un exemplu în acest sens.

Fără să eludez documentul, am mers în lucrările mele despre Eminescu (și nu numai) pe această hermeneutică existențială constituită din depistarea complexului de arătări/ascunderi ale însăși ființei scriitorului, a codurilor psihologic = comportamentale și personalist = etice care definesc portretul fenomenologic. Fenomenologicul și ontologicul s-au întâlnit temeinic cu paradigmă modernă și postmodernă. (Blaga vorbea despre lucifericul în cunoaștere, despre „ascuns“ și „mai ascuns“). Privirea criticului de azi se îndreaptă spre obiectul cunoașterii, ca și privirea lui Orfeu spre Euridice: atunci când vrea s-o vadă cu adevărat, să-i constate existența reală, se îndepărtează, se ascunde în neantul necunoașterii. Ca și în fizica modernă, rezultatele studiului depind de

obiectivul pe care și-l propune cercetătorul (operatorul), de „declicul“ hermeneutic, de grila aplicată, căci se resimte marca ontologică a relativismului, a aproximării (= a stabilirii valorice prin apropiere de mărimea căutată), *a relației critice* de care vorbea Jean Starobinski care constata nevoia de coduri preexistente, de o interpretare comprehensivă ce înlătură judecata de valoare. Este o relație complexă de identificare și distanțare care pune într-o ecuație capricioasă *empatia, intropatia și antipatia*. Structuralismul ne-a propus căutarea unui logos comun, a unor *genera dicenda*, a unui context general, în timp ce criticul se cade să caute însuși textul cu toate codificările sale, recurgând la instrumentul fenomenologiei și ontologiei. Esențialmente, criticul nu se va limita la *contextualizare*, ci va recurge la o *textualizare nuanțată*, descifrând ce spune fundamental scriitorul despre ființă și ființare.

Orice metodă și mod de investigație ne-am propune, ne întoarcem volens-nolens, la *Erlebnis*, la trăirea codificată în legile imanente ale artei. Monismul structuralist, opus dualismului obișnuit gândire/expresie, ne ajută prea puțin în actul critic. Sensul existențial al operei o codificat în *pluralismul* semiotic, în marele imperiu al semnelor și structurilor pe care-l ascunde. Criticul de la începutul mileniului al 3-lea este hărăzit luptei cu umbrele, cu ascunderile ființei operei.

Deruta este datul existențial al actului critic care e supus presiunii unor criterii antinomice universaliste / antiuniversaliste, determinate de naționalism, europenism, multiculturalism și de „moartea cărții“ sau de „moartea literaturii“. Căci cartea și literatura suportă de la sfârșitul secolului al XX-lea concurența internetului, TV, CD-urilor, bibliotecilor electronice. Literatura nu are valoarea estetică de altădată, fiind stingherită și de paraliteratură, antiliteratură, *near literature* (literatura de frontieră sau marginală), de textul postmodern *sans rivages*, de sub-literatură, nonliteratură etc. În atare condiții, demersul critic s-a văzut extrem de ideologizat, formalizat în sens structuralist – semiotic – textualist, psihanalizat. Judecata de valoare, estetică și generalizantă prin existență, a cedat studiului textualității („mutația literaturii în text“ a J. Kristeva) sau al interrelaționarității semnificațiilor, codurilor de lectură (textul busculat, „infinit deschis“ al lui R. Barthes),

studiului *cinefic* (care refuză conotațiile estetice, căutarea valorii literare).

Indiferent de aceste excese formalizante, metodologizante, critica (și istoria literară) nu poate exista fără o comunicare *sympatetică* cu opera, scriitorul, literatura, fără acel *plaisir du text*, dar nu neapărat în sensul psihanalizat al lui R. Barthes, fără dragostea față de literatură pe care o cerea criticului Gogol, fără întâlnirea emoțională primă deschizătoare de semioză.

Ca și lingvistul, criticul și istoricul literar pare să poarte veșmintele caraghioase croite din petecele multicolore și zdrențoase ale lui Arlechino. În ciuda înlocuirii modelului mecanic cu modelul electronic „obstacolele epistemologice" nu pot fi depășite, după cum afirmă și Bachelard. Cibernetica, informatica și teoria comunicării au sporit aporiile, în loc să le spulbere. De la Saussure, Propp și Cercul de la Praga până la Chomsky care anunța amurgul structuralismului (în 1950) lucrurile nu s-au lămurit, ci s-au complicat, căci formele lingvistice nefiind capabile de a transmite prin ele însele un semnificat și de a realiza un raport perfect între locutor și destinatar, între *dictum* și *dicere*, revenim la un nivel zero, la o închidere sistematică ce duce la „omogenizarea superficială" (Chomsky), la relativizarea părții și la reimpunerea binarismului logic aristotelic. Ajungem, așadar, la *tabula rasa* a empiriștilor și la *vidul* inconștientului de care vorbește Lévi-Strauss (vidul ființei aristotelice, vidul cogito-ului cartezian, vidul statuii lui Condillac, precizează Gilbert Durand). Ne închidem permanent în cercul semantic conturat de semnificat și semnificant, și confundăm limbajele (cel natural cu cel artificial) și absolutizăm contextul, rețeaua formală. Desprinzându-se de fundamentul lor lingvistic inițial, sensurile se proiectează în metalimbaje (descriptiv, translativ, metodologic, epistemologic). Filosofii comunicării sfârșesc prin a găsi semnificația metalingvistică supremă în limbajul artistic sau metapoetic (= mitopoetic), care este, după Eugenio Coșeriu, un limbaj absolut.

Totul constă în a aproxima ceea ce semnifică etimologic *meta: după, pe lângă, cu*. Limbajul este, esențialmente, un metalimbaj.

Critica și istoria literaturii este, de asemenea, o metaliteratură axată pe metalimbajul artistic. Fără o atare legătură *asimptotică,* actul hermeneutic este de neconceput.

La aceste complexe de ordin ontologic (fenomenologic) se adaugă complexele de ordin deontologic pe care le are în mod obișnuit omul de cultură român. El este copleșit de complexe originare și venite din afară. Lucru curios, căci marii noștri oameni de cultură nu le-au avut și ne gândim îndată la Cantemir, Eminescu, Hasdeu, Iorga, Noica. Complexul *fragmentarismului*, al marilor proiecte nerealizate (*manolism* mitic manifestat în cultură; reînceperea zidirii de la nivelul zero). Un alt complex, viabil de-a lungul secolelor, este cel al inferiorității, care-i face și azi pe mulți să afirme că avem „o cultură mică" și că ceea ce-i românesc (nu doar în cultură) este sub orice nivel. Toate duc la un complex generalizat al fatalității mioritice, complexul cioranian al „neantului valah" fiind încoronarea grupului de complexe ce ne este hărăzit.

Sunt, însă, complexe și complexe; sunt complexe bune și rele. Cu puncte de reper în psihanaliză, Charles Baudouin și Gaston Bachelard aduc demonstrația unor clare linii de demarcație. În mare, complexul este un reactor și un transformator de energie psihică. Suprapunându-se peste complexul originar, complexul de cultură realizează transformarea în chip efectiv, împăcând sublimarea culturală cu cea naturală. „Sub forma lui bună cea bună, complexul de cultură retrăiește și reîntinerește o tradiție. Sub forma lui cea rea, complexul de cultură este obiceiul școlăresc al unui scriitor lipsit de imaginație" (Gaston Bachelard, „Apa și visele", București, 1995, p. 24).

Într-un om al complexelor este o parte vădită de comic și de tragic. Comicul îl dă ridicolul calității lui fundamentale de complexat ca atare, de aservit complexelor, în timp ce tragicul este determinat de faptul că el nu-și mai poate schimba acest dat fatal. Este inutil să demonstrezi cu instrumentar analitic inutilitatea urmăririi broaștei țestoase sau așteptării zborului săgeții lui Zenon din Elea. Sfatul pe care i-l dă Cosini lui Zeno, în romanul lui Italo Svevo, este: singurul remediu pentru a se elibera de „complexe" este rememorarea trecutului. E un sfat absurd, căci și rememorarea realităților revolute e tot un „complex"; unde mai pui că

trecutul însuși poate depozita și el „complexe“. Complexarea apare ca ceva de neînlăturat, ca o determinare și o finalitate.

Este indiscutabil că românul (și românul basarabean în speță) are foarte accentuat complexul Marginii și al Drumului spre Centru. Iată de ce m-a preocupat întotdeauna – și în legătură cu destinul meu – *fenomenul exilului*. Am scris și o schiță fenomenologică a exilului literar românesc (vezi „Critica 2. Centrul și marginea“, apărută la Fundația „Scrisul românesc“, Craiova, 2002 prin strădaniile amicale ale lui Tudor Nedelcea).

Exilul face parte din destinul românesc, spune atât de exact și tulburător MIrcea Eliade. Exilul basarabean este cu precădere un exil interior, precum l-am caracterizat în „O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia“ (1996 și edițiile ulterioare din 1997, 2002), carte pe care eram ca și cum *obligat* s-o scriu, ca încercare de primă sinteză critică, deoarece istoriile mai vechi ale lui Ștefan Ciobanu și P.V. Haneș erau prea sumare și se încheiau la 1940, istoriile lui Călinescu, Lovinescu și Iorga nu conțineau decât referințe la unele nume și reviste din perioada interbelică, iar „Istoria literaturii moldovenești“ apărută în anii 1986-1990 la Chișinău era marcată de schemele ideologice realist = socialiste, deși insera și studii despre scriitorii și revistele tabuizate (Stere, „Viața Basarabiei“).

Treptat, literatura basarabeană a fost scoasă din conul de umbră al interdicției prin studiile lui Vasile Badiu, Alexandru Burlacu, Alina Ciobanu, prin valorificarea mai amplă a operei lui Mateevici (F. Levit, S. Pânzaru, I. Nuță).

Ce a fost exilul basarabean (interior) pentru mine? Bineînțeles, o perioadă de teroare intelectuală și o perioadă de rezistență „rizomică“, de ascundere a Tulpinei și de cultivare strategică a rădăcinilor. O perioadă de frustrări și recuperări, de replici mute la ideologismul terorizant, impus prin directive hotărâri periodice ale partidului, adunări, critici în presa de partid și cea literară, audieri în diferite instanțe, somări din partea securității (KGB). Scriitorul se mai putea ascunde în metaforă, în parabolă, în limbajul esopic, în timp ce criticul era impus să fie un ideolog în sens partinic (marxist-leninist).

Refuzul interior (spuneam că daimonul meu lăuntric îmi șoptea să evit ideologizarea extremă) m-a costat mult, fiind nevoit

să prestez munci grele de redactor inferior la reviste și edituri, la teatre și enciclopedii, să stau mai multă vreme fără serviciu. (Scriitorul armean Gevork Emin, văzându-ne angajați la posturi de rutină, observa că în Moldova se face o adevărată risipă de talente.) Strategia mea „estetică“ a fost susținută de scriitori, de criticul cel mai doct și mai de temut Vasile Coroban, de președintele Uniunii de atunci Pavel Boțu, de anumite reviste din Moscova, care erau mai liberale în materie de ideologie literară. Faptul că mi s-au acordat premii ale săptămânalului *Literaturnaia gazeta* și revistei *Drujba narodov* – publicații care stimulau în linii mari valorile și promovau și un spirit înnoitor – era de-a dreptul încurajator. În contrapondere cu Simion Ciubotaru, ideolog dogmatic până în măduva oaselor, eram membru al Comisiei pentru critică a Uniunii Scriitorilor din fosta URSS.

Viața literară își avea sinusoida ei de realizări/eșecuri, de speranțe / înfrângeri, spiritul adevărului se manifesta latent – „rizomic“, astfel încât atunci când a apărut momentul fast, vânturile înnoirii s-au dezlănțuit irezistibil.

Oricum, până la 1985-1987, am fost copleșit de un presant sentiment al exilului și de un îngustător spirit al locului de felul celuia – să zic – pe care îl avea Albert Camus, francezul din „Africa de Nord“. „M-am născut acolo – răspundea el unui intervievator care îl întreba despre atașamentul profund pentru locurile natale – este o mare țară cu puteri neatinse. Departe de cercul ei, mă simt întotdeauna în exil. De vreme ce o cunoașteți, mă veți înțelege“ (Albert Camus, „Eseuri“, București, 1976, p. 374). Sentimentul exilului este determinat de intrarea într-o zonă a rigidului, știutului, monotonului, a mortificării simțirii care poate fi depășită doar de actul re-trăirii: „Vine o zi când, din prea multă rigiditate, nimic nu mă mai minunează, totul este dinainte știut, și a trăi înseamnă a reîncepe. Este timpul exilului, al vieții uscate, al sufletelor moarte. Pentru a retrăi, este nevoie de un anumit har, de uitare de sine sau de o patrie“. (*Ibidem*, p. 153)

În viziunea lui Camus, patria rămâne generatoarea existenței reînnoite a artistului. De aceea, momentul cel mai fericit pentru mine a fost redobândirea Patriei culturale a românismului. În Anul 1989, așa cum a spus atât de inspirat Eugen Ionescu, Dumnezeu a fost român. Cultura basarabeană, datorită acestei întoarceri

a Ziditorului cu fața spre noi, s-a reintegrat spațiului cultural general-românesc și mi-am scris de acum înainte cărțile cu sentimentul mântuitor al acestei unități. Momentul '89, precedat de momentul '87, a fost cu adevărat un mare eveniment „sentimental", căci așa cum spunea marele exilat Ovidiu, când îți pierzi Patria atunci îți este pieirea. Refacerii acestei unități mi-am consacrat întreaga activitate de președinte al Uniunii Scriitorilor din Moldova (din septembrie 1991), de academician (membru de onoare al Academiei Române din 1991 și membru titular al Academiei de Științe a Moldovei din 1992, unde coordonez sectorul de literatură română modernă), de vicepreședinte al Ligii culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, condusă de profesorul Victor Crăciun care a făcut atât de mult pentru refacerea spirituală a Basarabiei, inițiind podurile de flori și de conștiință românească, de membru al Comitetului și Consiliului Director al Uniunii din România. Împreună cu societatea „Lucian Blaga" din Cluj-Napoca (sunt și cetățean de onoare al acestui municipiu prin grija redutabilului primar Gheorghe Funar), ai cărei animatori au fost, printre alții, regretații Liviu Petrescu, Traian Brad, Tudor Dumitru Savu, Alexei Mare și în care activează neobosiții Mircea Borcilă, Mircea Muthu, Doina Cetea, Constantin Cublești, Virgil Bulat, Mircea Popa, Petru Poantă, Irina Petraș, Aurel Rău și Adrian Popescu, am organizat câteva ediții ale „Zilelor Lucian Blaga" la Chișinău. Poemul critic *Lucian Blaga – paradisiacul, lucifericul, mioriticul* s-a născut pe unda prielnică a acestei colaborări. Între 1998-2000 am fost coordonatorul programului academic „Revelații cultural-spirituale dintre Ardeal și Moldova (Basarabia)", lucrările fiind adunate în volumul „Lumini modelatoare" (București, Editura Fundației Culturale Române, 2002). Eugen Simion m-a angajat, cu fermitatea și soliditatea sa valahă, în treburile Academiei Române, desemnându-mă autor și coordonator al „Dicționarului General al Literaturii Române". Aș pune la activul meu și alte acțiuni, dacă nu s-ar datora preamultului suflet pe care l-au pus în ele colegi și confrați din diverse centre de cultură ale țării: Dan Mănucă, Cezar Ivănescu, Lucian Vasiliu, Nicolaie Busuioc, Andi Andrieș, Cassian Maria Spiridon, Mircea Radu Iacoban și Ioana Irimia din Iași, Sterian Vicol, Viorel Dinescu și regretații Ion Chiric și Radu Dorin Mihăilescu din Galați, Gheorghe Calotă din

Brăila, Mircea Cosma, Alexandru Bădulescu și Constantin Manolache din Ploiești, George Vulturescu din Satu Mare, Ioan Țepelea, Dumitru Chirilă și marele bibliofil Lazăr Dârjan din Oradea, Ion Beldeanu din Suceava, Lucia Olaru Nenati din Botoșani, Elena Poamă din Vaslui, Cornel Moraru și Dimitrie Poptămaș din Târgu-Mureș, Ionel Mărgineanu din Alba Iulia, Gruia Novac de la Bârlad, Toma Istrati, Petre Popescu-Gogan, Vasile Căpățână și regretatul Octavian Ghibu din București, Theodor Codreanu de la Huși, Gheorghe Neagu și regretații Florin Muscalu și Traian Olteanu de la Focșani, Anca Augusta, Adrian Dinu Rachieru, Cornel Ungureanu, Iosif Cheie-Pantea și Dorina Mărgineanțu de la Timișoara, Tudor Nedelcea și Jean Băilești eanu de la Craiova, Gheorghe Pârja de la Baia Mare, Nicolae Lupan, Valeriu Rusu și Aurelia Rusu din Franța, Ioan Baba și colegii lui din Banatul Sârbesc și atâția alții.

Cultura reală se ține pe „sufletism", pe entuziasmul nerăsplătit al unor asemenea oameni, cu care poți face întotdeauna un întreg.

În fond mă întreb ce înseamnă – azi – cultura și omul de cultură?

Oswald Spengler vorbea despre o cultură posibilă și una reală. Dacă o cultură, ca necesitate umană, devine destin, pot spune că *sunt un om de cultură devenit un destin*.

Cultura (inclusiv limba) îți dă certitudinea împlinirii, certitudinea de a fi ca personalitate, ca popor făuritor de istorie (la nivel de comunitate). A fi om de cultură înseamnă deja a fi un om cu identitate, cu personalitate. Cultura instaurează suveran spiritul democratic și dă individualității devenite personalitate o liniște a acțiunilor care îndepărtează vanitatea și alte pasiuni josnice, destructive. În aceste condiții e bine să fii Aristarc, și nu Zoil. Mi-am propus ca deviz (de)ontologic anume să construiesc și nu să demolez, să găsesc temeiul înființător și nu principiul neantizator. Am conceput, prin urmare, cultura românească în ansamblu ca o cultură a dreptei comune, singura capabilă să ordoneze lucrurile, să le dea sens și să le pună, astfel, sub semnul sacrului.

Iulie 2002 , Chișinău – Olănești

RESPECTAȚI ȘI VALORIZAȚI ENERGIILE CREATOARE ALE ACESTUI NEAM!

Ion Gaghii

Teoriile fataliste ale unor gânditori străini și autohtoni, bazate nu de puține ori pe argumente irefutabile, par să reliefeze un adevăr crud: suntem un popor atipic, rareori solidar, incapabil să respecte și să valorizeze la maximum uriașele energii creatoare ale acestui neam atins de aripa geniului. Și, dacă aruncăm o privire scrutătoare în milenarul trecut al poporului român, vom constata cu amărăciune că marii noștri creatori (artiști, cercetători, medici, inventatori etc) au fost nevoiți să trăiască sub vremi. În general, destine tragice, destrămate într-o viață mizeră și plină de renunțări, generate, îndeobște, de disprețul, ignoranța și incapacitatea contemporanilor de a-i aprecia.

Trist este că nici măcar în ziua de azi nu am învățat cu toții benefica lecție a aprecierii, dovadă că, falsele ierarhii la care suntem obligați să ne raportăm, dau limpede oricui de înțeles că nu avem ochi pentru geniu, pentru cei ce asudă pe mărețele altare ale omenirii fără a fi luați în seamă, întrucât suntem bântuiți de sisteme bulversante de apreciere și valorizare. Cu alte cuvinte și azi mai mult devalorizăm decât să apreciem valorile autentice ale românismului, într-o inexplicabilă stare cvasigeneralizată de confuzie.

Și cum să nu fie total răvășită societatea românească, dacă tinerei generații, în loc să i se ofere modele demne de urmat, i se așterne la picioare imaginea edulcorată a top-modelelor, a vedetelor TV ori de cinema, a îmbogățirii rapide, a câștigului facil, a vedetismului nulităților „celebre“. Poate că nu întâmplător Artur Silvestri și prestigioasa Asociație Română pentru Patrimoniu fac, de ani buni, muncă de mecenat, încercând să corecteze acest uriaș deficit de apreciere cu eforturi uriașe investite într-o binevenită revoluție psihologică și afectivă comună. Revistele, cărțile cu valoare monumentală, dezbaterile de idei și concepții novatoare se reunesc, anual, în prestigioasele premii ARP, care ne dau speranța că, încă, nu e totul pierdut, că avem puterea să depășim acest handicap, că o lume capabilă să aprecieze are

ea însăși calități excepționale, inclusiv capacitatea de a scoate la lumină imensa rezervă de materie cenușie pe care unii o cheltuiesc, atunci când nu o prigonesc, nu neapărat în scopurile cele mai înalte.

Când vom ajunge să înțelegem că acasă, pe stradă, la locul de muncă, pe stadion, la teatru, la cinematograf, în bibliotecă sau, pur și simplu, pe un șantier putem întâlni un talent, un geniu, și ne vom obișnui să-l apreciem, fără a scăpa esențialul, atunci vom putea spune că am intrat în normalitate, că suntem în rândul lumii. Iată de ce vă dau o modestă temă de reflecție: faceți, dragi tineri, zi de zi, exercițiul aprecierii și nu pe cel al devalorizării. Numai în acest fel putem evita destinul mizer și incolor al tuturor lucrurilor, al tuturor semenilor, al tuturor anilor ce vor veni, zămislind permanent, pentru fiecare dintre noi, acea entitate energetică vie și indestructibilă a aprecierii într-un firesc comportament colectiv. Și, astfel, ajungem să pricepem subtila înțelepciune a genialei reflecții pe care și-a pus semnătura fertilul scriitor Alexandru Dumas – fiul: „**Unii oameni sunt ca și sticlele: nu au valoare decât prin ceea ce se pune în ei**“

SCRISUL – ÎNCERCAREA DE ZIDIRE PENTRU DESTINUL NEAMULUI

Mircea Popa

Înainte de a răspunde mai amănunțit la întrebările esențiale adresate: „De ce scriu? pentru cine scriu? Cine sunt eu ca scriitor, de unde vin și unde mă duc?“ voi răspunde tranșant: scriitorii și, în general, oamenii de cultură, sunt conștiința unui popor și ei au datoria să lumineze acel popor, drumul devenirii lui, în așa fel ca să greșească cât mai puțin și să se bucure cât mai mult și cât mai intens de roadele muncii lui. Dacă un popor o duce rău, de vină sunt în bună parte și elitele lui conducătoare, fie politice, fie culturale. Mai ales la noi în Ardeal, a existat dintotdeauna o strânsă legătură între popor și cărturarii pe care el i-a născut, solidaritate națională și culturală, care astăzi s-a destrămat în bună măsură și care trebuie refăcută. Trebuie refăcută societatea civilă, prin efortul comun al preoților, învățătorilor,

cărturarilor de orice fel și găsite căile cele mai bune de săltare din sărăcie, din lumea abuzurilor, a corupției de orice fel. O lume coruptă este o lume bolnavă, iar misiunea curativă a scriitorului este una fundamentală.

M-am simțit de atunci când am luat în mod conștient act de mine însumi, dator față de neamul meu, m-am simțit un mic și neînsemnat discipol al reprezentanților Școlii Ardelene, a luptătorilor pașoptiști, a memorandiștilor, a lui Ciordaș și Bolcaș – eroi omorâți de unguri în Beiușul meu natal – m-am simțit un continuator al lui Iosif Vulcan, al lui Coșbuc și Goga și am crezut că am o „misiune", așa cum credea și Goga că o are, când scria în *Fragmente autobiografice* că s-a născut cu pumnii strânși. Acest sentiment al luptei pentru ideal nu m-a părăsit o clipă de-a lungul existenței mele de până acum și cu el în minte și suflet voi închide ochii.

Fac parte dintr-o generație de sacrificiu, ale cărei suferințe n-au fost nici pe departe răsplătite de odioasa noastră clasă politică, nici înainte, în socialism (perioadă în care am trăit cei mai frumoși ani biologici), nici astăzi, în postcomunism, când îmi duc zilele „bătrâneții" într-o societate debusolată și haotică. Așa cum m-am simțit umilit în comunism, aproape zilnic, de oameni ticăloșiți, ajunși secretari de partid și fruntași ai bucatelor, așa mă simt astăzi umilit aproape zilnic de o cultură de tarabă, de minciunile jegoase ale unor politicieni agramați și inculți, de lipsa lor de conștiință civică, de responsabilitate pentru starea de suferință a majorității populației. O superficialitate crasă, o lipsă de măsură în toate, o goană turbată după îmbogățire, un spectacol dezagreabil și imund, spectacol care se dă zilnic în fața națiunii, mă oripilează de când mă scol și până mă culc și aproape nimic demn de o societate civilizată nu se petrece la nivelul frivol al unei mass-media de bâlci duminical. Oare noi, oamenii cinstiți, adevăratele elite culturale ale acestei țări, până când mai putem tolera acest jalnic simulacru al puterii politice? Până când să ne conducă inculții, fripturiștii, semidocții, declasații, mârlanii și aroganții? Popor al meu deșteaptă-te, scoală-te și fă-ți dreptate!

Dar înainte de aceasta voi arăta cine sunt, în ce mediu m-am format și ce idei m-au călăuzit în viață, spre a înțelege mai bine așa-zisul „crez literar" care m-a animat de-a lungul timpului.

Mai întâi, precizez că sunt fiu de preot ortodox și că m-am născut în valea Beiușului, la numai 7 km de acest important for de cultură transilvănean. Am venit pe lume într-o duminică, pe când tata săvârșea slujba religioasă, într-o friguroasă zi de ianuarie, respectiv la 29 ianuarie 1939, în comuna Lazuri de Beiuș. Tata era originar din sat, al șaselea și cel mai mic dintre copiii țăranului Ioan și Ana Popa, țăran cu oarecare învățătură, dar cu pământ puțin, din care cauză și-a dat toți cei patru băieți la școala CFR din Oradea. O fiică, Saveta, a fost măritată în sat, iar pe ultimul fecior, bunica a ținut să-l facă neapărat popă în sat. L-au dat de aceea la școală la Beiuș, unde adolescentul Alexandru Popa a stat la internat sau în gazdă, primind acel binecuvântat „țipău" din parte școlii (o pâine coaptă la internat, care reprezenta baza alimentației pentru cei săraci), mai aducând alimente de acasă, mai primind bursă. La terminarea licului, a rămas un an pedagog la liceu, apoi a urmat teologia la Oradea și, căsătorindu-se, a fost hirotonisit preot pentru satul său natal, Lazuri de Beiuș. A urmat lupta cu lipsurile și cu nevoile, slujind la Lazuri, Mierg, Hinchiriș, în biserici de lemn friguroase. Și bisericuța noastră din sat era de lemn și cei dintâi ani ai copilăriei mi i-am petrecut jucându-mă în țintirimul din sat (de care mă despărțea doar un gard), în sunetul clopotelor și în mirosul de tămâie. Și astăzi, când asist la o slujbă religioasă, mă invadează amintirile din copilărie, frânturile de cântece și rugăciuni, evlavia simplă a omului de la țară în dialog cu divinitatea, starea de purificare morală, de rugă pentru iertarea păcatelor și de trecere în revistă a greșelilor săvârșite. Orice întâlnire cu biserica este un îndemn la autoanaliză, la introspecție, la ispășire, iar comunismul a rupt în mod brutal acest element moral din viața societății și, mai ales, a conducătorilor politici, încât ei cred că sunt absolviți de a mai da seama în fața cuiva, nici măcar în fața lui Dumnezeu. O clasă politică fără nici un Dumnezeu e tocmai clasa politică de care avem noi parte acum!

În acești ani de relativă prosperitate, tata era abonat la *Universul* și la *Curentul* și eu am învățat să citesc și să scriu înainte de a merge la școală, încât atunci, când, împreună cu fiul

învățătorului din sat, Liviu Iovan, ne-am dus la o oră a tatălui lui, i-am compromis întreaga oră, prin răspunsurile mele, încât am fost poftiți amândoi afară. Plăcerea jocului era îmbinată cu vizitele la Bunica, la casa bătrânească, pe ulița de sus a satului, unde mâncam mere puse la făcut oțet, fructe din grădină sau vestitele plăcinte și „langău pe candalău“ făcute de bunica, sau în vizită la mătușa Saveta, sora tatii, care avea unsprezece copii, dintre care Mitrea și Mărioara erau cam de o seamă cu noi. Aici discuta tata politică cu un tânăr militar din vecini, plecat la o școală militară tocmai în Germania hitleristă și tot de aici am urmărit spectacolul de neuitat al trecerii avioanelor americane, ca stoluri de păsări migratoare, acoperind cerul de aprilie (era aproape Paște), spre a bombarada Ploieștiul. Războiul nu l-am simțit prea acut deoarece satul rămăsese în România la așa-zisa „cedare a Ardealului“, dar am avut parte de numeroși refugiați, rude de-ale mamei din Roit, (un sat de câmpie de lângă Oradea) și chiar din Oradea, care au pribegit umplând până la refuz Beiușul, Vașcăul și satele din jur.

A venit însă actul de la 23 August 1944 și refugiul nostru în pădurea de la marginea satului, ocazie cu care tata și-a ras barba, ca să nu fie țința unor agresiuni din partea ungurilor din satul Tărcaia, sat vecin cu al nostru, din partea cărora primise unele amenințări pentru cele întâmplate în perioada primului război mondial. În cele din urmă, tata a hotărât să pribegim în munți, și am plecat pur și simplu pe jos, eu de cinci ani, sora mai mare de șapte și sora mai mică, abia născută, în brațele mamei. Ne-am adăpostit câteva zile la protopopul din Vașcău, unde am asistat la bombardarea gării din micul orășel și la întâlnirea cu primele victime, apoi am plecat mai departe în munți, oprindu-ne doar la Hălmăgel. Aici am dormit în casa moașei din sat, toți patru membri ai familiei într-un pat, doi la cap și doi la picioare, în timp ce sora mai mică era așezată într-un leagăn. Bucuria mea zilnică era să comand trupa de copii din sat spre a ajunge în vârful unei movilițe, pe care străjuia nebiruită crucea lui Iancu, eroul nostru de la ’48.

Reîntorși acasă, am avut surpriza să nu mai găsim nimic din agoniseala de o viață a părinților mei, căci lucrurile adăpostite într-o groapă din grajd fuseseră luate și încărcate în căruțe

de soldații unguri veniți să recucerească Ardealul și să-i pedepsească pe românii trădători care se lepădaseră de Hitler. Eu a trebuit să umblu în acea iarnă cu niște enorme opinci, confecționate de meșterul satului dintr-un cauciuc de camion sovietic, împotmolit în câmpul glodos de la marginea satului.

Conștient de nevoile materiale care îl așteaptă în creșterea celor trei fii ai săi, tata s-a mutat în satul Bogeiu din raionul Marghita, unde avea o sesie parohială de 32 de jugăre de pământ. Acum a început cel mai cumplit calvar al copilăriei mele. Cumpărându-și o pereche de boi, car, plug, grapă și celelalte, tata s-a transformat într-un veritabil țăran, arând, semănând și recoltând grâu, porumb, cartofi, fân, lucernă etc. de pe pământul pe care îl lucra, avându-mă pe mine principal ajutor. La ora 4 dimineața era sus, pornea cu carul spre pământuri, iar eu eram sculat și pus sub o pătură să-l ajut în tot acest răstimp: eu mergeam înaintea boilor la plug, eu îi păsteam, eu îi mânam la apă, eu îi țesălam, ulterior a înlocuit boii cu două vaci, dar ocupațiile mele de mic țăran au rămas, și s-au sfârșit doar în clasa a IV-a, când a fost nevoit să se mute de la Bogeiu la Ciutelec, unde am urmat clasa a IV-a, și când a renunțat la respectiva sesie parohială, deoarece cotele grele pe care trebuia să le dea ne-au sărăcit literalmente și, în ciuda efortului făcut, am ajuns să mâncăm pâine cu mălai, singurele prăjituri pe care mi le permiteam fiind niște pogăcei de mălai. Din toamna următoare am început să merg pe jos la Popești, unde se deschisese o școală de 7 ani și unde am învățat timp de trei ani, în clasele a V-VII-a, obținând în fiecare an premiul I și terminând cu diplomă de merit. Am avut aici profesori buni, dintre care m-a remarcat îndeosebi profesorul de istorie Florian Nica, profesor care mi-a dat pe mână biblioteca școlii, și care îmi împrumuta pentru acasă cărți de istorie din biblioteca sa personală. În anii aceștia am citit enorm de mult, căci vara, pe lângă muncile agricole ceva mai răzlețe (întors și adunat de fân, cules prune, transportat snopii de grâu la batoză etc.) aveam mult mai mult timp de citit. În două veri am lucrat chiar ca muncitor necalificat la întreprinderea minieră Vărzari timp de două-trei luni, fără să fac ulterior caz de originea mea „proletară“, cum au făcut alții. Dimpotrivă, din cauza situației tatălui meu, comitetul UTC din Marghita a refuzat să-mi înmâneze carnetul de UTC,

spunându-mi textual că vreau să mă strecor în rândurile clasei muncitoare, că sunt produs al unor elemente dușmănoase, care trebuie lichidate. Sora mea mai mică, care a dat examen de admitere la liceul din Marghita, a fost declarată nereușită și respinsă, din cauza originii sociale, în ciuda faptului că obținuse o notă foarte bună la examenul de admitere. Doar în urma memoriului adresat de mine Ministerului Învățământului a fost primită în toamnă, la cel de-al doilea examen, fără să i se recunoască însă media obținută anterior. La rândul său, tata a fost arestat la un moment dat, deoarece în Tăuteu, Bogeiu și în alte localități avuseră loc mișcări țărănești de protest, iar unul dintre liderii acestor mișcări trăseseră clopotele a răzmeriță de la biserica din sat.

Nu voi insista asupra altor întâmplări și evenimente care mi-au marcat copilăria și adolescența, dar nu pot să nu amintesc situația absolut hilară trăită de mine și mama mea în fiecare toamnă la Oradea, când eram trimiși în piață cu „strojacul" sau salteaua pe care urma să dorm la internat, cam cu 22-25 de inși într-o cameră, fără apă caldă la baie, cu o mâncare de internat mizerabilă, axată pe bucățica de pâine unsă cu marmeladă, ceaiul slinos și varza și fasolea neîndestulătoatre, și când trebuia să purtăm această saltea până la internat, ducând-o amândoi, ea din față iar eu din spate, cu toată rușinea de tânăr adolescent îndurată. Poate că n-ar trebui a aminti că o bună parte din anii școlari la Popești îi făceam străbătând desculț distanța de 5 km pe jos, zilnic, încălțările (între care celebri teniși ai elevilor) fiind pe vremea aceea un fel de raritățI.

Aș putea să uit aceste umilințe ale socialismului? Aș putea să uit grijile familiei legate de cumpăratul hainelor „pe puncte", de războiul de țesut la care lucra mama în fiecare iarnă câte ceva pentru noi, din cânepa și inul pe care-l cultiva familia? Aș putea să uit frigul din școlile prin care am trecut, mersul la baie sâmbăta, cu clasa, plecarea în oraș doar cu bilet de voie, mizeria zilnică de la internat, la care se adăugau desele „exmatriculări" și trimiteri acasă ale colegilor mei, pentru a-și convinge părinții să intre în colectivă? Aș putea să uit defilările nesfârșite de 1 Mai sau 7 Noiembrie, când eram ținuți ore întregi în picioare, îmbrăcați sumar în costume sportive (chiloți și maieu), ca să trecem triumfători prin fața tribunelor proletare? Aș putea să uit

înghesuiala din autobuzele (li se spunea „rata") dintre Oradea și Popești, atunci când mă lăsau acasă să-mi văd părinții, înghesuiala din trenul Margine-Chibiriș-Marghita-Oradea, care semăna cu un tren de asalt în timp de război? Aș putea să uit atmosfera din timpul alegerilor furate de comuniști în '46; seceta din 1947, când am primit mai mulți moldoveni să-i întreținem (lipsa completă a dulciurilor din magazine, mai bine de un an, cu ocazia Festivalului tineretului de la București), prima vizită a mea cu trenul la București, când, în calitate de președinte al unității de pionieri, m-au dus la București să văd „expoziția realizărilor naționale", într-un tren „personal", care a mers o zi și o noapte până în capitală, ca să vedem niște monstruozități fără cap și coadă? Aș putea să uit propaganda deșucheată din cărți și filme sovietice, manualul lui Roller, după care am învățat la admitere, mizeria din cămine starea jalnică a populației de la țară, obligată să suporte toate angaralele unei politici proaste și lipsite de logică, aș putea să uit, mai târziu, cum an de an mi se respingea dosarul de a pleca la o specializare sau la un lectorat în străinătate, în urma căruia aș fi ajuns, desigur, un cărturar de talie europeană și nu condamnat să rămân un ins provincial, marginal și un ins de a doua sau a treia clasă? Aș putea să-l iert pe rectorul Universității clujene, care dispunea în fiecare an de cca.300-400 de burse pentru studii și specializări în străinătate, și care semna, cel mult două-trei dosare, ca să nu-și pericliteze scaunul, dar uitând că astfel periclita însuși viitorul și soarta țării, a elitelor românești în genere? De ce credeți că trăim acum acest marasm intelectual postdecembrist? Pentru că n-am avut o elită de calitate, școlită în mari laboratoare experimentale din Apus, care să fie capabilă să pună mâna pe frânele puterii, să facă reformele structurale din toate domeniile de care avea nevoie țara, și i-a lăsat în continuare pe aceiași dosariști, activiști mărginiți, lași și troglodiți, care habar n-aveau să facă ceva, să se așeze cu nonșalanță în fruntea bucatelor și să-și facă de cap în continuare. Fără o disciplină a muncii, fără o responsabilitate a funcției, fără o bună organizare din interior, haosul economic și administrativ al țării va merge înainte cu puține și modeste rezultate și cu tot mai puține beneficii pentru marea masă a populației. Căci un ministru

iresponsabil, care lasă banii Fundației Gojdu altora decât celor cărora li se cuvin, cu un alt ministru care lasă Insula Șerpilor să ne fie luată de alții, cu un alt ministru care face cadou irakienilor zeci de milioane de dolari, cu alții care dau mereu din vistieria țării și nu aduc nimic în ea, viața noastră nu se va îmbunătăți și banii destinați pentru bugetul comun, în loc să crească, va scădea mereu. Unde este responsabilitatea ministerială, unde este responsabilitatea funcționarului public pentru faptele și deciziile lui?

Aș putea continua mult și bine cu astfel de întrebări, care vor fi socotite de majoritatea întreținuților actualelor regimuri drept întrebări retorice, în timp ce ei își vor face în continuare mendrele. Dar trebuie să spun ceva și despre ceea ce mi-am propus eu să realizeze pe tărânm științific.

Am debutat în ziarul *Crișana* de la Oradea, în 1956, pe când eram elev în ultima clasă de liceu, cu un reportaj. Am scris poezii, proză, publicând câte ceva ca student, când m-am îndreptat spre munca științifică, participând la câteva sesiuni științifice, la București (1959, la centenarul Unirii Principatelor) sau locale (la Cluj). Am terminat facultatea ca șef de promoție și, după două trimestre în învățământul bihorean, am fost primit prin concurs la Muzeul Banatului din Timișoara, unde i-am avut colegi pe Livius Ciocârlie și pe Octavian Gog. Deși aici am făcut ceva ucenicie pe tărâmul muncii științifice (în ciuda unei conduceri anacronice și arhiuzate), am preferat să plec la Cluj, unde, din 1963, am funcționat) și mai funcționez încă, în calitate de cercetător științific la colectivul de Istorie literară, pe care l-am și condus între 1978-2004. După ce am realizat aici câteva lucrări meritorii de restituire valorică, precum cea închinată lui Il.Chendi, Ioan Molnar Piuariu, Ion Agârbiceanu, Octavian Goga, Timotei Cipariu, ocupându-mă și de conceperea unei *Istorii a presei literare românești din Transilvania*, am inițiat și condus câteva lucrări cu caracter de sinteză culturală pronunțată. Am propus colectivului o abordare sociologică a romanului (finalizată în volumul *De la N. Filimon la G. Călinescu*, 1981), apoi un *Dicționar cronologic al romanului românesc de la origini până în 1989* (Ed.Academiei, 2004) și un *Dicționar cronologic al romanului tradus în România* (Ed. Academiei, 2005), cel dintâi fiind distins cu premiul Uniunii Scriitorilor, iar cel de-al doilea cu Premiul Asociației din Cluj a Uniunii Scriitorilor, cărți bibliografice și de sinteză cu adevărat remarcabile.

Domeniile mele predilecte de investigație au rămas însă cele privind literatura și cultura transilvăneană de-a lungul timpurilor. M-am ocupat în special de iluminism, realizând aici cercetări parțiale sau globale, cum ar fi cele intitulate *Aspecte și interferențe iluministe* (Timișoara, 1997) și *De la iluminism la pașoptism* (Cluj Napoca, 2004) sau ediția consacrată lui Nicolae Oțălea, primul nostru fabulist. Cercetarea regională a fost finalizată în lucrări precum *Figuri universitare clujene* (2002), *Homo militans* (2000), *Pagini bihorene* (2003), *Penumbre* (2004), iar deschiderile spre literatura europeană s-au concretizat prin investigații de literatură universală și comparată, materializate în cărți precum *Convergențe europene* (Oradea, 1995), *Apropieri literare și culturale româno-maghiare* (1998), *Andrei Veress – un bibliograf maghiar, prieten al românilor* (Vulcan, 2006), *Sub semnul Franței* (Cluj Napoca, 2006). Toate aceste cărți urmăresc un scop precis: să contribuie la o mai bună cunoaștere a trecutului nostru istoric și cultural, cu sublinierea marilor momente de renaștere națională, reprezentate uneori de prestația unor intelectuali de frunte ai românilor, de permanentul dialog interetnic dintre popoarele și naționalitățile cu care suntem învecinați, cu care soarta ne-a destinat să trăim fără a eluda perioadele de cruntă asuprire națională, economică și socială pe care românii le-au avut de îndurat de-a lungul timpului, fie din cauza ferocității metodelor de exploatare folosite de cercurile oligarhice ale puterii, fie din cauza dezbinării, neunirii, lipsei de solidaritate colectivă a elitelor noastre culturale și politice. Lecția trecutului trebuie să stea mereu, ca un memento, în fața generațiilor tinere, deoarece fără o bună cunoaștere a trecutului, așa cum a fost el, cu bune și rel, nu poate să existe o bună evaluare a mijloacelor de care dispune o națiune, nici o bună strategie care trebuie gândită și propusă pentru viitor.

Dictonul care vede în istorie și trecut o „magistra vitae“ m-a călăuzit mereu în investigațiile mele curente, bazate în special pe izvoare documentare certe, extrase din arhive, colecții de docu-

mente, corespondență și alte surse documentare, în genere ignorate de istoricii literari ai zilei de azi. Nu m-a părăsit nici o clipă gestul valorizator, judecata estetică, dar n-am putut ignora contextul cultural, dimensiunea culturologică, ce ține seama de convergența criteriilor și de mișcarea cărții, de prezența fenomenului cenzurii, a spiritului asociaționist, a dinamicii presei și a întreținerii mișcării artistice, cu riscul de a părea unora demodat și izvorist. N-am putut uita adagiul călinescian, exprimat nu o dată: „Eu însumi am visat să fiu istoric", prin care se implica în cercetarea dimensiunilor istorice ale fenomenelor culturale, inaugurând la institutul pe care-l conducea o vizibilă mișcare de reabilitare a documentului și a cercetărilor de arhivă. Personal, mi-am îmbinat cercetarea cu munca asiduă și perseverentă în cadrul SSF, până la un moment dat, iar apoi în cadrul *Astrei* clujene, de cinci ani îndeplinind și funcția de președinte. Câteva reviste au primit de aproape girul și supravegherea mea, cum ar fi *Familia română, Noesis, Piața literară, Astra clujeană, Fabrica de cărți, Filarmonia, Orașul,* cu preocupare permanentă spre readucerea acasă și reintegrarea în circuitul valoric comun a literaturii exilului și diasporei, atât prin ediții speciale consacrate unor scriitori ca Gr. Cugler, Vintilă Horia, Gr.Nandriș, Ionel Jianu, Lucian Boz, Hans Dama, Aron Cotruș, fie prin cărți speciale dedicate unor atari recuperări, ca *Reîntoarcerea la Ithaca* (1998). Cercetarea mea are în vedere recuperarea celor mai importante momente din trecutul nostru istoric și cultural, cunoașterea lui în cele mai ascunse pliuri și cotloane și introducerea lui în circuitul național și internațional de valori. Prin urmare, eu vin dinspre trecut, cu moștenirea lui mai bună sau mai rea (nu pot uita umilințele pe care mi le-a produs regimul comunist, nici cârdășia de interese a mai marilor politici și culturali care a urmat), dar sper într-o redresare viitoare, la care noi, elitele culturale, suntem chemați să ne spunem mai răspicat cuvântul. Am convingerea că și Asociația Română pentru Patrimoniu și Asociația Scriitorilor Creștini din România se îndreaptă în aceeași direcție. Numai împreună vom reuși.

DESPRE VALOAREA FUNCȚIONALĂ A ISTORIEI ȘI A ȘTIINȚEI ISTORICE

Conf.univ. G.D. Iscru, doctor în istorie

După un efort de o viață, în plan didactic și științific, de căutare și formulare a adevărului istoric, gândesc că am ajuns un slujitor onest al muzei Clio. Din această postură, ce ar fi de transmis celor de azi, atât de încercați, precum și celor de mâine, care vor fi porniți mai întâi să ne judece, acum, când lumea dar și știința istorică se află la cea mai grea cumpănă a existenței lor? Lumea, pentru că *Forțele răului* o împing în derivă. Știința istorică, pentru că aceleași forțe, înțelegând că, în calitatea ei de *călăuză a vieții*, a vieții firești, le deconspiră planul simbolic în fața lumii, îi atacă din toate pozițiile statutul de știință, spre a nu le mai „încurca" împlinirea visului lor himeric spre o așa-zisă „Nouă Ordine Mondială". Este, cred, de subliniat și de transmis, la această cumpănă, ca un S.O.S., venind din Codul învățăturilor bătrâne, cuvânt clar și testamentar pentru *prețuirea și apărarea valorii funcționale a istoriei și a științei istorice*.

Experiența „omului de vrând", onest și iubitor al binelui, bazată și pe memoria colectivă; deopotrivă, reflecțiile istoricului profesionist și responsabil, bazat pe efortul lui îndelungat de căutare a adevărului istoric, îi determină, și pe unul și pe celălalt, în situații grele, să tragă „semnalul" de pericol, fiecare în felul lui. Iar pentru momentele de mare cumpănă, și unul și celălalt pot să atenționeze „regimurile ticăloșite" – precum un profesor de odinioară, iubitor de istorie – că: „*Istoria ține în mâna sa cumpăna dreptății, cu care, cumpănind faptele fiștecăruia, slăvește pe eroi iar pe mormântul tiranilor scrie cu sângele popoarelor veacurilor*".

Politica, precum se știe, reprezintă știința și arta conducerii unei societăți / comunități umane, iar cea mai firească societatea umană a fost și este NAȚIUNEA – *principala permanență a istoriei*. După cum cel mai important organism de dezvoltare și apărare a societății – un ansamblu de instituții aflate în conexiuni complexe – a fost și este STATUL NAȚIONAL SUVERAN. Într-un asemenea cadru se angajează cele mai firești și reciproc

benefice raporturi de colaborare între politică și știința istorică, condiționate însă de respectul fiecăreia pentru independența celeilalte. Politica sprijină dezvoltarea științei istorice, îi remite și îi solicită chiar proiecte și direcții de cercetare, dar îi este interzisă imixtiunea în actul de creație științifică. La rândul ei, știința istorică prin datele, și interpretările și concluziile sale *consiliază* politica dar nu poate avea pretenția că oferă acesteia singurul izvor pentru actul de decizie politică, fiindcă nu are acces la cele mai recente documente care ajung, strict deocamdată, la cunoștința liderului și impun sau nu oportunitatea unei decizii. În condiții de profesionalism și de perfectă bună credință, între parteneri, cei doi se pot înțelege foarte bine. Înțeleasă și respectată, știința istorică își poate dovedi funcționalitatea. Dimpotrivă, alterarea acestor raporturi poate avea urmări grave, chiar deosebit de grave (după caz) și pentru știința istorică și pentru interesul național; mai larg – pentru interesul umanității.

De pildă, studiul profesional și responsabil al istoriei – deci, nu opinii ad-hoc, pe izvoare și „doctrine" alese —, cu deosebire al *Epocii moderne*, în care încă ne aflăm, impune concluzia că această epocă a fost concepută și s-a derulat ca *epocă a națiunilor suverane și a Statelor lor naționale independente!* ca epocă *a victoriei finale a națiunilor împotriva Forțelor răului*: Forțele de dominație (zonală sau planetară). Că, de asemenea, națiunile, așa cum s-au constituit ele și cum au rămas până azi, ca *națiuni etnolingvistice*, cu conștiință de sine și voință politică, nu pot fi transformate, la „recomandarea" cuiva, în așa-numite *națiuni civice*. Și nici *Statul național*, expresia supremă a voinței politice a oricărei națiuni, nu poate suporta aceeași „mutație genetică" spre a deveni un așa-numit „*Stat civic și multicultural*".

Să ne amintim ce au spus mari înaintași ai noștri despre națiune și Statul ei național:

Simeon Bărnuțiu: *Națiunea – „întrânsa ne-am născut, ea este mama noastră*".

Nicolae Bălcescu: „*Națiunea este forma cea mai dezvoltată, cea mai completă a raselor… ea este legitimitatea popoarelor*".

Nicolae Iorga: „*Cea mai firească societate omenească e națiunea*". Sau: „*Națiunea este o ființă națională și organică: tot ce se găsește întrânsa nu se desparte de dânsa ci colaborează*

la viața ei".Iar privitor la raportul națiune – stat național: „*Mai e națiunea. Ea nu se poate umili pentru totdeauna și nu se poate nimici nici de-alungul sutelor de ani. E lucrul primordial și plastic. De la dânsa vine totul. Ea întinde Statul în ceasurile bune, în ceasurile rele îl resoarbe, îl ascunde în misterul ei sacru până la o altă tresărire în afară, ca arborele care-și întinde vlaga în toamnă pentru o nouă primăvară.*"

3.08.06

MIREASMA DINTRE CELE DOUĂ TEMPLE

Nicolae Grigore Mărășanu

preludiu ecosofic

M-am ancorat cu primul țipăt, la naștere, de un tărâm fabulos. Satul natal, Mărașu, a fost să se ivească în mirificele bălți ale Brăilei. Ca natură era un Eden pe Pământ. În 1964, a fost rupt în două. Nu de cămile, de digul care azi înconjoară fostele și regretatele bălți. Edenul de odinioară, ars, defrișat, desecat, conform unor idei și planuri miciuriniste, a ajuns acum un semideșert. Pentru salvare se vehiculează o altă idee: inundarea parțială.

Casa copilăriei a fost construită de tatăl meu (la noi casele se construiau, din cauza inundațiilor, din paiantă) în patru camere mari („casă patrată"), acoperită cu papură, ce curgea, tăiată teșit, spre streșini, asemenea solzilor pe spinarea unui pește. Învelitura aceasta se numea: „Însolzită". Metoda era inspirată din mediul din care descindeam. În camera dinspre nord, cu fereastra în două canaturi, dormeam eu și cei doi frați ai mei, Ivan și Ioan. Sub fereastră aveam așezată masa „de scris", pe care ne făceam temele. De fiecare dată, când deschideam cele două aripi de geam, mi se înfățișau ochilor, în față fluviul cel mare al Europei, Dunăre, în dreapta biserica, în stânga, pe o movilă, aparată de zăpoare, școala, la care toamna se adunau elevii dintre trei sate: Mărașu, Băndoiu și Zatna. Cu școala eram, cum se zice, gard-în-gard. Săream pârleazul grădinii și aterizam în curtea școlii, în care forfoteam în recreații. Până la fluviu făceam cam o sută de

pași, dacă o tăiam de-a dreptul prin poala de cătini înflorite, vara. Și cam tot atâtea picioare făceam, prin japșa din crivăț, până la biserică.

Astfel s-a întâmplat, ca Fluviul, Școala și Biserica să devină Marele meu Isoscel, treimea prin care toate s-au făcut în alcătuirea mea ulterioară. Cum?

În zilele vacanței celei mari, săream gardul, în amurg, în curtea școlii și, pitulat pe sub trei corcoduși bătrâni, pătrundeam, prin fereastra din spatele grădinii, în bibliotecă. La lumina unei lanterne cu camuflaj, adusă de tata de pe front, ajungeam la raftul cu poezie, de unde „împrumutam" cărțile pe care le bănuiam „frumoase".

Voi fi întrebat cum penetram fereastra?

Înainte de a începe vacanța, cu câteva zile, mergeam la domnișoara Perijoc, învățătoarea de limba română, gestionarea bibliotecii, să primesc unele dintre cărțile pe care ni le recomandase să le citim în vacanță. Cât domnișoara învățătoare căuta prin rafturi, eu mă furișam pe lângă fereastră, trăgeam foraibărele, astfel că, dacă împingeam fereastra dinafară, se deschidea. Domnișoara Perijoc nu-mi observa ori (cunoscându-mi pasiunea pentru materia domniei-sale) se prefăcea să nu-mi observă această „latură obiectivă" a micii mele infracțiuni, așa că încuia ușa bibliotecii și pleca și dumneaei la Brăila, în mult-așteptata de toți vacanță. Așa se făcea că, mai toată vara, aveam acces la raft. Depun, însă, mărturie că majoritatea cărților procurate astfel, citite în vacanțele de la Mărașu, le-am adus, prin același procedeu de efracție, din nou la raft. Gândindu-mă în primul rând la domnișoara Perijoc. Nutream pentru dânsa, ca mulți elevi, o simpatie nemărturisită. Alte cărți, recunosc, n-au mai fost înapoiate. Ce eram să fac? N-aveam, ca alții, deschise ușile marilor biblioteci, unde să-mi pot satisface nevoia de lectură. De aceea și astăzi, când observ o carte bună, la care nu pot s-ajung, sunt tentat să pătrund la ea prin fereastră.

Sentimentul acesta al ilicitului, al unei anume culpabilități, a dezvoltat în mine un fel de „reproș" la adresa destinului. M-a așezat, deloc paradoxal, în opoziție cu unii dintre acei „norocoși" alături de care, în viață, am concurat la „examene": răsfățați ai lecturilor alese, cu acces la ultima informație, la burse „pentru

afară", procurate sau cumpărate de un tată înfipt în vârf. Cu timpul, cucerindu-mi singur dreptul, mai ales posibilitatea de a accede la carte, m-am vindecat de sindromul opoziționist. Mi s-a relevat adevărul care confirmă că atâta vreme cât nu muți din raft la tine ceva din înțelepciunea unei biblioteci, rămâi un „fericit" posesor de șapte metri cubi de volume. Că ignorantul pierde esențialul, care este nu cartea ca atare, obiectul van, ci înțelepciunea ei divină. Astfel, ar spune Antoine de Saint-Exupéry, esența lumânării nu este ceara care lasă urme, ci lumina care se degajă. Cucerind prin lectură o seamă din adevărurile unei biblioteci, fericitul proprietar ar putea deveni flacăra ce i-ar lumina propria noapte.

După o astfel de flacără tânjeam și eu la început: fără o viziune ordonatoare a lecturii, fără o conștientizare precoce a devenirii prin învățătură, pe care o căutam și o culegeam de oriunde. Lucram la propria-mi zidire din instinct. Mama spunea mai târziu, fericită întrucâtva de mine, că a fost, într-un fel, harul meu (firește, moștenit, lăsa să se înțeleagă, de la dânsa). Și că de acolo venea totdeauna îndemnul către starea permanentă de căutare, de cunoaștere. Nu greșea.

Aceasta a fost lumina de început, atât cât a fost, pe care am primit-o din templul meu din stânga.

*

În dreapta casei părinților mei, la mai puțin de o sută de pași, se înălța Biserica flancată dinspre fluviu, în arcadă, de o perdea de plopi seculari. Cel de-al doilea templu, în spațiul căruia sângerau tălpile mele și ochii mi se măreau de interogații. Împins de curiozitatea de a vedea și de a crede („fericiți cei ce nu văd și cred"), am fost de față la mai toate evenimentele legate de existență și de moarte. Dacă se boteza un copil, eram prin preajmă. Înflorea în mine mirarea cum de nu moare ghemul ăla de carne, când afară crăpau ouăle corbilor de ger și el era afundat în cazanul cu apă rece, adusă chiar atunci dintr-o copcă tăiată în fluviu. Dacă avea loc o cununie, prilej mai profitabil, strigam: prezent!, atent la ritual, când mirii erau purtați în jurul mesei sfinte și preotul cânta „Isaia dănțuiește...". Atunci, tot o femeie (femeile sunt bune maestre de ceremonii) arunca în calea mirilor bănuți și bomboane, după care ne repezeam, ajungând uneori chiar sub

poalele popii Luchian, de-l făceam să-și întrerupă cântarea și să șuiere printre dinți: „Piei, drace!“. Iar când clopotul bătea rar, cu ecou de bocet, știam că e doliu la o casă și va fi o înmormântare. Căutam să nu lipsesc, mai ales că noi, copiii, primeam pomeneală: un colac și un ban legat într-o batistă albă, pentru pomenirea celui plecat în rândul drepților. Că toți erau drepți la noi în sat.

Martor ocular la astfel de răscruci, ce jalonau drumul dintre naștere și moarte, devenisem într-atât de familiarizat cu ele (nu numai eu), încât înmormântarea mi se părea eveniment la fel de firesc precum botezul și cununia.

De ce nu distingeam tragismul morții?

Nu putea fi vorba de micul dar pe care ni-l oferea de regulă o bătrână cernită, stimulând în noi, copiii, un sentiment de bucurie, în scopul de a nu ne lăsa contaminați de întristarea lor. Nu eram turmă flămândă. Explicația venea, cred, de altundeva: morții noștri mureau pe atunci de „moarte bună“; „la vremea lor“; când fiecăruia „îi sosea ceasul“. De regulă ceasul sosea la vârste venerabile: 80-90-100 de ani și peste. Părinții mei, chiar, Dumnezeu să-i odihnească în pace, au trecut la cele veșnice la 88 ani, atât mama, cât și tata. Din atari considerente, jalea nu era prea mare, nu erau bociți în mod exagerat. Tânguirea prea mare e semn de revoltă față de Dumnezeu. De aceea erau așezați cu demnitate, cu daruri în obiecte și animale, în „rândul drepților adormiți“. „Moartea drepților este adormire“, spune Sfântul Ioan Scărarul. Dar sătenii mei nu aveau răgazul să caute prea multe despre moarte, nici în Didahii, nici în Filocalii. O Biblie aveau, ca tot creștinul. Știau de acolo suficiente lucruri nu despre moarte, ci cum să pleci în moarte și, mai ales știau cum să te manifești în fața morții. Ei o făceau cu o rigoare aproape ancestrală. Ei nu jeleau, ci oficiau. Tragediile lui Eschil i-ar fi pus în dilemă pe urmașii Cavalerilor Danubieni, fără să le respingă geniul, nici fondurile lor de gândire filosofică. Ei știau să estompeze tragicul printr-un comportament aproape aristocratic. Dacă nu le deslușeai acest stil, riscai să crezi că pentru ei moartea era un fenomen cât se poate de domestic, inapt de a emoționa. Cuvintele care numeau elemente ale morții nu-i înfricoșau: le rosteau în dialoguri la fel de firești.

Crescut din rădăcina lor, n-am simțit motivația de a elimina din limbajul poetic cuvintele referitoare la thanatos. Ele, câte sunt, nu exprimă frică, angoasă, disperare sau revoltă în fața morții. Nici acceptare oarbă, care n-ar da nici o măsură nici ritului, nici mitului, pe care înaintașii mei le practică și le păstrează cu atâta rigoare. Căderea unei stele nu ne înspăimântă că cerul va fi cuprins de noaptea cosmică. O tulburare produce totuși în noi: știm, conștientizăm, ni se transmite că o stea a murit, ni se re-reamintește că stelele sunt muritoare, iar acest fenomen poate să se producă provocat sau „când îi vine ceasul“. Moartea devine astfel asumarea absolutului din noi.

*

De ce nu ne înfricoșăm, încă, într-atât de moarte?

În triunghiul spațial Școală – Fluviu – Biserică eram o ceată de copii care ne aleseserăm loc pentru joacă cimitirul: prelungirea sacră a bisericii cu hramul „Sf. Gheorghe“. Aici ne simțeam feriți de ochii celor mari-mustrători. O pace care nu știam de unde vine ne făcea cu mâna dintre mormintele pe care doream a le explora. Escaladând gardul cimitirului, plonjam parcă într-o eternitate edenică și încercam a mitiza, a da acelui univers suigeneris un chip: iarba înaltă devenea mâinile morților întinse spre noi; florile erau ochii prin care ne priveau din adâncuri; fluturii, ne spuneam, erau sufletele morților noștri; cei albi erau sufletele neprihăniților, cei negri – ale osândiților, cei colorați reprezentau sufletele celor situații între cele două limite: ale purității și ale întinării. Ne ascundeam pe după crucile de piatră, ne pitulam pe burtă deasupra mormintelor surpate de inundații, invadate de iarbă înaltă, ne lipeam urechea de morminte să ascultăm bătaia de inimă a morților și împingeam până într-acolo fabulația încât îmi chemam tovarășii de joacă să constate cum mormântul deasupra căruia ascultam se ridică și se coboară în ritmul inspirației și expirației mortului. Nu vă temeți, nu erau fachiri, nici strigoi, era numai o fantezie a copilăriei. O fantezie ce izvora din belșug din acest spațiu atemporal: lăcustele acrobatice, șopârlele tolănite pe lespezile încinse de soare, crucile de lemn și de piatră, vasele de cult, flacăra lumânărilor alcătuiau o altfel de realitate decât aceea din care evadaserăm. O realitate a misterelor, pe care, în dorința noastră de a o pătrunde cât mai mult, îi potențam forța,

și așa mare, de fascinație. Eram într-atât de prinși de misterele acestui tărâm, încât la liman ne mai aducea doar foamea. Dar nici atunci nu ne înduram să părăsim „grădina crucilor“, tărâm de basm, al tinereții fără bătrânețe și al vieții fără de moarte; ne astâmpăram foamea cu zarzăre, corcodușe, cireșe, chiar cu floare de salcâm din „pomul mortului“. Unele din crengile împodobite cu daruri, îngropate la căpătâiul celor decedați, prinseseră cu timpul rădăcini, în pământul bogat în ape, și deveniseră adevărați pomi fructiferi. Apoi, din sâmburii fructelor pe care le mâncam și-i aruncam la întâmplare, răsăreau pui de pomi, pe care noi îi smulgeam cu rădăcină și-i plantam în livezile de-acasă. Creșteau deodată cu noi, iar atunci când ne întorceam de la liceul din Brăila sau din armată descopeream, cu un zâmbet ascuns, că jocul copilăriei nu ne-a fost numai un simplu joc, ci ascundea în el sensuri mai adânci, care atunci nu ni se reveleau. Erau acestea preludiile unei ecosofii? Nu căutam și nu descifram definiții de acest gen pe-atunci. Deși mai târziu am întâlnit destule elemente ecosofice la români. Când, însă, eram dirijați de cei mari spre astfel de jocuri cu semnificații ascunse, benefice, când jocul devenea, astfel, idee purtătoare a unei înțelepciuni, atunci puteam vorbi și de existența unor elemente ecosofice. Mai ales că spațiul nostru era un Eden.

Cum puteai, copil fiind, să te temi de moarte?

Mai ales că știam aproape fiecare mormânt al cui este. Știam și despre răposați câte ceva. În colțul din vest al „grădinii crucilor“, sub cupola unui plop tânăr, își cucerise mica ei eternitate, Lina. O fetiță blondă, plăpândă, răpusă de ftizie. Copilărisem cu ea. Ne scăldaserăm în fluviu, și într-o amiază fierbinte am scos-o îngrozită din valuri și am salvat-o de gura unui somn uriaș care ne înghițea gâștele și rațele de pe fluviu și uneori copiii. Când am ajuns la mal, ea m-a strâns în brațe, plângând, și eu am sărutat-o instinctiv. Era sub malul abrupt, acoperit cu o mlajă deasă. În fața icoanei Sfântului Gheorghe ucigând balaurul, de pe frontiscipiul bisericii. A fost prima mea atingere, pură, de trupul unei femei. S-a petrecut în mine atunci o eclipsă de memorie, de real. Era prima dată în viață când am simțit că mă desprind de pământ. Clipa aceea a fost începutul unei conștientizări, desăvârșite cu timpul, că lumea are drept bază și necesar izvor iubirea dintre

un bărbat și o femeie. Dacă Adam și Eva au fost vreodată copii, atunci Adam și Eva am fost noi. Poate de-aceea îmi plăcea să trag jocul nostru mai mult spre colțul din vest al „grădinii crucilor“. Și poate tot de-aceea mi se părea că umbra Linei-Line se amesteca uneori în joaca noastră. Amintirea ei mi-a dictat mai târziu un poem: „Lină, stea de borangic“. Cuvintele n-au acoperit, însă, vastitatea acelui sentiment. Un astfel de pustiu sufletesc l-am mai întâlnit la Seferis, în poemul „Dl Stratis corăbierul descrie un om“. Spune undeva: „Știți, iubesc o femeie care-a plecat/ poate-n lumea de jos; nu de aceea par atât de/ pustiit;/ Încerc să mă țin de o flacără/ fiindcă nu se schimbă“. Flacăra domnului Stratis corăbierul este flacăra iubirilor din noi, care doar aparent se sting. Ele, iubirile, ne rămân sub cenușa memoriei și mocnesc acolo o eternitate. Sunt pulsarii din noi. În împrejurări favorabile (când citești un poem, asculți muzica sferelor) ele renasc, se potențează și ne inundă sângele cu o lumină fierbinte.

Spre centrul „grădinii crucilor“, fusese îngropat Stan, și el bun prieten al copilăriei mele. A murit de meningită la nouă ani, într-o iarnă, când Dunărea înghețase și treceam peste ea cu săniile trase de cai, la pescuit pe sub ghețuri. La priveghi ascultam urletul lupilor, care și ei treceau Dunărea spre sat și ne furau mioarele din țarcuri. Atunci am simțit pentru prima oară biciul morții. Am fost colegi de bancă în clasa întâia și a doua. La școală, la scăldat, spre adâncimile fluviului, în descinderile noastre spre desișurile bălților, Stan pășea după mine. El nu-și asuma niciodată locul din vârful unghiului de zbor. Venise în lume cu o temere prevestitoare, iar lumea în care noi ne desăvârșeam era și edenică, dar și aspră. Stan nu învăța, parcă-ntr-adins, să trăiască într-o astfel de viață, nu și-o asuma, ci o convertea la tot pasul în mirare. Ochii lui vedeau, cercetau, și înțelegea ce și cât putea să înțeleagă și lăsa lucrurile și tainele lumii la locul lor. Fără să le asume, să le transforme în armuri de viață. Nu-l interesa lumea în care plutea. Era atemporal și cred și acum că a fost născut să fie înger. Și lui îi simțeam deseori prezența când ne jucam în „Grădina Crucilor“, dar imaterialitatea lui mi se releva totdeauna în aer; niciodată pe pământ. După ani, l-am întâlnit pe Stan în cel de-al cincilea cânt, din cele „Șapte cântece ale morții“ ale lui Trakl: „Cu-n surâs albastru pe chip și straniu ca-ntr-o crisalidă-nchis/

în copilăria lui nespus de calmă, și muri,/ Și-n grădină rămase chipul de-argint al prietenului/ ascultând în frunziș sau în piatra străveche". Poemul se numește „Celui mort de timpuriu" și conține toată apocalipsa nopții de gheață, cu morți și jivine, în care Stan s-a eterizat spre lumea îngerilor.

Aceasta era, cum ar spune Heidegger, metafizica noastră. Modul nostru de a cunoaște și a ne cunoaște în spațiul dintre Ființă și Neființă, „iruperea unui existent, numit om, în ansamblul existențial". Reușeam să ne reprezentăm moartea, cel puțin cu ochii copilăriei, ca pe o prezență firească, mai puțin devastatoare pentru ființă. Cei morți sau, în accepțiunea creștină, adormiți întru Domnul, continuau să trăiască printre noi, nu numai în memorie, ci chiar în imediata apropiere, într-un fel de comuniune cosmică, în care Ființa se împătrundea cu Neființa, manifestându-se fiecare prin forme, desigur, diferite, dar ale aceleiași materii.

De unde ne mai venea acea forță de demitizare a Morții? Din iminența îngerului. Prezentul acela, pe care noi îl percepem fără dimensiune și fără durată, ni se releva ca prezență a veșniciei. O veșnicie nu statică, în sens platonician, ci o veșnicie eonică, în sensul creștin, pentru că aici, în această „Grădină a Crucilor" exista atât Mișcarea (viul) cât și Repaosul celor adormiți întru Domnul (moartea). Ei, morții, trăiau în Eonul lor, în timpul lor nemișcat, în Eternitatea lor. Noi trăiam într-un timp, firește, în mișcare, în devenire, dar în permanență sub iminența lui Dumnezeu.

Așa se face că noi, copiii din „Grădina Crucilor", conviețuiam cu îngerii și participam împreună, în chip diferit, la menținerea unei naturi angelice.

*

Acesta ar fi sensul și esența ideii de neființă și în poemele mele. Thanatosul nu e deprimant. Viziunea nu e de esență nirvanică, viața, până în cea din urmă clipă a manifestării (cugetării) sale, nu se abandonează Morții. Spun „nu se abandonează" și nu se refuză. Fiindcă din clipa în care viața trece în moarte, ea acceptă noua ei formă de manifestare cosmică și devine combustie a morții, devine Viața din moarte. Esențe conciliante, capabile să renască din nou, sub altă formă a Materiei. O astfel de ciclicitate dă sens Eternității din noi.

Să-mi fie iertat dacă am supărat pe cineva. N-am avut intenția de a filosofa. Am evocat doar o descoperire târzie a copilăriei mele, pe care am dorit să o înfățișez unor amici oarecum preocupați de „viziunea cam sumbră" din poemele mele. Cele două temple mi-au oferit și ordonat o anume înțelegere asupra vieții și a morții. Școala, templul din stânga cetății mele, mi-a permis, uneori prin efracție, accesul la raftul Poeziei, al înțelepciunii. Biserica, Jocul din „Grădina Crucilor", templul din dreapta casei mele, mi-a ajutat să pătrund drumul spre neființă, să-mi asum cutezanța omului de a fi muritor; să-mi armonizez, prin înțelegere, cele două ipoteze ale substanței mele, viața și moartea, să nu le fac să se încrânceneze în devenirea lor eternă. Aceasta pentru ca eternitatea să ne apară ca o mireasmă înțeleasă, dar care nu știm de unde vine.

Această eternitate eu am numit-o: mireasma dintre cele două temple.

Eterna Creangă de Aur

Un prieten scriitor și editor mi-a adus în dar o carte: *„Antologia basmului cult românesc",* două volume însumând peste 1.150 de pagini, apărută la Editura „*Grai și Suflet – Cultura Națională*", sub îngrijirea regretatului poet și editor Ioan Șerb. Sunt adunate aici și oferite cititorului de toate vârstele cele mai frumoase basme ale românilor, culese și prelucrate de autori celebri: Alecsandri, Odobescu, Eminescu, Creangă, Slavici, Caragiale, Delavrancea, Coșbuc.

Mi-a așezat cele două volume în brațe, calm, tăcut, cu o semnificație a gestului aproape ritualică, dar într-un fel și complice, știindu-mi dragostea pentru această inestimabilă comoară de frumusețe și înțelepciune care este Basmul.

Un fior de înaltă bucurie mi-ă străbătut ființa.

Țineam la piept cutia cu mărgăritare a Cenușăresei?!

O punte s-a ivit peste timp și am plonjat de pe ea în atemporalitatea copilăriei lumii, pe tărâmul tinereții-fără-de-bătrânețe și al vieții-fără-de-moarte. Acolo, maica, încă tânără, mă adună din risipirea jocului fără miez, ne așezăm pe pragul de piatră al împărăției pitice și cu mișcări aproape imponderabile deschide cartea cu povești.

La zece pași de noi curge fluviul cel mare al Europei, Dunărea, altă mare poveste.

Pe celălalt mal se desfășoară în praguri de înălțimi și culori cele trei păduri fantastice: de aramă, de argint, de aur.

Tatălui meu un ochi îi râde și altul îi plânge pentru că are trei fete, eu sunt singurul fecior și nu știe cât de bărbat voi fi să-i duc mai departe împărăția. Să mă încerce, îmi cere să-i aduc un ulcior cu apă vie din fântâna fermecată a Zânei Zorilor. Trec fluviul înotând numai cu brațul drept, pentru că în cel stâng îmi țin hainele sus, sus, să nu se ude; le îmbrac după ce ajung pe celălalt mal, mă lupt cu vâlvele pădurilor, le prefac în cai năzdrăvani și plec la drum. Murgul mă poartă în șaua de aur ca vântul, ca gândul, ca dorul ori ca blestemul. În lupta mea cu Statu-Palmă-Barbă-Cot, cu căpcăunii, cu pândarul cel cu un singur ochi în frunte mi-i iau prieteni și mă bizui pe Setilă, fiul secetei, pe Flămânzilă, cel ce mănâncă brazdele a 24 de pluguri și strigă că moare de foame, pe Gerilă, vestitul Ochilă, frate cu Orbilă, pe Păsări-Lăți-Lungilă, Strâmbă-Lemne și Sfarmă-Pietre, pe Ivan Turbincă și genialul Păcală, pe zâne și crăiese. Străbat spațiul frigului până la Sfânta Miercuri, pustiul de foc al Sfintei Joi și îmi culc o noapte capul în poala Sfintei Vineri.

Mă apropii tot mai mult de fântâna cu apă vie a Zânei Zorilor.

Scot de la brâu fluierul cel fermecat, cânt din fluier, Sfânta Duminică îmi culege și-mi dă în dar o poală de somnoroasă, și Zâna Zorilor, cu întreaga ei suită de pândari și zâne-pajere, coboară în somn adânc.

O sărut dulce și o las în leaganul ei de aur să viseze pe Făt-Frumos.

Îmi umplu ulciorul cu apă vie din fântâna cu apă vie, păstrată în doagele ei din moși și strămoși, pentru că așa a fost lăsat să rămână, și mă întorc spre pragul dintâi.

Murgul mă întreabă: *cum vrei să te port stăpâne?*

Iar eu îi răspund: nu ca vântul, nu ca gândul, nu ca dorul, nu ca blestemul, ci mai iute de cum trece fericirea.

Dar casa cu prispă de piatră nu mai este, a împins-o lama unui buldozer în Dunăre.

Împăratul a murit demult, iar Dulcea, care îmi descifra cartea cu povești, e o porumbiță albă care vine în fiecare dimineață

la fereastra camerei în care scriu propriul meu basm și-mi bate cu ciocul în geam. Îi zâmbesc complice, ea îmi ia zâmbetul ca pe o merindă din boabe de aur și dispare în atemporalitatea din care s-au fost ivit.

Și vraja piere.

Calea către apa de vis a durat o clipă sau o veșnicie?

Nu mă mai interesează numărul anilor, deoarece timpul basmului nu mai este o relație matematică, ci una a fascinației modelatoare, a intensității trăirilor ce le-am fost trăit.

Și apa vie, unde e apa vie?

Iat-o aici. În fântâna inimii, esență a unei mari iubiri, în care se însumează virtuțile dobândite la capătul acestei inițiatice călătorii.

Astfel te poți așeza pe tronul propriei tale împărății.

DE UNDE VIN ȘI UNDE MĂ DUC?

Marin Toma

Frumoasă întrebare. Ar mai fi trebuit puțin dezvoltată chiar dacă eu aș părea un pic cinic, pentru că răspunsul îl voi da imediat și anume: când?

Vin din Dor Mărunt, „sat așezat în câmpia Bărăganului, un spațiu nemărginit, în care valurile de iarbă erau când înviate de o spornică verdeață, când ofilite sub pârlitura soarelui, unde se profilau ca mușuroaiele de cârtițe uriașe movilele a căror urzeală era taina trecutului și podoaba pustietății (Alexandru Odobescu – Pseudo-Kyneghettykos“) pe la 1849, la răscrucea drumurilor vânătorilor (dar și al hoților după Paul Tutungiu „Drumul Hoților“), pe moșia Piersica Merlari și Dor – Mărunt, ce aparținea marelui vornic Ion M. Mano după mărturisirea doamnei Elena C. Cornescu, fiica acestuia, într-o scrisoare emisă la 2/15 iulie 1903-București, către primarul de atunci al comunei pe care eu l-am identificat a fi la acea dată Petre Ioniță. De asemeni mai descopăr (vezi Acad. Al. Rosetti) că în casa Smarandei M. Mano, născută C. Văcărescu (generalul pe timpul lui Al. Ioan Cuza cu moșii prin lalomița), Eliade Rădulescu îi dedică acesteia monumentala sa

operă „Zburătorul“. Cartea care mă va propulsa în viitor sper să fie „Zorii pământului“. De ce? Vom vedea. De asemenea vom vedea și de ce, tot eu, nu-mi doresc să răspund la o a treia întrebare pe care nimeni nu și-ar pune-o: „Când? (Apropo: de unde vii și unde te duci?) lată de ce ocolesc răspunsul unor astfel de întrebări gen:unde mă duc și obsedanta: când? Pentru că mai aștept: **zorile dinainte și după eclipsă**.

Știu că mai am multe de împlinit aici pe pământ și de aceea mă grăbesc ca acestea să rămână scrise spre aducere-aminte celor ce vor veni, că sunt veniți nu într-un pustiu, și de pe polița cu cărți poate lua și pe aceasta, pentru a învăța despre neamurile acestui sat cu nume frumos, pe care eu l-am găsit aici,un sat cu oameni stăpâniți de frica lui Dumnezeu, rareori auzind o înjurătură de bărbat cu minte sau ocară decât aceasta poate pe la o femeie mai iute de gură și mai scurtă la minte. Numai că, de la o vreme au apărut și de aceia care lucrează pe ascuns dar se dau cinstiți, chiar din aceia care s-au aciuat de te miri de unde, ne-ntrebați de nimeni de ce se abat din drum, găsind adevărat refugiu în casele mărginașe, și care prin faptele lor tolerate, au pus anatemă pe satul cu cel mai frumos nume căruia îi duce acum „dorul“ Bărăganul întreg, satul unchesului, doru mărunt (Moș Oprea Gheorghe s-a numit primul stătător în acest colț de moșie care a înființat satul la al cărui bordei vânătorii de dropii poposeau aici unde găsea și un vin bun și o țuică de Buzău ori Focșani iar ceilalți cu căruțele lor, cu chirvanale ce străbăteau lungul drum de la Albești, după malul lalomiței până la Obilești (Siliștea de azi, de pe Mostiștea, în lungul și monotonul drum din lungul văii Gerului, își îndemnau dobitoacele să dea pas pentru a ajunge la bordeiul lui moș Oprea făcândulise dor de pahar de vin ori de țuică de unde i se trage moșului numele de dor. Și fiind și mic la statură și ager la minte i s-a spus „moș doru-mărunt“.

Așa m-am trezit pentru a putea surprinde ivirea zorilor unei ultime dimineți de iulie și trecerea acestora neobservate la subsuoara unei zile. Am observat că zorile acestei dimineți, ultima din luna iulie, ultimul iulie până în anul 2000, cel care ne-a trecut în alt spațiu și ne-a apropiat de cel mai mare și fascinant fenomen astrologic al mileniului, deci că au urmat liniștite după cele dinnainte, venite cu mult zgomot, cu fulgere și tunete de

ziceai că pământul se despică, dar aducătoare a stropilor de ploaie care au spulberat seceta ce parcă pusese stăpânire pe lanurile de porumb și floarea soarelui, pe grădinile și viile bieților oameni, lăsând în urmă după retragerea ochiurilor de apă strânse în văioagele și șleaurile din bătături un strat subțire de nămol ce s-a uscat la soare, și multe râme scoase de apa ploii, din pământul ars. Liniștea acestei dimineți, atât cât poate fi ea fi, până nu o sparge uruitul motoarelor poluante, ce trec pe șosea, este atât de profundă încât ceata de greierași speriați cântă într-una pentru a-și alunga teama și întunericul, pentru aducerea zorilor. Cocoșii încep și ei să se trezească; și bătutul lor din aripi, face ca aerul să se miște într-o adiere ușor perceptibilă și binefăcătoare. Cerul se lasă privit de mine în toată splendoarea lui, iar stele rare parcă dorm și ele, un somn pe furate înainte ca zorile să se retragă făcând loc unei noi zile, cu toate ale ei. Numai Luceafărul a rămas de a păzi somnul lor și al puilor de sub Cloșcă. Luna plină, ca un bulgăre uriaș, rotund, îmi șade la spate luminând calea dinnaintea Carelor pentru a nu lovi cu oiștea lor Pământul și a sparge violent liniștea din dimineața aceasta, de dinnaintea Eclipsei ori a celor ce vor urma și poate pentru totdeauna să spulbere existența Planetei. Câțiva stăpâni ai curților pe timp de noapte, încep și ei să latre treziți de vreo pisică plecată la vânat de vrăbiuțe pe la șirele de paie. Somnul omului mai continuă puțin, el fiind obosit de muncile de peste zi și capul nu și l-a ridicat de pe pernă. El mai doarme încă pe o mână așa cum a reușit să și-o strecoare imediat ce-a intrat în odăița lui, zvârlind mai întâi ligheanul de plastic în care și-a spălat picioarele obosite și pline de praf; și-a șters fața arsă de soare cu ștergarul agățat de nevastă în cuiul bătut în tocul ușii. El mai visează că a doua zi va fi mai bine și pentru el, că cineva, acolo, sus, la București, gândește și pentru el, Măria sa țăranul, deși aceste bucurii par să nu se întrevadă. De acolo de pe câmpurile din jurul combinatelor de păsări, de porci, de lângă cel siderurgic sau de îngrășăminte chimice, el vede cu ochiul său ager, pe care-l șterge din când în când să nu-i pătrundă sudoarea în el, cum se fură, se cară pe toate părțile, se lichidează. Da! El se uită buimac la unii care sunt de-o seamă cu copiii lui care au fost scoși în șomaj iar cei ce jefuiesc s-au îmbuibat peste noapte, călcând și furând din munca lor de țărani

agricultori, dar și de foști muncitori, care au construit aceste „citadele“ pentru unii și „mormane de fier vechi“ pentru alții care au prosperat și din care încearcă acum să facă poate niște butelii, probabil pentru amărâtul de el, a-l mai păcăli odată și a-l trânti să nu se ma ridice. El mai doarme puțin, dar urechea lui fină, aude Cățelul Pământului și ultimul cântat de greier; după care va ieși afară frecându-se la ochi, trosnindu-și oasele neînvățate să trândăvească prea mult în pat. El nu face politică, e tot mai scârbit de cei care-l mint din patru în patru ani.

Apropierea de fenomenul astrologic, de prezicerile biblice, îl depărtează și mai mult de promisiunile acestora, fie că vin de la șeful statului sau de la cei din satul lui, care au ajuns câțiva chiar în parlamentul țării și prin votul său. Numai Dumnezeu – Bunul zice el că ar mai putea face ceva și pentru cei ai căror umeri nu mai pot suporta greutatea birurilor. El așteaptă ivirea unor zori, iar acestea din dimineața dinnaintea Eclipsei a fost ca și cele dinnaintea ultimei nopți de iulie, cu deosebire că, de data aceasta, bietul de el s-a rugat pe întuneric acolo în odăița lui, cu fața la Răsărit unde își are icoana de lemn a Feciaorei cu Pruncul, rugându-se pentru viața sa care se va sfârși în această primă noapte de după Eclipsă. Maica Domnulului și Dumnezeu să-l ierte. Zorile primei nopți de după Eclipsă, alungate de bubuiturile apocaliptice, de norii negri de nepătruns, au udat din nou pământul ars de câteva zile la 44 de grade. Aceste zori s-au retras și ele nevăzute, dar tot la subsuoara unei zile, în care Soarele și-a trimis iarăși razele binefăcătoare asupra Pământului și asupra bălților formate în bătăturile țăranilor, și la rădăcinile lanurilor de porumb și floarea-soarelui umflând bobul de strugure, mărind burta pepenoaicelor vărgate, legumele de tot felul mărindu-se de câteva ori. După o jumătate de noapte, de rugăciune el a continuat și a doua zi zicând: „Dumnezeu Drăguțul, Atotputernicul, are El grijă!“ Și nu a rămas cu mâinile încrucișate așteptând la mila nimănui. Lor le va veni rândul să se roage de Măria sa pentru a-i ajuta să se urce din nou în Divan. Dar poate el nu va mai fi un biet țăran, nea Gheorghe de pe uliță. Mai știi?! Bună dimineața „mărite țăran. Bună dimineața! S-au ridicat zorile dinnainte și după Eclipsă. Tu ai rămas cu propria ta credință în Dumnezeu și curat ca un copil ce s-a născut după această operă Dumnezeiască.

Dor Mărunt, 12 august 1999.

Iată de ce nu-mi pun întrebarea: *nici **unde** și nici **când** mă voi duce*? Cum să pleci dintr-o țară când problema alor mei nu s-a rezolvat nici azi? Când lor nu i s-a dat încă pământul de la moșii și strămoșii lui mâncați de păduchi, roși de foame pe fronturile când de est când de vest? Când lui nu i s-a dat înapoi nici măcar codiriștea biciului cu care și-a mânat caii, boii, vaca, oaia, capra spre GAC? Păi cum să fie el primul **la luat**? Nu vedeți cine și-a luat înapoi averile furate tot de la noi? D'aia nu plec nici de-al dracului acum, cum ar zice nea Marin. Niciunde nu plec până nu oi vedea cu ochii mei ce se întâmplă cu cei ce mi-au jefuit până la unghie țara. Aștept să văd de nu ne va mai lepăda iar Europa în brațele nu știu cui, de nu-mi va scoate pe Ion din pământul lui reavăn pe care l-a sărutat cu atâta patimă, de nu-mi va scoate gorunul lui Horea, de nu-mi va pune pe foc Teiul lui Eminescu, și va arunca livada de cireși a lui Arghezi tot pe foc. Pe acei ce-ncearcă să-i facă pe urmașii mei să-i uite pe Brâncuși, pe Ciprian Porumbescu, Enescu, Vuia, Vlaicu și Coandă, pe Blaga, pe Octavian Goga, pe cei ce uită că marea operă literară și poezie s-au născut acolo unde s-a născut veșnicia. Mai întârzii pe aici până voi ști ce s-a întâmplat cu cei care-mi terfelesc istoria într-un mod mult mai josnic ca cei care au fost și mă face să privesc la pompoasele lor palate construite și din sudarea mea scursă pe marile șantiere de irigații din bărăganul călărășean, ialomițean, pe deșerturile Dăbulenilor, Olteniei, Răzmireștii, Mihăileștii Giurgiului și de pe aiurea, cu cei ce se calcă pe picioare pentru că mai mult dorm la umbră în Casa Poporului.

Pe care tot ei voiau s-o dinamiteze pentru uriașa-i înălțime dar care iată că, această înălțime, a atras și fețe bisericești ce au curajul să facă una mai uriașă în care să încapă toată sărăcia și durerea întregului popor mult încercat, supus la tot felul de restituiri, la tot mai multe moșteniri de la tot felul de mătuși; să văd și eu ce se întâmplă cu președinții de țară tot mai săraci dar cinstiți cu toți acoliții lor de după 1990. Și multe aș mai dori să văd până mă voi hotărî într-un fel.

GENERAȚIA TÂNĂRĂ ARE EXCELENȚELE SALE!

Elena Armenescu

Acum când totul în jurul nostru începe să nu mai fie cum a fost, nici chiar clima! Unii (mulți? puțini?) exclamă: „este bine!“ dar eu și cei apropiați mie spiritual simțim cum lumea se depărtează realmente de esență, de miez, de nucleul ce ascunde CODUL, taina dăinuirii aici și „dincolo“, întocmai cum nucleul unei celule ascunde acizii nucleici purtători ai codului genetic conceput de Creator (noi oamenii nefiind altceva decât niște re-producători).

Mă feresc ca de Ucigă-l toaca de informațiile absurde, inutile și abuzive, repetate de multe, multe ori, de reclamele ce curg pe toate canalele de comunicare (mediatizate), ca nu cumva să rămânaă urechi la care să nu fi ajuns, știri, informații care mai de care mai neconforme cu necesitățile mele dar până la urma o parte din ele, (atunci când ascult radioul în mașină) tot reușesc să mă asalteze, de aceea și știu cum sunt ele!

Nu mai există o ierarhie a valorilor! Zilnic asistăm la scene în care cel omagiat ieri (din mediile politice și nu numai) azi este denigrat și coborât sau chiar trimis în instanțe judecătorești fiind găsit vinovat mai cu seamă pentru însușirea necuvenită, cu bună știință, a unor bunuri materiale în detrimentul altora. De ce să-l respectăm pe următorul? Dacă seamănă cu cel anterior? Sunt consecințele unei educații exclusiv materialiste!

Să nu uitam totuși că metrul are un etalon bine păstrat, supravegheat în permanență, cu grijă, verificat periodic, spre a exclude eventualele deteriorări. Eu trebuie să mă raportez la cineva fascinant, greu de pătruns, enigmatic, în primul rând la divinitate, așa cum spunea Sfântul Apostol Pavel: *cu efort se cucerește cerul!* să-mi cunosc locul și menirea mea omenească. Dar între oameni? Fiecare dintre noi este o energie a neamului care radiază întocmai ca și pietrele prețioase – energie – unele mai multă, altele mai puțină, în funcție de lungimile de undă emanate, dar însumate, cumulate, aceste energii, adunate laolaltă formează fluviul constituit din lumini interioare, ce se revarsă în afară realizând ceea ce se numește *suflul unui popor*. (poate fluviul Dunărea

curge paralel cu cel amintit, cunoscând debitul maxim pe teritoriul țării noastre, nemaivorbind de mirifica deltă!). Găsesc că pot face o comparație până la identificare a suflului fiecărui popor cu Sfântul Duh din Trinitate, care înseamnă Inteligență, alături de Tatăl care este Putere și Fiul-Iubire (de pace, armonie, ordine).

Persoanele puternice, carismatice sunt cei care au cea mai multă energie, sunt oamenii care schimbă soarta lumii, urmați de cei toți amintiți în cărți dar mai mulți sunt poate cei care au făcut ceva înălțător pentru țară și umanitate, din simțul lor moral și au fost marginalizați din variate motive, păstrându-li-se ades numele în memoria colectivă; sunt îmbunătățitorii de destin, luminatori ai căii drepte, în demnitate și libertate așa cum și-a dorit Dumnezeu să-l vadă pe om, liber arbitru, dar înțelept, ca să știe să facă alegerea potrivită!

De multă vreme, din perioada copilăriei, când sub ochii mei (și ai celorlalți), – în localitatea natală situată în sudul însorit al țării – se ruina o cetate medievală construită sigur pe locul alteia mai vechi, am fost obsedată până la panică de pierderea unor comori materiale și spirituale ale acelei istorii nescrise. Privită cu ochiul minții „prin secoli“, istoria aceasta se desfășura ca într-un film în care recunoști o multitudine de personaje, pentru că le ai în suflet semănate de bunici, de părinți. În incinta acelei cetăți se află în același stadiu de degradare, de jalnică ruină, și o biserică mândră cândva, pictată în frescă ale cărei culori se mai păstrează în veșmintele câte unui sfânt cu ochii scoși acum, care a fost mult mai frumoasă, mai măreață decât actuala în care se oficiază slujbele, situată excentric, lângă cimitir. Mă întrebam cu mintea mea de copil: cum erau strămoșii cinstiți de bunica (însoțită de mine) la vestita sărbătoare *Moșii de vară*? Cum arătau ei, cei ce construiseră o astfel de cetate pe care contemporanii mei nu o pot renova și întreține? Ce se întâmplase cu ea de ajunsese să fie părăsită?

*

Mi-amintesc cu nostalgie în special de vacanțele mele de vară și subliniez că nimic nu este mai binecuvântat pe lume decât să ai o gradină cu livadă și viță de vie. În mijlocul viței noastre de vie care este sădită în continuarea livezii aveam un nuc (există și acum altul, crescut la câțiva metri de cel la care mă refer).

Aflat în deplină maturitate, cu coroana perfect rotundă cum cresc în general pomii care nu au concurență în proximitate care să-i determine să se încline după soare fiind astfel supuși asimetriei, acel nuc a rămas în memoria mea de lungă durată. De ce? Pentru că tatăl meu îmi amenajase un foișor, adică mai adăugase încă trei stâlpi care împreună cu tulpina nucului realizau un dreptunghi cu suprafața de aproximativ doi metri pătrați. La înălțimea de doi-trei metri, a așezat scânduri obținând astfel o platformă mărginită de alte scânduri puse „pe lat“ cu înălțimea de zece centimetri. Le-a bătut bine în cuie lungi apoi a așezat fân proaspăt cosit, iar peste fân așterneam o pătură. În acel foișor urcam eu scara în toate vacanțele de vară cu brațul plin de cărți dintre care în anumite zile, în funcție de disponibilitatea mea sufletească nu lipsea Biblia. Totdeauna mi-a placut să citesc cărți în paralel: doar dacă era o carte extracaptivantă o citeam „pe nerăsuflate“.

Așadar, în mijlocul ramurilor răcoroase ale nucului care domină împrejurimile aidoma unui far la intrarea în port, numai că în loc de apă eram înconjurată de semănături de grâu care alternau în anul următor cu cele de porumb și floarea-soarelui, am citit cărți fundamentale; atmosferă deosebită în sensul prezenței surselor de senzații față de cea „standard“ din biblioteca folosită în celelalte anotimpuri. Peisajul de câmpie pare monoton la prima vedere, dar privit zilnic de la înălțime poți observa schimbarea culorilor de la verde crud spre verde închis, ori cele ale verdelui care se îngână cu galbenul în tulpina și spicul grâului, apoi al galbenului pai la grâul copt și galben arămiu la cel răscopt, adică nerecoltat la timp, plus toate plantele din răzoare cu eflorescențele lor și insectele care le colindă. În scurtele pauze din timpul lecturilor, puneam deoparte cartea și priveam peste câmpie până la o colină cultivată cu viță de vie, spre orizont de jur împrejur (ca *paznicul farului* – personaj cu care mă familiarizasem încă din anii când epuizasem toate cărțile de aventuri găsite la biblioteca școlii, în primul rând Jules Verne). În aceste pauze stabileam punctele cardinale și-mi îndreptam ochii spre sud-est și-mi spuneam: *Acolo este Marea Neagră!*

Nu văzusem încă marea, dar îmi imaginam cu ușurință că în locul grâului ar fi apă. Lanul de grâu cu tulpini înalte dădea în copt, iar vântul care adia ușor îl vălurea „spărgând“ val după val

chiar la câțiva metri de mine, unde se termina semănătura, așa cum aveam să văd mai târziu spărgându-se de țărm valurile apelor mai multor mari și chiar cele ale oceanului, în care se oglindește cerul conferindu-le culoarea adâncului (sau albastră ori vineție când precede furtuna).

Continuând ideea, vreau să vă spun că am văzut marea când eram studentă și am avut sentimentul cert că nu o văd pentru prima oară: era exact cum mi-o imaginasem! veșnic neliniștită, fără somn (găzduind inclusiv *somon* și *somn*) încă înainte de Facerea lumii!

Poate aceste momente erau când începusem să citesc catrenele lui Omar Khayam:

Și înaintea noastră zori străluceau pe grui
Și vălureau pe mare valuri albăstrui
la seama! În bolovanul ce-l zdrobești sub talpă
Străluceau cândva doi ochi superbi, căprui.

Era vârsta marilor introspecții, care fără lecturi nu te poate duce prea departe ori te poartă în grupuri de tineri consumatori de cannabis, extasy etc. cum am auzit chiar în urmă cu câteva zile pe unul dintre aceștia destăinuindu-mi-se.

Revin și-mi amintesc că tot din acel foișor mă uitam direct spre sud și-i spuneam mamei:

— Uite! vezi? acolo este Grecia! Azi am citit Platon… Iubesc Grecia și Marea Mediterană cu toate țărmurile ei…

— Să-ți ajute Dumnezeu să le vezi tu, pentru că noi …

Ochii frumoși, migdalați, ai mamei s-au întristat iar eu brusc am intuit cauza, pentru că începusem să înțeleg mai multe din câte se întâmplaseră în țara aceasta și celor din jurul meu. Privirea ei mi-a amintit că facem parte din lagarul (numit pe drept și pe față lagăr) socialist, fapt de care eu uitam uneori, pentru că trăiam într-un univers al meu, nu simțeam lipsurile sau grijile inerente vieții și încă nu mă gândeam la vârsta aceea (13-14 ani) că nu ne este permisă călătoria decât spre „big brother“ cel înțelept de la răsărit ca să simt suferința îngrădirii și frustrările de mai târziu. Despre libertatea cuvântului aveam să aflu în anii următori, o dată cu istorisirile despre autorii interziși (nu numai români).

În seara aceea splendidă de vară, când mama urcase lângă mine să mă cheme la masă, datorită învăluirii ei în tristețe, mi-au venit deodată în urechi gemetele de durere ce răzbăteau din pivnița miliției (ce-și avea sediul în casa confiscată a nașilor noștri, situată în apropierea casei noastre), urlete sfâșietoare uneori, alteori înspăimântătoare care veneau ca din pământ, auzite de mine în prima copilărie, strigăte izvorâte din piepturile oamenilor cumsecade, gospodari arestați fie că nu voiau să depună armele personale, fie că nu voiau să se înscrie la întovărășire ori erau împotriva „ordinei" sociale a noului regim. Mai totdeauna, ele alternau cu înjurături năpraznice ale „organelor". Nevestele ori copiii arestaților nu aveau voie să se apropie de clădire.

La un moment dat a fost arestat un apropiat al familiei căruia mama a vrut să-i ducă mâncare „pe furiș" prin ferestruța pivniței. A fost văzută și admonestată: – Dacă ți-e milă de banditul ăsta, îi poți lua locul imediat! Parcă o văd întorcându-se acasă frântă, zdrobită, suspinând cu lacrimile șiroindu-i pe obraz (tatăl meu fusese „epurat" din locul lui de muncă și adunase în sufletul ei o sumedenie de nedreptăți și umilințe). Pachetul pe care-l pregătise îi fusese „confiscat". Auzeam foarte des pe vremea aceea acest cuvânt *confiscat* alături de cel de *stuf* și *canal*!

Acum, în foișor, peste noi două, spre amurg, s-a așternut o tăcere grea. Nu știu ce amintiri o năpădiseră pe mama, dar am observat cum și-a îngustat deschiderea ochilor și privea în gol, undeva departe, spre un lucru văzut doar de ea. După un răstimp o pasăre a trecut ciripind prin apropiere invitându-ne la trezia din melancolie.

La ce te-ai gândit mama?
La tine, cum vei fi atunci când vei fi mare!
Cum m-ai văzut?
Nu pot să-ți spun că poate nu se mai împlinește!
Înseamnă că va fi bine!

*

În anii de liceu când câmpul gândirii s-a extins, am avut parte de câțiva dascăli erudiți care se apropiau de pensionare, – foști studenți ai Universității din București în anii interbelici – care audiaseră cursurile lui N. Iorga, Nae Ionescu, T. Vianu ș.a. Deși erau ani în care comunismul își spunea cuvântul prin legile dure privind

interdicția studierii anumitor autori, dialogul particular cu astfel de profesori lasa să răzbată acel „ceva" inefabil ca oxigenul pentru augmentarea focului.

Din nou simțeam uneori teama că parte din tot ceea ce ne transmiteau ei pe cale orală, nouă, câtorva, care eram interesați și devenisem buni receptori (întocmai sistemul de transmitere a *Imnelor Vedice*) este posibil să se piardă la noi și să se întrerupă acel mesaj tainic, greu de definit, care ne dă puterea să existăm și dăinuim ca neam în sensul prezenței lui în istoria lumii, cu tot ce înseamnă tradiție, ritualuri, cosmogonie. Am avut totuși norocul că acei ani de liceu s-au desfășurat într-o perioadă de oarecare „relaxare" culturală, s-a reîntrodus studierea operelor lui L. Blaga, T. Arghezi. Câțiva ani mai târziu începeau să se publice scrierile lui Mircea Eliade pentru care se primiseră, (însumați de la mai multe persoane care citiseră cărțile lui interzise), peste două sute șaizeci de ani de închisoare cum aveam să aflu mai târziu. Urmau: C. Noica, V. Voiculescu, Radu Gyr, N. Crainic ș.a. Sigur, operele lor complete s-au reeditat după anii 1990. De ce amintesc în primul rând doar nume de scriitori români? Pentru că, parafrazându-l pe Nichita Stănescu care se referea la Eminescu, pot spune la plural: *„ei sunt atât de mult ai noștri încât noi, din nebăgare de seamă, am început să devenim ai lor"*; pentru că în ei, în operele lor, născuți sub cerul acesta de la paralela 45, ne regăsim noi, cu simțirea și istoria noastră răscolitoare.

Dar sunt peste o mie de nume a autorilor literaturii universale începând cu Homer (plus operele anonime ca Epopeea lui Ghilgames, Bagavatgita etc) Vergilius până la Dante, Tolstoi și Dostoievski, V. Hugo, Goethe, Witman ori Pablo Neruda, Ernesto Sabato, Gabriel Garcia Marchez, titani care nu mai aparțin doar națiilor lor ci întregii umanități, care trebuiesc „citiți" în adolescență și prima tinerețe. Subliniez: citită opera lor nu rezumatele ori înregistrările câtorva idei principale redate de alții într-o scurtă sinteză! Azi din câte știu, se citește mult mai puțin. Elevii își iau referatele de pe internet, calculatorul și televizorul fac parte din viața lor. Imaginea este cea care îi robește în detrimentul Cuvântului. Am auzit adeseori afirmându-se că generația „pro" (a tinerilor de azi), nu este bună de nimic… Nu sunt de acord totuși cu această afirmație.

Sunt și excepții! Generația tânără are excelențele sale! Fiecare generație de altfel, are Vârfurile ei care excelează în funcție de aptitudini pentru domeniul ales, cu condiția să facă în primul rând ceea ce-i pasionează pentru că atunci vor munci 14-16 ore pe zi fără să obosească, fără să ajungă la decompensări. Este adevărat că mulți caută profesiile din care să rezulte cât mai mulți bani și acest lucru nu este rău, dar sunt destui care urmează soarta inimii și cercetează cu instrumentele nevăzute ale minții trecutul și prezentul spre a trage concluzii juste și a pregăti viitorul.

Îi îndemn pe tineri ori de câte ori am ocazia (în convorbiri individuale, conferințe, simpozioane ori ca acum), să fie fermi și hotărâți, să nu aibă complexe, să-și cunoască universul cultural în primul rând al poporului din care-și trag rădăcinile (sunt unii care nu ascultă muzică populară din pur snobism), deopotrivă cu ceea ce au dăruit umanității alte popoare și să vadă că au tot dreptul să rămână verticali, să se simtă egali cu alții, chiar să fie însuflețiți de mândrie pentru faptele înaintașilor – născuți aici în locul de confluență a marilor imperii și supuși unui surplus de încercări.

A funcționat aici o rezistență de neînchipuit pentru dăinuire, a existat în toate timpurile acea *Românie Tainică* de care vorbește Artur Silvestri și nu numai! O Românie, pe care o vedem acum răsărind ca din apele mari care se retrag.

Ce vedem? Încep cu dovezile palpabile despre Dacia antică (cultura Cucuteni – mileniul VIII î.H.) ai cărei locuitori vorbeau o limbă latină vulgară, pentru că altfel cum s-ar explica faptul că moldovenii din Cusauți (care coseau cojoace cu ace din os descoperite recent, datând din neolitic) vorbesc limba cu care se înțeleg cu aromânii din munții Pindului?

Trecând peste milenii, găsim în mânăstiri și biserici adevărate nuclee de rezistență a neamului, păstrătoare ale limbii, tradițiilor, ritualurilor care demonstrează cum poporul – prin modul de viață arhaic privind preocupările de zi cu zi, respectarea sărbătorilor – era într-o legătură permanentă cu divinitatea, începând cu semnul crucii făcut pâinii înainte de a o frânge la fiecare masă, busuiocul cu fir roșu și prosopul legate pe coama noii case pe care o înalță din cele mai vechi timpuri, frecvent din piatră și lemn (acum prințul Charles al Angliei îndeamnă la construirea caselor

ecologice din piatră și lemn!). Casele specific românești au acoperișurile în formă piramidală, iar efectul de piramidă se pare că-l cunoșteau din vechime, pentru că acolo își păstrează iarna proviziile (cum aflăm din cercetarile arhitectei Silvia Păun). Basmele, poveștile nemuritoare, legendele, cântecele populare, dansurile sunt tot atâtea dovezi ale unui popor ca al nostru sedentar, nestrămutat, înzestrat cu inteligență și simț artistic.

Furată de gânduri, nu vreau să uit, să nu amintesc un fenomen apropiat nouă din punct de vedere cronologic și anume ultima impresionantă rezistență din munți desfășurată după al doilea război mondial susținută de oameni curajoși și conștienți ca o putere străină de sufletul neamului lor voiau să disloce (prin metodele lor comuniste: deproprietăriri, interzicerea credinței, a sărbătorilor etc) ordinea ancestrală ce răzbătuse secolele. Au fost ani de prigoană care i-au înfricoșat pe mulți, le-a „tăiat“ puterea de a se manifesta în chip răzășesc, adică acela de om liber sub soare, de aceea îndrăzneala lor de a înfrunta o dictatură și modul criminal cum a fost „eradicată“ este un motiv în plus să înțelegem că de multe ori rezistența a însemnat și martiriu.

Acum acei ani au trecut dar există alte metode de îngenunchere, de subjugare economică deși sunt convinsă că tineri dotați vor ști să le învingă, oferind condițiile necesare dezvoltării, înfloririi și tezaurizării culturale, adică a promovării și înmulțirii gândului materializat în Cuvântul scris ziditor, înălțător și a altor forme de exprimare artistice.

Să nu uiți! este recomandarea care sună ca o poruncă biblică.

Nu vreau să se creadă că sunt o nostalgică dupa felul de viață trăit aici de înaintașii noștri: populația fiind majoritar rurală, este cunoscut că aveau o viață dură, cu amărăciunile ei, contrastul fiind evident mai ales acum la contemporani, raportat la modul de viață al popoarelor europene care au alt nivel. Nu! Dar, așa cum am afirmat mai sus îmi doresc să nu fie uitate dârzenia și perseverența, neodihna întru înălțarea neamului, a acelora (fie conducători de oști, fețe bisericești ori laici) care și-au dat seama că un popor nu poate ființa fără propria lui cultură, fără particularitățile care îl fac să fie distinct față de alte popoare. Avem, din acest punct de vedere, o temelie trainică și rădăcinile copacului

credinței sunt bine înfipte în acest pământ primitor și generos. Cultura este ceva viu, într-o perpetuă mișcare, dar nu prin schimbare ci prin adaus. Ce trebuie schimbat sunt mentalitățile actuale ale multora, din nefericire golite de moralitate, izvorâte din ruperea legăturii cu divinitatea, acea legătură tainică din sufletul fiecăruia, care, până la instaurarea puterii comuniste devastatoare, a înzecit puterile nădăjduirii și a menținut simțul dreptății.

Reprezentanții marilor religii, ai cultelor religioase, (nu numai la noi) îi îndeamnă pe credincioși să nu privească la televizor (exceptând documentarele). Ei se bazează pe studii psihologice serioase (și acest aspect de apropiere a religiei față de știință trebuie să ne bucure deoarece Adevărul este Unic), studii care pun în evidență nu doar rătăcirea față de Dumnezeu ci și înstrăinarea față de propria-i familie, răcirea sufletească, insensibilitatea față de tot ceea ce este sublim în natură, dependența față de aparat, culminând cu instalarea unor stări patologice greu de tratat. Resocializarea celor atinși de acest morb (care de multe ori apelează la consumul de droguri să-și creeze senzații ale unei false fericiri în schimbul distrugerii lente a sistemului nervos) este o mare problemă, uneori fiind chiar irecuperabili.

Ei se află la antipodul celor care au căutat de la început să trăiască în lumina Cuvântului, cea deschizătoare a unor canale care te fac să devii conștient de faptul că un ins – oricât de mare sau mic ar fi pe scara ierarhică a societății, (instituită de oameni pentru că în cea rânduită de Dumnezeu, „s-ar putea ca o babă din Bărăgan să ocupe un loc superior față de un popă“, după cum cugeta Petre Țuțea) – fiecare are o misiune sacră: aceea de a fi parte a Întregului minunat care se numește Viață și, din momentul când ne-a fost dată, ea trebuie trăită spre înmulțirea binelui și frumosului pe Pământ, a păcii, armoniei, dragostei.

Logosul este cel care face ordine în minte și în simțuri, le armonizează, le adâncește, le rotunjește și ne ajută să sădim în noi, apoi face să rodească umanitatea. Ne naștem ființe instinctuale, dar prin efort personal, prin acumularea culturii și a culegerii Cuvântului din locuri sacre ori laice, devenim ființe spirituale. Calea aceasta pe verticala minții sfârșește în starea de sfințenie prin care nu trebuie să înțelegem neapărat retragerea în pustie și hrănirea cu lăcuste. Nu! De pildă exercitarea profesiei ca pe un

sacerdoțiu, mai ales dacă esti preot, jurist, medic sau profesor ș.a, este calea luminii, deoarece discursul și gesturile tale, hotărârile pe care le iei influențează destine!

Forțelor obscure, întunecate, indivizilor care au tendința de a domina, acapără ori distruge ce au alții mai sfânt: tradiția, cultura, valorile naționale, limba, trebuie să ne opunem cu armele păcii: dialogul și scrisul (am depășit oare perioada când Marin Preda afirma că uneori limba română trebuie apărată și cu pumnii!?)

Există un secret al sănătății și longevității! Exista oare și un secret al evoluției spirituale? Răspunsul este afirmativ și acest secret cu siguranță se află „ascuns“ într-o bibliotecă completă și complexă ce conține nu numai beletristică ci și cărți de știință, religie și filozofie. Trebuie doar să bați și ușile ei se vor deschide! Vei fi răsplatit pe măsură. Vei vedea că într-un joc tainic cum mii de interfețe se vor înfățișa vederii interioare! Ucenicul perseverent va găsi și maestrul potrivit să-i arate atât calea cât și înaintarea pe această cale!

Temerile mele din copilărie și adolescența legate de întreruperea continuității, de pierderea „firului“ magic bine răsucit format din alte mii de fire tainice și trainice, se șterg pe măsură ce rețeaua noastră culturală vorbește atât de nuanțat prin miile sale de voci, rostind și rostuind (vezi C. Noica) inestimabila noastră avere sufletească nevăzută salvatoare… străbătuta de DOR (Dumnezeu Ocrotește România).

20 iulie 2007

EU VIN DIN PREISTORIE

Miron Scorobete

Eu vin din preistorie. O spun nu metaforic ci definind riguros o realitate palpabilă, asupra căreia am meditat cu gravitate, fiind vorba nu doar de destinul meu personal ci de mersul acestei lumi în care ne e dat să trăim.

În vederile lui Blaga, poziție pe care mi-o însușesc, preistoria și istoria nu sunt două etape succesive, una începând când se termină cealaltă, ci ele coexistă; preistoria precede istoria dar

continuă să existe în paralel cu istoria, ea fiind un fel de substanță din care istoria se întrupează. Dar acest lucru poate fi constatat chiar dacă pornim de la accepția comună a termenilor. Se consideră ca hotar despărțitor al celor două apariția scrisului. Preistoria nu a încetat să existe și istoria nu a apărut instantaneu, pe tot globul, odată cu apariția undeva, într'un punct al acestuia, a scrierii. Iată, de pildă, în satul meu, un eșantion al satului românesc în general, preistoria s'a prelungit până la al doilea război mondial. Învățătorul meu, Dumnezeu să-l răsplătească după meritele sale și după jertfelnicia sa spre aprinderea în suflete a luminii!, a fost primul dascăl în acel sat. Potrivit, așadar, regulii general acceptate, în vreme ce consătenii mei, primii din șiragul generațiilor perindate acolo, învățau să scrie, ieșeau din preistorie și intrau în istorie („ieșeau" e un fel de a spune, pentru că, așa cum înțelegea Blaga, ei continuau să poarte în ei și cu ei foarte multă preistorie de care nu se debarasau automat odată cu așezarea lor în băncile școlii). Eu, la treisprezece ani, am fost „dat la școli", am părăsit pentru totdeauna satul și m'am integrat altei lumi. Atunci am încălțat pentru prima dată în viața mea bocanci, care nu erau de fapt ai mei ci, cam rupți, ai fratelui meu mai mare. Tot atunci, deprins cu lampa de petrol, ba, în criza de petrol a războiului, luminându-ne de la focul de lemne, am rămas uluit când am văzut că, acționând un buton din perete, se aprinde lumina în tavan. Banalități, desigur, evocate azi, care însă pentru mine nu erau deloc banalități ci experiențe cruciale (de care să te crucești), uimitoare și dramatice – **ieșirea din preistorie și intrarea în istorie**. Primitivismul rustic!, se va spune. Ce, să regretăm acum lampa cu gaz și focul de lemne?... Dar stați puțin! Nu e vorba aici nici de regret și nici de jubilație, ci de judecarea la rece a unor stări de fapt excepționale, a unei intersecții colosale, unice, fără precedent, a cursului existenței. Acel „primitivism rustic" era lumea așa cum fusese ea de la obârșii, fără nici o modificare esențială vreme de mii și mii de ani, nu numai în ce privește civilizația materială ci și ca structură sufletească. Noi, înainte și în timpul războiului mondial, trăiam în aceeași lume cu războiul Troiei. O lume care dispare sub ochii noștri. Se creează alta în care însă, cel puțin eu, mă simt străin. Contemporanii, deocamdată, frapați de cascada schimbărilor, nu sunt

dezmeticiți și nu-și dau încă seama de ce se petrece. Le-aș dori din tot sufletul ca ei și cei ce vor veni după noi să nu se simtă străini în noua lume care se încheagă, dar tare mă tem că odată se va întâmpla, iar aceasta va însemna un dezastru cosmic.

De ce le spun toate acestea? Pentru că în aproape tot ce am scris am luat amprentele acelei lumi revolute (excepție fac prozele science-fiction în care am parodiat reflexe ilare ale lumii noi, în curs de constituire). Constatam însă, cu îngrijorare, că odată cu lumea care dispărea și pe care eu o reflectam în scrierile mele, se sfârșeau și cunoscătorii acelei lumi, componenții ei, cei care comunicau cu ea, virtualii mei cititori adică. Era ca și cum literatura mea ar fi fost scrisă într-o limbă a cărei vorbitori se împuținau de la o zi la alta, ea devenind curând uitată. Și atunci eu pentru cine scriu? I-am întrebat deloc retoric, profund preocupat de aflarea unei noime a acelei activități care e rostul vieții mele, pe fratele meu Relu, confidentul meu literar de odinioară, așa cum îmi sunt acum Lucica și copiii noștri, Mihai și Luminița. Pentru cei de azi, neinteresați de ce scriu eu și mă tem că neinteresați de tot ce se scrie, dezobișnuindu-se să citească, sigur nu. Mă tem că nici pentru cei de mâine, iar pe cei de poimâine îmi e foarte dificil să mi-i închipui. Dar întrebarea cred că nici nu trebuie pusă, sau, dacă e pusă, e sigur că odată și odată își va afla un răspuns. Autorul tăbliței de la Tărtăria și-a pus această întrebare? Și dacă și-ar fi pus-o, după șase mii de ani eu i-aș putea răspunde: Nu ai scris în zadar. În *Dacia edenică* ți s-a descifrat înflăcăratul mesaj!...

Te salut peste timp, drag cititor al meu necunoscut, dar cu a cărui inimă inima mea transferată în scris bate în același ritm!

ISTORIA ESTE EXPRESIA SUPREMĂ A NEAMULUI

C.A. Protopopescu

Cei născuți într-o familie de intelectuali, cu biblioteca în casă, de mici iau contact cu cartea, cu anumiți autori, se întâlnesc cu anumite personalități prezente în paginile cărților. Răsfoind și apoi citind cu atenție, sub orientarea și îndrumarea părinților și

dascălilor, cartea le devine cel mai bun prieten, încă din primii ani de școală, contribuind la formarea lor culturală, pe care o îmbogățesc odată cu studiile urmate.

Cei născuți într-o familie de neintelectuali, fără bibliotecă în casă, iau contact cu cartea pentru întâia oară, odată cu primii ani de școală, clasele I-IV. Ei au handicap, sunt dezavantajați, față de colegii lor, privind rolul cărții la formarea și dezvoltarea lor culturală, ca viitori intelectuali cultivați și o parte din aceștia, prin exemplul dascălilor lor, privind cultul muncii intelectuale, reușesc să devină prin ambiție și stăruința sa intre în rândul intelectualilor, chiar de elită, prin dotare nativă.

Sunt născut într-o familie nu de intelectuali, fără bibliotecă, într-un sat de moșneni care aveau cultul muncii pământului pentru a-l face să rodească, cât mai mult. Toți acești țărani moșneni aveau un simț nativ, cultivat din generație în generație, privind tradițiile istoriei orale, cu legendele ei, cu obiceiurile și datinile satului, după legea strămoșească. Toate aceste elemente de cultură erau păstrate în istoria orală a satului.

Istoria înainte de a fi scrisă în cronici, în documente în studii, a fost „scrisă" în mintea, inima și sufletul locuitorilor așezărilor, povestită de bătrânii satului la gura sobei iarna, iar toamna la clăci și la sărbătorile creștine de peste ani, unde familiile cu neamurile se întâlneau, într-o unitate de suflet și voie bună, unitate de suflet și cu întreg satul.

Primii mei pași spre cultură au fost făcuți de străbunica (născută 1855), și Mamița (mama), femei fără carte, cunoscătoare a istoriei orale a satului. Străbunica vorbea, povestea, despre anumite locuri din vatra și zona satului nostru, locuite cândva de oameni, pe care dânsa îi numea daci, încheind cu precizarea: „Să povestiți și voi copiilor, copiilor voștri, ce vă spun eu, pentru a nu se uita, ce a fost odată, și bine și rău". Se referea la toponimul „Dealul Meiancu", cu ceramica din neolitic și bronz, la „Gerul paharnicului", fosta curte medievală a paharnicului Lupu Meahaedințeanu (paharnic II 1596 august 12 – 1598 octombrie 9), care a slujit „cu vărsare de sânge" pe Mihai Viteazul, care i-a dăruit satele tamna, Lacu și Cerinca. Zidurile din fundație a fostelor clădiri s-au păstrat până în anii 1954-1956, când terenul a devenit

„proprietatea" IAS Tamna și le-a distrus, cultivând viță de vie; IAS care a distrus și zona arheologică din Dealul Meiancului.

În povestirile sale din istoria nescrisă a satului Lacu, amintea și de fostele plantații de viță de vie de pe Dealul Voloiacului, distruse de filoxeră, cu fostele lor pivnițe din lemn aflate în plantațiile respective, pivnițe ale căror uși nu erau încuiate și nimeni nu le spărgea. Călătorul care trecea pe lângă ele deschidea ușa, bea o bârdacă (vas mic din lemn, cu toartă) de vin, închidea ușa pivniței și își continua drumul mai departe. Cu dispariția viței de vie datorită filoxerei, au dispărut și pivnițele din lemn (bârne) încheiate, unite, care formau corpul pivniței.

Bătrânii arhivei vii, cunoscători ai istoriei, încă, nescrisă a satelor, au murit. Cu dispariția lor, a dispărut și istoria orală a satelor, transmisă din generație în generație. Acei intelectuali care vor încerca să scrie istoria satelor (puțini o fac), vor lăsa în afara paginilor scrise – fosta istorie orală.

Un moment hotărâtor în viața mea, de a mă îndrepta spre Facultatea de Istorie pentru cunoașterea și scrierea unor pagini de istorie și cultură, a fost în perioada cât am fost elev de liceu (Liceul „Andrei Saguna" din Brașov și „Frații Buzești" din Craiova). Ca elev, eram provocat de bătrânul Ioniță Cercel, din mahalaua Olac, a satului Lacu, să-i răspund ce știu despre istoria acestor sate. Știam puțin, cât mai rețineam de la străbunica și Mămița, pentru a răspunde la întrebările puse. Dânsul completa răspunsul la întrebarea adresată. Aceleași întrebări le adresa și altor elevi ai satului, întrebări și din istoria neamului, îndeosebi despre Mihai Viteazul și prezența voievodului pe aceste meleaguri.

Un moment de început, după terminarea Facultății de Istorie, din București, a fost prezența mea ca profesor la Școala Generală din comuna Voloiacu, de care aparținea și satul Lacu, locul de baștină a ascendenților mei. Din cei doi ani, cât am fost profesor la această școală, din proprie inițiativă am cercetat istoria orală și din documente, scriind o monografie, rămasă în manuscris, a comunei.

Ajuns profesor de istorie la Liceul din Strehaia (azi Liceul „Matei Basarab "), a fost momentul hotărâtor, din proprie inițiativă, să devin și cercetător istoric, în afara orelor de clasă, din respect pentru locul meu de naștere (în Spitalul din Strehaia –

21 ianuarie 1926) și de recunoștință pentru încărcătura istorică, Strehaia Centrul Istoric și religios din secolele XIV-XVII-lea al Mehedinților, al Olteniei, al Țării Românești, cu o istorie de sinteză nescrisă, care să reunească într-un tot faptele și evenimentele istorice, cunoscute în mod separat în istoria Olteniei și a Țării Românești. Această sinteză, am finalizat-o după ani și ani de cercetare în Arhivele Naționale din Turnu Severin, din Craiova și din București și după studii la Biblioteca Academiei Române, Biblioteca I.G. Bibicescu, din Turnu Severin și Biblioteca Alexandru și Aritia Aman, din Craiova, în lucrarea „Strehaia în istorie" (Editura Paco, București, 2005, format A4, 623 pagini).

O bună parte din conținutul lucrării a fost prezentat până în 2005, în Studii și Comunicări în cadrul Societății de Științe Istorice și în cadrul Facultății de Istorie, a Universității din Craiova, cu înțelegerea și sprijinul fostului prof. univ. dr. Aurel Golimas (1908-1995), de a cărui apreciere m-am bucurat. Cu reînființarea județelor (1968) am participat la toate simpozioanele „Mehedinți – istorie și cultură", studii prezentate în paginile volumelor I-IV, 1979-1982. După 1990, a luat ființă Societatea de Istorie și Cultură „Mehedinți – Porțile de Fier ", președinte – prof. dr. Mite Maneanu, organizatorul simpozioanelor de istorie și cultură, cu Revista de Istorie și Cultura „Porțile de Fier", în ale cărei pagini sunt menționat cu comunicările susținute.

* *Sunt unul care l-am cunoscut în persoană (din puținii, care l-au cunoscut) pe savantul Ștefan Odobleja (1902-1978)*. În anii 1975, decembrie, 4, am inițiat întâlnirea savantului cu profesorii și elevii Liceului „Matei Basarab" din Strehaia, întâlnire intrată în istoria liceului, menționată în „Cartea de aur", cu înscrisul savantului: „Am fost nespus de emoționat de manifestările de simpatie ce mi-au fost aduse la Liceul din Strehaia și le păstrez tuturor, profesori și elevi, aceeași simpatie și multă recunoștință. Urez tuturor să realizeze mai mult decât am putut realiza eu", declara Ștefan Odobleja.

Am participat cu comunicări la simpozioanele dedicate dr. Ștefan Odobleja, inițiate și organizate de prof. dr. Iosif Constantin Drăgan, de la Lugoj: 1982 (26-27 iunie), „Cibernetica generalizată Ștefan Odobleja". Masa rotundă cu participarea unor personalități românești și de peste hotare. Lucrările simpozionului

au fost publicate de Iosif Constantin Drăgan în lucrarea „Cibernetica generalizată". Ștefan Odobleja. Masa rotundă „Lugoj 26-27 iunie 1982", Editura Nagard 1982, Milano, Italia. Sunt menționat cu comunicarea prezentată; 1982, 22-24 octombrie Simpozionul Internațional Ștefan Odobleja la 80 de ani, de la nașterea întemeietorului Ciberneticii Generale. Comunicările prezentate la acest simpozion au fost publicate de Iosif Constantin Drăgan în volumul „Actele Simpozionului Internațional Ștefan Odobleja, la 80 de ani de la nașterea întemeietorului Ciberneticii generale 22-24 octombrie 1982, Editura Nagard, Milano, Italia, unde sunt prezent cu comunicarea susținută. La acest simpozion internațional, la inițiativa lui Iosif Constantin Drăgan, a fost înființată Academia Internațională de Cibernetică Ștefan Odobleja, cu sediul la Logano, Elveția. Ca participant la Simpozionul din 26-27 iunie 1982 și la Simpozionul Internațional din 22-24 octombrie 1982, sunt unul din cei 91 de membrii fondatori ai Academiei Internaționale de Cibernetică Ștefan Odobleja, cu sediul la Logano, Elveția.

1988 (9-10 decembrie). Ultimul simpozion de la Lugoj la care am prezentat comunicarea „Unele amănunte din viața și activitatea lui Ștefan Odobleja" (la 150 de ani de la publicarea Psihologiei consonantiste, Lugoj, 1938. În această comunicare, pentru prima dată la nivel național am prezentat Legea nedreaptă nr. 433 din 12 iunie 1946, prin care Ștefan Odobleja a fost o victimă, luându-i-se dreptul de a profesa medicina. Lucrările simpozionului au fost conduse de prof. univ. dr. Cezar Buda și prof. univ. dr. Ion Strachinaru de la Centrul Universitar din Iași. Comunicările simpozionului urmau a fi publicate în anul 1989, ne-au asigurat cei doi profesori universitari de la Iași dar nu s-au mai publicat.

Imediat după moartea savantului din 4 septembrie 1978, ca un omagiu al memoriei sale, a prezenței în viața Liceului „Matei Basarab", la inițiativa mea, cu înțelegerea conducerii liceului a fost înființată Societatea Științifică – Literară Dr. Ștefan Odobleja, fiind prima Societate care i-a purtat numele, la nivel național.

Pentru repunerea în merite ale savantului Ștefan Odobleja, la data de 15 noiembrie 1990, odată cu schimbările social-politice din România, m-am adresat domnului Academician Mihai

Drăgănescu, Președintele Academiei Române, cu o documentație în favoarea primirii, ca membru post-mortem a omului de știință Ștefan Odobleja. Reproduc finalul acestei intervenții:… *Rămânerea sa (Ștefan Odobleja) în afara Academiei Române ar fi o nouă lovitură dată, cu voie sau fără voie celui care a fost marginalizat datorită situației interne și internaționale a anilor 1938-1946, mai mult, după 1946, trecut sub tăcere, închizându-i-se ușa activității științifice, pentru a-i opri energia creatoare în acest domeniu, ceea ce în mare parte s-a reușit, dar nu total, cum s-a sperat de către cei care au luptat să-i închidă ușa.*

Odoblejenii mehedinteni vin, pe această cale rugându-vă să supuneți Adunării Academiei Române propunerea ca membru al ei, post-mortem, a doctorului Ștefan Odobleja, a cărui valoare științifică poate sta alături de mulți membrii ai Academiei Române din trecut și prezent, mai puțin a celor care au fost promovați în condițiile totalitarismului comunist, fără a avea vre-o activitate științifică corespunzătoare.

Suntem convinși că memoriul înaintat va găsi în dumneavoastră și în membri Academiei Române un sprijin prețios, în stabilirea și recunoașterea meritelor științifice și patriotice ale doctorului Ștefan Odobleja. Strehaia, 15 noiembrie 1990, prof. C.A. Protopopescu.

Urmare a intervenției documentate, Academia Română îmi comunică faptul că Adunarea Generală și Extraordinară a rezolvat această nedreptate. Iată răspunsul cu semnătura olografă. Academia Română, Direcția Cancelarie. Relații Externe șI Protocol, București, 21.xi, 1990, nr. 138/5025/91.II. Domnule Profesor, „În legătură cu scrisoarea dumneavoastră din 15 noiembrie a.c., va aduce la cunoștință că Academia Română, întrunită în Adunarea Generală Extraordinară în ziua de 13 noiembrie 1990, a ales ca o recunoaștere a meritelor sale științifice, a contribuției pe care a adus-o la dezvoltarea științei universale și pe savantul Dr. Ștefan Odobleja ca membru post-mortem al Academiei Române. Lista completă a acestor personalități a fost publicată în presă și a fost transmisă și la posturile de radio și televiziune". Director dr. Gheorghe Prisăcaru.

** Pe plan local, am inițiat sărbătorirea unor evenimente legate de trecutul istoric al orașului, a instituțiilor sale și a unor*

personalități. 1971 octombrie 10. Sărbătorirea a 500 de ani de atestare documentară a așezării și 50 de ani de la declararea ca oraș. (1921). 1982, iunie. Sărbătorirea a 250 de ani de atestare documentare a satului Ciochiuța (1732-1982) cu un studiu istoric al satului, parte componentă a orașului Strehaia (1882-1982), cu un studiu istoric, publicat în volumul III, „Mehedinți istorie și cultură", 1981. 1983, octombrie. Sărbătorirea a 100 de ani de la înființarea Spitalului și farmacieie din Strehaia (1883-1983), cu un studiu al Istoriei Spitalului al Farmaciei în cei 100 de ani, publicat în Revista „Mitropolia Olteniei", anul XXXV, nr. 9-10 septembrie-octombrie 1983 Craiova. 1985, decembrie. Sărbătorirea a 100 de ani de la nașterea prof.dr. Gheorghe Băltăceanu (1885-1952), fiu al orașului, profesor la Facultatea de Medicină din București, creator de școală medicală (interne), autor a peste 250 de lucrări științifice, personalitate prezentă în Enciclopedia Română. 1988, octombrie 15. Sărbătorirea a 150 de ani de la înființarea Școlii „Mihai Viteazul" (1838-1988), cu un studiu publicat în Revista „Mitropolia Olteniei" seria nouă, anul XLIII Nr. 4-6 iulie-decembrie 1991, Craiova. 1993, octombrie 16. Sărbătorirea a 125 de ani de la nașterea lui Constantin Rădulescu Motru (1868-1957), în satul Butoiești în cadrul Școlii din sat din 1993 numită „C. Rădulescu Motru". 1995 octombrie. Sărbătorirea a 40 de ani de la înființarea Liceului „Matei Basarab" și 350 de ani de la Înființarea Mânăstirii Strehaia (1645-1995), cu prezenta IPS Dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei și P.S. Episcopul vicar dr. Damaschin Severineanu. 1996, iunie. Sărbătorirea a 100 de ani de la înființarea satului Lunca Banului, parte componentă a orașului Strehaia. 1998, mai. Sărbătorirea a 160 de ani ai Școlii Generale „Mihai Viteazul". 2005, octombrie 28, Sărbătorirea a 50 de ani de la înființarea Liceului „Matei Basarab", susținut și de conducerea școlii, Director prof. Petre Carabadache.

** Cu prilejul acestor aniversări sărbătorești am realizat medalii din metal și diplome comemorative*. Medalia, 100 de ani de la înființarea spitalului și farmaciei (1883-1983); Medalia 150 de ani de învățământ primar (1838-1988); 40 de ani de învățământ gimnazial (1948-1988); Medalia Constantin Rădulescu Motru și Eufrosin Poteca, înfățișând pe avers chipul lui C. Rădulescu

Motru 1868-1957 și Eufrosin Poteca 1786-1858; pe revers înscrisul: Constantin Rădulescu Motru, 125 de ani de la naștere 1868-1993; Eufrosin Poteca 135 ani de la moarte 1858-1993, având o carte deschisă cu înscrisul: „Numai dăruindu-te pe tine / Poți să dai ceva oamenilor".

Diplome jubiliare: Diploma spitalului și farmaciei; Diploma Constantin Rădulescu Motru și Eufrosin Poteca; Diploma 40 de ani de la înființarea mânăstirii Strehaia și Diploma Liceului (Grupului școlar) Matei Basarab Strehaia – Mehedinți, 1955-2005 Semicentenar. – Învățământ liceal, director prof. Petre Carabadache, organizator prof. C.A. Protopopescu.

Trebuie să mai mărturisesc că, pentru istoria Strehaii, am înființat Muzeul de istorie, inaugurat în anul 1960. Spațiul unde a fost deschis muzeul, conducerea Sfatului Popular oraș nu l-a respectat. În locul Muzeului, a înființat o Secție de Frizerie și Coafură, motivând că această secție aduce venit orașului iar Muzeul nu aduce nici un venit financiar. În situația creată, Muzeul cu exponatele ce le poseda, fiind fără spațiu sigur, a fost nevoit să funcționeze prin diferite clădiri, fără a avea asigurate condițiile cerute unui Muzeu, ceea ce a dus la dispariția unor exponate (numismatică, arme, cărți, tablouri). În final, Muzeul a ajuns pe holul Școlii „Mihai Viteazul", de unde și de aici a mai dispărut unele exponate.

Cu prilejul comemorării lui C. Rădulescu Motru și Eufrosin Poteca, am înființat Muzeul Constantin Rădulescu-Motru în cadrul Școlii „C. Rădulescu-Motru", din Comuna (Satul) Butoiești – Mehedinți, satul de naștere al filosofului, psihologului și omului de cultură, fost Președinte al Academiei Române. Majoritatea exponatelor ce le posedă au fost oferite de doamna Ana Alexandreanu, din București, cumnata lui C. Rădulescu-Motru.

Cu acest prilej, am inițiat și ridicat Crucea-monument în curtea Bisericii din satul Butoiești, pentru C. Rădulescu-Motru, filosoful Eufrosin Poteca, Radu Popescu, tatăl lui Motru și preotul Constantin Popescu, căpitan de panduri în Revoluția de la 1821 (bunicul lui C. Rădulescu-Motru), 1993. Un prețios sprijin în manifestările comemorative de la Butoiești l-am avut de la prof. Constantin Sârbulescu, fost Director al Școlii și, în timpul sărbătoririi,

prefect al Județului Mehedinți, și de la preotul satului Vasile Obrogea.

Monumentele fiind o Carte deschisă care poate fi citită de locuitorii așezărilor, de vizitatorii din afara localităților, ca un omagiu de recunoștință adus Eroilor Neamului și personalităților localității, cu prilejul sărbătorii din 1971, 500 de ani de atestare documentară și 50 de ani ca oraș, am luat inițiativa reașezării plăcilor omagiale pe soclul monumentului ridicat în anul 1922 cu numele eroilor strehaieni din Războiul pentru Întregirea Neamului (1916-1918) și a Vulturului (simbolul independenței) distruse de regimul comunist.

** Cu prilejul acestor sărbătoriri am ridicat un bust din piatră al monumentului lui Mihai Viteazul, operă a sculptorului Mihai Coșan*. Mihai Viteazul își leagă numele de meleagurile strehaiene prin prezența sa ca ban (bănișor) de Mehedinți, cu sediul la Strehaia în anii 1582-1588. După legendă, istoria orală, ar fi fost născut la Strehaia.

Prin inițiativă și stăruință am reușit să fie ridicate noi monumente istorice pe teritoriul orașului Strehaia, alături de al Voievodului Mihai Viteazul. Crucea-monument din Cimitirul orașului cu placa omagială a celor ce au fost înmormântați în acest cimitir, în urma luptelor din 1916 din această zonă, inaugurate în anul 1992. Tot pentru eroii strehaieni, căzuți pe câmpul de onoare pentru Independența României (1877-1878), am ridicat troița din lemn, cu placa omagială cu numele eroilor Strehăieni, ridicate în fața Turnului de la intrarea în incinta mânăstirii Strehaia, inaugurată în 1997. Pentru ridicarea acestei troițe, am avut și sprijinul preotului Ion Popa, starețul mânăstirii Strehaia și al primarului, ing. Viorel Toma Goldrac.

Am refăcut bustul (din bronz) al fostului doctor Dumitru Anițescu (1886-1938), ridicat în 1939, distrus de statul comunist în 1948 și refăcut în anii 1998-2001. Refacerea bustului din bronz a fost sponsorizată de dr. ing. Constantin Buzatu fost elev al Liceului „Matei Basarab") directorul societății ARCONS SRL din Arad, cu placa omagială așezată pe soclul original al monumentului, format din mai multe blocuri din piatră, aruncate din 1948 în curtea Spitalului. Pentru refacerea monumentului, am primit sprijinul din partea ing. Viorel Toma Goldrac, privind placa

omagială, iar pentru soclul, ca mână de lucru, din partea inginerului Tulius Rădulescu. A fost inaugurat în ziua de Sfânta Treime (hramul bisericii mânăstirii Strehaia) în ziua de 4 iunie 2001, cu prezenta I.P.S. Teofan mitropolitul Olteniei. Cu inaugurarea monumentului, am așezat pe zidul spitalului și o efigie doctorului Constantin Bratiloveanu (1907-1989) fost medic chirurg de elită al spitalului în anii 1939-1969.

Cu prilejul acordării denumirii liceului de „Matei Basarab", din anul 1993, cu înțelegerea și stăruința și a fostului profesor Constantin Gavrilescu (1946-1995), Director Adjunct al Liceului, a fost așezate pe holul de la intrare în școala efigia voievodului Matei Basarab, lucrată din ipsos de profesorul Școlii Mihai Viteazul Valentin Băltățeanu, ca și efigia dr. Constantin Bratiloveanu.

Înainte de 1989 și după 1989, am dorit să fie ridicat și un monument al eroilor strehaieni căzuți pe câmpul de onoare din anii 1941-1945. Nu am reușit să-l realizez din lipsa de înțelegere și sprijin material și moral, din partea consilierilor Consiliului și primarilor care au condus orașul în cei 17 ani, din 1989. Sper să realizez până la urmă și acest monument.

Alături de monumentele istorice, plăcile omagiale așezate pe zidurile unor instituții, sunt tot o pagină de istorie a instituțiilor respective, a personalităților aestor instituții, a clădirilor în care s-au născut ori au trăit și lucrat, intrând în istorie prin ceea ce au gândit și făcut, pentru societate, într-un anumit domeniu de activitate.

Alături de medaliile comemorative a aniversărilor pe care le-am organizat, am așezat pe zidurile clădirilor instituțiilor respective plăci omagiale, cu înscrisuri de valoare istorică. Astfel de plăci omagiale au fost așezate pe zidul Spitalului și Farmaciei (la 100 de ani de existență); pe zidul Școlii Generale „Mihai Viteazul" (la 150 de ani sărbătoriți). Pe holul interior al școlii am așezat plăci omagiale pentru: Elevul erou la 16 ani Ionel Prunescu (1901-1917), fost elev al școlii, căzut la datorie în timpul luptelor de partizani, inițiată și condusă de învățătorul sublocotenent, Victor D. Popescu, pe teritoriul județului Mehedinți și Gorj, în anii 1916-1918, în timpul ocupației germane a României. Alături de acest elev erou, am așezat plăci omagiale pentru foștii învățători: Titu

Prunescu și Ion Ungureanu, căzuți pe câmpul de luptă în războiul din anii 1941-1945.

Pe zidul Turnului de la intrarea în Mânăstire, două plăci omagiale: una în 1971, cu prilejul a 150 de ani de la Revoluția condusă de Tudor Vladimirescu, care a ocupat fără luptă Mânăstirea–Cetate, unde a rămas din 30.01-2.02.1821. A doua placă, cu prilejul sărbătoririi a 350 de ani de la înființarea mânăstirii (1645-1995); pe holul interior al Liceului „Matei Basarab", două plăci omagiale: în 1995 (40 de ani de la înființarea Liceului 1955-1995) și în 2005, 50 de ani de existență (1955-2005), având și sprijinul directorului Prof. Petre Carabadache.

* *Totalitarismul comunisto-bolșevic (1945-1989) nu a mai respectat Credința și Biserica, înlocuindu-le cu ateismul*. Biserica a fost una din instituțiile care au avut un rol important în viață și istoria poporului roman. Prin bogata sa activitate, prin acțiunile sale umaniste – patriotice și morale a reușit să mențină credința străbună, să contribuie la păstrarea unității de suflet și de limbă a poporului nostru, la mobilizarea luptei pentru apărarea și realizarea unității și independenței de neam a teritoriul românesc. Prin tot ce a făcut și realizat, istoria Bisericii a fost și rămâne parte integrantă a istoriei noastre naționale. Cunoscând istoria Bisericii Ortodoxe române, care a fost și sprijin în vremuri de restriște, ne cunoaștem mai bine istoria neamului. Prin activitatea ei, Biserica a pus bazele unor instituții, care mai apoi au fost preluate, reorganizate și dezvoltate de stat. Primele tipografii, școli, bolnițe (Spitale) au apărut din inițiativa și cu sprijinul Bisericii. Oficiul Stării Civile (născuți, botezați, cununii și morți) a funcționat tot în cadrul Bisericii, din anul 1831 până în anul 1864, când Alexandru Ioan Cuza a înființat Primăriile.

Ca profesor, la orele de clase, am prezentat elevilor unitatea istorică a Bisericii în istoria neamului (pe care le-am menționat mai înainte) sfidând ideologia comunisto-ateistă, amenințându-mă cu „partidul care este neiertător cu cei care se abat de la linia partidului". Pentru această abatere de la ideologia comunistă, am avut multe și repetate discuții cu conducerea liceului cu organizația de bază PCR din liceu (eu nefiind membru al partidului), cu conducerea partidului orășenesc și raional (1950-1968), cu Inspectoratul Școlar al raionului, prin mutarea, chipurile în interesul

învățământului, de la Liceul din Strehaia la Școala din Corcova, în anul școlar 1962-1963. Neprezentându-mă la noul loc de muncă, mi s-a desfăcut contractul de muncă.

Nefiind membru de partid, am acceptat să fiu deputat eparhial al Mitropoliei Olteniei, începând cu anul 1961, reales în toate legislaturile până în anul 2004, iar din anul 2004, deputat eparhial al Episcopiei Severinului și Strehaiei, reînființată în anul 2004, reluând legătura prezentului religios cu trecutul fostei Mitropolii a Severinului și Strehaiei, din secolele XIV-XVII.

Conducerea de partid și de stat a orașului și raionului au transformat incinta Mânăstirii Strehaia în bază sportivă, pentru probele G.M.A. și poligon de tir a Tineretului UTC. În situația nou creată, am purtat discuții cu conducerea de partid și de stat, a raionului, cerând desființarea bazei sportive din incinta Mânăstirii și respectarea Mânăstirii, cu valoare religioasă, dar și istorică, în trecutul și prezentul poporului nostru. Am încercat să-i conving că ateismul ar putea să învingă cu timpul, dar religia este prezentă în istoria și cultura națională și universală, în arhitectură, în pictură, în literatură, în muzică, creații ale unor personalități de elita ale culturii românești și universale. Le-am mai spus ca și în „Victoria“ ateismului trebuie să se păstreze Bisericile, Mânăstirile, cum egiptenii au respectat și păstrat piramidele, ridicate de faraoni, ca monumente istorice de arhitectură.

Ca deputat, în Adunarea Eparhială am ridicat problema bazei sportive din incinta Mânăstirii Strehaia, solicitând și intervenția Mitropoliei Olteniei, Mitropolit Firimilian, să fie desființată baza sportivă, direct și prin pr. Teodor Drăghici, protopopul Protoieriei Strehaia. Pentru a rezolva desființarea bazei sportive, am luat legătura cu prof. universitar dr. Radu Florescu, arheolog, colegul meu de facultate și de an, care deținea și o funcție de răspundere în cadrul Comisiei Monumentelor Istorice și Institutului de Arheologie. Am găsit înțelegerea și sprijinul necesar moral și material de deschiderea unui șantier arheologic în incinta mânăstirii. Cercetările arheologice au început în anul 1963, conduse de arheologul Voica Maria Pușcașu, din București. Din partea Monumentelor Istorice – ca specialist doamna Manciulescu, care a căzut victimă cutremurului din 1977.

Cercetările arheologice au fost făcute în anii 1963 și 1964, dând la iveală dovezile fostelor construcții ale Complexului, Chiliile, Palatul Domnesc, folosit și de Arhondaric, ceramică din epoca bronzului, un tipar de turnat bronz, fibule romane, monede din secolul al XVI-lea și unele morminte, printre care și unul de femeie. În urma dovezilor arheologice, urme ale fostului complex mânăstiresc din timpul lui Matei Basarab și Constantin Brâncoveanu, ridicat în vechea curte a Boierilor Craiovești, Barbu, Pârvu, Danciu, și radu, fiii lui Neagoe Ban Străhaianul, care a condus Bania Strehaii în anii (1479-1495), ridicată la rândul ei pe vechea curte a lui Barbu Strehaianul, bunicul foștilor Craiovești, datând din prima jumătate a secolului al XV-lea.

Au fost refăcute fundațiile vechilor chilii, beciul (pivnița) fostului Palat Domnesc până la suprafața solului, a fost refăcut și adus la vechea formă acoperișului Bisericii Mânăstirii, al Turnului de la intrarea în Curtea Mânăstirii, a Turnului Foișor din dreptul Fântânii de Apă a Mânăstirii, cât și Fântâna. Lucrările șantierului Complex Mânăstiresc s-au finalizat în anii 1969-1970. În toată această perioadă, 1963-1970, am colaborat cu arheologul Maria Voica Pușcașu și doamna Manciulescu.

În Turnul Bisericii au fost găsite o serie de documente ale Mânăstirii din secolul al XIX-la, al căror conținut a îmbogățit istoria Mânăstirii, relațiile clăcașilor cu Mânăstirea, din satele proprietatea acestora, relațiile cu instituțiile locale, județene ale puterii și cu evenimentele Revoluției de la 1848. Aceste documente au format un nou fond al Mânăstirii, în Arhivele Naționale Mehedințene și la Mitropolia Olteniei. Documentele au fost cercetate, înainte de a fi depuse la Arhivele Oficiale. Le-am cercetat cu ajutorul preotului – cărturar Gheorghe Ținică (1900-1978), un împătimit al cercetărilor documentelor inedite din arhive, preotul fiind un bun cunoscător al scrieri slavone și chirilice. O bună parte din cuprinsul acestor documente le-am fișat în două caiete, totalizând 186 de pagini (manuscris). Ele pun în valoare cunoașterea, într-o anumită măsură, a istoriei satelor pentru secolul al XIX-lea, proprietatea Mânăstirii în suprafață de 65.000 hectare, teren agricol și pădure.

Prin secularizarea averilor mânăstirilor în 1863 de Alexandru Ioan Cuza (1859-1866), unele mânăstiri au fost desființate.

Printre mânăstirile desființate a fost și cea de la Strehaia. Biserica mânăstirii va rămâne biserica de mir a satului până în anul 1958, când a fost dată în folosință o nouă biserică – catedrală a orașului. Din suprafața de 65.000 hectare Biserica va rămâne numai cu 17 hectare teren agricol, fără putere. În urma evenimentelor din decembrie 1989 a fost redeschisă ca Mânăstire în 1990 cu viață monahală de bărbați, Stareț pr. Ion Popa, care cu greu a reușit să ridice 5 încăperi pentru chilii.

Pentru refacerea tuturor chiliilor dispărute după anul 1863 și a Palatului Domnesc cu parter și etaj din cărămidă, a căror imagine există păstrată în studiul maiorului inginer I.C. Weiss din anul 1731, in timpul ocupațiilor vremelnice a Olteniei de Imperiul Austriac (1718-1739), trebuie să fie aprobate de Comisia Monumentelor Istorice (altfel nu se poate lucra), dar în afară de această aprobare, lipsesc fondurile necesare, de mii de milioane din partea puterii prin Ministerul Culturii și Cultelor, Mânăstirea neavând posibilități materiale.

* *Secolul XXI este secolul speranței. Un secol la care lumea visează de 2000* de ani. Spun „visează“ fiindcă întotdeauna omul a trăit sub semnul destinului, care, cu fiecare pas, l-a aruncat în brațele speranței. Fără speranțe omul n-ar putea rezista imprevizibilului existenței, s-ar pierde în cotidian, pierzând și identitatea.

În ce mă privește, trebuie să mărturisesc că în toți acești ani de viață trăiți nu m-a părăsit speranța. Lumea s-a schimbat mereu așa cum ne-am schimbat și noi înșine. Dar speranțele au rămas intacte. Speranțele lui C.A. Protopopescu aparțin patriei și neamului. Să nu credeți că spun vorbe-n vânt: sunt și rămân un naționalist român! Oltean, dacă vreți. Pentru Patrie și Neam, aceste speranțe au fost împlinite la începutul secolului al XX-lea, în anul 1918 și anii care au urmat, până în 1940, an care a devenit un doliu al neamului nostru, prin pierderea unor teritorii românești unite la patria mamă în 1918. Ciuma neagră (fascisto-hortystă) asociată cu ciumă roșie (bolșevico-comunistă) a îndoliat visurile noastre împlinite, rupând o parte din teritoriul patriei (Basarabia, Nordul Bucovinei, Ținutul Herța, Cadrilaterul cu județele Durostor și Caliacra, Nord-Vestul Transilvaniei, acesta din urmă adusă la vatra strămună în 1944-1945, celelalte fiind însă în afara graniței României Mari.

Aristotel spunea că speranța este un vis cu ochii deschiși. Speranțele și visurile mele au fost împlinite parțial, datorită totalitarismului căruia nu m-am supus. Sper că în secolul XXI să mai împlinesc câteva, între altele să pot continua cercetările pe care nu le-am abandonat niciodată. Aș fi fericit și dacă aș putea scrie tot ce știu despre zona în care am văzut lumina zilei și am trăit toată viața.

Cândva, mai tânăr fiind, am avut parte de ideologia „creerii“ omului nou, deprins cu minciuna, corupția, furtul, ipocrizia, cu necredința și respectul moralei creștine, din care a ieșit ce a ieșit. Pentru acea perioadă, regretabila pentru noi, românii, cred că nu era vorba de ateism, ci de necredință. Să sperăm în schimbarea mentalităților, deși e greu de crezut că se va produce imediat și cu succes. Să sperăm că în acest secol XXI să fie respectată proprietatea și legea de către toți oamenii, oferind generației tinere un model în toate domeniile societății, mai ales în promovarea valorilor. A elitei intelectuale și politice și nu a mediocrității, a demnității și purității morale.

După evenimentele din 1989 de la noi, după această cotitură istorică mentalitatea și capacitatea oamenilor nu s-a schimbat aproape cu nimic. Și au trecut 17 ani. Cu peste 2000 de ani în urmă Confucius spunea că: „Nu schimbarea oamenilor joacă un rol principal, ci schimbarea mentalității acestora“. Noi am pășit în secolul XXI cu aceleași mentalități omenești, cu principiile deja consolidate în rău și nu se va schimba mare lucru. Poate religia va avea un rol determinant. Iubirea creștinească dă valoare morală vieții, familiei, societății. Mesajul biblic, privind respectarea păcii pe pământ, să devină modelul de viață al omului.

La simpozioanele de istorie și cultură, până în 1989 și după 1989, majoritatea intelectualilor cu studii și comunicări prezentate au fost *„de vârsta a treia“*, aceasta la nivelul județului Mehedinți, Dolj și Gorj, chiar și la București la Facultatea de Medicină Carol Davila, Catedra Istoria Medicinii. Tineretul intelectual a fost puțin prezent cu probleme de cercetare istorică, științifică, de cultură generală. Aceeași situație și în rândul dascălilor tineri ai Liceului „Matei Basarab“ din Strehaia. Cei ce ar trebui să continue acțiunea mea de cercetare istorică a locului a culturii și meleagurilor mehedințene, cu personalitățile lor de elită, nu vor

să se implice, să continue ce am reușit eu să fac, pentru un început, timp de peste 40 de ani. Grigore Alexandrescu spunea: „Sunt mult mai vrednici de cinste acei care au făcut, în științe sau meșteșuguri fericitul început, decât cei ce după dânșii și de dânșii îndreptate, au ajuns desăvârșirea prin exemple ajutate".

Sunt cel care am introdus pentru prima oară munca de cercetare istorică și de cultură în istoria Liceului „Matei Basarab" a învățământului strehăian. Pentru o anumită cercetare din domeniu istoriei și culturii este și o chemare, o misiune. Dascălii tineri de azi ai învățământului preuniversitar nu sunt la înălțimea datoriei la clasă, pentru profesia aleasă. Despre puțini din aceștia putem spune că sunt profesori de elită și animatori de cultură. Academicianul C.S. Nicolăescu-Plopșor (1900-1968) îmi spunea, în colaborarea cu Centrul Academiei din Craiova înființat de dânsul, că o așezare, o instituție, are nevoie de animatori pentru a realiza și lăsa ceva societății. Puțini intelectuali din așezările noastre, ale învățământului preuniversitar unde munca de cercetare nu este cerută – într-un anumit domeniu al istoriei al vieții societății omenești, se implică într-o cercetare și nu devin animatori culturali, în afara activității de la clasă. În învățământul superior cercetarea științifică este obligatorie.

Fiecare din noi suntem și rămânem prin ceea ce am gândit și făcut pentru societate, nu pentru viața personală. Scriitorul francez Albert Camus (1913-1960) spunea „Există un timp când trebuie să depui mărturie despre ceea ce ai trăit". Viața fiecăruia din noi este punctată de realizări și nerealizări pentru societate, nu numai pentru interes personal. Mihai Eminescu spunea „Unde interesul dictează, acolo nu există adevăr".

Viața și societatea este aidoma unei picturi pusă în ramă, unde vedem jocul de lumină și umbre, care îi dau valoare sau nu. Reușita unui tablou depinde de pictor, e lumea sa interioară, de natura oamenilor. Reușita unei societăți umane depinde foarte mult de om, de ce lăsăm urmașilor, tineretului de mâine. Aceasta depinde de… „Realitatea" îmbrățișată de tineri.

Pedagogul și cărturarul francez GABRIEL COMPAYRE (1843-1913) spunea: „Geografia este trupul Patriei, iar Istoria sufletul ei". Să ne însușim, să-și însușească și să cunoască acest trup și sufletul lui. Nici noi și nici ei nu putem să ne identificăm cu

ceea ce nu cunoaștem. Să cunoască trecutul istoric care este măsura veșniciei noastre, pe această vatră strămoșească. Să nu arunce în uitare ceea ce e vrednic să rămână. Faptele mari ale timpului, să le cunoască, să le păstreze în suflet ca pe o icoană sfântă. Ele îi fac nemuritori pe cei care și-au sacrificat timpul și viața pentru istoria neamului. Ei au intrat în istorie prin ceea ce au făcut pentru patrie și neam, pentru societatea românească, nu pentru ei.

EMINESCU spunea „Istoria este suma vieții noastre!" Această viață aparține trecutului, prezentului și viitorului. Este credința mea și nu mă dezic … cât voi trăi. *Istoria este expresia supremă a neamului*. A cunoaște trecutul, înseamnă a te cunoaște pe tine. Trecutul și prezentul deschid porțile viitorului.

15 august 2006, Strehaia

VREAU SĂ NU STAU ÎN MARGINEA LIMBII ROMÂNE

jr. dr. POMPILIU COMȘA

Motto: *„'Noi suntem români, /Noi suntem români, /Lalala, /Las' că merge și așa…"*

Sunt un prost manager al vieții mele personale. M-am convins de asta când am conștientizat că m-am născut pe 14 iunie 1952, undeva în Galați, pe o stradă anonimă, Movilei, din cumplitul oraș de negustori. Din clipa următoare alegerii meseriei de gazetar (n.m. – apropos, am debutat la 15 ani în cotidianul din orașul natal, iar la 19 ani profesionistul de excepție Stelian Savin, neținând cont de tinerețea mea, a avut curajul să mă recruteze pentru echipa redacțională de la "Delta" Tulcea, fiind cel mai tânăr jurnalist la acea oră din țară), am fost convins că voi muri la fel de sărac precum Bălcescu. Nu mai vorbesc de Eminescu, care, pentru a supraviețui, a amanetat ceasul pe care i-l dăruise tatăl său. Tot sărac a fost și I.G.Duca, în buzunarul căruia, după ce a fost asasinat de legionari, s-a găsit suma de 80 de lei. În aceeași situație a fost o altă victimă a intoleranței și fanatismului, Nicolae Iorga, căruia prietenii și admiratorii i-au cumpărat casa

bătrânească de la Vălenii de Munte, fiindcă, dacă ar fi fost după el, ar fi stat cu chirie toată viața.

Am înțeles curând că în România devenise o modă să muști mâna care ți s-a întins, să faci rău celui care te-a ajutat. Și asta o făceau oameni ca tine, urmașule, căruia îți adresez aceste cuvinte, dar și ca mine. Oameni obișnuiți, fără nimic spectaculos. Asta, până deschid gura. De aceea am hotărât să-mi iau modele personaje care și-au urmat idealurile cu convingere și tărie. Încrederea nestrămutată în ceea ce faci este o calitate rară în ziua de azi, când totul e relativ. Țuțea spunea un lucru interesant despre români și anume că nu suntem mai proști sau mai puțin proști decât alții, dar ne lipsește un lucru esențial și anume **îndrăzneala**. Am scris în două sisteme- și în cel dinainte și în cel de după- peste 150.000 de articole, majoritatea investigații deranjante pentru relevarea adevărului și m-am convins că întotdeauna poți fi fie un jurnalist poposit/învelit în ultima ploaie care emite propoziții, fie un *gazetar arzând*. A trebuit să fac sluj mai marilor zilei, mai ales că anticomunismul românesc a avut o masă socială mai mică decât o coadă serioasă la carne. Într-un frumos articol despre Caragiale, Eugen Ionescu observa că ziarele din opera magistrului erau scrise de către niște imbecili pentru alți imbecili dornici să le citească. Acum mai bine de un veac și jumătate nebunul Darwin delira că omul a devenit, prin degenerare spirituală, un animal fără memorie. Așa am fost o vreme, când niște băieți cu ochi albaștri m-au trimis din municipiul de la porțile Deltei taman ca holongăr în Valea Jiului. Minerii, în prima zi, speriați că nu discut buruienos ca ei, m-au bătut în cuie ca pe Hristos într-o galerie. Apoi, ca să rămân cât de cât civilizat, vorbeam singur la pereții minei.

Periodic, de-a lungul istoriei, românul se trezește din „somnul cel de moarte". Credeam c-a venit un astfel de moment istoric în decembrie '89, dar n-a fost deloc așa. M-am convins că oricine se dedică binelui colectiv pare că trebuie ținut la o parte și după ce numai este destinat cu tărie ca să-i împrăștie lecția în cele patru vânturi și să nu mai rămână nimic. Numai că judecătorii momentului uită un lucru elementar: *fapta, oricare ar fi fost, binemerită și se prețuiește*. Am deschis după câteva momente de la hărmălaia din decembrie „Glasul Adâncului", primul ziar particular

din Valea Jiului, vândut la mână. Eram încântat de ce făceam, mai ales că apoi am pornit un drum lung, dar extrem de anevoios, urmându-mi destinul de făcător de gazete. Am terminat studiile universitare târziu, dar mi le-am împlinit prin două doctorate, unul în Filosofie și un altul în Științe Politice, ambele luate peste hotare. Necunoscut acasă, eram desemnat de americani omul anilor 2002 și 2003. Asta pentru că de Revelion '99-2000, simțind că trec într-o altă viață, am confecționat o mașină second-hand, pe care am turat-o bine și cu mici excepții am ajuns să fim singurul săptămânal care participă la un raliu cu cei mai buni piloți. Fără plocoane de patrimoniu primite la Revoluție sau fără oameni de afaceri și politicieni „pe bune" sau nu, în spatele nostru. De 148 de ediții, singurul ziar particular gratuit din țară, „Realitatea", plus suplimentul lui lunar „Realitatea în diaspora", rezistă. Ambele le tipărim în 10.000 de exemplare, iar pe ultimul îl trimitem la o parte din cei 13 milioane de români aflați în diaspora, ba ne-am găsit corespondenți speciali, majoritatea lideri ai comunităților de români, în 11 mari țări ale lumii, de la Brazilia, la Canada, SUA, Franța, Germania, Noua Zeelandă, Italia sau Republica Moldova. Ne-am convins de un mare adevăr: ca să existi, trebuie să ai încredere în tine. Important este că suntem, că nu ne-am speriat de drobul de sare. Asta în timp ce 80 la sută din publicațiile din România de la ora actuală sunt exact așa ca-n absurdul ionescian. Publicații plus televiziuni, întreprinderi falimentare mulate, drapate în tembelism locvace. Ziariștii comuniști au devenit patroni capitaliști, de-mi vine să invoc îndemnul notat de Ilf și Petrov: „Nu loviți parchetul cu chelia!" Aș râde, dacă nu ar fi plâns, cum minciuna a ajuns gazetărie modernă, în slujba unui Gigi Becalidi. Tagma asta a *scriitorilor la gazete și televiziuni*, campioni la prostie, pentru ca să ne fie tranziția ușoară, devin pacoste națională, una dintre cele mai corupte și incompetente bresle din România. Vorbesc și scriu tăvlit, ca o muiere rea din proza lui Preda. Cum la atelaje sunt trimiși în față câinii răi, hărmălaia acoperă momentan slalomul politic. Legea dreptului la replică este, pe scurt: „Ba p-a mătii!" Arțagul e la ordinea zilei. Scandal național numit troacă. Circul e total și penibilul e absolut. Prostia e molipsitoare, luându-se ca tusea măgărească. Suntem curioși ca gaițele. Făcătorii de rău în Țara Noastră dau un peisaj de apocalipsă. O

realitate dirijată de români de suprafață unde pare că s-a înstăpânit Destrămarea. Uităm c-am beneficiat la începuturi de o carte de unde am luat Lumea Literelor și a fost și o școală unde un învățător ne-a arătat un drum.

Cineva m-a sfătuit să-mi aleg adversari doar din categoriile *răi* și *proști*. Asta pentru a nu mă lupta cu amândouă, că nu merită. La început nu l-am înțeles, acum da. Râdeți, glumiți și nu părăsiți incinta. Pentru mine, urmașule, timpul a curs, dar l-am și simțit. Am avut o viață activă și plină. Am întâlnit și colegi de breaslă cu un simț uluitor al subiectului de presă. Al evenimentului cu caracter pozitiv. Al ideii-cheie. Rar am văzut și persoane cu o poftă atât de mare de a îmbăta oamenii din experiența lor, murind de plăcerea provocării, arzând ca o flacără. Așa cum ard la mine în suflet mereu. Cred, astăzi, când sunt nominalizat la un Premiu al Patrimoniului Român, că mi-am găsit cărarea pe care să merg până acolo unde îmi este îngăduit. Cu îndoielile mele cu tot.

Biblioteca este singura mea bogăție, mai ales că acolo, pe un raft anume, sunt și cele cinci volume deja publicate, plus o grămadă de manuscrise, deși unii mă conving cotidian că nu prea mai este nevoie prin jur de cultură generală. Marii scriitori ai noștri au fost mai întâi gazetari. Așa a fost Eliade Rădulescu și Mihai Eminescu, așa a fost Iorga și aș putea să dau și alte exemple. Să ne ferim, zicea Maiorescu în secolul XIX – de fraza goală. În „Lauda lucrurilor“, gigantul George Călinescu ia în răspăr parfumul cărților în ode îmbibate de livrescul cel mai clar și cel mai pur. Poate aici se și regăsește panașul scriitorului, în acest amestec admirabilissim de liric, burlesc, tragic și comic, o adevărată catedrală de dexteritate. Asta chiar dacă valorile sunt secondate de personaje elitiste, prețioase și ridicole, ca o cămilă mestecând iarba oazei cu buzele-i caraghioase. Un fel de imitații umanoide, în fond doar băieți de mingi. Nu am nimic cu esofagul și respirația lor, dar să se lase de mofturi, nu-i prinde; au luat deja smaraldul disperării și li s-au făcut fețele ca în pânzele lui Bosch. *C'est pas grave!* Firește, dacă prostul nu-i și fudul parcă nu are haz, îi lipsește ceva, e oblu, mat. Vin vremuri excitante, tovarăși! Chiar dacă România e tot mioritică, plină de Becali și Bovarici înțepeniți în proiect, țoape complexate, convinse că-s buricul pământului.

Oameni buni, vedeți cum intră la apă toate algele ăstea expulzate de ultima ploaie? Ce repede se ofilesc pe nisipul vieții? Ce pas de marș prind când se duc spre lada de gunoi a istoriei? Aventura nu mai continuă, gata, la culcare. Fie ca bunul Dumnezeu să vă hărăzească tuturor sănătate și speranță de mântuire. Supraviețuiește-mi, cititorule!

ADEVĂRUL NU CUNOAȘTE GRANIȚE

Dr. Napoleon Săvescu,
Președintele societății „Dacia Revival“ (SUA)

În viața fiecărui om există un moment unic, de o importanță majoră în evoluția multilaterală a persoanei respective.

Pentru mine, acel moment a început în copilărie și s-a dezvoltat pe parcursul mai multor ani. Rolul hotărâtor în formația mea culturală și profesională l-a avut familia, părinții mei. Tatăl meu a fost un om de știință. Corectitudinea și interesul lui constant pentru cunoaștere mi-au fost un permanent îndemn de a cerceta, de a afla lucruri noi. Mama m-a încurajat să citesc, să-mi lărgesc cunoștințele în domeniul artei și, în mod deosebit, în sfera literaturii române și universale. Dintre scriitorii care au avut un rol deosebit de important în formarea personalității mele de mai târziu trebuie să-l menționez pe Jules Verne, ale cărui cărți mi-au dezvoltat imaginația și mi-au bucurat copilăria.

În ultimul an de liceu, datorită pregătirii mele de excepție la matematică, eram hotărât să urmez Politehnica. Am avut, însă, șansa să citesc cartea „Omul-amfibie“ a scriitorului rus Beleaev. Autorul relatează, cu mijloace specifice beletristicii, succesul unui chirurg care a transplantat un plămân de delfin unui copil, salvându-i, astfel, viața. Copilul a devenit amfibie. Cartea m-a impresionat atât de mult, încât am realizat că direcția mea în viață este medicina. Ceea ce am și făcut.

Trăind de mulți ani în America, am avut ocazia, ca doctor, să întâlnesc oameni de pe tot mapamondul, oameni care erau mândri de țara în care s-au născut. Spre neplăcuta mea surpriză, am constatat că multor români le era jenă de originea lor și sufereau un fel de înstrăinare etnică, o depersonalizare stranie. Deși

născuți în România, ei spuneau că sunt, ca origine, italieni, germani, francezi… numai români – nu! Intrigat de acest ciudat fenomen, am încercat să-i aflu cauza. După o muncă asiduă de cercetare a multor documente din țară și din străinătate, mi-am dat seama că istoria noastră, istoria adevărată a poporului nostru, este fundamental diferită de cea învățată în școală. Descoperirea m-a incitat și m-a determinat să continui studiile, cu preponderență asupra istoriei Daciei și a locuitorilor ei. Neadevărurile oficiale m-au revoltat și, din această revoltă a spiritului care nu acceptă falsitatea – indiferent de unde vine și indiferent de cauzele care o generează și o perpetuează – s-a născut în mine neobosita dorință de a cunoaște în profunzime istoria neamului meu, neam pe nedrept vitregit de-a lungul istoriei. Am descoperit că noi, românii, avem o istorie cu care trebuie să ne mândrim. Dorința de a spune lumii întregi – și, în primul rând, românilor – că istoria noastră este demnă de marile enciclopedii ale istoriei universale, am finalizat-o în cartea „Noi nu suntem urmașii Romei". În ceea ce-i privește pe romani, am ajuns la nezdruncinata concluzie că ei, romanii, nu sunt înaintașii noștri, ci nepoții noștri târzii.

Documente ale unor istorici de prestigiu, inclusiv de sorginte latină, atestă fără drept de tăgadă faptul că armata invadatoare a împăratului Traian din anul 106 d.H. nu a cucerit decât aproximativ 14% din teritoriul Daciei, iar ocupația romană a fost temporară – doar 165 de ani. În alte țări care au suferit o ocupație cu sute de ani mai lungă decât teritoriul geto-dacic, populația nu s-a „mixat cu invadatorii" și nici nu și-a înlocuit limba originară. Este suficient să amintim doar câteva dintre aceste țări: Britania – 400 de ani sub ocupație romană, Grecia – 641 de ani, Egiptul – 425 de ani, Palestina – 325 de ani. Romanii nu numai că nu au reușit să elimine limba acestor popoare, dar nu au fost capabili să creeze o limbă unitară nici măcar în țara lor, Italia, unde sunt și astăzi peste 150 de dialecte. Concluzia se impune de la sine: romanii nu și-au transplantat limba în Dacia, tot așa cum nu au putut s-o facă în propria lor țară și nici în celelalte țări cu ocupație mult mai îndelungată.

Știm cu toții că este foarte greu să schimbi o părere falsă, fiindcă e înrădăcinată de secole prin manualele școlare, prin tomuri

de istorie, cărți, articole, studii de așa-zisă „romanistică", intervenții la radio și, apoi, la televiziune.

Pentru cine este familiar cu ideologia și psihologia manipulării maselor, nu este nimic nou ceea ce am spus și scris în repetate rânduri: *„Pentru lichidarea unui popor se începe prin a-i altera, a-i șterge memoria: îi distrugi cultura, cărțile, religia, istoria și apoi vine altcineva care îi va scrie alte cărți, îi va da altă religie, altă cultură, îi va inventa o altă istorie (de origine latină ori slavă, după momentul politic). Între timp, poporul începe să uite ceea ce este sau ceea ce a fost iar cei din jur vor uita și mai repede: limba nu va mai fi decât un simplu element de folclor care, mai devreme sau mai târziu, va muri de moarte naturală. Noile forme istorice vor aduce elemente și simboluri noi de adorație, care le vor îndepărta pe cele originare. Din vechiul strat spiritual vor rămâne undeva, la un etaj inferior al cunoașterii, numai câteva cuvinte, expresii, tradiții, impresii, fragmente, nume de localități, munți și ape, fără un înțeles aparent. Formele vechi care, cândva, au ocupat valența transcendentalului, vor fi deplasate de formele noi, care vor dicta componența și funcțiile «noului popor", așa cum s-a întâmplat cu noi".*

Bazându-mă pe descoperirile arheologice și pe logica de comparație cu țările numite anterior, descopeream că ceea ce afirmase Ion Alexandru Brătescu-Voinești în anul 1942 este purul adevăr:

„N-a pierit nici o limbă a Dacilor, pentru că n-au avut altă limbă proprie, care să fie înlocuită prin limba Romanilor și n-au avut o astfel de limbă pentru simplul motiv că Dacii vorbeau latinește. Limba Dacilor nu a pierit. Ea a devenit , în Italia, întâi, limba Romanilor, care era o formă literară a limbii Daciei, iar mai târziu, limba italiană. Aceeași limbă a Dacilor, dusă în Franța, a ajuns, întâi, limba Galilor, iar cu timpul, limba franceză; în Spania, ea a devenit, întâi, limba Iberilor, iar cu timpul, limba spaniolă, iar aici (pe teritoriul Daciei, N.A.), a devenit, cu vremea, limba noastră românească."

Bucuria de a descoperi o magistrală istorie daco-getă a strămoșilor noștri precum și dorința firească de a face cunoscută această istorie m-au determinat să înființez, în anul 1999 Societatea „DACIA REVIVAL" („Reînvierea Daciei"), cu sediul în New

York. Societatea își propune să aprofundeze studiile privind istoria veche a României. Am constatat cu mare satisfacție că din ce în ce mai mulți români din țară și de peste hotare împărtășesc aceleași puncte de vedere la care ajunsesem eu însumi. Îmi face o mare plăcere să constat creșterea continuă a calității studiilor dacologice din ultimii ani datorata în special unor membrii și a unor simpatizanți prestigioși și activi ai societății „Dacia Revival": zeci de profesori universitari, cercetători pluridisciplinari, arheologi, istorici, filologi, preoți, sute de cadre didactice din învățământul mediu, studenți ai universităților din România, Statele Unite, Canada, Germania, Spania, Franța, Macedonia, Australia. Un public românesc tot mai larg apreciază din ce în ce mai mult eforturile noastre de a repune adevărul dacic pe masa diversificată – și uneori eronată – a istoriei omenirii.

Realizările societății noastre ne umplu sufletele de mândrie și de satisfacție, căci nimic nu este mai înălțător decât să știi că aparții unui neam de eroi și că ai pus o temelie solidă la rescrierea onestă, în parametrii adevărului, a istoriei neamului tău.

În prezent, „Dacia Revival" are șase filiale în România și cinci în alte țări ale lumii, țări cu o semnificativă imigrație românească. La adresa de internet – www.dacia.org – se află informații științifice și culturale despre daci și despre istoria lor milenară, se pot asculta cântece de o mare vibrație patriotică despre strămoșii noștri și inspirate de ei, se poate citi publicația societății, „DACIA magazin", iar cititorii au posibilitatea să-și exprime propriile opinii și sugestii pe FORUMUL acesteia. Menționez faptul că revista lunară „DACIA magazin" are o largă difuzare atât în România, cât și în alte țări care au o mare concentrație de români. Societatea noastră este, de asemenea, proprietara stației de televiziune „Dacia TV" din New York, prin care se transmit emisiuni culturale de mare interes.

Până în prezent, am organizat și desfășurat cu succes șapte ediții anuale ale „Congresului Internațional de Dacologie", la București. Patru congrese au avut loc în Statele Unite ale Americii, sub patronajul Institutului de Teologie Ortodoxă din New York.

Cu o nestinsă dragoste de adevăr și de afirmare a lui, am ridicat trei monumente pe teritoriul Vechii Dacii: statuia regelui

Burebista – la Orăștie, în județul Hunedoara —, monumentul lui Niculae Densușianu – la Densuș, în Țara Hațegului din județul Hunedoara – și monumentul „Primul mesaj scris din istoria omenirii" – la Tărtăria, în județul Alba.

Munca societății „Dacia Revival" este doar la început. Sunt pe deplin conștient de marile obstacole cu care mă confrunt, dar nimic și nimeni nu mă va împiedica să caut adevărul și să-l spun românilor și întregii lumi.

Personal, voi continua să studiez documente, să-mi mențin viu interesul pentru săpături și descoperiri arheologice și să adresez forurilor competente din țară îndemnul de a sprijini cercetările istorice asupra istoriei Daciei. Adevărul este unul singur: noi suntem urmașii daco-geților atât din punct de vedere biologic, cât și din punct de vedere lingvistic. Acest adevăr trebuie spus răspicat și trebuie cunoscut ca atare de către fiecare român, indiferent unde s-ar afla. Căci adevărul nu cunoaște granițe.

Existența mea gravitează în jurul a trei mari pasiuni cu care mă mândresc și care mă susțin pe verticalitatea vieții: familia, profesia de doctor și continua muncă de reînviere a spiritului dacic pe plan național. Familia și profesia sunt coordonate întregi, definitive și revelatorii. Propagarea importantelor rezultate ale muncii mele și a colaboratorilor mei în domeniul cercetării istoriei vechi a României este, încă, dificilă, cu multe obstacole. Ceea ce știu și, de aceea, afirm cu tărie este că, mai devreme sau mai târziu, adevărul va triumfa. Căci adevărul nu are nevoie de argumente. El există și se va face cunoscut tuturor. Aceasta este confesiunea mea de credință.

Îndemnul meu adresat, în special, celor tineri este de a continua munca fascinantă și atât de recompensatoare a cercetării, descoperirii și afirmării valorilor istorice perene ale înaintașilor noștri, dacii.

SCRISOARE DE PROVOCARE LA LUPTĂ

Titus Filipaș

Tipărit la Valencia în 1490, romanul catalan **Tirant lo Blanc** este păstrat ca incunabul. Autorul romanului, cavalerul Joanot Martorell, contemporan cu Ioan Huniade și Vlad Dracul, nu a luptat

totuși la Varna, nu l-a întâlnit pe cavalerul Io Blanc cel real (Ioan Huniade). Mai târziu, Mario Vargas Llosa încearcă să găsească o explicație, ori să propună o justificare pentru comportamentul lui Joanot Martorell care – în opinia singulară a lui Vargas Llosa – ar fi scris „la novela total".

Romanul Tirant lo Blanc era foarte apreciat de acel caracter pur livresc care a fost Don Quijote. Totuși volumul «Tirant lo Blanc» nu este găsit de Cervantes la prima trecere în revistă a cărților despre cavalerii rătăcitori aflate pe rafturile bibliotecii lui Don Quijote de la Mancha. Abia în capitolul VI al primei părți, Miguel de Cervantes dezvăluie existența acestui roman cavaleresc, pe care îl laudă peste măsură: *«Află deci că se numea 'Istoria vestitului cavaler Tirante cel Alb'. /- Domnul fie lăudat! dete glas preotul, strigând. Dădurăm peste Tirante cel Alb! Adu-l încoace repede, cumetre, pe răspunderea mea, căci am găsit în el o comoară de desfătări și o mină de aur pentru clipele de răgaz. Aici e don Quirieleison de Montalban, valeroso caballero, y su hermano Tomás de Montalbán, și cavalerul Fonseca, și bătălia pe care pe care voinicul de Tirante o dete cu dulăul, și vorbele de duh ale domniței Placerdemivida, […] Digoos verdad, señor compadre, que, por su estilo, es éste el mejor libro del mundo. Nu-ți îndrug povești, cumetre, dar prin stilul ei, aceasta este cea mai bună carte de pe lume."* Am împrumutat excerptul din varianta românească îngrijită de Ion Frunzetti și Edgar Papu, pe care am găsit-o retipărită de Editura Hyperion de la Chișinău, în anul 1993. În subsolul paginii unde este amintit cavalerul de Montalban, tălmăcitorii Ion Frunzetti și Edgar Papu comentau, avertizând că nu-i lămurire, mai curând reacție la numele propriu *Quirieleison* din textul medieval scris de Joanot Martorell: *«Unul din personajele romanului, al cărui nume derivă din: 'Kirie eleison', ('Doamne miluește', în liturghia greacă), ceea ce sună foarte ciudat.»*

Don Quirieleison de Montalban, un caracter din romanul „Tirant lo Blanc", era foarte probabil modelat după un personaj catalan real avându-și fieful în Peninsula balcanică, unde a bântuit multă vreme Compania catalană, ori în Romania latină extinsă, pentru că a existat ceva vreme chiar și titlul nobiliar de senești de Romania. În fond „Tirant lo Blanc" este într-adevăr „novela sin

fronteras" – «romanul fără frontiere», cum spune Mario Vargas Llosa (născut în 1936 la Arequipa), în prologul compus special pentru o nouă ediție franceză a romanului. Îmi place sunetul prologului cu titlul în catalană: «Lletra de batalla per Tirant lo Blanc». Ipoteza marelui om de cultură american Ezra Pound (1885-1972), că textele neolatine formează un continuum, este probabil corectă în termeni de acuratețe față de adevăr, dar nu și în termeni politicești. În fine, într-o abordare protocronistă, se poate spune că insistența lui Ioan Eliade Rădulescu asupra valorii și posibilității translatării modului de gândire românesc pe o structură deja existentă a limbii toscane perfecte anticipa cumva ideea lui Ezra Pound. Apoi, în Italia, toscana se propagase pe meridianul geografic, trecând nepăsătoare peste dialectele din peninsula italică, de neînțeles pentru vorbitorii limbii literare italiene. Ioan Eliade Rădulescu își imagina doar o propagare a toscanei pe o paralelă geografică, ajungând astfel și în România. Faptul că pesimismul lui Ioan Eliade Rădulescu a fost infirmat arată puterea uluitoare a secolului XIX cultural românesc. Dar nu trebuie să neglijăm că tocmai exercițiile lui Ioan Eliade Rădulescu în toscană au pregătit traducerea perfectă din Dante pe care o realizează George Coșbuc.

Prima variantă publicată a *Scrisorii de provocare* la luptă era de fapt în limba franceză, fiind prolog apocrif la ultima editare franceză a romanului Tirant lo Blanc. Cea dintâi ediție franceză fusese tradusă și tipărită în Epoca Luminilor, mai exact la anul 1737, fiind îngrijită de contele de Cailus. S-au păstrat mai multe „scrisori de provocare" alcătuite sub pana lui Joanot Martorell, dar nicio „carte" după sfârșitul luptei ca posibil epilog.

În Scrisoare III, Mihai Eminescu observă pe bună dreptate că un cavaler-poet trebuie să trimită o scrisoare de pe câmpul de luptă la sfârșitul bătăliei. Și construiește un model pentru Limba Română: „*De din vale de Rovine/ Grăim, Doamnă, către Tine,/Nu din gură, ci din carte,/Că ne ești așa departe./ Te-am ruga, mări, ruga/ Să-mi trimiți prin cineva/Ce-i mai mândru-n valea Ta:/Codrul cu poienele,/ Ochii cu sprâncenele;/ Că și eu trimite-voi/Ce-i mai mândru pe la noi:/ Oastea mea cu flamurile,/ Codrul și cu ramurile,/Coiful nalt cu penele,/Ochii cu sprâncenele./ Și să știi că-s sănătos,/ Că, mulțămind lui Cristos,/Te*

sărut, Doamnă, frumos." Această 'scrisoare în scrisoare' ne arată și un Mihai Eminescu sculptor de 'statuie senzualistă' à la Condillac. Criticul literar Dan Gulea, el însuți un observator iluminist precum statuia senzualistă a lui Condillac, notează epilogul apocrif la Scrisoare III compus de scriitorul monah Valeriu Anania, ca discurs exhortativ: *'Ce bine-ți stă-n armură, tinere cavaler al zodiilor mele! De unde te cunosc și cum de te ghicesc la obîrșii?'* (poezia „De din vale de Rovine").

Există epilog apocrif la vreo editare recentă a romanului scris de Joanot Martorell, epilog intitulat: „Scrisoarea lui Tirant lo Blanc după sfârșitul bătăliei"? Chiar dacă Joanot Martorell nu a luptat la Varna alături de Ioan Huniade și Vlad Dracul, nu ar fi absurdă adăugarea unui epilog apocrif la ediția în limba română a lui Tirante cel alb. Cum îl numește Edgar Papu care a binevoit să ne lase moștenire un magnific tradus Don Quijote, în parteneriat egal cu Ion Frunzetti. Epilogul, zic, ar trebui să plece de la ideile exprimate de Mihai Eminescu pentru a se integra într-un lanț de valoare adăugată. Cu prolog și epilog apocrife, romanul „Tirante cel Alb" fi-va, în fine! total și în Limba Română.

„SUB DOMNIA SOARELUI DE TOAMNA"

Ioan Miclău (Australia)

Mi-a fost dat mie să mă farmec de frumusețile pădurii, să presimt din fragedă copilărie tainele ei, liniștea și fericirea cu care mă cuprindea, aerul curat ce îl respiram. Eram pătruns de mirosurile florilor, de cântecele păsărilor în diminețile de vară, în nopțile înstelate. Până și taninul din scoarța trunchiurilor de stejari îl puteam mirosi. Dormeam adeseori la coliba păstorilor și oierilor din satul natal, căci oier era și tata. Încerc să cred că trăiam apriori în poezie, fără să-mi dau seama! Încă nu apucasem a merge la școală, dar mama mi-a și croit o traistă frumos înfloratâ, în care îmi punea două felii de pâine unse cu ulei de floarea soarelui, ulei proaspat cu un miros parfumat, peste care presăra puțină sare, să nu prind greață la stomac, zicea ea. Știa mama ce știa. Peste câteva zile înlocuia uleiul, cu untură de porc peste care presăra boia roșie, care într-adevăr îmi plăcea foarte mult. Îmi

amintesc și azi cu ce poftă înfulecam eu pâinea mea, stând în rând cu ciobanii cei mari pe liziera pădurii! Mă vedeam deja om mare.

Veni însă vremea să mă duc și eu la școală. Să mă desprind de raiul meu, după care tânjesc și azi, când sunt om matur. Tot în această traistă înfloratâ aveam să pun acum abecedarul și penarul cel de lemn, iar în penar să port un creion și o gumă de șters greșelile din caietul de scris. Tata, pe care îl iubeam foarte mult și care în ochii mei apărea ca un mare învățat, îmi croii cu mâinile sale o pereche de opincuțe drăguțe, de nu aveau asemănare cu altele din sat. Abia azi, prin această carte (*„Mărturisirea de credință literară"* scoasă de dl. Artur Silvestri) aflai cu bucurie că opincuțele dlui Ion Marin Almăjan erau gurgoiate. Ale mele aveau în față trei nituri de aluminiu, poziționate într-un triunghi isoscel, plus alte două nituri la călcâie, paralele. Apoi curelușele de fixare pe picior. Ce mai… Și muream de dragul lor; și ce mândru aveam să mă duc cu ele la școală.

Să fac un salt în timp, astăzi: sunt matur, realizat, unii îmi zic poet și scriitor, tată de copii la rândul meu, dar am în biblioteca mea din Australia, pe raft cu cinste îngrijite, perechea de opinci, pe care le prezint tuturor ce mă vizitează. Și am avut oaspeți înalți, miniștri, secretari de Stat, ambasadori, consuli, profesori, cărora le-am arătat și explicat că eu, după vorba populară, nu mi-am lăsat opincile la barieră, ci le-am adus cu mine în Australia. Cum or fi fost înțeles domniile lor gestul meu, nu știu, dar știu că pentru mine acestea îmi aduc amintirea pădurii copilăriei mele fericite, dar scurte, fiindcă vremurile comuniste sosiră în prag, stricară ordinea firească în viața românească!

Așadar, într-o bună zi îmi puse mama străicuța pe umeri, în care erau prezente cele două feliuțe de pâine unse cu ulei de floarea soarelui și presărate cu sare, mă luă de mână și mă duse la școala satului. Mă așezai și eu între ceilalți copii, în băncile ce miroseau a petrol, fiindcă fuseseră și acestea curățate pentru începerea anului școlar. Mama dădu dascălului 5 lei și-l rugă să-mi cumpere și mie un abecedar când merge la târg, la Oradea.

Așa trecu prima zi de școală, așa trecu tot anul, iar eu tot fără abecedar am rămas, dar totuși am promovat în clasa a II-a primară. Tata, ce-i drept, a venit într-o zi la școală să întrebe de

abecedarul meu iar dascalul i-a explicat pe șleau: „Bine, bade Mihai, dar cine are să te înlocuiască la vitele satului, dacă-l mai trimiți și pe ăsta la școală?“ Tata era neștiutor de carte, ce să mai zică, doar mai zise: „D-apoi, fie cum o vrea Dumnezeu, dom-vățător!“ Dar, se pare că de față la acea discuție a fost un înger, fiindcă din acel moment Dumnezeu m-a luat sub îngrijirea sa dreaptă tot restul vieții mele! Tata rămase tot păstorul satului, dascalul – tot dascălul școlii, fiindcă s-a re-educat și el după vremuri, dar niciodată nu l-am asemuit cu verticalitatea de caracter ce o aveau părinții mei! Cu timpul s-au mai schimbat și învățătorii, au venit și din cei ce își vedeau de meseria lor, cum a fost profesorul meu de Limba Română, Parghel Constantin; acesta înființase și un cerc literar, astfel în clasa a 7-a, eu eram cu cele mai mari note și aprecieri la „compuneri literare“. Mi-amintesc și azi, despre o compunere literară în care trebuia să descriem o dimineață cu răsărit de soare peste pădurile și câmpiile comunei, aveam impresia că plutește banca școlară cu mine cu tot. Păi, câte dimineți nu călcasem eu cu picioarele goale argintul din roua de pe iarba câmpului, iar razele de soare abia mijeau la răsărit? Cine să mi-o ia mie înainte la a descrie? numai de câte ori am și tremurat de frig, fiind prea de dimineață la pădure, uneori roua nici nu mai era rouă, ci ger curat!

La școală aveam prieteni adevărați, cum era Vasalica, poreclit și „Vasalica mamii“, apoi pe Nicușor, cel nou venit în comună. Toți ne făceam planuri mărețe de viitor. Ce ne puteam noi închipui atunci, cum o să dea cu oiștea în gard acest regim comunist – venit cu atâta urgie asupra oamenilor satului – și „colhozurile rusești“ ce se anunțau pe drum, cu bătăi și pușcării.

Ne făcură și pe noi obligatoriu pionieri. O vecină, Dumnezeu s-o ierte că s-a dus de mult pe lumea cealaltă, îi zicea mamei: „Tu, Cătiță, de ce îți lași pruncul să-i puie zdreanța aia roșie la grumaz, că nu-i semn bun? E semn de streang de spânzurătoare“. Tare s-a speriat mama; de atunci îi era oarecum tot frică de cravata mea, dar noi, copiii, eram mândri, ba ni se spunea că vom fi făcuți și uteciști. Vremuri mari, nene! Azi, cine va citi lucrarea mea „Coțofana“, scrisă la maturitate, fugit prin lume, visând și azi numai stafii comuniste, va vedea ce mari oameni s-au ales din mine și cei doi prieteni ai mei, Vasalica și Nicușor.

Dar timpul mergea nesimțitor înainte, așa că după terminarea școlii generale acum, îmi zice tata: „Apoi pruncu meu, tu te du de te fă lemnar, că-i meserie bănoasă, că amu cu vremurile de azi, și cum văd că se domnește lumea asta, eu n-am bani să-ți cumpăr haine de alea domnești!“ Așa a și fost. Am terminat Școala de Meserii – la Beiuș, m-am înscris ulterior, seral, la Liceul „Emanuil Gojdu“ din Oradea, fiindcă primisem loc de muncă la TRCL-Oradea, secția IUDT (Trustul Regional de Construcții Locale). Am ajuns până în clasa a 10-a și nu am mai continuat cursurile, îmbârligat cu utece-ul, fiind de fapt nici în car nici în căruță; la un moment dat și eu și soția ajunserăm fără serviciu, ajungând aproape un nenorocit.

M-am dus din nou la cursurile Școlii de Maiștri, de doi ani, tot la Beiuș, iar după terminarea cu bine m-am reîntors, fiind încadrat pe funcție de maistru la fabrica de mobilă „Alfa“ – Oradea. De data aceasta, Dumnezeu iar și-a adus aminte de mine și mi-a pregătit drumurile salvării. În 1979, la o reclamație de calitate de la o firmă vest-germană ce importa mobilă de la Oradea, am fost trimis eu să repar mobilierul. Firma se numea „Stainhoff-Mobel“, aici am lucrat trei luni de zile, neîntrerupt, terminând cu bine. „Tehnoforestexport“ București chiar a primit o scrisoare de mulțumire din partea firmei vest-germane, dar eu am luat trenul spre lagărul de emigrări din Austria, cu două zile înainte ca Ambasada Română din Köln să mă sune să mă pregătesc de avion pentru a ma reîntoarce în România.

Odată ajuns în Lagărul din Treiskirchen, de lângă Viena, eram salvat de orice pericol! Așa ziceam eu, însă peripețiile de aici le-am povestit întrucâtva, dar nu complet încă. Mi-am cerut emigrarea pentru Australia și mi s-a aprobat. Am fost chemat, verificat și la Ambasada Australiană din Viena, care deja avea situația mea de la cei ce se ocupau cu verificarile; așa că în cazul meu nu era nimic de căutat, după rapoartele poliției vest-germane, cred eu, deoarece de Sfintele Sărbători ale Crăciunului anului 1979, eram gata de luat avionul Quantas spre Australia. Biletul de avion a fost plătit de Australia iar pe data de 4 ianuarie 1980, am aterizat la Sydney. Ca să mă conving încă odată ce înseamnă a fi iubit de Dumnezeu, pe data de 29 ianuarie 1980 eram angajat la Oțelăriile din Port Kembla. Deci, am primit imediat munca

oferită, fără mofturi; m-aș fi dus și la pădure, și la mină, căci aveam doar 39 de ani. Familia mi-a venit după un an de plângeri amare; dar cu Dumnezeu e posibil orice, altă explicație nu găsesc. Ce-i drept am scris înspre toate direcțiile unde aveam adrese dar adevărul este că în 1981 mi-a sosit și familia. Mare bucuria, însă veni și un șoc pe care n-am să-l uit cât voi trăi. Am scris și o cronică intitulată „Umbre și Lumini", ce se va publica în noua mea carte ce urmează a fi tipărită, „Scrieri în proză". Ce se întâmplase? Primesc telefon de la fratele meu din România, care-mi zice printre lacrimi: „Ce-ai făcut frățiuțule, ți-ai distrus familia și copiii! La ce ți-a trebuit Austria și Australia? Spune!" „Nu înțeleg despre ce vorbești" – îi răspunsei eu, vesel, cu familia lângă mine. Dar numai după ce fratele meu a vorbit la telefon cu fiecare în parte, s-a convins că la mijloc era o minciună, un zvon. Și, Doamne, cu ce viteză merg zvonurile rele, ce repede captează slaba psihologie a mulțimilor dornice tot timpul de senzațional.

Mi-a descris atunci fratele meu următoarea poveste: „La cârciuma din sat se înghesuiau oamenii, alții tineri, alții mai bătrâni, cum e obiceiul omului pe timp de iarnă; și am fost și eu să beau ceva ca să mai treacă vremea. În pragul crâșmei a apărut un „drumar" străin de sat. Mic de statură, cu un cap rotund. Intră tacticos, salută lumea, comandă crâșmarului un pahar de țuică, apoi se așează la o masă unde văzu el un ins mai vorbăreț și își caută și el de vorbă! „Uf, ce iarnă frumoasă! „Dar de pe unde vii? îl întrebă vorbărețul" „Eu mi-s de pe la Arad, și trebuie să ajung la Oradea, am acolo un prieten bun! Dar stai…, auzii chiar acum pe drum că din acest sat, unul pe nume Miclău, ce era lemnar la o fabrică din Oradea, a fugit în Australia, și acum își așteaptă familia, soția și copiii". „Da, așa-i, păcat, că era om cumsecade!" „O fi fost el cumsecade, dar uite ca și-a distrus viața!" „Cum adică?" „Păcat mare, mi-a spus cineva acum pe drum că, după ce au primit pașapoartele, în Austria a fost împușcată toată familia, soția și copiii!" Și-au băut ei țuicile, or mai fi vorbit ei multe, oricum lumea s-a adunat iar până la urmă stafia și-a luat tălpășița, îl striga șoferul, însă zvonul nenorocirii a cuprins satul, și de aici telefonul cu pricina. O umbră mi-a învăluit atunci sufletul și mintea! Ce oameni!! „Luminile" mi le închipui și azi, venite de la Cel Drept,

din ceruri, care nu numai că m-au salvat de la moarte, fiindcă multe mi-au fost ursitele în Lagărul de la Traiskirken, dar mi-au deschis calea spre împlinirea viselor mele de „compuneri literare", desigur daruri ce tot Cel Drept mi le-a însămânțat în minte și e dreaptă vorba bunicilor noștri, fără universități, dar care ziceau: „Dumnezeu te va duce până la marginea lumii, ca să-ți întâlnești ceea ce ți-a dat la naștere!" Te scoate de la foc și ape, din mâinile de la o mie de dușmani, dacă ești în planul mântuirii. Eu nu vorbesc asemeni unui teolog instruit, eu vorbesc având de la părinții mei analfabeți ceea ce școlații numesc azi „deontologie", adică cei 7 ani de acasă!" Asta e! M-a luminat Dumnezeu să termin și un Institul Tehnologic aici în Australia. Și urmând acum exemplul copiilor mei, am obținut și admiterea la Universitatea din Wollongong, Facultatea de Istorie Modernă. „Ce bune ar fi acum feliuțele alea de pâine unse cu ulei de floarea soarelui, și presărate cu sare!"

Locuiesc la o distanță de circa 100 km de Sydney, deci suficient de departe de gâlcevile ce au măcinat liniștea comunității românești ani de-a rândul. Credința mea literară stă pe principii curate și sincere, nu forțez pe nimeni să le accepte, dacă li se par incompatibile felului lor de a fi. Nu fac nici judecăți care să îndemne la periclitarea vieții cuiva, acest drept îl are „Judecătorul cel Mare", dar putem face judecăți care să oprească minciunile și neadevărurile spre a nu fi transmise urmașilor noștri, generațiilor viitoare. Cea mai mare crimă posibilă ar fi a zidi ceva pe neadevăr căci nu va avea niciodată trăinicie; dar dând în continuare viitorimii dezinformări, viitorul lor va fi în continuare o linie de dezastre și prăbușiri de tot felul. Azi observam limpede ce uzat a ajuns până și proverbul cel de înțelepciune, care zice: „Scrisul e sfânt, vorba-i vânt". Uitați-vă la unele scrieri dacă sunt acestea sfinte! La aceste scrieri mă refer eu, la aceste minciuni plasate premeditat; va trebui făcute judecați și încercat a fi scoase din circuitul cultural cel sănătos, cel constructiv și moral de care avem nevoie. Să fie însăși Opinia publică cea care să judece publicațiile mojice ce se scriu, să nu le cumpere, să nu le susțină, să ceară scoaterea lor din circuitul cultural, literar și educațional. Chiar tot ce s-a scris înainte, și de care Opinia publică are știință a fi nerealități și falsuri, să fie selectate, retrase, oprite de a ocupa raft în vreo arhivă, deoarece, așa cum știm,

vor constitui „sursa de informare“ pentru cei ce le vor cerceta, deci urmașii, iar aceștia se vor „înarma“ cu cele mai crase minciuni eventual, pe care ne place, nu ne place, multe le fabricăm noi, cei din prezent. Nu se ceartă oare și azi omenirea pe aceleeași motive de falsuri, de scrieri istorice din interese și neadevăruri? Ei, bine, aici observ eu rolul imens și benefic, pe care ARP – Asociația Română pentru Patrimoniu, deja și-l alege, se orientează, a face noua curățenie. Eu, personal, cât sănătatea, puterea și mintea îmi vor sta la îndemână, voi susține această idee de restabilire a adevărurilor și corectitudinii în mersul literaturii noastre române, și în general al vieții acestui frumos neam românesc!

*

Dacă a venit vremea unei noi deșteptări la români, atunci din experiența istoriei ar trebui să învățăm ceva! Va trebui să învățăm a fi parte unitară în ceea ce se cheamă „unitate în diversitate“, adică să învățăm a valorifica specificul nostru național, școala și gândirea proprie, fără a copia pe nimeni! Sigur, întotdeauna a știut România a lua ce e bun și folositor din experiența altor țări, vecine sau mai îndepărtate, dar de aci și până a ajunge la fenomenul de a te atinge de identitatea ta, este o altă poveste. Este nuanța unei fante cazande în afara regulei, ce ne atenționează că suntem la un orizont neprielnic.

De-a lungul istoriei, am mai experimentat noi asemenea fenomene, ce pot fi adunate în vechiul și arhicunoscutul proverb: „Peștele mare înghite pe cel mic“, dar, înainte de a ne acoperi cu proverbe de tot felul, să ne vedem pe noi înșine în propria noastră istorie! Să identificăm adevărul realităților, din trecut și prezent, fără răsuciri măestre și filosofii politice, uneori de-a dreptul mioape înspre viitor. Trebuie să învățăm din istorie, chiar dacă nu ne plac, adevăruri ale greșelilor ce noi le-am comis, nimeni altcineva, și de care să ținem cont spre a nu le repeta!

Să luăm un exemplu, bunăoară, din ceea ce se cheamă „victima politică“. Victimă politică a fost Al. Ion Cuza, victimă politică a fost Mihai Eminescu, la fel Nicolae Titulescu, Nicolae Iorga etc, astea doar din istoria modernă, deci apropiată. Iată, la finele secolului XX, odată cu căderea comunismului, sistem copiat în totalitate, avurăm iar o victimă politică, în persoana lui N. Ceaușescu. Să recunoaștem specificul și tradiția de viață a fiecărui popor,

dar oricum, specificul nostru românesc, nu găsea suport în ideea „colhozurilor rusești“! Să observăm un aspect economic, azi foarte interesant. Oare, solul nostru fertil nu ar crește căpșunile cele mai frumoase din lume? La noi nu crește cartoful tot așa cum crește pe dealurile stâncoase ale Germaniei? Munții, pădurile, câmpiile, apele, subsolul, sunt bogății din care ne-am hrănit și ne-am format specificul nostru de viață și cultură. „Unitate în diversitate“, asta este de fapt și ideea europeană, să nu ne adormim cu vise, cum am spus mai sus, ci să învățăm a ne chivernisi viitorul, să ne valorificăm specificul național, dar să nu se creadă că după „integrare“, toți europenii își vor revărsa bunurile lor peste noi!“ Interesant și paradoxal, tot cerem poporului să învețe, dar când vor porni conducătorii să învețe? Aceasta ar fi noua deșteptare!

*

„…Fiindcă ce-i drept, Nicolae Iorga, zicea la vremea sa: „De multe ori în materie de artă trimiți pe orb să-și cumpere ochelari. Pe când ar fi mai bine să-l iei de mână și să-l scoți din drum“. Ion Luca Caragiale, observând în stilul său bine cunoscut: „Țăria noastră nu stetea atât în articole de fond sau polemice, cât în informații de senzație țesute cu observațiuni veninoase. Turbasem și pe public, și pe politicieni, și mai ales pe confrați (…) **(Momente și schițe“ –** 1958, pag. 23) Eminescu a despicat-o pe viu: „Nu spera când vezi mișeii / La izbândă făcând punte, / Te-or întrece nătărăii, / De ai fi cu stea în frunte “.

Veni și Tudor Arghezi cu un sfat: „*Nu mai urla băiete, lucrează și prin munca ta luminată capătă-ți locul, care nu ți se cuvine gratuit și care nu se câștigă cu limbarița și orăcăitul. N-ajunge să vrei, trebuie să poți“.* „Azi mulți vor, se dau peste cap, țâșnesc în frunte cu „limbarița și orăcăitul“, iar după sfatul lui N. Iorga, „ar trebui luați de mână și scoși din drum“. Mai zicea T. Arghezi: „*Să nu ne apărăm interesele decât în marginile modestiei. Impertinența și violența pentru mine sunt cele mai imediate dovezi că scrisul e prost. Ce nu reușește condeiul, bate gura“.* Așadar, ce mare adevăr scris ne-au lăsat clasicii noștrii. Poate prinde la minte ceva și acei scribi de azi, ale căror degete sunt ciungi pentru condei. Ușor de zis, fiindcă iată-l pe nemuritorul Petre Ispirescu, prezentând din basmul sau pe acea zgripțuroaică, de venea

cu o falcă în cer și alta în pământ, crăpând de oftică fiindcă nu-l poate înghiți pe Făt-Frumos.

Ovidiu Densușeanu, pune și el în lumină ceva mai mult această temă a „morilor de vânt“ și a „formei fără fond“, ce lasă pete urâte în literatura românească, așa cum lasa rodia pete arse pe frunza de vie toamna, spunându-ne sfatul următor: „În artă n-are valoare munca migăloasă din care nu izvorăște opera superioară.“ Adică, împinși orbește de propriile invidii ale propriei neputințe în ale creației artistice, să nu doarmă cineva nopți întregi, chinuindu-se a aduna tot balastrul vorbăriilor nefondate și nevrednice de luat în seamă, crăpând toate firicelele de păr în patru, cu gândul eventual la banii ce o să-i arunce cititorii înspre el, e o nerozie. Cel puțin patologic, ar fi mult mai recomandabil să nu-și irite nervii, fiindcă invidiile rod în cel ce le poartă, dar nici opera literară nu va scoate!

La vremea sa, Iosif Vulcan, zicea simplu: „*Arta ca răspânditoare a bunului gust, nu se poate coborî în noroi, ci are să ridice la sine pe toți cei ce vin sub steagurile sale. Ridicarea aceasta se face prin propagarea eternului frumos, a cărui temelie este adevărul“.*

Deci, **adevărul**, și nu minciunile învelite în broderii și filosofii ce nu au nimic a face cu ceea ce se cheamă literatură. Nici a lua un dicționar de cuvinte, spre a culege numai rarități, înghesuindu-le în propoziții și fraze care devenind „pseudokinigeticosuri“, nu sunt deloc academice, ba mai aduc și riscul de a nu putea fi înțelese de cititori, încălcând sensurile etimologice. La acest capitol, iată ce ne spune Onisifor Ghibu: „Cărțile mele nu urmăresc scopuri de erudiție pretențioase, ci scopuri menite a promova binele, adevărul și dreptatea în lume“.

George Coșbuc în versul său ne așează o legitate chiar: „Nu filosofia-l face pe om înțelept sub soare / Ci mintea cea sănătoasă, câștigată cu sudoare“.

„Azi, ce este mult mai critic în această omenire,
E să vezi ce judecăți au cei ajunși la cârmuire;
Numai Dumnezeu, drăguțul, fie bun să te ferească,
Să nu stai la acea masa unde ei să-ți cântărească!“ (I. Miclău)

Desigur însă că nu a ajuns personajul lui Moliere, Alceste, până acolo să ocupe asemenea scaun de răspundere; și tocmai

de aceea nătărăii, se sofistică în fața obștei, fiindcă nu pot pătrunde nicicum și ei în vr-o guvernare.

Și așa, din ifoase în ifoase, ajungem la ceea ce se cheamă, „ideea politică la români. La pluralismul împrăștiat pe zeci și sute de partide, de a ajuns țara un uriaș cu limbi de foc și nări ce scot fumuri ca dinozaurii, în timp ce „cumințiі“ având un singur partid, devin majoritari, iar majoritatea minoritară după partide. Tot acum apar și broscoii literați de orăcăiesc (după vorba lui Arghezi), în toate vocile și limbile, ca niște adevărați și de neconfundați impostori, de mestecă și mai vârtos „ideea politică la români“.

La 1877, Eminescu, răspundea: „Domnule Lahovari, războiul este o problemă gravă națională, care trebuie privit pe deasupra luptelor noastre de partid“. „Dar bine, domnule Eminescu, nu mai facem opoziție? „Ba facem, domnule Lahovari, dar în momentele grele prin care trece țara, trebuie să vedem cu toții lucrurile ca buni români“.

Fără nici un echivoc, Eminescu avea în vedere interesul general al Țării, nu era pentru el urgent tocmai luptele dintre partide!

Cu siguranță că Ion Creangă, citise versurile din „Glossa“ prietenului său drag, din moment ce îi scria acestuia pe la sfârșitul anilor 1877: „Bădie Mihai,… Acum stau lângă horn cu pisicile mele și mai pun rânduială în cele însemnări. Tu, te certi cu politicienii prin „Timpul“. Ce-ai pățit de te-ai făcut așa de războinic? Sănătate și voie bună, Ionică“.

Ion Creangă era un Caragiale, mai timpuriu, el întrevedea parcă neajunsurile ce se vor abate asupra tânărului poet, redactor la Timpul, pentru ideile sale de umanitate și grijă față de poporul angajat într-un război greu de independenț. Caragiale, vedea în ochii acestui tânăr, un suflet predestinat unui destin deosebit!

Pentru a încheia cu aceleeași vorbe de înțelepciune lăsate nouă îndrumare și linie critică de viitor, să-l mai ascultăm pe Lucian Blaga, autorul „Luminilor“, care exemplificându-se pe sine, recunoștea că de acum se află „sub domnia soarelui de toamnă“, adică a vârstei și părului argintiu. Bineînțeles că toamnele au multe semnificații. Toamna se culeg recoltele câmpurilor, roadele viilor, număratul bobocilor, răsplătindu-ne munca. Toamna vârstei, la

fel, aduce vremea când și noi oamenii, prin faptele noastre aducem roadele unei vieți trăite. Cum ne-au fost faptele, eforturile spre împlinirea binelui general, așa ne va fi recunoașterea posterității. Deci, să ajungem „sub domnia soarelui de toamnă" încununați de faptele cele mai folositoare nouă și celora în mijlocul cărora trăim. Să nu acuzam pe cei cu suferințe psihice, pentru greșelile lor involuntare, dar să oprim pe cei ce voitor creează intrigi și detractorii, folosind hainele literaturii cu aura de talentați, supărând cititorii. Deci nu este ceva miraculos faptul că lumea cititorilor de azi este scârbită a mai cumpăra sau citi creațiile „modernismului" de azi, creații ce parcă inundă tot mai mult prin rafturile dughenelor postdecembriste.

Unul din proverbele noastre populare, cu o etimologie aproape arhetipală, glăsuie despre acea realitate a faptului că: „Nu e nici un bine în lume a fi mare". Astfel D. Bolintineanu, scria lui V. Alecsandri, în cartea sa de „Poezii" – 1971, pag. 225, și de care iubitul meu cititor se poate informa, vizitând o bibliotecă românească și cetind în cartea lui Bolintineanu.

Revenind cu buna gândire la îndreptarea criticii literare de azi, din păcate, multor literați tocmai această mărire li se năzare, o pizmuiesc, o doresc, nesocotind acele multe valori și frumusețe educaționale ce sunt imperativ necesare unei societăți ce aspiră spre civilizație. Lecția asta ne-au lăsat-o nouă drept învățătură înaintașii noștrii, dar, vai nouă celor ce ne zicem urmași, multe mai avem de învățat!" „Viitorul răsare din trecut, precum o floare din planta ce se usucă! Deci, să ne cunoaștem trecutul pentru a ne cunoaște viitorul și într-adevăr să avansăm în timp și civilizație!"

*

Cum se știe de când lumea, primăvara încă de timpuriu, la fel și vara, buruienile cresc prin holdele și livezile oamenilor, mai ales când ploile vin necontenit. Volbura, se cațără repede pe tulpinile plantelor celor folositoare, chiar le înabușe, fiindcă buruiană fiind, ce vrei să facă altceva? Neghina înflorește și ea prin holdele de grâu, deși semințele ei dau numai amăreala pâinii. Dar cum Botanica ne descoperă multe feluri de buruieni nefolositoare, trebuia și omul să inventeze plivitorul și sapa. Uneori nu se prididește cu plivitul lor, căci buruienile cresc repede și voinice!

Dar oricum, vine toamna, iarna cu înghețul, și..., aceste mâini ale lui Dumnezeu vor plivi și usca aceste buruieni.

Ei, tot așa aduce Dumnezeu bătrânețile și slabiile omenești, de curăță grădina socială de înfăptuitorii de rele, fiindcă Dumnezeu a întocmit o lege naturală căreia nu ne putem sustrage oricât am fi de șmecheri!

Da, sigur, sunt și buruieni folositoare pe care le apreciem, cum ar fi: urzica, brusturul, cicoarea, mușețelul etc. O frecție cu urzică înviorează, și așa mai departe, dar, din orice luat prea mult, poate duce la alergii! Astfel, de prea multă urzicărie și critică, ajungem la vorba lui C. Noica: „de mor și peștii în ape". Vorba aialaltă, cu „știința și chimizarea excesivă", de am ajuns să nu ne mai putem atinge de apă și hrană, fiindcă le-am otrăvit. Deci, tot Legea sfântă ne va arăta un „articol" sau un „aliniat", prin care să ne însănătoșim împreună cu mediul natural.

De fapt ne-a și spus-o Eminescu: „Vom înainta cu toată ticăloșia noastră, căci nu avem încotro (...)". Magul de la Săpânța (George Popp), tocmai despre aceste ticăloșii ne vorbea nouă, mioriticilor ce umblam cu fluierul pe plaiurile lumii. Apoi, câte un meteorit căzut din galaxia roșie va ști/ori trebuie să știe, că nu se aplică poeziei reguli statice, fiindcă aceasta s-a manifestat și se manifestă și azi, prin alte legi, poezia plutind pe deasupra „lucrurilor și fiinelor", coborând acolo numai unde geniul ei îi dictează. Uneori un cuvânt luminează totul.

Nu trebuie să te apuci a face multe deodată, dar ce ai început termină-l cu bine. Multilateral, înseamnă și incomplet, deci învață un lucru dar pe care să-l cunoști bine, dacă nu chiar perfect, și numai apoi fă pasul următor. Înțelepciunea nu se grăbește, are timp suficient, dar are nevoie de dragoste, de sinceritatea oamenilor. Utopiile trebuiesc tăiate, nu capetele oamenilor!" Deșteptează-l, Doamne, pe Român!"

...CUVINTE PENTRU URMAȘI...

prof. dr. Adrian Botez

Sunt, hăt, dincolo de jumătatea drumului vieții...Din fire, nu sunt cine știe ce om de treabă și priceput la multe... – dacă Dumnezeu nu-mi schimba cursul vieții, dăruindu-mi **harul suferinței**

– praful s-ar fi ales de mine, în lumea asta…Dacă aș fi fost sănătos la trup, n-aș fi devenit deloc înțelept la minte…Așa că, vorba ceea: „Tot păținu-i priceput“…Îi mulțumesc, cu adâncă smerenie, lui Dumnezeu, că mi-a dat multă suferință, pe care, îndurând-o, am încercat – și de multe ori a trebuit să și reușesc… – s-o transform în motiv de reflecție – deci, de înțelepțire…Nu trebuie (deși, și eu, am făcut acest rău și această prostie, și încă o mai fac…) să înțelegem și tălmăcim suferința și necazul ca fiind nedreptățiri, din partea lui Dumnezeu:”Dar de ce numai pe mine mă vezi și mă lovești, Doamne? Dar ce rău așa de mare am făcut eu, ca să merit atâta suferință?Alții…“ Tu cu ale tale păcate, alții cu ale lor… – tu cu răspunderea ta față de Dumnezeu…Bine, eu nu zic și nici nu gândesc ca mercantilul și individualistul protestant… – până la urmă un singur Adam se va re-întoarce în Rai… – târziu/ întârziat, grozav de mult întârziat…**Până la urmă, trebuie să ne aflăm solidari, în suferință, pentru a deveni solidari în izbândirea din urmă…Cum spune Hristos – că numai „unde vă veți afla doi și trei, strânși în numele Meu** (nota mea: adică, al lubirii de semeni și de Dumnezeu…) – **acolo voi fi și eu“…**

Da, „Unitate, unitate, unitate!“ – întru toate cele ale Binelui…

Dacă suferi o lovitură în viață, încearcă și uită-te bine: nu cumva ți-a venit lovitura aceea tocmai când pierduseși simțul măsurii, în tot ceea ce făceai…? – și lovitura ți-a atras atenția, asupra lipsei tale de cumpăt și de cumpănă? De ce nu mulțumești lui Dumnezeu **că mai trăiești**, după acea lovitură, dată numai ca o „pălmuță“, iar nu cu parul?!…dată doar ca atragere a atenției… **ca sfântă avertizare părintească**…Vei constata, dacă te vei și gândi un pic, că multe dintre faptele tale au fost, până în momentul loviturii de avertizare, atât de iresponsabile și de greșoase, că ar fi meritat sancțiuni și mai mari…Ia închipuiește-ți, pentru o clipă, că tu ai fi în locul lui Dumnezeu… – și propriile tale creaturi, pe care le-ai sfătuit, zi de zi și ceas de ceas, o întreagă istorie… – de mii și de milioane de ani… – ei bine, repetă, pentru a milioana oară, înmulțit cu câți indivizi vor fi trăit, de la Creația Lumii încoace, exact aceeași greșeală, de care tu îi sfătuiseși să n-o mai facă… – prostia, inconștiența, ușurătatea, lipsa lor de bun- simț nu te-ar scoate din pepeni???!! Prostia lor!!! Ucigătoarea lor prostie fudulă!!!(„prostul, până nu e și fudul, parcă nu

e prost destul“…) – nu te-ar face să te mânii și să faci spume la gură?! Ba, cred că, dintr-o lovitură, ai nimici toată bunătatea ta de Creație…Or, Dumnezeu, după cum vezi, încă ne rabdă, după prostii infinite, aproape, – făcute într-o vreme infinită, aproape…Și nu-i mare și bun, și nu-i iertător Dumnezeu…?!Hmmm…

…Te mânii și faci spume la gură de ceea ce înduri de la Dumnezeu – pentru că, zici tu, Dumnezeu e departe și n-are ce-ți face (câtă prostie și nedreptate… – nedreptate pe care singur ți-o faci, socotindu-l pe Dumnezeu departe de tine/noi, Creația Lui… – tu, semen și frate mie, întru prostie și nedreptate…!), dar cât de „tolerat“ și uitător, BA CHIAR NEVĂZĂTOR!!! – ești de nedreptățile cele **de lângă tine**, făcute, cu cinism, ba chiar cu sadism, de semenii tăi, oamenii…păcate împotriva Sfântului Duh, prin cumplite și nebunești injurii, la adresa lui Dumnezeu…prin păcate înspăimântătoare asupra Duhului Vieții… chinuind și ucigând oameni, animale și plante, cu o sete de moarte, de distrugere și de crimă nebunești…absurde…absolut îngrozitoare, înmărmuritoare…Păcate împotriva Duhului Vieții și prin cultul față de niște metale și hârtii moarte – banii… – care, în sufletul unora (of, cât de mulți! Tot mai mulți!!!) – îl înlocuiesc chiar pe Dumnezeu…

Nu e bine DELOC: când veți avea un necaz care nu poate fi nici înlăturat nici diminuat cu bani…cui vă veți încredința și ruga, dacă nu-L păstrați pe Dumnezeu, în voi? Mi-e că veți trece atunci prin grea cumpănă a sufletului…chiar vă veți simți tentați să vă alăturați lui Iuda Sinucigașul… – care și-a uitat de Dumnezeu și de suflet, pentru 30 de arginți…am uitat să vă spun: chiar și voi, îmbogățiților peste orice măsură, puternicii puternicilor lumii… – **aveți în voi un suflet, deci o mare suferință (potențială ori activată…), de la Dumnezeu… – durerea și nostalgia Paradisului pierdut…**Paradis pe care nu vi-l redau nici vilele de pe Coasta de Azur, nici femeile ațâțătoare, nici băuturile și mâncărurile, și ele ațâțătoare de simțuri/simțiri primitive – cu care, treptat, vă otrăviți… **Dar Liniștea Dinăuntru – ASTA o aveți? Căci ASTA, ca și IUBIREA, ca și tot ceea ce ține de Ființa Voastră Adâncă – de VIAȚA VOASTRĂ CEA ADEVĂRATĂ, adică… – nu se poate/pot cumpăra cu bani…**

Fii mărturisitor de ADEVĂR!!! – cu orice risc, chiar al Vieții…Pentru că Dumnezeu este „Calea, Adevărul și Viața!“

– deci, viață fără mărturisire a Adevărului, Viață cu ascunderea sub preș a Adevărului – nu este Viață adevărată, nu este Viață cu/întru Hristos!!! Dumnezeu nu ți-a dat Viață ca să te-ascunzi și să-L ascunzi, ci ca s-o trăiești, cu fruntea sus, și să-L mărturisești! Și nu cârtițele îl mărturisesc pe Dumnezeul Luminii…

Îmbogățirea, chiar dacă se face pe căi cinstite, este teribil de vulgară… – mormane de gunoi…!!! – dacă nu este ameliorată de dăruire către cei flămânzi și oropsiți…flămânzi de mâncare ori de cunoaștere, oropsiți de nedreptate ori de nerecunoaștere…flămânziți și oropsiți de veșnicie, cu chipul nestatornicei clipe, doar și mereu, în față…

…Mă adresez tinerilor, copiilor, copiilor de copii – ca tată de copii ce sunt eu (de 26 de ani…har Domnului!) și ca dascăl, cu 30 de ani de trudă în spate – o trudă/trudire neîntreruptă, în care mi-am pus tot sufletul, nu m-am gândit/nu mă gândesc niciodată la salariu, cât am fost/sunt în sala de clasă, în fața tinerilor, dintre care puțini mai au sete, azi, de a-mi asculta vorbele și îndemnurile cele de pururi…puțini, dar, slavă Domnului, nu DELOC!!! – sală de clasă pe care am socotit-o, totdeauna, un altar de sfântă oficiere… 30 de ani de umil autosacrificiu, cu bucurie și nădejde și iubire de oameni – ținute, în parte, secrete (…trudă, imensă trudă, sisifică trudă, uneori… – dar, cu fanatismul bun al celui care crede că **ORICE OM ARE, DE LA DUMNEZEU LĂSATĂ, MISIUNEA LUI, PE ACEST PĂMÂNT – ȘI ESTE OBLIGAT SĂ ȘI-O AFLE, ACEASTĂ MISIUNE, ȘI SĂ ȘI-O ÎMPLINEASCĂ, ACEASTĂ MISIUNE – DACĂ NU VREA SĂ FIE ÎNDEPĂRTAT DE DUMNEZEU DE LA VEȘNICA LUMINĂ…** – am urmat a săvârși truda , chiar dacă și cu toropitoare oboseală și amărăciune și înfrângeri dureroase și…). Mă adresez, mai cu seamă, acelora dintre tineri care, tocmai pentru că tremură, interior, de groaza și rușinea neștiinței – la suprafață „se dau zmei"…

Misiunea ți-o faci, întâi, față de familia, de Neamul tău – și abia după ce ți-ai cunoscut/recunoscut Neamul tău – trebuie să-ți vezi și chipul din Omenire. Poporul este supra-fața istorică, deci schimbător-șovăitoare, a Supra-Ființei tale (dar, vrea ori ba, poporul trebuie să fie și **vehiculul tău, spre Neamul Metafizic**…) – dar **NEAMUL METAFIZIC (dintru MOCȘA-Patria Sfântă!) este**

ȚINTA FINALĂ A SUPRA-FIINȚEI TALE IDEALE!!! – obrazul/fața ta ideal/ă, împlinit/ă întru Sinea Luminat-Dumnezeiască. Umanitatea nu este decât mijlocul de a ajunge la re-transcenderea deplină a Neamurilor/Supra-Fețe Dumnezeiești, înapoi întru Adam Protogonos-Unicul (re-sfințit, re-întors la Creatorul său, cu smerenia cuvenită, după trădarea dintâi…).

Misiunea, deci, ți-o faci, deplin, doar cu INIMA și cu TRUPUL proptite de Duhul și Trupul PATRIEI tale Unice. Nu dezerta de la NEAMUL METAFIZIC, căci pe tine te pierzi în Neant… – căci nici nu ai unde merge/dezerta, decât în Sumbrul, Fără-de-Chipul PUSTIU AL SATANEI…

…Nu mă adresez, bățos, ca om fără de prihană, care m-apuc să fac altora morală. Din poziția unui sfânt…Nu, am greșit, înspăimântător de mult am greșit… – dar, totuși, nu atât de mult încât să n-am de unde mă-ntoarce ca să mă pocăiesc, să mă contemplu și să-mi contemplu nimicnicia uricioasă de-acum, dar și potențiala măreție, pe care mi-a arătat-o, prin Fiul Său, Dumnezeu…de/pentru ATUNCI… – să mă contemplu cu înfrângere și smerenie, cu umilință creștinească (ceea ce nu înseamnă altceva decât **demnitate și responsabilitate,** iar nu cum pretinde Cioran, „atitudine de sclav"…)… – și să recunosc/deosebesc căile bune, pe care n-am mers, și căile rele, pe care prea des și mult am mers…Și faptul că n-am făcut pentru nimeni, nici pentru mine, nici pentru cei din jurul meu, tot ce aș fi putut să fac – căci Dumnezeu a pus, în orice om, nu-i așa? – puteri nemărginite… – dar cine să le ia în seamă, pe aceste puteri, când credința e așa de schilavă și de anemică?!…

Am mers o viață – o viață întreagă, o viață de care m-am ferit să-mi bat joc. **De Viață dacă-ți bați joc – de tine și de Dumnezeu îți bați joc.** Căci Viața e darul de la Dumnezeu și SINGURA ȘANSĂ (nu credeți chiar toate ale modei buddhismului, cu teoria reîncarnărilor, despre care Părintele Cleopa spunea că sunt plăcute numai leneșilor și iresponsabililor, care n-au chef să-și asume răspunderea ACESTEI Vieți!!!) de a-i demonstra lui Dumnezeu că ești vrednic om, că nu ești, mereu, dezamăgirea Lui supremă…

…„**Fii om de omenie**" – pare o vorbă „fumată", cum zic tinerii stricători de limbă și de coșuri de piept, de astăzi… – „tocită",

poate or fi voind ei a zice… – dar e singurul îndemn adevărat – echivalent în rost și semnificație cu „**Încearcă să fii cât mai aproape de Hristos – ICOANA/MODELUL VIEȚII-Trăirii Umane…**“. „Fii om de omenie – și încearcă să fii bun creștin“ – chiar și tu, mahomedanule, chiar și tu, mozaicule, chiar și tu, buddhistule… – pentru că, veți vedea, vi se vor lua solzii puși de demonul Ignoranței peste ochii voștri – creștinismul este stadiul suprem, la care ajunge evoluția Duhului pe planeta Pământ… **Dar, încă o dată: de mii de ori mai bun, în fața lui Dumnezeu, este un buddhist, sau mahomedan, sau mozaic care face faptă bună, decât un creștin care face faptă egoistă, devastatoare!!!** Adică, mai exact: **nu ești ceea ce te declari prin vorbă, ci ești ceea ce strigă, pentru tine, faptele tale!!!** Cel care e vinovat că se lasă sălășluit de duhul Ignoranței/Amânării, nu poate fi atât de vinovat ca Hitler ori Stalin, cândva.. – sau Harry Trumann…cel care a ordonat lansarea bombelor asupra japonezilor… – ori ca Bush, acum, cel care năvălește peste popoare întregi, în numele CRUCII…(și are și nebunia, demnă de loja „***Skull and bones***“, de a declara că are „întrevederi particulare cu Dumnezeu“, înainte de fiecare nelegiuire de-a lui…). „Cruciatul“ ăsta seamănă tare bine, cum sugera un ziarist american, în noaptea începutului invaziei Irakului – noaptea acelor bombardamente apocaliptice, asupra Bagdadului… – cu Timur Lenk ori Gingis Han… tot atâta de „respectători”/respectuoși față de cultură, cât și americanii, **cei care, prima dată când au pătruns în Bagdad, au nimicit Muzeul Național al Irakului…Erau geloși pe cei cu o cultură multimilenară – ei, cei cu o subcultură a CRIMEI – de nici trei secole…(bine că n-au luat-o mai din vreme, Columb și ai lui… – cel puțin așa se zice…). Socrate, păgânul, nu-l știa pe Hristos – dar îl bănuia/intuia, cu mult mai multă luminare în suflet și-n cuget, decât cei mai mulți creștini de azi…**

Deci: **iubiți Lumina Culturii, dar numai re-apropiată de Lumina Cultului Dumnezeiesc…**Altfel, veți semăna tare bine, și voi, cu Gingis Han… – voi, cei care slăviți subcultura sinucigașă a rockului, care-l proslăvește pe Satan…Există, se zice, și o „cultură a Violenței“… – dar „cel ce scoate sabia, de sabie va pieri“…**Dacă nu înveți cultura lui Hristos, cel care, oriunde intra și cu oricine vorbea, spunea, înainte de toate: „Pace**

vouă!“ sau „Pace ție!“ – veți urma incultura, anti-cultura Distrugerii… Și asta este de la Stăpânul Neantului…nu de la Dumnezeu, deci nu are nimic de-a face cu Creația…

…Dar asta nu-nseamnă „să te pupi cu Satana în bot“, în numele falsei „toleranțe”! Hristos-cel-Blând n-a fost bleg: a folosit maxima vehemență verbală, întru afirmarea Adevărului, ba chiar și biciul…când Satana, prea sfidător, și-a stabilit reședința prea aproape de „Centru“, în Templu…Cum să mai știi/găsești dreapta cumpănă – între nesimțire/ignorare – și vehemența afirmării Adevărului? – e tare greu – dar TREBUIE!!!

…**E tare greu, extrem de greu, să fii ADEVĂRAT creștin, nu doar cu gura… – dar tocmai ACEASTA este dovada (una dintre multele…) că creștinismul este stadiul ultim, cel mai înalt Duh, la care poate ajunge omul, înainte de a re-intra în Împărăția Pierdută, de strămoșul Adam și de strămoașa Eva…**Diavolul poate să vă întoarcă la idoli – și o și face, în aceste ultime veacuri… – prin idolatrizarea celor fără de Duh: idolatria banului, a sexului, a televiziunii, Internetului, muzicii rock… – dar nu trebuie să te supui totdeauna și tuturor diavolilor – și niciodată Unicului și Singurului Adevărat – DUMNEZEU…Se vor găsi mulți profeți mincinoși, mai cu seamă printre cei ce-și zic, și pretind, ca fariseii, cu nerușinare sfidătoare și amenințătoare, să li se zică „intelectuali“…Ei, „profeții mincinoși”-pseudo-intelectualii, sunt iudele cele mai de temut, demonii care vă ațâță poftele și sfruntările și nerușinările…**Adevărații cărturari-intelectuali ai unui Neam (oricare va fi fiind acesta!) nu lucrează pentru tolerarea/„toleranța“, versatilă și absurdă, a Răului, pentru sanctificarea instinctului/instinctelor** (vedeți unde se ajunge și cu toleranța, dusă până la a accepta sfidarea satanică, din partea apocalipticelor, coșmarescilor colonii de homosexuali, „căsătorii interhomosexuale“… – stârnite/ațâțate de „cine știu și nu pot spune“… – se ajunge la sinuciderea umanității, se va ajunge la cenușa Sodomei și Gomorei… – la fel, cu sacerdoțiul feminin, pângăritor de toate cele curate și sfinte… – la fel, unde se ajunge cu sanctificarea perversă a instinctului de proprietate… – se ajunge la CRIMĂ/RĂZBOAIE, frate/vecin contra fratelui/vecinului, Neam contra Neam… – avea dreptate până și un semipăgân, precum Rousseau, că prima crimă și nedreptate împotriva

omului s-a săvârșit atunci când s-a găsit un prim om care a împrejmuit cu pari **un pământ dat de Dumnezeu (singurul „proprietar de drept“ din lume!!!) tuturor oamenilor**, și a spus: „Pământul acesta este al meu!“…) – **ci sunt aceia care-și pun știința în slujba luminării Neamului, a împăcării tuturor oamenilor și a oamenilor cu celelate regnuri, ca-n IESLEA SFÂNTĂ A BETHLEHEMULUI… – și, în cele din urmă – SLUJBA SUPREMĂ A CUNOAȘTERII/ÎNVĂȚĂTURII CELEI DREPTE ȘI SPRE DREPTATE – re-împăcarea dintre Cer și Pământ, dintre Omul-Creatură și Dumnezeul său Creator…**

…Chiar dacă n-am făcut decât rar ceea ce trebuia, am încercat să nu săvârșesc lucruri ireparabile, să nu supăr pe prea multă lume…N-am reușit – nu „nu prea multe“, ci nici măcar destule!.. – nici măcar a suta mia parte din ceea ce mi-am propus, într-o seară, pe când, copil fiind, de vreo 4 ani – mă lăsaseră părinții acasă, singur cu un radio „Telefunken“…Deseori auzeam radioul, cu care tata venise din război (unde zburase, ca pilot…) – dar, niciodată, nu-mi pusesem problema să și înțeleg ceea ce se vorbea la radiou. Ascultam muzica, ascultam cuvintele (de la radiou sau ale altor oameni, din jurul meu…) tot ca pe un fel de muzică, de mai proastă calitate…o altă muzică…și cam atât…

Ei bine, în acea seară târzie de toamnă, cu beznă afară – am auzit la radiou o voce pătrunzătoare de bărbat, rostind, teribil de clar: „Tragedia «***Perșii***», de Eschil…“ Nu știam nici cine sunt „perșii“, nici cine este Eschil… – dar atât de convingător a anunțat spikerul, încât m-a sfredelit un gând: „Pentru cine vorbește și anunță și iar vorbește, ăla de anunță și vorbește? Oare nu și pentru mine? – pe lângă mulți, mulți oameni…(nota mea: pe atunci, nu știam, încă, să număr…)?! Și eu sunt, oare, mai prost decât alții, și nu pot, nu voi putea niciodată să înțeleg ce vorbesc ăștia acolo? Chiar nu sunt în stare să mă concentrez și să înțeleg, și eu, ceea ce înțeleg alții? Toți câți vor fi având radiou «Telefunken»? (nota mea: nu știam că, prin anii ’50, nu prea aveau mulți radiouri… – că radioul era cam singura avere a tatei…)?“

…Și m-am concentrat, „cu sudori de sânge“, cum spune Sfântul Evanghelist Luca, despre Rugăciunea lui Hristos, din Grădina Ghetsimani…N-am înțeles eu, atunci, mai nimic – drept vă zic, azi… – dar, din acel ceas, am învățat să mă concentrez

pentru a pricepe, sau măcar a începe să pricep (cât de puțin mijit, dar tot e ceva, decât nimic…) ce zic oamenii mari, în jurul meu…

Cu alte cuvinte, de la vârsta acelui năpârstoc de-atunci (cum v-am spus, vreo patru ani, de-or fi fost și-atâția…), m-am încordat să nu-mi mai fie indiferent ce zic și ce fac oamenii mari, din jur…Să-mi pese când tata se necăjea și încrunta, ascultând, cu capul băgat în radiou, niște posturi, numite „***Europa liberă***“ și „***Vocea Americii***“…(Mult mai târziu, am aflat câte „adevăruri“ spuseseră și posturile astea… – sărmanul tata, ar fi jurat pe ele ca pe ***Biblie.***..). Îl întrebam, și-mi dau seama că, nu de puține ori, îl sâcâiam cu întrebările mele…- de ce și pentru ce și cine și unde și cum…Da, începuse să-mi pese de ceea ce se întâmpla, chiar printr-o lume despre care n-aveam, încă, nicio noțiune… Să-mi pese de tot ceea ce se petrece în jurul meu. Cum s-ar zice azi, „să devin conștient de ceea ce se întâmplă în jurul meu“ – și, chiar dacă voi părea exagerat – „să fiu responsabil“…Da, oricât v-ar mira, începusem să mă-ncrunt sau dimpotrivă… – la fel ca tatăl meu… – în funcție de ceea ce se întâmpla, acolo, departe, în Algeria, URSS, SUA…

Îmi luasem, din seara aceea, o obligație care poate părea, azi, caraghioasă, multora dintre dei tineri: **obligația de a-mi păsa și de altceva decât de ceea ce mâncam, beam, bârfeau femeile casei… – obligația să mă doară și de altceva decât numai de „bubele“ mele, reumatismele bunicilor ori de crizele de rinichi ale tatei… – să mă doară că mor oameni acolo, în războaiele de departe…de peste mări și țări…**

Așa că, pentru a mă dumiri mai bine, eu singur, fără a mai sâcâi și plictisi pe alții – când am ajuns la școală („m-am făcut mai mărișor“, cum se zice pe la noi, prin Bucovina…), am pus mâna, cu aviditate, pe carte, pe hărți…(de câte ori n-am navigat pe mările și oceanele albastre de pe planiglobul prins în peretele de deasupra patului… – peregrinând pe climatele cele mai diverse și pe la popoarele cele mai minunat de ciudate… – și n-am simțit, niciodată, lipsa din casa noastră, a televizorului…nici acum nu-mi las fanteziile/imaginația conduse de imaginile altora…) – și, mai cu seamă, pe istorii…Nu de cele alternative, precum acelea de azi – ci, înafară de manuale, pe cărțile lui Iorga,

despre care tata îmi zisese că-i cel mai mare istoric…și pe cărțile lui Daicoviciu…despre daci, pentru că, deși tata îmi spusese că noi suntem de origine romană – mă fascinase (ÎN SECRET! – pentru a nu-l supăra pe tata… – atât de mândru de originea noastră romană… – eu îl respectam pe tata mult, dar… – azi aș zice: „Prieten mi-e Platon, dar mai prieten mi-e Adevărul!"…), mă uimiseră și mă treceau fiori, gândindu-mă și închipuindu-mi modul de luptă și de rezistență, eroismul dacilor…

…Pentru mine, Istoria, Geografia și Literatura n-au fost doar niște „obiecte" de catalog – ci niște posibilități de a-mi ține făgăduiala șoptită, într-o seară cu întinsă beznă, dincolo de Lumină camerei de copil… – că voi încerca, din răsputeri, să înțeleg cât mai mult, dacă nu totul, din ce se întâmplă în jurul meu…să mă intereseze și să mă doară de oricine suferă nedreptăți și dureri și necazuri… – de oriunde, din lumea asta, va fi fiind el…din oricare neam al Pământului ar face el parte…

…De asta îmi plac și acum basmele/poveștile…Niciodată nu lasă egoismul să învingă…și nici minciuna, ipocrizia, „descurcăreala"…Dacă n-ai har, dacă nu te jertfești, „pe bune"… – nu ești demn, n-ai nicio șansă de a fi/deveni personaj de poveste…**Poveștile – sunt veștile de la Dumnezeu… – monotone par, dar sunt proaspete de/prin Adevăr!**

…Trebuie să vă spun că, la această atitudine de interes, curată și fără „nicio viclenie", cum spune cronicarul… față de toți îndureratii lumii, a contribuit și mama mea, care mi-a vorbit despre Domnul nostru Iisus Hristos, Mântuitorul – de îndată ce am început să înțeleg, cât de cât, cuvintele lumii acesteia…deci, de pe la doi-trei anișori, boldeam ochii la cuvintele îndurerate ale mamei, care povestea despre chinurile unui om și Dumnezeu, pe care l-au bătut în cuie pe Cruce, în vârful unui munte…Și că era, acel om și Dumnezeu, fără nicio vină, și că, dacă a s-a lăsat omorât, apoi a înviat… – și a răbdat, NEVINOVAT și DEPLIN RESPONSABIL, toată batjocura și toate durerile, **a făcut El acest lucru minunat de absurd!!!** – pentru că voia să ne întoarcă la Ceruri, la LUMINĂ, pe noi toți, oamenii – ca fii preaiubiți, iertați-izbăviți, ai lui Dumnezeu…N-am priceput eu atunci chiar totul – ar fi fost și imposibil, să fiu teolog la trei ani!… – dar gândul că trebuie să-ți pese de toți oamenii ceilalți, pentru ca să-ți faci datoria față de tine,

aici, pe Pământ… – cam de-atunci a început să încolțească și să-și stârnească în mine întrebările și, treptat, lămuririle…pe care, deplin (cel puțin în teorie și imaginație, dacă nu și în practica cea de toate zilele…), mi le-a luminat, mult mai târziu, un rus ortodox, Dostoievschi…Spunea că trebuie, un om adevărat, un om al oamenilor și crescând printre oameni, să se simtă îndurerat de toate durerile tuturor oamenilor…responsabil de toate păcatele și suferințele îndurate, pentru păcatele lor, ale tuturor oamenilor…Și mi s-a spus, de către un bun preot, că Dostoievschi, prin cărțile lui, dacă le înțelegi și le simți până în fundul sufletului tău, recapitulează (cel mai bine, cel mai adânc și mai dureros și mai măreț învietor de duh…) Sfintele Scripturi Dumnezeiești (pe care, firește, nu există carte care să le poată înlocui, ci doar re-demonstra Adevărul din noi și întru Dumnezeu…).

„**Învățați să vă pese de dreapta învățătură" – spunea un călugăr din Evul Mediu…Acea învățătură dobândită nu cu ochii închiși la realitate, dar închizând ochii, pentru meditație, DUPĂ ce ai văzut realitatea… – închide-i pentru a vedea și dincolo de pojghița realității, semne și rosturi și adevăruri adânci…nu doar aparența de joc…Învățați să respectați pe alții, cu Viața lor (pe cei cu experiență responsabilă de Viață!!!) – respectându-vă propria Viață!!! Respectați LUMINA ADÂNCULUI…**

Să-L respectăm pe Dumnezeu, **dar asta nu abstract**, ci precum spunea binecredinciosul doctor Nicolae Paulescu: „Să-L vedeți pe Hristos în fiecare om care suferă"… – de durere trupească ori sufletească…

Respectați, învățați, iubiți cu Duhul…mult mai mult decât cu trupul! Pentru că trupul de carne e limitat, imperfect, nevrednic și slăbănog… – pe când Duhul este Sămânța lui Dumnezeu în noi…**Dar nici să nu pretindem că-l iubim pe Dumnezeu, tocmai pentru a găsi motiv să nu ne respectăm trupul… – pentru că Sfântul Apostol Pavel spune clar că trupul trebuie ținut curat, pentru că este Casa/Biserica Duhului…cum poți îndrăzni să-L primești pe Dumnezeu, cât e El de mare și luminos…într-o cocină?!** Să nu disprețuim **fecioria**, cum o facem, zilnic – pentru că o disprețuim pe cea care L-a născut pe Dumnezeu, și disprețuind-o pe Ea, disprețuim orice mamă, inclusiv

pe-a noastră! – deci ne înjosim și ne spurcăm pe noi…Și-L disprețuim pe Atoatecreatorul, care parcă „de frunza frăsinelului“ a fost hotărât El **pecetea curăției**… – și nu pentru binele și încrederea omului în om…- pentru re-apropierea omului de ANDROGINITATEA ORIGINARĂ…Să fim cât se poate mai curați, să ne zicem, precum iar Sfântul Apostol Pavel, că fiece zi ar putea fi ultima din viața noastră… – și vom constata că nu știu ce, poate că frica de necunoscutul de dincolo…poate că frica de faptul că știm, împotriva încăpățânării noastre afișate…că am greșit cam peste măsură… – ne îndeamnă, cu destulă urgență… – să facem mai puține rele și mai multe bune, în ziua aceea…Și să repetăm, a doua zi… – faceți acest exercițiu, și precis vă veți simți mai bine…**Nu există mai bun leac contra tuturor bolilor din lume – decât binele făcut și răul nefăcut…**

…Și, dacă se poate, nu vă făliți cu ceea ce ziceți voi că a fost bine făcut…că-și piede sau micșorează considerabil valoarea, i se stinge strălucirea curată…strașnic ce se „ieftenește“, cum zicea martirul Horia, despre repetarea fără rost a numelor martirice…fără gând adânc la semnificația lor…Precum în cer, așa și pre pământ… – nu luați în deșert, prin repetarea fără rost, aproape ironică, batjocoritoare, cinică, a numelui Atoatefăcătorului…El este Suprema Taină – cine suntem noi s-o spurcăm, prin fălirea prostească, cu numele Ei…? – tot așa, nu rostiți, nu lăsați să vi se scurgă cuvintele din gură, înainte de a le fi dumicat bine, degustat până la mireasmă înțelesurile adânci, de a scoate din ele, întru slăvirea Lui, prin gura voastră, Duhul cel adânc… Veți vedea că lumea, încet, dar sigur, se va re-îndrăgosti de POEZIE – pentru că rockul nu-L cuprinde pe El, nu conține, ci este Vidul Dușmanului… Cei care-l slujesc pe Dușman l-au pus pe John Lennon să spună, pe 4 martie 1966, că „rockul este mai presus de Iisus“ – iar când a fost luat la întrebări de oamenii nenebuni, responsabili de cuvintele lor – a dres-o cică, zicând că el n-a vrut să arate lipsă de respect față de Iisus, dar că oamenii vor vedea ce dragoste, mai mare decât toate religiile Pământului, va fi arătată, curând, rockului…

…Și, prin tinerii urlăreți întru Neant, isterizații cu bulbuci la gură, de pe stadioane – satanistul Lennon cam a nimerit-o… Deci, ultima vorbă pe care v-aș spune-o: **nu urlați, vorbiți… –**

nu vorbiți, dacă n-aveți ce spune…Tăcerea Rugăciunii isihaste a Inimii, pe care o făcea Părintele Cleopa, este cea mai înmiresmată de sensuri dintre cuvântările tuturor pământenilor care vor fi trăit vreodată pe acest Pământ – și ale sfinților din ceruri…Fiți vorbitori prin faptele voastre bune, nu prin „papagal“…Căci va veni iarăși, cum începusem a vă zice, vremea POEZIEI – Poezia…despre care și Mallarmé, și Valéry, spuneau că este ceea ce simți/pipăi cu sufletul, dincolo de cuvinte…imaculata și maiestuoasa „pagina albă“…Așa vorbeau oamenii înainte de a li se încurca, din trufie, vorbele, după Babel… – iar vorba Poeziei se va schimba în extaz și în slavă, când Poetul va fi, iarăși, prin Poezia-ca-Revelație, la Dumnezeu…**Neamuri ale Pământului, urmați-vă PSALMIȘTII-POEȚII, care, la rândul lor, pe Hristos-Mântuitorul îl urmează – Poetul-GURĂ DE AUR, Poetul-LIMBĂ DE MIERE… – care va fi călăuză de Neamuri, dimpreună cu Regii și Împărații, la Tronul Dumnezeiesc… – iar nu pe Caiafele și politicienii „fără polis” („ubi bene, ibi patria“…) nevrednici, ipocriți și mincinoși…**

Doar așa vă veți învrednici de a-L vedea, iarăși, pe Dumnezeu – binemeritând de la Jertfa Mântuitorului Hristos…

IKEBANA DE CUVINTE

Mircea Motrici

Într-o zi, copil fiind, am mers la Stela, fata cea mai frumoasă din sat, elevă la un liceu din Suceava și-am rugat-o să mă ajute, să scriu la Radio România la emisiunile pentru copii. Și așa am ajuns să trimit zeci de scrisori spre București. În acei ani zilnic mergeam la moș Ștefan și la moș Mitu, vecinii mei de unde împrumutam ziarele vremii pentru a ale citi.

Într-o zi m-am apropiat cu timiditate de profesorul meu de literatura română, Dan Căpitan și i-am arătat o poezie despre satul natal, Udești. M-a privit lung și mi-a spus că versurile nu au rimă.

Într-o zi, bunica Anisia mi-a spus că sora bunicului, mătușa Natalița este mama unui scriitor, Zebe Camilar. Nu știam atunci ce înseamnă în adevăratul sens al cuvântului să fii scriitor. Totuși

îmi amintesc că atunci când a murit cumnata bunicii am plâns până m-a pus la înmormântare să duc crucea. În lumea satului se spunea că pentru acest lucru era ales un copil din familie. Era o cinste pentru o astfel de alegere.

Într-o zi, de Duminica Mare de Rusalii a venit la noi și s-a oprit pe prispa casei un călugăr bătrân care din când în când mă privea lung și mă apropia de trupul său uriaș. Era însoțit de mai multe rude.

Într-o zi, militar fiind la Ploiești, Mangalia și Brașov am îndrăznit să scriu la ziarele Armatei… și așa am publicat zeci de articole.

Într-o zi, am trecut pragul biroului unde era conducerea ziarului „Zori Noi" din Suceava și le-am spus celor din fața mea că vreau să scriu la această publicație….M-au privit lung cu uimire, poate cu o mare curiozitate….și așa am publicat în ani câteva sute de articole, devenind reporter în timpul liber, colaborator la Radio Iași și la „Scânteia Tineretului."

Într-o zi, am adunat reportajele într-o carte, la Editura Junimea intitulată „Fereastră spre inima pământului". Apoi a apărut volumul „Fereastră spre inima Bucovinei", Editura Eminescu.Visul meu a fost să văd Japonia și am vizitat-o… Și așa a apărut cartea „Visul sărută Japonia".

Într-o zi, am pornit spre București cu gândul să-l întâlnesc pe Geo Bogza. Mi-a dat întâlnire în fața Ateneului Român. A fost o întâlnire de neuitat pentru că m-a invitat și acasă la el. L-am mai vizitat de câteva ori și așa m-am ales cu șapte autografe pe cărțile sale dintre care unul strălucește distinct: „Dacă Oltul ar fi știut cât de frumoasă e Bucovina, și-ar fi schimbat apele într-a colo". Mi-a făcut cadou cartea „Paznic de far" când eu lucram în acei ani în aviație la un… Radiofar de rută.

Într-o zi, am devenit corespondent pentru Județul Suceava la Radio România Actualități, cu acte în regulă după ce am înființat după 22 decembrie 1989 la Suceava împreună cu alți entuziaști publicațiile „Tinerii Revoluției" și apoi „Dulce Bucovină".

Într-o zi, Arhimandritul Melchisedec, starețul Mănăstirii Putna m-a lăsat la Salonic și mi-a arătat drumul spre Muntele Athos. Așa s-a născut cartea " 7 zile în Athos".

Într-o zi, mi-am amintit de drumurile în subteran și așa s-au născut " Crăiasa Minei", o carte dedicată copiilor și „Craterul inimii", versuri.

Într-o zi, m-am întrebat cine a fost unchiul meu, acel călugăr bătrân ce mi-a luminat copilăria. Am aflat că a fost un mare cărturar monah, profesor la Seminariile Teologice de la Cernica Galați și București, stareț la Mănăstirile Cernica și Secu și profesor, actualului Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Teoctist. Și poposind adesea la întâi stătătorul B.O.R. am pornit împreună cu soția mea Colecția „Restituiri Arhimandrit Dionisie Udișteanu", în dorința de a publica aproape întreaga operă a acestui teolog și istoric despre care se știe puțin dar poate, în anii ce vin va urca la locul pe care-l merită în istoria bisericii noastre, odată cu publicarea miilor de pagini de manuscris. Până în prezent au apărut 8 volume la Editura Mușatinii din Suceava: „O viață ca oricare alta", „Ogor înțelenit", " Seminarul Monahal Neamțu", „Graiul evlaviei străbune", „Udeștii de pe Suceava", „Ieroschimonah Ghervasie Hulubaru", „Popas la 300 de ani de la moartea Mitropolitului Varlaam" și „Misail Mitropolitul Moldovei și Sucevei", colecția urmând să cuprindă și alte titluri, rod al cercetărilor istorice și preocupărilor monahale ale părintelui Dionisie Udișteanu.

Într-o zi, în biroul unde am păsit în urmă cu 30 de ani, acum încăperea găzduind redacția din Suceava a postului Radio România, am așternut aceste rânduri pentru a fi trimise cu mare respect unui om care a făcut și face mult pentru cultura și neamul românesc, Artur Silvestri. Nu-mi rămâne decât să-i mulțumesc pentru atenția acordată unui reporter care a crezut și crede în prietenie așa cum crede în puterea cuvântului scris sau rostit.

Suceava, 14.03.2007

SUMAR

Artur Silvestri – Lauda jertfei fără nume **p.3**; „Părinți ai patriei de azi“ **p.5**; ***Dan Culcer (Franța)*** – Revoluție și reconstrucție **p.11**; ***Anton Lixăndroiu (SUA)*** – America e doar soția mea, pe când România e mama. De mamă nu poți divorța niciodată **p.29**; ***Aurelia și Ștefan Lăpușan*** – Disperarea că se pierd documentele identității noastre **p.32**; ***Teofil Răchițeanu*** – Să umbli prin codri plantați de propria-ți mână… **p.36**; ***Pr. Bojan Aleksandrovic (Serbia)*** – Numai atât pot spune pe scurt: eu am predat viața mea în mâinile lui Dumnezeu. Cred că nu mă va lăsa **p.46**; ***Ion Longin Popescu*** – Curând, în orașele din Transilvania, românii vor rămâne doar cu blocurile ceaușiste; astfel, este negat însuși actul Marii Uniri din 1918 **p.48**; ***Vasile Lechințan*** – „Prin «retrocedările» unor clădiri publice din Transilvania, românii sunt scoși din centrele oraȘelor, întocmai ca pe vremea iobăgiei“ **p.49**; ***Andrei Vartic (Chișinău)*** – Poveste dacică **p.54**; ***Dan Romalo*** – Cu rădăcini în baștină **p.63**; ***Constantin Toni Dârțu*** – Vieți și fapte ale unor „eroi reali ai timpului nostru“ **p.65**; ***Alexandru Nemoianu (SUA)*** – „O casă a bunicilor“ **p.68**; ***Constantin Frosin*** – Autoportret **p.71**; ***Dumitru Jompan*** – Nostalgia satului de altădată **p.77**; ***Calinic Argatu*** – „Să nu glumească nimeni și niciodată cu existența din această lume“ **p.80**; ***Gheorghe Dobre*** – Revista „Helis“ este declarația mea de dragoste pentru oamenii din zona în care trăiesc **p.85**; ***Grigore Vieru (Chișinău)*** – „Câteva cuvinte din amintire și din tot timpul“ **p.88**; ***Ivan Evseev*** – „Tot ce există are un sens“ **p.89**; ***Elisabeta Bogățan*** – „Fapta ziditoare“ **p.93**; ***Julia Maria Cristea (Austria)*** – Dacă nu ar exista această lume a satului, care se străduiește sa facă pământul să rodească, oare intelectualii orașelor ce ar mânca? **p.96**; ***Ion Marin Almăjan*** – Bunicii credeau nesovăit în rostul ce le fusese lăsat de la Dumnezeu **p.100**; ***Florin Rotaru*** – „Biblioteca Virtuală“ a culturii române nu mai este un vis **p.105**; ***Mihai Cimpoi (Chișinău)*** – „Curriculum vitae“ – Omul devine ceea ce făptuiește, ceea ce îi traduce gândirea, ceea ce face cu putință din ceea ce gândește **p.107**; ***Ion Gaghii*** – Respectați și valorizați energiile creatoare ale acestui neam! **p.124**; ***Mircea Popa*** – Scrisul – încercarea de zidire pentru destinul neamului **p.125**; ***G.D. Iscru*** – Despre valoarea funcțională a istoriei și a științei istorice **p.135**; ***Nicolae Grigore Mărășanu*** – Mireasma dintre cele două temple **p.137**; ***Marin Toma*** – De unde vin și unde mă duc? **p.147**; ***Elena Armenescu*** – Generația tânără are excelențele sale! **p.152**; ***Miron Scorobete*** – Eu vin din preistorie **p.161**; ***C.A. Protopopescu*** – Istoria este expresia supremă a neamului **p.163**; ***Pompiliu Comșa*** – Vreau să nu stau în marginea limbii române **p.179**; ***Napoleon Săvescu*** – Adevărul nu cunoaște granițe **p.183**; ***Titus Filipaș*** – Scrisoare de provocare la luptă **p.187**; ***Ioan Miclău (Australia)*** – „Sub domnia soarelui de toamnă“ **p.190**; ***Adrian Botez*** – …Cuvinte pentru urmași… **p.201**; ***Mircea Motrici*** – Ikebana de cuvinte **p.213**